

تەنھەسەر رەوان

بۇ تەنھەسەر قورئان

بەرگى [۹]

نەوسىنە

مەلا مەھمۇدى گەلئەپى

جزمى [۱۸]

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسىرى رەۋان

بۇ تىگە يىشتى قورئان

بەرگى نۆھەم

نووسىنى

مەلا مەحمودى گەلا ئەيى

جزمى (۱۸)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تەفسىرى رەۋان بۇ تىگە يىشتىنى قورئان.

نوسىنى : مەلا مەھموودى گەلەلەيى.

چاپى يەكەم.

چاپخانىە ئۆفسىتى تىشك.

تىراژ: (۵۰۰) دانە.

ژمارەى سپاردن : (۲۲۹) ى سالى (۲۰۰۰)

مافى چاپکردن پارىزراۋەو تەنھا ھى نووسەرە.

نایه تی سه ره تای ئهم سوره ته دا ئهو رهوشته باشانه ی: که ده بیه هۆکاری فه لاه و رزگار بوون دیاری سی کراون.

۲- له سه ره تای سوره تی (الحج) دا ده فره موئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ، فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ، ثُمَّ مِنْ نَظْفَةٍ﴾ نایه ته که بۆ چه سپاندنی زیندو بوونه وه و رابوونی قیامه ته، لیتره ش دا رونکردنه وه یه کنی تیرو ته سه ل ده خاته سه ر مانای نایه ته که ی نهوئ و ده فره موئ: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سَلَالَةٍ مِنْ طِينٍ، ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نَظْفَةً فِي قرارٍ مَكِينٍ﴾ نه وه ی لهوئ به کورتی هیئندراوه لیتره شی کراوه ته وه.

۳- هه ردوو سوره ته که به لگهی هه بوونی به دیه یته رو تاك و ته نهایی خودایان له خو گرتوون.

۴- هه ردوو سوره ته که چیرۆك و به سه رهاتی گه ل و نه ته وه ی رابردویان له خو گرتوه.

سوره ته که ئهم باسه سه ره کییانه ی له خو گرتوه:

باسی بنه ماکانی ئاین: که بریتیین: له هه بوونی خودا و تاك و ته نهایی زاتی پاکی و راستی پیغه مبه رایه تی و رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه ی ئاده میزاد.

سه ره تا ئیشه ره به رهوشته کانی موسو لمانی راستال ده کا و واده ی رزگار بوونیان له دۆزه خو به مرز گه یشتنیان به به هه شتی رازاوه راده گیه نی. نه مجار به لگهی جۆرا و جۆر له سه ر هه بوونی خودا و به توانایی و ده سه لاتی فراوانی و تاك و ته نهایی له به دیه یتنانی ئاده میزاد و په روه رده کردنی له هه موو قۆناغه کانی رسکانی و گه شه کردنی دا ده هیئیتته وه. هه روا به دیه یتنانی ئاسمانه کان و نازل بوونی باران له به رزایی یه وه بۆ رسکان و رواندنی رو ه و دارو دره خت به به ردارو بی به ریانه وه: که هه ره یه که یان شو دیک ی تاییه تی هه یه بۆ

ژياني ئادەمىزادو رازاندنەوې سروشت، بەتايىبەتى دار خورماو مېوؤ زەيتونو
 ھەنار كەمبەوؤ خواردەمەنى جۆراو جۆريان لى دەستەبەر دەبى. بەرەھمەتو
 تواناي خۆي ئازەلى بۆ بەيدەست كردون زۆر سووديان لى وەردەگرن، كەشتى
 بۆ موسەخەر كردوون كالاي خۆتاني لىرەو لەوى پى دەگويزنەوہ. ئەجاز
 چىرۆك و بەسەرھاتى ھەندى لەپىغەمبەرانى وەكوو ھەزەرەتى نووح و موسا
 ھاروون و عيسا دايكى رادەنوئىتى بۆ ئەوې بيانكاتە غوونەو پەند لى
 وەرگرتن و دلدانەوہ بۆ پىغەمبەرى نىسلام لەناكامى ئەو نارەھەتەي تووشى
 دەبوو لەموشرىكەكانەوہ ... لەھەمان كات دا ھەرپەشەو سەرزەنشتكردى
 كافرەكان لەسەر سەررەقى و بى گۆيى و ئيمان نەھىنانيان و پشت ھەلكرديان
 لەپەيامى قورئان!! وەصفدار كردنى پىغەمبەر ﷺ بەرپەوشتى شىتى و گەلى
 رەوشتى ناشرىنى تر: كەپال پىغەمبەرو پەيامەكەيان دەدا. ئەك ھەر ئەوئەندە
 بەلكوو ھاوھەليان بۆ خودا دادەناو كورو كچيان وەپال دەدا.

نه مجار سوره ته که له کوټایې دا دیمه نیکې سامناکې حیساب و
لیکولینه وهی روژی قیامت و پټوهره کانی نهو حیساب و دادگایی یه
راده نوینی و ناده میزادان تیځړا ده کاته دوو تاqm و پټړ؛ تاqmی کامه رانان و پټړی
به دبه خته کان و پا داش و سزایان دیاربی ده کا.

ده وشتی موسو له مانان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾
وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ
فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأُزْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَى
أُزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾
فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
لِأَمْنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ
يُحَافِظُونَ ﴿٩﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَرِثُونَ
الْأَرْضَ دُونَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١﴾

ده یاره ی هۆی. نازل بوونی نایه تی ژماره (۲) ریوایهت کراوه: پیغه مبهه
که نویژی ده کرد چاوه کانی بۆلای ئاسمان بهرز ده کردنه وه، جا که ته م نایه ته
نازل بوو، ئیتر له نویژدا چاوی ده برییه جیگای سوژده کدی.
حاکم له به بو هور په پره وه، ریوایهت ده کا ده لی: پیغه مبهه ۱۱ کابرایه کی
بینی له نویژدا یاری به ریشی ده کرد، چاوی بۆ لای ئاسمان بهرز ده کردنه وه، ئیتر

نایهتی ﴿الذین هم فی صلاحهم خاشعون﴾ نازل بوو، جا لهوه دوا سمری نرم ده کردهوه.

نیبنو نهبی حاتم له نیبنو سیرینهوه به (مورسهلی) ریوایهتی کردوه دهفرموی: هاوه لانی پیغه مبهتر ﷺ له نوژدا چاویان ده بریه ناسمان نیتر نهم نایهته نازل بوو..

لهم کومه له نایهته دا پهره ردگار موژدهی رزگار بوون له دۆزه خو به مرز گه ییشتن به به ههشت ده دا بهو موسولمانانهی حهوت رهوشتیان تیدا هه: ۱- ﴿قد افلح المؤمنون﴾ بیگومان موسولمانان رزگاریان بووهو به مرز گه ییشتون نهوانی پروایان به تاك و ته نهایی خودا ههیه پروایان به په یامی پیغه مبهتر هاتنی رۆژی قیامت ههیه.

۲- ﴿الذین هم فی صلاحهم خاشعون﴾ نهو موسولمانانهی له نوژه کانیان دا جهسته نارام دل به ترسو له رزن له حوزوری زاتی حهق دا به دلی ترساوو جهستهی نارامهوه دهو هستن، دلیان ترسی خودای تیدا بهو ترسو له رزه که سیرایهت ده کا بۆ نه ندامانی جهستهو سهروسیما، شکومهندی و جهلالی زاتی (الله) دل و گیانیان داده پوشی و له ذیهن و بیرو هوشیان دا شهوا غیل نامینن، به دلی وریاو ههسته و هوشهوه سهرگهرمی وت و ویترو چیهو سرتن له گه ل پهره ردگاریان دا، جگه له خودا ناگیان له هیچ نامینن، جگه له خودا هیچ نابینن، ته نهها ههسته به بوونی نهو ده کهن و بهس. خو شی و له ززهت له راوهستان له حوزوری زاتی پاک و روکوع و سوژده بۆ بردن دا وهرده گرن، ویزدانیان پاک و خاوین له هه موو خوشیک و دلیان خالی له هه موو شتیک جگه له زاتی (الله)، فینکایی چاویان به نوژ دی و دلیان بهو په رسته شه تو قرتی دی. وه کوو پیغه مبهتر ﷺ دهفرموی: ((حبیب الی الطیب والنساء، وجعلت قره عینی فی الصلاة)) (رواه احمد عن انس) هه ر تیمام نه حمده له پیاوکی ته سله مییهوه

ریوایه ت دهکا دهفرموی: پیغه مبهەر ﷺ فرموی: ((یا بلال، أرحنا بالصلاة))
نه ی بیلال! گیانمان ناسووده یکه بهنوژ.

جا هه رکاتی ئەم حاله تانه بۆ نوژکەر هاتنه دی، ئیتر ئەوکات په یوهندی
به نافریده ی خۆیه وه توندو تۆل ده بی، گیانی سهر سوورماوی، ریبازی خۆی
ده گریته بهرو، دلی سرکی شوینی خۆی ده دۆزیته وه، هیچ شتیك له لای قیমে تی
نامی نی جگه لهو شتانه ی په یوهندی ئەو به خودا وه توندو تۆل ده کهن!

۳- ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ اللَّغْوِ معرضون﴾ ئەو موسولمانانه ی ڕوو له هه موو
شتیکی هه رامو مه کروهو خیر تیدا نه بوو وهرده گیپن، واز له هه موو گالتیه
گه پیکی ناپیویست و بی سوود ده هیتن، ههر گوفتارو کرداریك سوودی تیدا
نه بی توخنی ناکه ونو خۆیانی لی ده پارێزن.

هه لبه ته زۆر شت ناده میزاد هه له وگير ده کهن و بی ناگای ده کهن له نه رکي
سه رشان ی خۆی، بی ناگای ده کهن له یادی خودا، له بیر کردنه وه له
دروستکراوانی، بی ناگای ده کهن له نه رکي باوهر، له خهريك بوون به پالفته
کردنی دل و دهروون، بی ناگای ده کهن له جیهادو بانگه وازی، له شهو
به خه بهری و ههول و تهقه لادان بۆ خزمه تی تاین.

ناده میزاد ئەو ته مه نه کورته ی هه یه تی ده توانی له گالتیه و گه پ و شتی
بیته وده دا خه رچی بکا، یان له شتی به سوودو خیرئاوهر دا خه رچی بکا. نه رکي
سه رشان ی موسولمانه که ته مه نی خۆی له ناوه دان کردنه وه ی ولات و چاکسازی
له گه ل خه لک و به ندا په تی کردن بۆ خودا دا صه رف بکا، به لکوو پیویسته هه ر
کاریکی ده یکا مه به سستی خودا بی و بۆ ره زامه ندیی خودا بیکا.

به داخ و که سه ریکی زۆره وه ته مپۆ له هو له عب له گوفتارو کرداری زۆریکی
زۆر له ناده میزاد دا رهنگی داوه ته وه رهگی دا کو تاوه. سهیر کردنی فلیمی
ته له فزیۆن و خوتننه وه ی گوڤارو روژنامه: که جگه له هه له وگير کردنی
موسولمانان چ سویدیکی تریان تیدا نیه، هه روا دامه سی رسکین و نۆ

رسکین و شهترینج و یاری دۆمیننه و یاری کاغهزو پۆکه و مۆکه و خهرج کردنی کات لهشتی بی سوود دا. ههلبهته نه مه مانای نه وه نیه، که موسولمانان غهه بهبا نه ده و ههردهم پیش بخۆنه وه. سهیرو صهفا نه کهن، نه خیر و نه نایین و انالێ: فهرمانی نایین نه وهیه: ئاده میزاد خۆ بهشتی به سوود و خیر ناوهره وه خهریک بکا و ههرشتیک ده کا لایهنی خودای تیدا بهرچاو بگیری.

۴- ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ﴾ نهوانه ی زه کاتی مال و سامانی خۆیان ده رده کهن، دوا ی روکردنه خوداو په یوه ست کردنی دل و دهروون به خوداو و پشت هه لکردنیان له لهغو و گالتو گه پ و شتی بی سوود، زه کاتی مالی خۆیان ده ده ن.

نیبنو که شیر ده فهرموی: زوربه ی زۆری زانایان له سه ر نه وه کۆکن: که مه به ست به زه کات لیڤه دا زه کاتی مال و سامانه، هه رچه نده نایه ته که مه ککی یه و زه کات له مه دینه واجب کراوه.

رای په سند نه وهیه: که نه وه ی له مه دینه واجب کراوه بریتی بووه له دیاری کردنی به شه کانی زه کات، نه گینا نه صلی زه کات له مه ککه واجب کراوه، نه وه تا سوره تی (الانعام) مه ککی یه و له وی دا فه رمانی به زه کات دانی تیدا یه ده فه رموی: ﴿وَأَتُوا حَقَّ يَوْمِ حَصَادِهِ﴾ (نایه تی/ ۱۴۱) ده شگونجی مه به ست به زه کات لیڤه دا زه کاتی دل و دهروون بی، مه به ست پاککردنه وه ی نه فس بی له چلک و پیسی، وه کوو له شویتیکێ تر دا ده فه رموی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَاها، وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسَّها﴾ (الشمس/ ۶-۷) ده شگونجی مه به ست به زه کات پاککردنه وه ی مال و سامان و دل و دهروون بی و هه ردوکیان بگریته وه. دل و دهروون پاک بکاته وه له رژی و به خیلی، له فیزو خۆیه زلزانین و خۆ ویستی و باقی نه خۆشی یه دهروونی یه کانی تر.

ئىمامى رازىي دەفەرمۇي راي زوربەي موفەسسىرىن ئەۋەبە، كەمەبەست بەزەكات لىرەدا زەكاتى تايبەتى مال و سامان بى، چونكە ئەم وشە لەشەر دا تايبەتە بەو مانايەۋە.

۵- ﴿وَالذِّهْمَ لِفِرْجِهِمْ حَافِظُونَ﴾ واتە: ئەوانەي غەۋرەتى خۇيان لەھرام دەپارتىن، گيان و خىزان بەپاكى رادەگرن، خۇيان و خىزان و كۆمەلگا دەپارتىن لەبى رەۋىشتى؛ شەرمگاي خۇيان لەغەبىرى ھەلەل دا بەكار ناھىتن! شىتەك خودا لى مەنەن كەردون توخنى ناكەون، خۇيان لەزىنا ھەتەيىيازى دەپارتىن، تەنھا لەگەل خىزانەكانى خۇيان: كەخودا بەھۇي مارەكەرنەۋە بۇي ھەلەل كەردون جووت دەبن و نىشى شەرى خۇيان نەنجام دەدەن، يان لەگەل ئەۋ نافرەتە كۆيلانەي كەبەملكاىەتى دەستيان بەسەردا رۆيشتون و رۆڭگارىك بوۋە ئەم جۆر نافرەتانەش ھەبوون و ئىستا نەماون يان كەمن - جگە لەم دوو جۆرە ئىتەر توخنى نافرەتى تر ناكەون. شەھۋەت و ئارەۋۇي خۇيان بەرەللە ناكەن ﴿اللا على أزواجهم أو ما ملكت أيمانهم﴾ مەگەر لەگەل ھاۋسەر مارەكراۋەكانى خۇيان دا، يان ئەۋ نافرەتانەي كە كۆيلەن و بەملكاىەتى ھى خۇيانن، تەنھا لەگەل ئەم دوو جۆر نافرەتانەدا كارى شەرى نەنجام دەدەن ﴿فأفهم غير ملومين﴾ ئەۋانە لەسەر ئەۋكارە ھەلەلەي نەنجامى دەدەن لۆمەكراۋىن!

﴿فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون﴾ كەسەك جگە لەخىزانى خۇي و نافرەتى كۆيلەي. خۇي بىيەۋى كارى جنسى نەنجام بەدا ئەۋە ئەۋبەرى تەجاۋەزكارىيان نەنجام داۋە و سنوورى خودايان بەزانەۋە.

ئايەتەكە ھۆكەم نەۋەس لى ھەدەگىرىن كە!

نىكاھى مۇتەۋە دەستپەرى كەردن ھەرامن. چونكە نافرەتى مۇتەۋە لەگەل كراۋ بەخىزان نازمىردى بەبەلگەي ئەۋە كە بەكۇپاي زانايان مىرات لەيەكتەر ناگرن، دەي ئەگەر بەژن ھىساب بىكرايە دەۋايە مىرات لەيەكتى بگرن.

دهستپه ری ((الاستمنا)) یش حرامه و خارجی ته دوو جوړه حه لاله یه:
که باس کرا.

فرموده یه کی پیغه مبر ﷺ هه یه نیمام حه سه نی کوری عه ره فه
له نه نه سی کوری مالیکه و ﷺ ریوایه تی کردوه ده لای: پیغه مبر ﷺ
فرموده تی ((سبعة لا ینظر الله الیه یوم القیامة، ولا یزکیهم، ولا یجمعهم مع
العاملین ویدخلهم النار اول الداخلین، الا ان یتوبوا، ومن تاب الله علیه، الناکح
یده، والفاعل والمفعول به، ومدمن الخمر، والضارب والذیه حتی یتغیثاه،
والمؤذی حیرانه حتی یلعنوه والناکح حليلة جاره)).

جه ماوه ری زانایان دهستپه ریان به لاه حرامه چونکه نایه ته که له زه ت
بینینی له نافرته له دوو جوړدا کو کردو ته وه به س!

به لای نیمام ته حه ده و له بهر ناعیلاجی و زه روره ت بو یه ک جار دروسته،
واته نه گمر کابرا نه ونده ته نگه تاو بوو، شه هوه ت تینی بو هیئاو خیرانی
حه لالی خو ی نه بوو، نهیده توائی ژن بینو و ترسی زینای هه بوو به دهستی خو ی
بیکا، نه ک به دهستی ژنیکی بینگانه، یان دهستی کابرایه کی تر..

هه لبه ته یاسای ژن و میردایه تی یاسایه کی ناسایی یه ته و مژی ناخریته
سه ر. وه لی باسی کو یله و نه مه ته جیگای سه رنج و له سه رگوته، زور جار
دوژمنانی نیسلام به رها و زانینی یاسای کو یلایه تیان له نیسلام کردو ته جیگای
ره خنه گرتن و نایینیان پی تاوانبار کرده. به لام له راستی دا نیسلام
کو یلایه تی دانه هیئاوه، کاتیک نیسلام هاتوه یاسای کو یلایه تی یاسایه کی
جیهانی بوو، به کو یله کردنی دیله کانی جهنگ یاسایه کی نیو ده وله تی بوو،
ده ی نه ده گونجا له وکاته دا نیسلام له گمل دوژمنه کانی دا له شه رو جهنگ دا
بوو، ته و یاسایه هه لوه شینیتوه یه کلایه نه ته و یاسایه رابگری، دیله
موسولمانه کان لای دوژمن بکرتن به کو یله به لام ته و دیلی کافره کان
مه ره خه س بکا. هه لبه ته له ناکامی جهنگ و هه رای نیوان موسولمانان و

دوژمنانی دا ئافرهتی دیلېش له همدولا په یدا ده بوون، تهوانیش به گوږه ی تهو
 یاسا جیهانی یه ی تهو روژگار ه مۆرکی کویلايه تیان پتوه دانراو ده کرانه
 ته مه ته، هر به گوږه ی تهو یاسایه نه ده کرا تهو ئافره ته کویلانه بیتنه ریزی
 ئافره ته سه ربه سته کانو پله ی هاوسه ریتیان بدریتي، بویه ئیسلام به شیوه ی
 مولکیهت بۆ خاوه نه کانیا نی به پره وا زانیوه له زه تیان لی وه ربگرن. به لام
 له هه مان کات دا ئیسلام هه ولی داوه له ژماره ی کویله که م بکاته وه و ئازاد
 بکړی و هه وای ئازادی هه لئمن، هه ولی دا سه رچاوه ی به کویله کردن ته سک و
 که م بکاته وه، به لام بواره کانی ئازاد کردنی زۆرو هه مه جوړو فراوان کردن و روژ
 به روژ له کومه لگای ئیسلامی دا کویله له که م بوون دا بوون، ئازاد کردنی کویله
 له ئیسلام دا ببوه قهره بوکردنه وه ی زۆر که م و کورپی له عبادت داو
 سرینه وه ی تاوان!!!

بهائی ﴿فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون﴾ همرکه سیٽک بیهوی جگہ له خیزانی حه لائی ماره کراوی خووی و مولکولیه مین تاره زوی دابین بکا کاریکی نارہوا ده کاو ده چیتہ جغزی حرامہ وه. ده ستریزی ده کاتہ سهر نامووسی که سیٽک به ماره کردن حه لائی نه کردوه، دل و دهروونی تووشی فساد ده بی، چونکه ههست ده کا له پوانی نارہوا ده لوه وری، فسادی خیزان پهیدا ده بی، ضه مان و نارامی نامینئ، کو مہ لگا تووشی فساد ده بی، چونکه گورگه کانی نه و کو مہ لگایه لیرو له وی په لاماری نیچیری خویان ده ده و ته عدا له و له و ده کهن! نایینی نیسلامیش هه موو هه ل و ته قه لالیه کی بو نه وه به نه م جوړه فسادانه قه لاچو بکا.

٦- ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾ نه‌وانه‌ی پابه‌ندی واده‌و به‌ئینه‌کانی خو‌یانن، عه‌ده‌و په‌یمان‌ی خو‌یان به‌لاوه‌ پیرۆزه‌و پارێزگاری لیّ ده‌که‌ن. نه‌گه‌ر نه‌ماهه‌تیکیان له‌لا دانراخیانه‌تی تیدا ناکه‌ن و سپارده‌ی خو‌یان ده‌ده‌نه‌وه‌ به‌خاوه‌نه‌کانیان، نه‌گه‌ر واده‌و به‌ئینیان دا پابه‌ندی ده‌بن،

گه پاندنه وهی سپارده و پابه ند بوون بهوادو به لینه وه رهوشتی سه ره کی و بنه ره تی موسولمانانه. خیانه تکردن و غه در کردن و بی واده بی و به لینه شکینه و هه لوه شانده وهی عه قدو سه ودا، پاشگه ز بوونه وه له شه ریکایه تی و به کریگیران و کرین و فروشتن. رهوشتی مونا فیک و کافرو سته مکارانه.

پیغه مبه ر ﷺ له م باره وه فهرمویه تی ((آية المنافق ثلاث: اذا حدث كذب واذا وعد اخلف واذا ائتمن خان)) قورئانیش له شویتیکه ترده ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَحُونُوا أَمَانَاتِكُمْ﴾ (الانفال/۲۷) سپارده و واده و به لینه: هه مو ئه و شتانه ده گریتسه و که ناده میزاد له لایه ن خودا وه یان له لایه ن کهسانی دیکه و ده خریتسه نه ستوی و به رپرسیار ده بی لیان، وه کوو ته کالیفی شرعی و گه پاندنه وهی سپارده و پابه ند بوون به سه ودا و مامه لوه.

۷- ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾ نه وانه ی به رده وامن له سه ر نه بجامدانی نویتسه کانیان، له کاتی خویان دا نه بجامیان ده دن! مه رج و روکنه کانیان به ته وای ده هینه جی و که م و کورپیان تیدا ناکن.

له سه حیجی موسلیم و بخاری دا فهرموده یه هاتوره له ئیبنو مه سه وده ریوایه ت کراوه، ده فهرموئ: پرسیارم له پیغه مبه ر ﷺ کرد وتم: نه ی پیغه مبه ری خودا! چ کرده یه ک لای خودا زور خوشه ویسته؟ پیغه مبه ر ﷺ فهرموئ: ((الصلاة على وقتها)) نویتسه کردن له کاتی خوی دا، وتم: دوی نویتسه چی؟ فهرموئ: ((بر الوالدين)) چاکه کردن له گهل دایک و باوک دا، وتم دوا بی، چی؟ فهرموئ: ((الجهاد في سبيل الله)) تیکوشان و جهنگان له پیئا و نایینی خودا دا.

تیبینی نه وه ده کری: په روه رده گار سه ره تای نه رهوشته به رزانه ی به نویتسه ده ست پی کرد، کوتاییشی به نویتسه هینان، نه مه ش ناماره یه به وه که نویتسه کردن له هه موو عیباده تیک گه وره تره. وه کوو له فهرموده یه کی تسردا هاتوره،

پیغه مبهەر ﷺ دهفرموی: ((استقیموا ولن تحصوا، واعلموا ان خیر اعمالکم الصلاة، ولا یحافظ علی الصلاة ■ مؤمن)) ئیستیقامه تان هه بی بهردهوام بن لهسەر خودا په رستی، پاداشی ئیستیقامه هینده زۆره ناتوانن بیژمیرن، بزانهن باشترین کرده و هه تان نویژه، هه موسوڵمان ده توانی پاریزگاری نویژ بکاو بهردهوام بی لهسەر کردنی، جگه له موسوڵمان کهس ناتوانی بهردهوام بی لهسهری، نویژ په یوهندی نیوان بهنده و په روهردگاره، که سیک پابهندی نویژ کردن نه بی، پاریزگاری په یوهندی نیوان خوی کهسانی دیکهش ناکا!

ئهو رهوشانهی باس کران که سایه تی موسوڵمانان دیاری ده کا، ده بنه هوکاری رزگار بوون و کاریگه رییان له تایبه تهندی کو مه لی موسوڵمانان دا دیارو بهرچاوه. ژیا نی شیواو بو ئاده میزاد دهره خستین و ئاده میزاد له باقی زینده وهران جیا ده کاته و هو نا هیلن ناژهل ئاسا ژیا ن بهسەر بهرن.

نه مجار په روه دگار پاداشی باشی ئه و رهوشانه دیاری ده کاو دهفرموی: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفَرْدُوسَ هُم فِيهَا خَالِدُونَ﴾ ئاهو خاوهن رهوشته بهرزو په سندانه، نه وانه ی پله ی که مالات و پیاوه تی یان تیدا هیه، شیاری ئه و نه له بههه شتی فیردهوس دا نیشته جی بکرین، نه وانه بههه شتی رازاوه یان ده دریتی و بو هه تا هه تایه تی یدا ده میتنه وه. له سه حیه یان دا هاتوه، پیغه مبهەر ﷺ فرمویه تی: ((اذا سألتم الله الجنة، فاسألوه الفردوس، فإنه أعلى الجنة وأوسط الجنة، ومنه تفرج أنهار الجنة، وفوقه عرش الرحمن)).

هه ندی له به لگه کانی وجودی خوداو تواناو ده سه لاتی

دروستکردنی ئاده میزاد

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ

سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ

خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا

الْمُضْغَةَ عِظًا مَّا فَكَّسْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا

ءَاخِرَ فَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ

لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾

دوای نه وهی رهو شته په سنده کانی موسولمانانی باس کردن، ده گوژیته وه
بو رانواندنی به لگه کانی نیمان له ژبانی خودی ئاده میزاد دا، له دروستکردنی
ناسمانه کان دا، له ناز لکردنی باران له ناسمانه وه، دروستکردنی گیانه بهرمان بو
سوودی ئاده میزاد.

یه که مجار ده ست ده کا بهر رانواندنی قوناغه کانی دروستبوونی ئاده میزادو
ده فهرموئ: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ﴾ بینگومان نیتمه
ئاده میزادمان به دبهیتناوه له قوناغه کانی دروستکردن دا هه له وگپرو تاوو
تویمان کردوه. واته: بابه گه وره ی ئاده میزادمان له قورپنکی پالخته کراو
دروست کردوه.

ھەندى لە موفەسسیرە کان پىيان وايە: مەبەست بەئىنسان نەو ەکانى نادەمە. دەئىن: نوظفە لەخوئىن وەدى دى، خوئىش لەخۆراك، خۆراکىش يا ھەيوانىيە يان روھکىيە، ھەيوانىش دەچىتەو ە سەر نەباتى، خۆراکى نەباتىش لەگلى پالڤتە کراو ە ئاو پەيدا دەبى، کەوابى نادەمىزاد لەبەرەت و ە حەقىقەت دا لەقورى پالڤتە کراو دروست بسووە. پاشان ەو قورە بەچەند قۇناغىك دا تىپەرپو ە تا بو ەتە قۇناغى نوظفىى.

۲- قۇناغى دوو ە نەو ەبە: کەدەفەرموى: ﴿ثم جعلناه نطفة في قرار مكن﴾ پاشان گەراى نادەمىزادمان گىراو ە بنوظوفىەك کەلەپشتى پىاوانى باوك داىو ەلوپو ە دەرژىتە ئاو مندالدانى داىكانەو ە لەویدا شوئىنى خۆى دەگرىو ەلەيەكەم رۆژى جىگىر بوونى نوظفە لەرەحمى داىك دا دەمىتتەو ەو لەو جىگايەدا پارىزاو دەبى. تا رۆژى لەداىك بوون. وەكوو لەنايەتکى تردا دەفەرموى ﴿وبدا خلق الانسان من طين، ثم جعل نسله من سلاله من ماء مهين﴾ (السجدة/ ۷-۸).

يان دەفەرموى: ﴿الم نخلقكم من ماء مهين، فجعلناه في قرار مكن، الى قدر معلوم، فقدرنا فنعم القادرون﴾ (المرسلون/ ۲۰-۲۴)

دەقە قورئانىيەكە ئاماژە دەکا بۆ قۇناغەکانى دروستبوونى ئادەمىزاد. قورپەكەم سەرچاو ە يان يەكەم قۇناغى دروست بوونى ئادەمىزادە، دوا قۇناغىش ەو ئىنسانە رىك و پىکەيە. ئەمە حەقىقەتکەو لەقورئان دا چەسپاو ە، ئىتەر پىويست ئاكا ئىمە راستى ئەم حەقىقەتە عىلمىيە لەو تىۆرە زانستىانە وەرگىرەن کەدەر بارەى سەرەتاي پەيدا بوونى ئادەمىزاد يان پەيدا بوونى لەسەر زەوى دواون.

بىنگومان قورئان ئەم حەقىقەتە دەچەسپىئى، بۆ ئەو ەى ئادەمىزادەکان بىکەنە مەيدانى ورد بوونەو ە تىڤکىرەن لەو گۆرانە سەر لەبەرە گواستەو ە سەر سورەيتنەرە لەنىوان قورپە پىکەتەى ئادەمىزاد لەشکلى کۆتايى دا:

كەئەو جەستە گيان تېدا رسكاوھىە، كەبەچەند قۇناغىكى جيا جىادا تېپەرپوھ!! ئىتەر بەشوتىن ئەم قۇناغانەدا ناچىۋ چۆنىەتى و درىژى چۆنىەتى گۆرانە كە رانانوتىنى، چونكە ئەو ھەمبەستە سەرەككە كەتتى قورئان نىە، بەيپچەوانەو تىۋرە زانستىە كان ھەول دەدەن پلىكانە كانى نىۋان قورۇ قۇناغى (نشوء وارتقا) بدۆزئەو، زنجىرە قۇناغە كانى نىۋان قورۇ ئادەمىزاد بەيە كەوھ بىەستەنەو. ھەلبەتە ئەم جۆرە تىۋرانە وادەبى حەقىقەت دەپكىن و وادەبى ھەلە دەكەن. تىۋرە كەي ئەمپۇ بەراستى دەزانن، سبەينى ھەلەدەو شىئەنەو. كەوابى نابى بەھىچ جۆرىك رىگا بەخۇمان بەدەين حەقىقەتە عىلمىە كانى قورئان ملکہ چى ئەم تىۋرانە بکەين و بە تىۋرە زانستىە كان شىيان بکەينەو، نابى قۇناغە كانى نىۋان قورۇ ژيانەو گەشە كەردن (نشوء وارتقا): كە قورئان لى ي بىدەنگ بوو ھەم جۆرە تىۋرانە وەرگىرن و تەفسىرى ئەم جۆرە نايەتەنەي پى بکەين. چونكە قورئان حەقىقەتەو ھەقەو ھاتو وەو حەق دەچەسپىنى و حەقىقەت بلاو دەكاتەو. بەھىچ ھەلەو شىئەو. وەلى تىۋرە زانستىە كان ئەمپۇ چەسپان و سبەينى ھەلەو شاونەو.

بەھەر حال لىك جيا بوونەو رىگا لەنىۋان تىۋرانىنى قورئان بو ئادەمىزاد و تىۋرانىنى ئەو تىۋرە زانستىانە ئەوھىە: قورئان رىز دەدا بەئادەمىزاد ئەو دەچەسپىنى: كەشوعلەيەك لەپوھى خۇدا ئەو قورپەي كەردو و بە ئادەمىزاد ئەو رەوشت و تايەتمەندىيانەي پى بەخشیو و بەو شتە تايەتمەندىيانە ئەو جەستەيە بوو بەئادەمىزاد لەئازەل جيا بۆتەو، بەمەش تىۋرانىنى ئىسلام و تىۋرانىنى مادىيە كان و تىۋرە كانىيان بەتەواو لىك جيا دەبنەو. پەروردگار شى: كە بۇخۇي بەدەيپنەرى ئادەمىزاد ھەموو شىكە لەھەموو كەس باشتەر دەزانى، بۆيە ئىمە پروامان بە قورئان ھەمەو بەس!

۳- قۇناغى سىيەم: ئەوھىە: كەدە فەرموى: ﴿ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً﴾ پاشان نۇطفەمان لەصىفاتە كانى خۇي گۆپى بۇ شىوھى (عەلەقە)، واتە ئەو نۇطفەيەي كەبرىتى بوو: لە ئاوتىكى فىنچە ئاسا كەلەپشتى پىاو دەردەچى و

۶- قۆناغی شه شه م نه وه یه ک ده فمر موی: ﴿فَكْسُونَا الْعِظَامَ﴾ دوا بی نه مو به یکه ره ئی سقانه مان به گوشت دا پۆشیوه وه کوو پۆشاک به بهرمان دا کردوه.

۷- قۆناغی هه وه ته م نه وه یه: که ده فمر موی: ﴿ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ﴾ پاشان کردمان به شتیکی تر؛ گیانمان به بهر دا کردو بوو به گیانله بهر له حاله تی جه مادیه وه بوو به زینده وه ره، دهستی کرد به جم و جول و گۆچکه و چاو و ههست و هۆشی پی درا.

﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾ پهروهردگار پاک و مونه ززه هه، بهرزو پیروژه له کار و کرده وه کانی دا، به دیهینه ریکی موطلقه هیچی لی عاسی نابی، هه موو شتیکی حیکمه ته مو دانایی ته وای تیدایه، تاک و ته نها و بهرزو پیروژه نه و خودایه ی: که نه وه ی خستۆته سروشتی نه و نوظفیه وه ناوا بهوشیه وه نه م قۆناغانه ده بری، به گۆیره ی نه و یاسایه ی خودا بو ی دانا وه، رۆژانه هه زاران هه زار نطفه ده رژیته ناو ره حمی نافره ته وه له گهل ناوی نه و تیکهل ده بی و به نه م قۆناغانه دا تیده په رن و نه و یاسا و ریسایه ی خودای به دیهینه ر بو ی دانا و نه و پابه ندی ده بن و به مو لی ی لانه دن!

هه ره له حاله تی نطفه یی یه وه قۆناغه کان ده برن تاده گه نه حاله تی ئی نسانیه ت و پله ی که مال به ده ست دینن.

۸- قۆناغی هه شه ته م نه وه یه: ده فمر موی: ﴿ثُمَّ أَنْكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيُونٌ﴾ واته: پاشان ئیوه دوا ی نه و به دیهینه تان و قۆناغ برینانه و گه شه کردن و پیگه یشتن: که له نه بووه وه دروست ده کرین، ده تاغیه نه عاله می بهرزه خه وه، ژیا نی بهرزه خیش قۆناغیه که له قۆناغه کانی ژیا نی ناده میزاد و دوا قۆناغ نیه.

۹- ﴿ثُمَّ أَنْكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَبْعُثُونَ﴾ پاشان ئیوه له رۆژی قیامه ت دا زیندو ده کرینه وه بو ته وه ی ژیا نیکی نو ی ده ست پی بکه ن، حساب و لی کۆلینه وه تان له گهل دا بکری، بگه نه ژیا نیکی پر کامه رانی، یان نه و په ری به ده ختی و چاره ره شی. که سیک له جیهان دا ریبازی راست بگری و رهوشتی

په سندی موسولمانانی تیدا بن، نهو که سه له قیامت دا ده گاته که مائی ژیان و نهو پیری خوشی و کامه رانی ده ست ناکه وی. که سیکیش له ژیا نی دونه دا دابه زئی بو پهستی و هه لئس و که وتی نازهلئی بی، نهو له ژیا نی قیامت دا نهو پیری پله ی پهستی پی ده درئ و ناده میزادیه تی پیشیل ده کری و ده بیته سووته مه نی دوزه خو له گه ل به ردو داردا یه کسانه !

دروستکردنی ئاسمانه کان و باران بارین و

موسه خه رکردنی نازهل بو تان

وَلَقَدْ

خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ﴿١٧﴾
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يُقَدِّرُ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ
بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
لَّكُمْ فِيهَا فَوَاكِهِ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ
طُورٍ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ وَصَبِغٍ لِّلْأَكْلِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِي
الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

ئادەمىزاد خۆي دەگويزىتەوہ بۆ سى جۆر لىو بەلگانه: كەبەدېھىنانى
ئاسمانەكان و باران باراندنە لەبەرزاىي يەوہو كاريگەريى ئەو بارانە لەرسكان و
رواندنى پووەكو دارو درەخت داو سوود يىنين لەئازەل لەشیر لە خورى و
لەگۆشت ... ەتد.

ده فەرموێ: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ﴾ سوێند بەخودا ئێمه
لەژوور ئێوهوه ئەی ئادهمیزاد! حەوت ناسمانی چینی لەسەر چێتمان دروست
کردون. حەوت تەبەقەو توێژن بەک لەسەر بەک.

وئ دەجئ مەبەست بە (سبع طرائق) ھەوت مەدارى فەلەكى بن، يان
 ھەوت كۆمەلەو شار. ئەستىرە بن، وەكوو كۆمەلەى خۆرىسى! يان ھەوت
 كىتلەى سەدىمى بن. سەدىم يان (ھەيولائى صورەت) ئەو مادە خامەىە
 كەكۆمەلە ئەستىرەى لى پەيدا بوو. ھەرچۆنىك بئى قورئان ئاماژە دەكا بەو:
 كەھەوت عالەمى ئەستىرە يان ھەوت جىھانى فەلەكى لەژوور ئا. ھەمىزادەو
 ھەىە، واتە: موستەواى ئەوانە لەبۆشايى بەرفراوان دا لەموستەواى زەوى
 (ژىنگەى ئادەمىزاد) بەرزترە.

قورئانی پیروز زور جار باسی دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و ناده‌میزاد ده‌خاته پەنایه‌کتره‌وه‌ و ده‌کوو ده‌فرمو‌ی ﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ الْكَبْرَ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾ (غافر/۵۷) هه‌روه‌ها قورئان چه‌ند جارێک ئاماژه‌ به‌حه‌وت ته‌به‌قه‌ی ئاسمان ده‌کا ده‌فرمو‌ی: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ، يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ، لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (الطلاق/۱۲).

﴿وما كنا عن الخلق غافلين﴾ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨

ته‌نانه‌ت په‌لکه گه‌لایه‌کیش: که له‌دره‌ختیک هه‌لده‌وه‌ری و شتی له‌وه‌ش پچو‌کتر به‌ناگاداریی نێمه‌یه و لای نێمه تۆمار کراوه. وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا، وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَاتِ الْأَرْضِ، وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مبین﴾ (الانعام/۵۹).

یه‌کێکی تر له‌نیشانه‌کانی به‌توانایی خود باران‌دن و رو‌ه‌ک روان‌دنه: ده‌فه‌رموی ﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ﴾ نێمه ناردو‌مانه‌ته خواری له‌به‌رزایی یه‌وه باران به‌ته‌ندازه‌و به‌گوێره‌ی پێویست بو‌ خواردنه‌وه‌و ئاودان، نه‌ه‌وه‌نده‌ که‌م ده‌بارێنن: که‌به‌شی کشت و کال نه‌کا، نه‌ه‌وه‌نده‌ش زیاد ده‌بارێنن: که‌زیان به‌کشت و کال‌تان بگا.

ته‌نانه‌ت نه‌و خاک و لا‌تانه‌ی: که‌پێریستی‌یان به‌ناوی زۆر هه‌یه بو‌ کشت و کال و بارانی که‌م لی ده‌باری، له‌ولا‌تی تره‌وه ناوی بو‌ ده‌نی‌ردی؛ وه‌کوو خاکی میصر له‌ولا‌تی تره‌وه ناوی بو‌ دی، ئاوه‌که له‌گه‌ل خۆی دا قوپه سووریک ده‌هینی لمبو چه‌وه‌که‌ی داده‌پۆشی و ده‌می‌نی‌ته‌وه تی‌یداو ده‌بی‌ته هۆی باشبوونی کشت و کال له‌و خاکه‌دا.

جا که‌ئاوه‌که‌مان له‌ئاسمانه‌وه باراند، له‌زه‌وی دا جی‌گیر ده‌بی، زه‌ویان والی کردوه ئاوه‌که له‌خۆ بگری و خۆراک بدا به‌تۆم ره‌گ و ریشال و زه‌وی ده‌رازێنینه‌وه. هه‌ر له‌زه‌وی کاری‌زو کانی‌او هه‌لده‌قولێنن.

تیوری نه‌وه: که‌ناوی ژێر زه‌وی (میا‌ه جوفیه) ناوی بارانه‌و به‌ناخی زه‌وی دا پۆده‌چی و له‌قولا‌یی زه‌وی دا جی‌گیر ده‌بی تیوری‌کی تازه‌بابه‌ته، تا پێش ماوه‌یه‌کیش وا‌گومان ده‌برا که‌هه‌یچ په‌یوه‌ندی‌یه‌ک له‌نی‌وان ناوی باران و سه‌ره‌زه‌وی له‌گه‌ل ناوی ناوه‌وه‌ی زه‌وی دا نه‌یه، به‌لام نه‌وه قور‌تان پێش هه‌زارو چوارسه‌دو نه‌وه‌نده‌ سا‌له‌یه نه‌م حه‌قیقه‌ته‌ی چه‌سپاندوه‌و رای‌گه‌یان‌دوه.

﴿وانا على ذهاب به لقادرون﴾ ئەگەر بمانەيى ئىش ئاۋەي كەسەرچاۋەي
 ژيانى خۇتان و ئاژەل و كشت و كالتانە لىتانی بىستىننەۋە ژىر خاكى بىكەين،
 ويستى خۇمان دەھىننەدى و ئاۋتان لى دەشىرنەۋە، چۇن تواناي باراندانان
 ھەيە ئاۋاش دەتوانىن لىتانی ھون بىكەين، بەلكو دەتوانىن بىكەين
 بەخوتواۋكى تال و ھىچ سودى لى ۋەرنەگرن، نەبۇ خواردنەۋە، نەبۇ ئاۋدېرى،
 خۇ ئەگەر بمانەيى ھەر نايبارىتىن و بى ئاۋتان دەكەين، خۇتان و ئاژەل و
 كشتو كالتان بەھۋى بى ئاۋى لەناۋى دەبەين. ئەگەر بىشمانەيى ئاۋەكە لەسەر
 پۈي زەۋى رايدەگرن ناهىلېن بېچىتە ئاۋ زەۋىيەۋە، ۋەلى بەلۇطف و رەھمەتى
 خۇمان ئاۋى بارانەكە لەزەۋى دا پەزمەندە دەكەين و لەعەمباراۋى سۈشتى دا
 ھەلېدەگرن بۇ ئەۋى لەكاتى پىۋىست دا سودى لى ۋەربىگرن، كشت و كال و
 ئاژەلەكانتانی پى ئاۋ بەدەن و پىۋىستىياتى خۇتانى لى داين بىكەن.

﴿فانشأنا لكم به جنات من نخيل وأعناب﴾ ئىمە بىم ئاۋەي لەناسمانەۋە
 دەينىرنە خوار چەند باغ و دارۋرەكى جيا جيا، چەند بىم و بوم و مېۋەھات
 ۋەدى دەھىنن. نزارو سەۋزايى جوان و رازاۋە پەيدا دەكەين: كەھەندى لەو دارو
 درەختانە بۇ نمونە دارى خورماۋ دارى مېۋە: كە دوۋدارى بىمردارى گرنىگن.
 ﴿لكم فيها فواكه كثيرة ومنها تأكلون﴾ بۇ ئىۋە ھەيە لەو باغ و دارو
 درەختانەدا مېۋەي زۆرۈ زەبەندە لەھەموو جۆرىك؛ ۋىراي خورماۋ تىرى، ئىۋە
 لەو درەختانە، دەۋانن و سەيرى مېۋەجاتيان دەكەن لى ى دەخۇن!

﴿وشجرة تخرج من طور سيناء تنبت بالدهن وصبغ للأكليم﴾
 ھەرۋەھا بۇ ئىۋەمان رەخساندەۋە دارى زەيتوون: كەلە كىۋى (طوور) رواۋە
 لەئاۋى ژىر زەۋى ئاۋ دەخواتەۋە. لەئەۋ درەختانەيە كەزۆرتىن سودى ھەيە،
 بىمەكەي رۆنى لى دەگىرى يان بەشىۋەي جيا جيا دەكرىتە خۇراكى ئادەمىزادو
 پىخۇر، ھەرۋا سود لە خودى دارەكە دەينىندى بەزۆرى لەۋلاتى عەرەب دا

دهروى بهتاييهتى لهلاى ((رادى موقدهس)) كهله قورئان دا ناوى هاتوه.
بۆيه ليره دا بهتاييهتى ناوى هيناوه.

ئيمام نهحمه دله نه بو ئوسه يد: ماليكى كورى رهبيعهى (الساعدى
الانصارى) يه وه ريوايهت ده كا ده فهرموى پيغه مبه ر ﷺ فهرموى: ((كلوا
الزيت واذعنوا به، فانه من شجرة مباركة)) ههروه ها تيرمينى له ئيمامى
عومهر وه نه فهرموده يه ريوايهت كردوه.

نيشانه يه كى تر له ره حهت و بهزه يى خودا رام بوونى ئاژه له بو ئيه
ده فهرموى: ﴿وان لكم فى الأنعام لعبرة﴾ بيگومان بو ئيه ناده ميزاد
له دروست كردن و پام كردنى حوشترو ره شه ولاخ و مهرو بزى و سوود به خشينيان
بو ئيه پهندو ناموزگارى ههيه، سودبينيتان لهو ئاژه لانه نيعمه تيكه له سه ر
ئيه شياوى شوكر و سوپاسه، ده شى بيكه نه به لگه له سه ر ده سه لات و
به توانايى خودا به وه: كه خوئنى پهيدا بووله خوراكيان ده بيتته شيريكى صافى بى
غەش گوارا و تمغذيه جهسته تان ده كا، پهندو ئاكوزگارى تيدايه بو كه سيك
به دليكى كراوه ههستىكى به ئاگاوه تيان بفكرى، به فام و ژيرييه ليهان
بروانى و له حيكهت و دانايى پهروه دگار ورد بيتته وه.

هه لبه ته سوود و قانزاجى نهو ئاژه لانه زورو زه به ندهن به لام لي ره دا
چواريانى باس كردن.

١- ﴿نسقيكم ماء فى بطونها﴾ واته: لهو شيره ي نهوان ده خو نه وه
كه له نيوان خوراكي ناو كه رش و خوئى دا ديه دهروه ماست و په نيو كه ره و
شتى ترى لى دروست ده كهن.

٢- ﴿ولكم فيها منافع كثيرة﴾ واته: سوود له خورى و موو مه ره زو
كو لك و بهرگنيان ده بيندرى، پۆشاك و راخهرو پيخه فيان لى دروست ده كهن.

چیرۆکی ھەژرەتی نوح علیہ السلام

وَلَقَدْ

أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَنْقُورِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ الْمَلَأُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جَنَّةٌ فَرَتَّبُوا بِهِ حَقًّا حِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ أَنْصُرْنِي بِمَا كَذَبُونَ ﴿٢٦﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعْ الْفُلَكَ بِأَعْيُنِنَا وَوْحَيْنَا فَلِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تَخْطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بَحَثْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَقُلْ رَبِّ انْزِلْنِي مُنزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٢٩﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٠﴾

به لام پياو ماقولانى گه له كهى له ناوه پرۆكى تهه پهم په يامه ناكۆلنه وه، بير له راستى و دروستى تهه وشه حقه ناكه نه وه، ناروان بۆ به لگمو نيشانه كانى له بوونه وه ردا، لهو بيره تهسكهى خويان ده رناچن و نايانه وى ده رچن، له جياتى ته وهى بير له به ده يته نه رى بوونه وه بكه نه وه بووانته به لگمو نيشانه كانى، تهو حه قيقه ته ره هاهيه پاشگوى ده خه نو واز له ليكۆلينه وه لى ورد بوونه وهى به ده يته نه ر ديتن، كه سايه تى هه زه رته نوح عليه السلام ده خه نه بهر باسو ليكۆلينه وه، قسه له خودى خوى ده كه ن!!! ته وه تا: ﴿فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ﴾ ريش سپى و پياو ماقوله كانى گه له كهى؛ تهوانه كافرو موشرىك بوون، وتيان: ﴿ما هذا الا بشر مثلكم﴾ نوح ناده ميزاد يكه وه كوو ئيه وه له وه زياتر هيجى تر نيه! كابرايه كه خۆسه پيتمرو ﴿يريد ان يتفضل عليكم﴾ ده يه وى: خوى بكاته گه وه كار به ده ستى ئيه وه ناغايه تيتان به سه ره وه بكا.

بۆ تهه خۆسه پانندن و ناغايه تيكر نه لافى پيغه مبه ريتى لى ده داو ده يه وى له م ريگايه وه تهو مبه سه ته تايبه تيه دى خوى وه ده ست بيتى! نه گينا خو تهو چ زيده زانيارى و ره وشتى تايبه تى و ميزه يه كى به سه ر ئيه وه نيه، دهى كه وابى چۆن زيده له ئيه وه تهو ده بيته پيغه مبه رو په يامى بۆ دى؟؟!

سه ير تهوان له م گوشه نيگا ته نگه به ره وه ده يانروانيه تهو په يامه گه وه تهو حه قيقه ته مو طلقه. ناماده باشى تهو هيان تيدا نه بوو سه وشتى په يامى هه زه رته نوح عليه السلام بناسن و حه قيقه ته كهى بزاسن. تهوان به هه موو عه قل و هوشى خويان بانگه وازى تهو پيغه مبه ريه ان له وه دا كورت هه ليتنا بوو: كه ده يه وى خويان به سه ردا به سه بيتى! به مهش ريتى ناده ميزاد يسه تى خويان و هه موو ناده ميزادانى تريان شكاند، ريت ليتنانى خوداى بوونه وه بۆ تهه جينسه ره ت ده كه نه وه، پيتان سه يره پيغه مبه رى ناده ميزاد ناده ميزاد بى.

وتيان: ﴿ولو شاء الله لانزل ملائكة﴾ خو ته گه ر خودا بيوستايه پيغه مبه ر بنيرى فريشتهى ده نارده خواري و تهه تهركهى ده خسته سه ر

چاودىرى ئىمەدا كەشتى دروست بكا، بەگۈيرەي نىگاۋ سىروشى ئىمە ھەلسو
كەوت بكا.

﴿فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا، وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَازِينَ،
وَاهْلِكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ﴾ جا كەكاتى بىرى ئىمە
بەلەناۋىردىيان ھاتو ئاۋ لەزەمى ھەلقولا، يان ئاۋ لەتەندۈرى نانكردن -
كەشۈننى ناگرو بلىسەيە - ھەلقولا؛ ئەۋە تۆ دەس بەكار بە؛ لەھەموو نىرو
مىيەك دۈانەيەك بىرە ئاۋ كەشتىكەۋە، لەھەموو رەگەزو جۆرىكى
گيانلەيدەران نىرو مىيەك ھەلبىگرە، ھەروەھا مىندالو كەسو كارى خۇشت
بىرە ئاۋى، يان ھەموو ئەۋانەي ئىمانىيان پىت ھىئاۋە بىاغىرە ئاۋ
كەشتىيەكەۋە، جگە لەۋانەي ئىمانىيان پى نەھىئاۋى بىرى ئىمە
بەلەناۋچوۋىيان دەرچوۋە. ۋەكۈۋ كەنەئى كۈرىۋ دايكى كەنەئى، ئەۋانە
لەپىرى لەناۋ پراۋەكانن.

پەرۋەردگار فەرمانى بەھەزەتى نوح كىرد؛ كەكەشتى دروست بكا
بەدەستى خۇى، چۈنكى پىتۈستە ئادەمىزان خۇكارى ماددى دەستەبەر بكاۋ
ھەموو تواناى خۇى بىخاتە گەر بۆ ئەۋە شىۋاى يارمەتيدانى خدا بى، دابو
نەرىتى خدا ۋاھاتوۋە يارمەتى ئەۋانە ئادا خۇيان پالى لى بەدەنەۋە خۇيان
بلىسەنەۋە چاۋەرۋانى يارمەتى خودابىن، بۆ خۇيان ھىچيان لەدەست نەيەۋ
ھىچ نەگەن!

پەرۋەردگار ۋاى بىرپارداۋە؛ كەھەزەتى نوح ﷺ بىشە باۋكى دۈۋەمى
ئادەمىزان، ھەلئىنا كە ھۇكارە مادىيەكان دەستەبەر بكاۋ تواناى خۇى بەكار
بىنىۋ يارمەتى خداش بىرچاۋ بگىرىۋ داۋاى كۆمەكىۋ يارمەتى لى بكا
نشانەي دەستپىكردنى ھاتنى تۆفانۋ پاكسازى كىردنى ئەۋانەي دل رەقو
سەرپىچى كارو بى پروان بىۋە بۆ دانا؛ كەھەركاتى تەندۈرى نانكردن؛
كەبەرۋالەت شۈننى ناگرە ئاۋى لى ھەلقولا، خىرا لەخۇ بگەۋىۋ تۆۋى زىيان

بخاته ناو کهشتی رزگار بوونه‌وه، له‌هه‌موو جوړیک له‌حه‌یوان و خشوک و بالتدوه روه‌ک، نپرو مییه‌ک بخاته ناو کهشتیه‌که‌وه، چه‌ندیک‌ی بو ده‌کری و له‌به‌رده‌ست دان له‌وانه رزگاریان بکا، هه‌روه‌ها هه‌موو نه‌وانه‌ی نیمانیان پی هیناو له‌ته‌ک خۆی دا هه‌لیان بگری. جگه له‌وانه‌ی بریاری خۆدایان بو ده‌رچوه به‌له‌ناو‌بردنو فهوتان فه‌رمانی پی کرد.

که‌به هپچ جوړیک هه‌ول‌ی رزگار کردنی سته‌مکاران نه‌دا ته‌نانه‌ت بانزیکترین که‌سیش بن‌بو. ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا تَجَادِلْ فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا اِنَّهُمْ مَغْرُقُونَ﴾ نه‌که‌ی ده‌ریاره‌ی نه‌وانه‌ی کافر سته‌مکارن موجداه‌له‌م له‌گه‌ل بکه‌ی؛ داوام لی بکه‌ی که‌تۆفان نه‌یانگریته‌وه‌و رزگاریان بسې. نه‌که‌ی نه‌و هه‌ول و ته‌قه‌لایه‌ بده‌ی! چونکه‌ بیگومان نه‌وانه له‌پیری خنکاوانن، بریاره‌و دراوه، نه‌وانه ده‌خنکیتین!

نه‌جار په‌روه‌ردگار فه‌رمان به‌ هه‌زه‌تی نوح عليه السلام ده‌کا: که‌کاتی سواری که‌می‌که‌ بوون، خۆی و نه‌وانه‌ی له‌گه‌لیدا سوار بوون هه‌مدو ئه‌نای خودا بکه‌ن، ده‌فه‌رموی: ﴿فَاِذَا اسْتَوَيْتْ اَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِّ فَقُلْ: الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ نه‌وکاته‌ی خۆت و نه‌وانه‌ی له‌گه‌لت دان له‌سه‌ر که‌شتیه‌که‌ جیگیر بوون و دامه‌زران بلین: سوپاس و ستایش بو نه‌و خودایه‌ی نیمه‌ی له‌ده‌ست گه‌لی سته‌مکار رزگار کرد، نه‌وانی فهوتاندو نیمه‌ی به‌لوطف و که‌ره‌می خۆی رزگار کرد.

ئینو‌عه‌بباس عليه السلام ده‌فه‌رموی: نه‌و نه‌اده‌میزادانه‌ی له‌که‌شتیه‌که‌دا له‌گه‌ل نوح عليه السلام بوون هه‌شتا که‌س بوون: هه‌زه‌تی نوح عليه السلام خۆی و خیزانه‌که‌ی تری؛ جگه له‌وه‌ی له‌گه‌ل کپه‌که‌ییدا به‌ر خنکان که‌وتن. سی کورپیشی: سام و حام و یافث و سی هه‌وسه‌ره‌کانیان و هه‌فتا و دوو که‌سی تر، هه‌موو نه‌اده‌میزاد دوابی له‌مانه‌ که‌وتوونه‌وه...

نه‌جار فه‌رمانی پی کرد: که‌کاتی له‌که‌شتیه‌که‌ داد به‌زن له‌خودا بپاریته‌وه زی‌و نیشتمانیک‌ی به‌نسب بکا پر به‌ره‌که‌ت و پی‌و‌زی بی: ده‌فه‌رموی:

﴿وقل: ربی أنزلنی منزلاً مبارکاً وأنت خیر المنزلین﴾ لموكاتنه دا: كه له كهشتیه كه داده بهزی، بلی: به پیروزی دامبهزینو له شویتیکی پر پیت و بهر کهت نیشته جیم بکه خیر و خوشی تیدا بینم، تی یدا به سیتموه، بیگومان تو باشترین دامهزینرو چاودترو پاریزگاری.

﴿ان فی ذلک لآیات، وان کنا لمبتلین﴾ بیگومان لهه موو کاریکمان به گشتی و لهم جوړه نیشانمان دا به تایبه تی ((رزگار کردنی خاوهن باوه پان و له ناو بردنی سته مکاران)) به لگهی به هیزو راست همن له سه راستی په یامی پیغه مبه ران. نیمه بهرناوندنی نسهم به لگانهو به ناردنی پیغه مبه ران خه لکی به تاقی ده کهینهوه، واته: مامه لهی کهسانیک ده کهین له گهلتان که بیانهوی به تاقیتان بکه نهوه. چونکه تاقیکردنهوه بو که سیک ده بی که مه جهولی بو ناشکرا بی، دهی خو هیچ شتیک نیه له خودا نادیار بی. هه موو شتیک لای خودا ناشکراو غایانه.

یان ده گوتری: مانای به تاقیکردنهوه نهویه: خودا نهوهی له زانیاری خویدا چه سپاوه دهی بخاو نیشانی ناده میزادی بدا.

چیرۆکی ههژدههتی (هود) ه

﴿مُرْ أَشَانَا

مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنَا آخِرِينَ ﴿٣١﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِإِِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا
 تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَسِرُونَ
 ﴿٣٤﴾ أَعِدُّكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنْكُمْ تُخْرَجُونَ
 ﴿٣٥﴾ هَيَّاهُتْ هَيَّاهُتْ لِمَا تُوْعَدُونَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا
 الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ
 افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ
 انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ﴿٤٠﴾
 فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُصَاءً فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ
 الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

نه‌جار قورئان چیرۆکیکی ترمان بۆ ده‌گیریتنه‌وه، نه‌ویش چیرۆکی حه‌زهره‌تی
 هوده عليه السلام، جا هه‌رچه‌نده لێره‌دا قورئان ناوی حه‌زهره‌تی هودی نه‌هیتناوه، به‌لام
 به‌قسه‌ی ئیبنوعه‌بباس و زووریه‌ی موفه‌سسیران مه‌به‌ست حه‌زهره‌تی هوده،
 چونکه له‌سوره‌تی (الأعراف) دا: چیرۆکی هود دوا‌ی چیرۆکی نوح عليه السلام
 ده‌هیتنی و ده‌فه‌رموی: ﴿واذکروا اذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح﴾
 هه‌روه‌ها له‌سوره‌تی هود و (الشعراء) یش دا چیرۆکی هود دوا‌به‌دوا‌ی چیرۆکی
 نوح عليه السلام ده‌هیتنی!

ههندی له موفه نسیرین پییان وایه تهه چیرۆکه چیرۆکی ههزرتی (صالح و شهمود) ه چونکه قهومی صالح عليه السلام پیغه مبهیری خۆیان به درۆ خسته وه به گرمه و صهیحه له ناو بران.

﴿ثم أنشأنا من بعدهم قوماً آخرين﴾ دواي له ناو بردنی گهلی نوح عليه السلام به تۆفان، گهلو نه تهوهیه کی ترمان دروست کرزنه وه کردمانن به جینشین و ناوه دانکه ره وهی زهوی، ﴿فأرسلنا فيهم رسولا منهم﴾ نه جار پیغه مبهیری کمان له خۆیان بۆ سه ر ناردن ﴿أن اعبدوا الله مالکم من الهه غیره﴾ بانگه وازی کردن بۆ نه وهی عیباده تی خودا بکه نه و یه کتا په رستی نه نجام به دن، فه رمانی پی کردن: که ته نه ا به ندایه تی بۆ خودا بکه نه و که سی تر نیه شیای پی رستش بی، نه وانیش بانگه وازی به که یان ره تکرده وه، به درۆ یان خسته وه، وتیان شویتت ناکه وین. نه جار ههزرتی هود عليه السلام پی ی گو تن ﴿أفلا تتقون﴾ نه ری نه وه بۆچی له عه زابی خودا ناترسن؟ بۆچی به وام پی ناکه نه؟ بۆ واز له بت په رستی نه هیتن؟ خو عیباده تکرده هه ر بۆ خودا ده کری و هه رزاتی خودا شیای په رستش و عیباده ت بۆ کردنه و که سی تر شیای خودایه تی نه.

﴿وقال الملأ من قومه الذين كفروا وكذبوا بلقاء الآخرة﴾ پیاو ماقولان و ریش سپیانی گه له که ی: که ته م سی ره و شتانه یان تیدا بوون:

- ۱- کافر بوون به خودا و ئینکاری کردنی تاک و ته نهایی زاتی پاکی.
- ۲- کافر بوون به رۆژی قیامه ت و به درۆ زانیی حساب و لیکۆلینه وه.
- ۳- ﴿وأتلفناهم في الحیاة الدنیا﴾ ژیاغ خوشی و دهسته بهر بوونی پیدایهستی ژیا نیان، نازو نیعه مه تمان به سه ردا رشت بوون هه تا له خۆیان بایی به بوون و ئینکاری نیعه مه ته کانی خودایان ده کرد.

به ئی: نه و پیاو ماقول و ریش سپیانه ی گه له که ی که ته م سی ره و شته ناشرینه یان هه بوون، وتیان: ﴿ما هذا الا بشر مثلكم﴾ تهه پیاه وهی ناوی هوده و لافی پیغه مبهیری لی ده دا هه ر ناده میزایدیکه وه کوو ئیه وه به س،

هیچی له ئیوه زیاتر نیه، ﴿يَا كُلُّ مَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ﴾ له ئه و خوارده مه نییه ده خوا: که ئیوه لی ی ده خۆن، نه ویش وه کوو ئیوه پتویستی به خۆراک هیه، ﴿ویشرب مَّا تَشْرَبُونَ﴾ له ئه و ئاوه ده خواته وه: که ئیوه لی ی ده خۆنه وه، نه ویش وه کوو ئیوه بی ئا و نازی! ده ی ئیتر چ زیده ریزیکی به سهر ئیوه وه هیه، به چ رویه ک ئیدعای پیغه مبه ریتی ده کا؟!

﴿وَلَنُؤْتِيَنَّكُمْ مِثْلَهُمْ أَكْثَرَ﴾ سۆتندمان وابی ته گهر ئیوه فهرمانبه رداری تاده میزادیکی وه کوو خۆتان بن و شوین که سیکی وابکه ون که هیچی له ئیوه زیاتر نیه، بیگومان نه و کاته ئیوه عه قل و هۆشتان له کیس چووه، به هه له چون و سهرتان لی شیواوه، نه و شکۆمه ندی و ریزی هه تانه به هۆی بته کانتانه وه، به شوینکه ورتنی به م کابرایه: که ناوی هوده له کیستان ده چی و ده سخه رۆ ده بن!

ته عجار خۆ لیسهره وه له خۆ بابی بووه کان، گومانیککی تر ده خه نه سهر په یامی حه زه رتی هودو سهریان سوور ده مینسی له وه ی: که پییان ده فهرموی: زیندوو بوونه وه هیه دوا ی مردن و رزین و پولکان جاریکی تر زیندو ده کرینه وه. به خه لکه که ده لئین: ﴿إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الْوَدَانَ﴾ و کتم ترابا و عظاما انکم مخرجون؟ ئایا هود واده ی نه وه تان ده داتی: که ئیوه مردن و پولکانو بوونه وه گل و ئیسقانه کانتان رزین، جاریکی تر سهرله نوی له گۆره کانتان ده رده هیندرینه وه و زیندو ده کرینه وه، ﴿هَيِّاتُ هَيِّاتُ لِمَا تُوعَدُونَ﴾ زۆر دووره و عه قل وهری ناگری، نه ی خه لکینه! ته مه ی: که هود پیتان راده گیه نی له باره ی زیندو بوونه وه ی رۆژی قیامت و حساب و لی کۆلینه وه له گه ل دا کردن و پاداش و سزا وهرگرته وه له سهر کرده وه کانتان شتیکی زۆر دوورو نه گونجاوه!

﴿إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا﴾ نه وه کوو ژیان هیه ئیللا: که هیه ته نها ژیا نی دونه یامو به س، هه ندیکمان ده مرین و هه ندیککی ترمان

دریژه به ژیان ده دهین، ته مجار نمو هه نده مان ده مرین و هه ندیکه ترمان دینه
جینگه یان ﴿وما نحن بمبعوثین﴾ تیه ته نیر دواي مردن هه رگیزاو هه رگیز زیندو
نابینه وه. نه زیندو و بوونه وه هه تیه، نه حه شر هه یه و نه نه شر، نه به هه شت راسته و
نه دۆزه خ!

هه لیه ته کهسانیک: که به م جوړه بیر بکه نه وه، بهو پیوهره مادیسه ژیان
هه لیه نه گیتن، ناتوانن حیکمه ته گه وه کانی ژیان هه ست پی بکه ن، له کوی
ورد بینن نه وه یان هه یه بتوانن ناکامه کانی ژیان بزنانن، هه رگیز ناگه نه نمو
ناسته پیا یان وایی ناکامی ژیان له سهر زهوی دهسته بهر نابیی، خپرو چاکه
هه رگیز ناتواندری له ژیانی دنیادا پاداشتی ته وای بدزیته وه. شهرو خراپه ش
هه روا، به لکوو پاداشی چاکه سزای خراب لهو دنیادا به ته وای ده دریتته وه:
که موسولمانانی خودا پیداو ده گه نه تۆیه لاکه ژیاغوشی و به به هه شتی بهرین
شاد ده بن و ترسی له ناو چون و پرانه وه ی نازو نیعمه ته کانیان نامیتن و کافرو
تاوانباره کانیان ده خرینه بنکی دۆزه خه وه ده به نه سووته مه نی دۆزه خ. ناله و
دنیادا و له ناو نمو به هه شته خوش و دلگیرو رازا و ده ژیانی کامه رانی
دهسته بهر ده بی و له ناو دۆزه خ دا سزای تاوانباران به ته وای وهرده گیریتته وه..
نه گینا نه گهر بو غوونه سته مکارو مله وړتیکه بی به زه یی له دنیادا هه زاران
گونډو شارو شارو چکه ی خاپور کردن، به هه زاران ناده میزادی به ناحق کوشت و
بر کردن، ژیانی ناژهل و په له وه ریش تال بکا، نه گهر بانه وای له ژیانی دنیادا
تۆله له نه م سته مکاره بستین چۆن تۆله ی لی ده ستیریتته وه؟ نه وپه ری نه وه یه
ته عزیزی بکه دین، نیعمه مای بکه دین. ده ی نیعمه م کردنن قهره ووی تاوانی
کوشتنی ناده میزادیکه لهو ده یان هه زاره ی له ناوی بردون، نه ی تۆله ی نه وانه ی
تری چۆن لی بکه دینه وه، هه رده بی له ناو ناگری دۆزه خ دا تۆله ی نمو هه زاران
هه زار خه لکه داماره لهو سته مکاره مله وړه بستیریتته وه.. کهسانیک: که وه
گه لی هود بیر بکه نه وه نه وه بیرو باوهریان بی، که ی مانای ژیان ده زانن؟ که ی

ده توانن له قوناغه کانی سهره تای ژیانێ ئاده میزاده وه به لگه بدۆزنه وه بۆ
ناکامی ژیان، کوا عه قلیان به وه ده شکێ بزائن ئه وه هیژه ی ئاده میزادی به وه
قوناغانه دا تیپه پراندوه ناهیلێ ئه وه ژیانه به مردن کۆتایی بی!! به لکوو ده بی
ئه وه ژیانه بگاته چله پۆیه، گه ییشتنیش به وه ژیانه ته نهاو ته نها له قیامهت دا
دهسته بهر ده بی.

ئه وان بهم تانه وه ره خنه گرته شه نه وه ستان، به لکوو تانه دیان
له پیغه مبه ریتیشی داو هودیان به درۆ هه لبه ست و بوختانکه ر دایه قه له م و پله و
پایه ی پیغه مبه ریتییان پی ره وانه یینی. وتیان: ﴿ان هو الا رجل افتری علی
الله کذباً وما نحن له بمؤمنین﴾ نه وه کوو ئه وه پیاوه ی ناوی هوده و داوای
پیغه مبه ریتی ده کا باسی زیندو بوونه وه ده کا، ئیلا که هیه پیاوێکه به ده م
خودا شتی هه لبه ستوه و به ناوی خودا وه درۆ بلاوده کاته وه، چی ده لێ: له باره ی
پیغه مبه ریتی و زیندو بوونه وه هیچی راست نیه و ئیمه پروای پی ناکه یین!

ئیتیر پیغه مبه ری خودا لێیان نا ئومید بوو، زانی که به هیچ جوړی به پیر
بانگه وازی یه که وه نایه ن، هیچی تر به ده ستوه نه ماوه له وه به ولاوه: که په نا
به ری بۆلای خودای بالا ده ست و داوای کۆمه کی لێ بکا، وه کوو چۆن له وه پیتش
حه زه ته ی نوح عليه السلام هانای بۆ خودا بردو ئه ویش به هانایه وه هات و رزگاری
کرد. به هه مان شیوه و نوسلووبی نوح عليه السلام هاواری له پهره رده گار کردو
﴿قال: رب انصرنی بما کذبون﴾ وتی: خودایه! یارمه تیم بده، به سه ر
گه له که م دا سه رم به، به هۆی ئه وه وه ئه وان به درۆیان خسته مه وه،
بانگه وازییه که ی منیان ره تکرده وه، ئه وه ی ئه رکی سه رشانه بوو نه غامه دا،
ئیتیر هیچم به ده ستوه نه ماوه جگه له وه ی که هانا بۆ تۆ بیتم رزگارم بکه ی!

ئیتیر ئاله و کاته دا: که ماوه ی پریار دراو بۆ ژیانی ئه وه گه له ته واو بوو،
که سینکیان تیدا نه ما هیوای خیری لێ بکری، په ره رده گار پارانه وه که ی لێ
وه رگرت و به هانایه وه هات، ﴿قال: عما قلیل لیصبحن نادمین﴾ په ره رده گار

فہ مووی پاش ماوہیہ کی کورت گہلہ کت لہہ لویستی خویان پەشیمان
 ■ ہنہوہ . بہ لام نعو کات پەشیمان بوونہوہ کہیان هیچ سوودیکی نابئی.

ٺهوَ ڪاٽي نيشانه ڪاٺي عهزابي پيشه ڪيشڪمر دهينتن ڙٽوان دهبنه وه،
 بڙيان ٺاشڪرا دهبي ڪمڙه ٽڪردنوهي پميامه ڪهتو ٽيمان نه هيٺنانيان ڪاريڪي
 ههڻه بووه، به لڏام ڙٽوانبو ونهوه ڪميان وهرناگيري، نهوده مه ڪار له ڪار ترازاهو
 ڪات بهسمر چووهو ههل لهدهست دراوه.

نیتەر (فأخذهم الصبحه بالحق فجعلناهم غشاء) عەزابی ریشە کیشکەری
خۆمانان بەسەردا دان و دوا بپارومان کردن، بەگرمەو نەپەر و پیا هەلشاخانێکی
جویرائیل لەناومان بردن، بەدەنگیتکی ترسناک و لەوزە بەدەر هەموویانان خەپ
کردن و لالۆ پال کەوتن و وەکوو دارو پەردو چیلکەبو چەوێلی لافاو هاوردو پرژو
بلاو و بێ نرخ کەوتن، چونکە ئەوان وازیان لەتایبەتەندی خۆیان هێناو، ئەو
پەییوەندییە گیانی یەدی کە دەبوا بە پەر وەردگاریان ببەستیتەو بەتەنقەست
بچرانیدیان، پشتیان لەبەدیەتەری خۆیان هەلکرد، نیتەر شیایوی ئەو
بەهلاکەردنە بوون بەو شیوە بێ نرخیه لالۆ پالێ خست!

﴿فَبِعَدَا لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ دووری لهرمه‌تی خودا بۆ قهومی سته‌مکار، ویرای لهدناو بردن بهو شیوه سامناکهمیه لهرمه‌تی خوداش دوورن، خودا به‌زه‌یی پیندا نایه‌نه‌وه، ئاده‌میزادیش بۆیان به‌په‌روش نین، خۆیان سته‌میان له‌خۆیان کردو خۆیان بهو ده‌رده برد، نه‌مه‌ش به‌هۆی سته‌ماری و کوفرو بی‌بروایی خۆیان و یاخی بوونیان له‌خوداو پشت هه‌لکردنیاں له‌په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان، وه‌کوو له‌تایه‌تیکی تردا ده‌فهرموی: ﴿وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ

چیرۆکی هه زه ته تی صالح و لوط و شوعه یب و ییغه مبه رانی تریش

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿٤٢﴾
 مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا
 كُلًّا مَّا جَاءَ أُمَّةً رُسُلُهَُا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ
 أَحَادِيثَ فَبِعَدَا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾

ئه مه چیرۆکی سییه مه له م سوره ته دا، له راستی دا کۆمه له چیرۆکیکن و
 ینک مه بهستییان تیدایه. پهروهردگار جاری واهیه له قورنان دا چیرۆکه کان
 بهدریژی ده گیریتته وه؛ وه کوو نه و دوو چیرۆکه ی پیشه وه جاری وایش هیه
 به کورتی دهیانگیریتته وه وه کوو ئیره، مه بهستیش به م چیرۆکانه ی ئیره چیرۆکی
 هه زه ته تی (لوط و صالح و شوعه یب و ئه ییوب و یوسف) ه دروودی خودایان لی بی.

ده فهرمو ی: ﴿ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ﴾ واته: دوی
 به هیلا کبردنی گه لی عاد، چهند گهل و نه ته وه به کمان هینانه کایه وه وه له سه ر
 زه ی قووتان کرد نه وه، له وانه: گه لی لوط و گه لی صالح و گه لی یوسف و گه لی
 نه ییوب و گه لی شوعه یب و هی تریش بۆ نه وه ی له شوینی گه له له نا و برا وه کانی
 پیش خۆیان جی نشین بن و زه ی نا وه دان بکه نه وه!

نازو نیعه تمان به سه ردا رشتن، ییغه مبه رمان بۆ سه ر ره وانه کردن،
 سه ریپنجییان کرد و فروستاده کانی ئیمه یان به درۆ خسته وه، بریاری تۆله لی
 ستاندنمان دان و هه ریبه که یانمان له کاتی دیاری کراوی خۆی له نا و برد، ﴿مَا تَسْبِقُ
 مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا، وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ﴾ هیچ کام له و گهل و نه ته وه له نا و برا وانه
 ته فسیری ره وانه (٤٠)

له کاتی دیاریکراو بۆ فەوتانیان پیش نه کەوتن و دوایش نه کەوتن، هەر گەلو نه تەوێهێک له کاتی خۆی دا له ناو چوو. ئەو کاتە، دانرا بوو بۆ بهیلاکچونیان به مەرجی ئیمان نه هیئانیان پاش و پیشی تێدا نه کرا!! کەوابی ئیوهیش نهی گەلو نه تەوێهێ پێغه مەبەری ئیسلام! پەله له هاتنی عەزاب مه کەن، چونکه هەموو شتیێک لای خودا به نه ندازه و رێژهیه، هەموو شتیێک کاتی خۆی هەیه، له گەل کاتی هات پاش و پیش ناکا. وه کوو له شوێنیکی تردا ده فەرموی: ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَقْدَمُونَ السَّاعَةَ وَلَا يَسْتَخْرُونَ﴾ (النمل/۶۱).

﴿ثم أرسلنا رسلنا تترى﴾ پاشان پێغه مەبرانی خۆمانا یهک به شوێن یهک دا بۆ سەر ناردن، هەر پێغه مەبرتیێک لهو پێغه مەبرانه کە ده هاته سەر گەله کە ی بانگه وازی ده کردن بۆ خودا پەرستی و وازهێنان له بته پهرستی. جا هه به وه ئیمانی هیئاوه هه به وه به گومپایی ماوه تەوه وه کوو له نایه تیکی تردا ده فەرموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ، فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ، وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ﴾ (النحل/۶۱).

سەیره به درێژایی میژوو ئەو گەلو نه تەوانه ده لێ ی لێکیان گێڕاوه تەوه ﴿کلما جاء أمة رسولها كذبوه﴾ هەر کاتێک پێغه مەبرتیێک له پێغه مەبران هاتبێته سەر گەله کە ی بانگه وازی کردبێ بۆ خودا پەرستی و شەریعت و یاسای خودای پێ راگه یاندبێ، داوای لێ کردبێ شوێنی بکەون، زور به ی زۆری ئەو گەلو نه تەوانه پێغه مەبره کانیان به درۆ خستۆتەوه، چاویان له نه تەوه کانی پیش خۆیان کردوه و رێبازی ئەوانیان ره چاو کردوه؛ نیه تر پەروردگاریش داب و نه پیتی نه گۆری تێدا نه غجام داو، هەر کە به درۆ خه ره وه کانیان به درۆ خستوه خودا به پیتی داب و سووننه تی خۆی گرتوونی و له ناوی بردون.

ده فەرموی: ﴿فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا﴾ هه ندیکمان به شوێن هه ندیکێ تریان دا له ناو بردن، یهک به دوای یهک دا قه لا چۆمان کردن، شوێنه وارو پاشماوه یان

بوو ته عیبه‌ت بۆ دوا خۆیان ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ﴾ کردمان به‌چیرۆک و به‌سهر برده بۆ ئاده‌میزادانی دوا خۆیان. خه‌لکی ده‌یانکه‌نه‌ چیرۆکی به‌رناگردان و بۆ کات به‌سهر بردن و عیبه‌ت وه‌رگرتن و سه‌رسوپمان له‌و به‌سهرهاتانه!

﴿فَبَعْدَ لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ به‌هیلاکچون و مالتویرانی و دوور له‌ره‌حه‌تی خودا بۆ گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک برۆا به‌پێغه‌مبه‌ره‌که‌یان نه‌که‌ن و به‌درۆی بڅهنده‌وه. هه‌لبه‌ته‌ ته‌مه‌ هه‌ره‌شه‌یه‌کی توندو تیزه‌ بۆ هه‌موو کافرێک و به‌لگه‌یه له‌سهر شه‌وه: شه‌وانه‌ وه‌کوو به‌زویی له‌ناو چوون عه‌زایی قیامه‌تیشیان له‌وه‌دوا مسۆگه‌ره‌و تووشیان دی.

چیرۆکی هه‌زره‌تی موسا و هارونه‌ (علیهما السلام)

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ

هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ

فَأَسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوا أَتُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا

وَقَوْمَهُمَا لَنَا عَايِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ

﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

ته‌مه‌ چیرۆکی چواره‌مه‌ له‌ چیرۆکه‌کانی ته‌م سوره‌ته‌، به‌ناشکرا ته‌م چیرۆکه‌ش ده‌ق ده‌شوبه‌یتته‌ چیرۆکه‌کانی پێشوو چ له‌باره‌ی مه‌ه‌وزوع و مه‌به‌سته‌وه‌، یان له‌باره‌ی شوبه‌هی نینکاری کردنی پێغه‌مبه‌رایه‌تی یه‌وه‌.

ناوەرۆك و باسى ھەموو چىرۆ كەكان و ھەصف و ھالى خۆبەزلزان و پىساو
ماقول و رىش سىپىنى گەلو نەتەوئى ھەزەرەتى نووھ و ھود و صالح و لوط و
شوعەيب و ئەيىوب و يوسفە، ھەروا دارو دەستەى فەرغەون، ھەموو ئەمانە
پىئەمبەرى بۆسەر نىڭدراوى خۇيانىيان بەدرۆ خستەو «موججىزەو
بەلگەكانىيان رەتكردنەو! مەبەستى سەرەكش بەھەموو چىرۆكەكان تىكرا
پەند وەرگرتن و تەمى خواردو بوونە بۆتەوئى كافەرەكان بەبىرو باوەر و
ھەلوئىستى خۇيان بايى نەبن و چىدى لەكوفرو سەر رەقى دا رۆ نەچن، بۆتەوئى
شىاوى عەزابى رىشە كىشكەرى پىشپىنان نەبن!

شوبەھو گومانىشپان لەپىئەمبەرايەتى فروستادەكانى خودا ھەر لىمەو ھە
سەرى ھەلداو: كەدەيانگوت: ئەوانىش وەكوو ئىمە ئادەمىزادىن و چ زىدە
رئىزىكىيان بەسەر ئىمەو نىيە. ھەلئەتە تەم شوبەھەيەيان لەھەموو شوبەھەكانى
تەربى بىنەماو پىوچ و نەفامانە تەربىو. چۈنكە نەفسەكانى ئادەمىزادان
ھەرچەندە لەبەنەماي تەوانا ھەست كەردن دا ھاو وئەندە لىكچوون، بەلام لەرئىزەو
چەندىيەت و چۆنىيەتى تەو ھىزەو ھەستەندە جوداوازيان ھەيە. ئادەمىزادان
لەتەوانا بىرو ھەست دا، لەبارەى چۆنىيەتى نامادە. باشى سەروشت و فەيظەتدا بۆ
وەرگرتنى تەرك و نەنجامدانى كارو كەردەو خوارو ژورىيان ھەيە. تەبجەر
قەضيەى پىئەمبەرايەتى وەھبى و خودا داو، بەكەسبو شان و شەوكت نىيە،
خودا بۆ خۆى دەرزانى كى شىاوى تەو پەلو پاىيە مەزەنەيەو بەكى دى دەبەخشى!
دەفەرمۇ: ﴿ثُمَّ ارسلنا موسى وأخاه هارون بآياتنا وسلطان مبين﴾ پاش
رەوانە كەردنى تەو پىئەمبەرانەى باسكەران و سەرەنجامى خۇيان و گەلەكانىيان
رون كرايەو، موساو براكەى: كەھاروون بوو كەردمانن بەپىئەمبەرو موججىزەو
نىشانەى راستى پەيامان پىدان و ناردمانن ﴿إلى فرعون وملأه﴾ بۆ سەر
فەرغەون و دارو دەستەو گەلەكەيان، پەيامى ئىمەيان پى گەياندن و موججىزەى
خۇيانىيان نىشان دان، بەلام تەوان لەجىياتى تەوئى تىمانىيان پى بەھىتن و

شوئینیان بکهون، ﴿فاستکبروا وکانوا قوماً عالین﴾ خۆیان بهزل زانی و پشتیان ههڵکردو په‌یامه‌کانیان ره‌تکرده‌وه ﴿فقالوا انؤمن لبشرین مثلنا وقومهما لنا عابدون﴾؟ وتیان به‌چ عه‌قل و بیرو هۆشیک ئیمه‌ ئیمان به‌یئین به‌دوو که‌س وه‌کوو ئیمه‌ ناده‌میزادن، که‌له‌ که‌شیان که‌ردنکه‌چی ئیمه‌! ئه‌و دوو که‌سه‌ی هاتوون لافی پێغه‌مبه‌ریتی لی‌ده‌ده‌ن، خۆیان له‌په‌گه‌زی نه‌ته‌وه‌یه‌کن که‌خزمه‌تکارو مسکیئنی ئیمه‌ن. ده‌ی چۆن ده‌بی ئیمه‌ شوئن که‌سانیک‌ی ئاوه‌ها بکه‌وین؟؟

مه‌به‌ست به‌ (آیات) له‌ (آیاتنا) دا به‌پیتی فهرموده‌ی ئیبنسو عه‌بباس نۆ نیشانه‌کانن. (عه‌صا، یه‌دی به‌یضا، کولله، نه‌سپی، بۆق، خوئن، دوو له‌ت بوونی ده‌ریا، قات و قری و سالانی گرانی).

شایانی باسه‌ ئه‌و ره‌خنه‌یه‌ی فیرعه‌ون و دازو ده‌سته‌که‌ی له‌ ((موساو هارون)) یان گرت و وتیان: ﴿انؤمن لبشرین مثلنا وقومهما لنا عابدون؟﴾ ده‌ق ده‌شویه‌تته‌ ئه‌و ره‌خنه‌یه‌ی قورهبیشه‌کان: له‌پێغه‌مبه‌ریان گرت و وتیان: ﴿لولا نزل هذا القرآن علی رجل من القریئین عظیم﴾ (الزخرف/۳۱).

نه‌فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی، نه‌ قورهبیشه‌کان نه‌یانزانی و بیرى ئه‌وه‌یان نه‌بوو: که‌پێوه‌ری هه‌ڵبژاردن بۆ پێغه‌مبه‌رایه‌تی به‌رزیه‌ی ئه‌خلاق و ره‌وشته، ئه‌و ئه‌خلاق و ره‌وشته‌یه‌ی په‌روه‌ردگار ده‌یه‌خشی به‌هه‌ندیك له‌به‌نده‌کانی و ناماده‌باشیان ده‌کا، بۆ وه‌رگرتنی نیگا و سروش و گه‌یاندنی به‌خه‌لك!!

﴿فکذبوه‌ما فکانوا من المه‌لکین﴾ فیرعه‌ون و قوممه‌که‌ی، هه‌زهره‌تی موساو هارونیان به‌درۆخته‌وه، تیر خودا به‌خنکاندن له‌ناو ده‌ریادا له‌ناوی بردن، هه‌موویانی به‌یه‌ک روژ له‌ناو ده‌ریای سووردا خنکاندن و بوونه‌ په‌ندو عیبه‌ت بۆ ناده‌میزادانی دوا خۆیان.

﴿ولقد آتینا موسی‌ الکتاب لعلهم یه‌تدوون﴾ بی‌گومان ته‌موراتمان بۆ سه‌ر موسا نازلکرد، پاش ئه‌وه‌ی فیرعه‌ون و دارده‌سته‌که‌یمان له‌ناو بردن و نه‌ته‌وه‌ی

نیسرائیلیمان رزگار کرد. تهورات: كه شه حكام و فرمان و جله و گیری و دیاری كردنی هه لال. هرامی تیدا بوو ناردمان یئو موسا، به لكوو نه تهوهی نیسرائیل هیدایهت نامیتر بن و یتگیای حق بگرته بهرو پایه ندی فرمان و جله و گیری به کانی بن. زانیاریه کانی فیتر بن و حوكمه کانی و هریگرن! وه كوو له شوینیکی تر دا ده فرمانی: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بِصَافِرٍ لِلنَّاسِ، وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً، لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ (القصص/۴۳).

له مانای نهم نایه تهوه نیبنو كه شیر ده فرمانی: پاش تهوهی پهروه ردگار تهوراتی نازل كرد، تیت هر ههچ گهل و نه تهوهیه کی بنه پر نه كرده، به لكوو فرمانی به خاوهن باوه پران كرده: كه شه پر له گهل كافران دا بكن!

چیرۆکی هه زه تی عیساو خاتوو هه ریه می دایکی

وَجَعَلْنَا

ابن مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَهُمَا إِلَىٰ رِبْوٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ

چیرۆکی هه زه تی عیساو دایکی له وه پیش له سوره تی (ال عمران) و سوره تی مه ریه دا به دورو دریزی تیتیری لیته دا به کورتی و سه ری یی به گویره ی شوین و جیگا ناماژه ی بۆ ده کا، چونكه له راستی دا رودای پهیدا بوونی هه زه تی عیسا عليه السلام له خاتوو مه ریه به بی تهوهی پیاو توخنی كه وتبیت، به لگهیه کی به هیزه له سه ر به ده سه لاتی خوداو نیشانمی تهوهیه: پهروه ردگار چی بوی ده یكاو هه چی لی عاسی نابی.

شوینه لهولاتی میصبر بووه. چونکه خاتوو مهریم عیسای کوری عليه السلام به زارۆکی بۆ ئەو شۆتانه بردوه.

پهروهردگار ویستوویهتی ههزهرتی عیسا عليه السلام ناماده بکا بۆ پیغه مبهرایهتی، پهروهرد ده کردن بۆ پیغه مبههریتی داخوازی ئەوه بوو: که پارێزگاری بکاو نازو نیعمهتی خۆیی بهسهردا. برێژی، وای رام بکا بتوانی نهرکی پیغه مبهرایهتی ههلبگرێ، بهشیکیش لهو نیعمهتانه ههواندنهوی بوو لهشۆینیکی سازگارو خۆشو پرپیت و بهره کهت و خاوهن میوه هات و کانیاوی ههلقولاو. بۆ ئەوهی ژیا نیکی سهبرهزانه بهسهر بهری. هۆی ئەم ههواندنهویه ئەوه بوو: خاتوو مهریم کورپه پچکوله کهی خۆی (عیسا) ههلبگرته روی کرده ئەو شوینه بهرزه، دوانزه سال لهوی مایهوه، وه کوو دهلێن: ((یوسف النجار)) که کوری مامی خاتوو مهریم بوو، ئەو له گهلیان چوو، پاش ئەو ماوهیهو مردنی پاشای ولات گهرانهوه بۆ شوینی خۆیان.

ئهجار که زنجیره ی پیغه مبههران دهگاته ئەم ناسته، پهروهردگار خیطابی خۆی ئاراسته ی هه موو گهل و نهتهوه کان دهکا، به جورێک: کهوا بزانی گهل و نهتهوه کان تیگرا به کۆن و نوێه لهسارایه کی کاکی به کاکی دا کۆ بوونهوه لهیه کات و شوین دا خیطابیان ئاراسته دهکا، چونکه جوداوازیی شوین و کات له بهردهم ئەو حهقیقهته دا که هه موویان تییدا هاوبهشن و پیکیان هوه ده بهستیهتهوه. نابنه کۆسپ و ته گهره له بهردهم ئاراسته کردنی خیطابی گشتی، وه کوو له ئایه تهکانی دوا یی دا دهفرموی.

بنه ما ته شریعییه کانی ژیان

يٰۤاَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاَعْمَلُوْا صٰلِحًا اِنِّىْ بِمَا
تَعْمَلُوْنَ عَلِيْمٌ ﴿٥١﴾ وَاِنَّ هٰذِهِۦ اُمّتُكُمْ اُمَّةٌ وَاحِدَةٌ وَاَنَا رَبُّكُمْ
فَاتَّقُوْنَ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوْا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
فَرِحُوْنَ ﴿٥٣﴾ فَذَرَهُمْ فِيْ غَمَرَتِهِمْ حَتّٰى حِيْنٍ ﴿٥٤﴾ اَيَحْسَبُوْنَ اَنْنَا
نُعْذِرُهُمْ بِهٖ مِنْ مَّالٍ وَبَنِيْنَ ﴿٥٥﴾ نُّسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُوْنَ

پاش راناندنی چیرۆکی بری له پیغه مبه رانی پیشوو، پهروه ردگار
نامۆژگاری گهل و نه ته وه کان ده کا: به کۆمه لێک یاساو بنه مای ژیان: وه کوو
خواردنی حه لال و کرده وه ی باش و هه ست کردن به یه کیه تی ئاده میزادو به کیه تی
ئایین و پروایان.

به لام گهل و نه ته وه کان ئایینی خۆیان بر بر کردو، بوونه گرو گرو
سه راسیمه و سه رگه ردان، پێیان وایه: رژاندنی نازو نیعمه ت به سه ریان دا له بهر
ته وه یه خودا لێیان رازییه، وه لی له راستی دا ته مه ئیستیدراجه بۆیان و
په لکیش کردنیانه بۆ گو مپا بوونی زیاتر، ده فهرموی: ﴿يٰۤاَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ
الطَّيِّبَاتِ﴾ ته ی پیغه مبه ران! ته ی ته وانه ی نه رک ی پیغه مبه رایه تیتان خرا وه ته
سه رشان! سهروشتی ئاده میزادییه تی خۆتان کپ مه کهن، خواردن و خواردنه وه:
که دیار ده یه کی ئاده میزادییه ته وه نه فامانه کردویانه به ره خنه لیتان و ده لێن:
پیغه مبه ر نابێ خواردن و خواردنه وه ی هه بی به هه ندی مه گرن، له شتی حه لال
ته فسیری ره وان (٤٨)

بۆن و بۆنوه و مومارسه ی سروشتی ئاده میزادییه تی خۆتان بکهن. خواردن و خواردنه وه به گشتی داخواییه کی سروشتی گیانه بهرانه، بزانه که خواردن و خواردنه وه له حه لال ئاده میزاد پاک ده کاته وه په یوهستی ده کا به عاله می بالا وه یارمه تی ده دا له سهر خودا په رستی و به ندایه تی کردن به ته واوی.

﴿واعملوا صالحاً﴾ کرده ی باش نه نجام به دن، له پاساوی ره خساندن و حه لالکردنی ئه وه موو نازو نیعمه ته جۆراو جۆراندها، شوکری په روه دگار بکهن، به کرده ی چاک سوپاسگوزاری خودا بن! ﴿انی بما تعملون علیم﴾ دلتیا بن من ئاگاداری هه موو کارو کرده وه یه کتانه، هه چم لی هون نابی و پاداشتان به گویره ی کرده وه کانتان ■ ■ هه موه.

هه لبه ته کارکردنیش پێویستییه کی سروشتی ئاده میزاده، ئاده میزاد به بی کارکردن ژیا نی بۆ به سهر نابری، به لام کرده ی باش ئاده میزادی راستال له ی تر جیا ده کاته وه، یاسا و مه به ستیک دینیتبه ئاراوه بۆیان په یوهستیان ده کا به عاله می بالا وه.

بێگومان هه رگیز په ره ■ گار داوا ی نه کردو. پێغه مبه ران واز له سروشتی ئاده میزادی خۆیان بێتن، به لکو و فره مان ی پێکردون که سروشتی ئاده میزادی خۆیان به ره ئاسۆیه کی روناک به رز بکه نه وه. داوا ی لی کردن بینه پێشه نگ بۆ به رزکردنه ی سروشتی ئاده میزاد.

حه لال خواردن و هه ول دان بۆ کسه بی حه لال یه کیکه له ره وشته تاییه تییه کانی موسولمانان، ئاده میزاد هه تا له خودا وه نزیک بی، ده بی حه لال خۆر تری. پێغه مبه ران له م باره وه پێشه وان و ده بی چاویان لی بکری، حه زره تی عیسا عليه السلام له به رووبوومی ته شی رێسی دایکی ده خوارد، حه زره تی داود عليه السلام زرئی دروست ده کردو بژێوی خۆی له زرئی کاری په یندا ده کرد!

له صه حیحی موسلیم دا فره مووده یه که هیه ده فره مو: ((وما من نبی الا رعی الغنم)) هه چ پێغه مبه رێک نه بووه شوانی نه کردبی، هاوه لان وتیان:

ئەتۆیش ئەی پێغەمبەری خودا؟ پێغەمبەر ﷺ لەولامدا فرمووی: ((وَأَنَا كُنْتُ أُرْعَاهَا عَلَى قَرَارٍ لَّأَهْلَ مَكَّةَ)) منیش شوانیم کردووە، حوشرتم دەلەوەراند بەچەند پارەیهك بۆ مەككەییەكان.

موسلیم و ئەحمەد و تیرمیزی لەئەبو ھورەیسەرەوە ریاویەت دەکەن، دەلی: پێغەمبەر ﷺ فرمووی: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمْرُ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ الْمُرْسَلِينَ)) ئەی خەلکینە! خودا خاوەنەو شتی خاوەن نەبێ وەری ناگری، بزانی خودا فرمانی بەموسولمانان کردووە وەکوو چۆن فرمانی بەپێغەمبەران کردووە فرموویەتی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ (البقرة/۱۷۲).

ئەجار پێغەمبەر ﷺ درێژە بەفرمودەکەی داو فرمووی: پیاو ھەیه خۆراکی ھەرامە، ئاوی خواردنەوی ھەرامە، پۆشاکێ ھەرامە، بەھەرام پەرورەدە بوو، دەست بۆ ئاسمان بەرز دەکاتەو، ھاوار دەکاتە خودا، دەلی: خودایە! لێم خۆش بە! کوا دوغای لێ وەرەگیری!!

﴿وَأَنَّ هَذِهِ أُمَّةُ وَاحِدَةٌ وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُون﴾ ئەی کۆمەڵی پێغەمبەران! ئایینی ئێوە یەک ئایینە، یەک شەریعت و یاسایە، ھەمووتان بانگەوازی دەکەن بۆ یەک تاپەرستی، ئەمن خودای ھەمووتانم خۆتان لەسزاو تۆڵە سەرپێچی کردنی فرمانەکانم بپاریزن.

ئەمە بەلگەیە لەسەر ئەو حەقیقەتە: کەھەموو ئایینە ئاسمانییەکان لەبنەماکانیان دا دەچنەو سەریەک و یەک بنەمان! ھەموویان دەربارە ی تەوحید و پێغەمبەرایەتی و ھاتنی رۆژی قیامت چون یەکن! جوداوازییان لەفروعیات و حوکمە شەرعی و عەمەلییەکان دا بەگوێرە ی گۆرانسی رۆژگار و بارودۆخی ژیان چ نەنگی و خراپە یەکی تێدا نیو بەجوداوازی لەناوین دا حسیب ناگری، بەلکوو ئەو نیشانە ی زیندویی و بەرژووەندپاریزی ئەو

نایینه یه به لگهی گونجانیانه له گهل به رهو پیشچوونی ژیری ناده میزادو دهسته بهر بوونی ژیانی به خته وهری بو ناده میزاد له دونیاو قیامت دا.

هه لبه ته پیری پیغه مبهه ران پابه ندی نه م فەرمان و جله و گیزیانه بوون و به موو لایان نه داو به ته وای نه رکی سه رشانى خوڤان نه بام دا ﴿فقطعوا امرهم بینهم زبوا کل حزب بما لدیهم فرحون﴾ به لام شوینکه وتوانی نهو پیغه مبهه رانه بهرنامه ی نایینه که ی خوڤان تیک ذا، خیلاف و کیشه یان تیدا پهیدا کرد، بهر بوچونی دژبه یه کیان تیدا هینانه کایه و. بوونه گرؤ گرؤ و تاقم تاقم. هه کۆمه لهو پارچه یه کیان لی پچیری، نه بچار هه تاقمه بهو پارچه نایینه ی بو خۆی پچریوه دلخۆشه و پی ی وایه: هه نهو له سه ره حه قه وهه ره ره وهانی نهو نایینه ی نهو پهیره وای ده کا هیدایه تدراون و نهوانی دی گومران!!

ته عبیره قورناییه که دیمه نی کیشه و نیزاعی نیوان خاوه ن نایینه کانی له شیوه یه کی هیسینی سامناک دا رانوانده، نایینی حه ق و راستی به پارچه قوماشیکى جوان و بی عه یب شوبه اندوه، نیتر حیزب و تاقم و گرؤه کان له ناکامی کی بهرکی نیزاعیانوه به گژیه کدا چوون، هه ریه که یان په لاماری سوچیکى قوماشه که ی داوه و بۆلای خۆی تی ی نووساوه قوماش پارچه پارچه بووه و هه تاقمه و تیتۆلێکی به دهسته وه هاتوه و پی ی دلخۆشه، واده زانی هه نهو نهو باشه و نهوه ی به دهسته تاقمه کانی تره وه یه به که لکی هیچ نایه.

نه مه ره خنه و ده مکردنی لیک دابران و پارچه پارچه بوونی کۆمه له، سه رزه نشت و لۆمه کردنیانه بۆیه دوا به دواى نهوه: په ره وردگار هه ره شه یان لی ده کاو ده فهرموی: ﴿فذرهم فی غمرهم حتی حین﴾ نهی موحه ممه! وازیان لی بیننه با له ناو گومرایی خوڤان دابن تاهردن یه خه یان پی ده گری، ده مرن یا ده کوژرین، یان نیشانه و پی شه تای عه زابیان بو دی. وه کوو نه نایه تیکى تردا ده فهرموی: ﴿فمهل الکافرین أمهلهم رویدا﴾ (الطارق/۱۷) یان ده فهرموی: ﴿ذرهم یا کلا و یتمتعوا، ویلهمهم الأمل، فسوف یعلمون﴾ (الحجر/۳).

برا، کنهی لی کرا، حالیان بهم حاله گهییشت: که نه مۆرۆ جیگای بهزهیی پیدایا
هاتنهوهین و ههسوودیان پئی نابری!

شایانی باسه فیرقهو گروپ و تاقمهکانی جولهکهو نهصارا جگه لهو تاکه
کۆمهلهیان: که له سههر عهقیده نهصلیه کهی خۆیان مابونهوه، فیرقهکانی دی
هه موویان کافرن و فریان به سههر نایینهوه نه ماوه، چونکه فیرقهو تاقمهکانی
نه تهوهی ئیسرائیل که بهر پالته شوینکه وتووی هه زه تهی موسا عليه السلام بوون
بروایان نه بهه به پیغه مبهرایه تی عیساو هه زه تهی موحه مهه دروودی خودایان
لی پئی.

تاقم و گروپهکانی سههر به نایینی عیسا بروایان به پیغه مبهرایه تی
هه زه تهی موحه مهه نه بهه. هه رکه سیکیش برپای به راستی په یامی
پیغه مبهریک نه بئی به کافر حیسابه. به لام فیرقهو حیزهکانی ئومه تهی ئیسلام
به موعتزه زیله و ماتوریدی و نه شعهری و هه ابی و سه له فی و خه له فییهوه
به سووننی و شیعی یهوه هه موویان بروایان به (خوداو به فریشته و نامه
ناسمانیه کان و پیغه مبهران و رۆژی قیامهت و قهزاو قهدهر) هه یه و نه هلی
قیبله، تاوانبارن له سههر نهو بیرو بۆچوون و بیدعه تانهی دایانه پناهوه.

فیرقهو تاقمه جیا جیاکانی ئومه تهی ئیسلام قورئان پارێزگاری لی کردون و
به هۆی نهو نامه پیروژهوه به تهواوی له رێبازی نایینی خودا لایان نه داوه و
له دین ده رنه چون، هه ر بیرو بۆچوونیکیان دا هینا بئی به ته تویل پینه و په رۆیان
کردوه، له گه ل قورئانه که دا ریکیان خستوه، به لکوو زوریهی حیزب و گروپه کان
له ناکامی لی کۆلینهوه و توژینهوه له قورئان بیرو بۆچوونیکیان له لا گه لاله
بووه و به خه یالی خۆیان نهوه راسته و شوینی که وتوون.

پێویسته ناماژه بهوهش بکهین ئهو حیزبو گرۆپه ناتایینیانهی لهروژگاری نه مپۆدا له جیهانی ئیسلامی دا سهریان هه لداوه به چکه موسوڵمانان خۆیان تیفرتداون وه کوو حیزنه مارکسی و ماسۆنی و سوشیاله کان..... هتد ئهوانه په یوه ندییان به ئیسلامه وه نیه وه که سی به بیرو باوه په وه چو بێته ناویان به ئیسلام داناندی، حیسابی موسوڵمانی بۆ ناکری. چونکه ئیسلام بریتییه له پڕوا بون و په پیرهوی کردنی ئهو بهرنامهیهی هه زه تهی موحه محمد ﷺ هیناویه تی و ملکه چکردن بۆی له هه موو بواره کانی ژیان دا به سیاسی و کۆمه لایه تی و نابووری و ناشتی « جهنگییه وه، هه رکه سیك ئهو بره وایه ی لایهیدا بوو به کرده وهش سه لماندی ئهو موسوڵمانه و له فیرقه ی ناجیه یه!

دهوشتی په له که ران بۆ چاکه کاری

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
يَشَابَتْ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾
وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾
أُولَٰئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾ وَلَا نُكَلِّفُ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

دواى ئه وهی پهروه دگار سه رزه نشتی ئهوانه ی کرد: که تایینی خۆیان پچر پچر کردوه، به شیوه ی هه ره شه کردن لییان فهرمووی: ﴿أَحْسِبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ نَسَارِعَ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ؟ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ به شوێن ئه وه دا باسی

رهوشتی په له کاران ده کا بو ده سته بهر کردنی خپرو فەر، چوار رهوشتی
سهره کی ریز ده کا بو یان و ده فهرموئ:

۱- ﴿ان الذین هم من خشية رهم مشفقون﴾ بیتگومان نهوانه ی
هه می شه له ترسی عه زابی خودا له سر طاعت و عیبادت بهر ده وامن..
نالیته دا نه شری تیمان دهرده که وئ، نه و هه سته تیمانییه ناده می زاد
هه لده نه ی بهر ده وام بی له سر خودا په رستی ترسی پاشه روژی شی هه بی،
چه ندیک نه رکي سهرشانی نه نجام بدا ترسی عه زابی خودا زیاتر له دلای دا
جیگیر ده بی.

نه و موسولمانانه له ترسی عه زابی خودا حه چینیان لی هه لده گیرئ.
۲- ﴿والذین هم بآیات رهم یؤمنون﴾ نهوانه ی پروایان به نیشانه
کهونییه کان و نایه ته قورناییه کان هه یه، پروایه ک شک و گومان روی تی نه کا.
نایه ته کهونییه کان بریتین له و به لگه و نیشانانه ی له ناو بوونه وهردا ده بیندرین،
به تی فکرین و ورد بوونه وه له ناسمانه کان و زهوی دیارده کانیان به دی ده کرین و
نیشانه ی تاک و تنهای خودان.

۳- ﴿والذین هم برهم لایشرکون﴾ نهوانه ی هه رگیز هاوهل بو خودا
دانانین و له ته ک خودا دا که سی تر ناپه رستن پروایان هه یه که جگه له خودا هیچ
خودای تر نین، بی هاوهل و بی خیزان و بی منداله، پیویستی به کهس نیه
هه مو کهس پیویستیان به نه وه.

۴- ﴿والذین یؤتون ما آتوا وقلوبهم وجة اھم الی رهم راجعون﴾
نهوانه ی نه رکي سهرشانی خو یان نه نجام ده دن: به گویره ی توانای خو یان خودا
په رستی ده کهن، له مال و سامانی خو یان ده به خشن به لام و تپرای نه وه ترسیان
هه یه لیان وهر نه گیرئ، ترسی نه و دیان هه یه که مته رخه مییان کرد بی و
نه رکه کانی سهرشانیان وه کوو پیویست نه نجام نه دا بن.

تیمام نه حمدو تیر میزدی و نیبنتو نه بی حاتم له عایشه وه ریوایت ده کهن، که پرسیری له پیغه ممبر ﷺ کردو وتی: نهی رهوانه کراوی خودا! نایه تی ﴿الذین یؤتون ما آتوا، وقلوبهم ورجلهم﴾ مبهستی نه وه یه: کابرا دزی بکا زینا بکا عهرق بخواتمه وه له خوداش بترسی؟؟ پیغه ممبر ﷺ فهرمووی: ((لا یابنت ابی بکر، یابنت الصدیق، ولكنه الذی یصلی ویتصدق وهو یخاف الله عزوجل))^(۱) نه خهیر وانیه نهی کچه که ی نه بو به کرا به لکوو مبهست که سیکه نویژ ده کا رۆژی ده گری له مال و سامانی خوئی ده به خشی و له هه مان کات دا ترسی خودای هه یه. ﴿انهم الی رهم راجعون﴾ له بهر نه وه ی بۆلای خودای خویان ده گهرینه وه.

بینگومان دلی موسولمان هست ده کا: که دهسه لاتی خودا به سهریدا زاله، له گهل هه موو هه ناسه یه کی و لیدانیکی دلی دا، هست به نیعمه ته کانی خودا ده کا، بۆیه ههر طاعت و به ندایه تییه کی بیکا به که می ده زانی، هه موو ته قواو خودا پرستی خوئی له بهرام بهر نیعمه ته کانی خودا دا به هیچ دینه بهر چاو، ههر چهند ده کا بۆی بهرام بهر نا کرتن، نیعمه ته کانی خودا زۆرو هه مه جۆر، کرده وه کانی نهویش پر که م و کورتی، له هه مان کات دا هست ده کا: که دهسه لاتی خودا له هه موو گهر دیلمیه کی بۆونه وهر دا رهنگ ده داته وه، له بهر نه وه سامو هه بییه ته ده یگری و ترسو خوؤ دل و دهروونی دا گیر ده کاو ترسی نه وه ی لی پیدایه ده بی بهر و پوی بهر و دگار بیته وه و که متهر خه می کرد بی مافی خودایه تی نه دابیتی، طاعت و کرده وه کانی له ناست نیعمه ته کانی خودا دا غوودیان نه بی.

ئەوانە ترسیکی زۆریان ھەبە، بەھۆی ئەو ترسەوێ خۆدەپارێژن لەکردنی ئەوشتانە پێویست نەبەرێن. ئیمانیا بەھێزە تێیدا قوڵبۆنەو، ھەول

(۱) أخرجه الترمذی فی التفسیر (۳۱۷۵) باب (۳۴) سنده دکه شی زعیفه حاکم له تفسیر دا (۳۴۸۶) دا ده ری هیناوه به لایموه راسته.

تعملون ﴿ الجاثية/ ٢٩ ﴾ يان ده فرموى: ﴿ لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا أحصاها ﴾ (الكهف/ ٤٩).

﴿وَهُمْ لَا يظلمون﴾ ئەوانە بەھیچ جوۆری سەتەمیان لی ناکرێ
لە کردەوێ کانیان کەم ناکرێتەوێ، بەلکوو پاداشی کەم و زوۆری کردەوێ کانیان
وەردەگرنەوێ، لەھەمان کات دا سزایان لەسەر زیاد ناکرێ.

کرده‌وهو هه‌لۆیستی ناشیرینی کافرو موشریکه‌کانی قورده‌یش و

هۆكاري گومر ايبيان

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمَرَةٍ مِّنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَلُ مِّنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا
عَمِلُونَ ﴿٦٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْتَرُونَ
﴿٦٤﴾ لَا تَجْعَلُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لَا تُنْصِرُونَ ﴿٦٥﴾ قَدْ كَانَتْ آيَاتِي
تُنَالِي عَلَيْكُمْ فَكَنتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تُنْكِرُونَ ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرِينَ
بِهِ سَمِرَاتِهِمْ جُرُوءَ ﴿٦٧﴾ أَفَلَمْ يَذَّبُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ
ءَابَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَمْ مُنْكَرُونَ
﴿٦٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُمُ بِالْحَقِّ وَكَثُرُوا لِلْحَقِّ
كَرْهُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَوْ أَتَبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ

وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا ۚ بَلْ أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ
 ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَّاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ
 وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾
 وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنُكَوِّنُ ﴿٧٤﴾
 وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجُودُ فِي طُغْيَانِهِمْ
 يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ
 وَمَا يَنْضَعُونَ ﴿٧٦﴾ حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ
 إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٧﴾

ده باره ی سه به ب نزولی نایه تی ژماره (۶۷) ﴿مستکبرین به.....﴾
 نینونه بی حاتم له سه عیدی کوری جویه یروه ریوایه ت ده کا، ده فهرموی:
 قوره بییشیه کان له ده وری که عبه خه ریکی رابواردن و پیکه نین و له هو له عب
 ده بوون، توافیان نه ده کردو شانازیشیان پی ده کرد، نیت پروده ردار نایه تی
 ﴿مستکبرین به سامرا هجرون﴾ ی نازل کرد.

ده باره ی هژکاری نازل بوونی نایه تی ژماره (۷۶) نه سانی و حاکم له نینو
 عه بیاسه وه ریوایه ت ده کهن ده فهرموی: نه بسوفیان هات بۆلای پیغه مبه ر
 وتی: نهی موحه مده! بۆ خاتری خوداو بۆ خاتری خزمایه تیمان ((کولک و خوین
 خواردن)) به هیلایکی بردین، برسیایه تی تینی بۆ هینا وین، نیت پروده ردار

ثابته تى ﴿ولقد أخذناهم بالعذاب، فما استكانوا لرهم وما يتضرعون﴾ ی نازل کرد.

په یوه نډیې نهم کږمه لږه نایه ته به یې پېښه وه، لهم روه وه یه: په روه ردگار له وه پېش نه وه ی راگه یاند: که تاین ناسانه و گرانی تیدا نیه، نمرکه کانی به گوږه ی توانان و زیاد له وزه نین! نه مجار به شوین نه وه دا ناپره زایی خو ی له هه لویست و کرده وه ی کافرو موشریکه کانی قوز هیش درده بېړی و وه صفیان ده کا به یی ناگایی له قورثان، نازانن به رژه وه نډیې دونیاو قیامه تیان له چی دایه! هه روه ها نه وه ش روون ده کاته وه: که نه و قوپه ییشیانه و تیرای کوفرو یاخی بوونیان هاو هل بۆ خودا داده نین و تانه و ته شهر له قورثان دده و و گالته به پیغه مېهر ده که ن و ته زیه تی موسولمانان دده ن.

نه مجار تهوه روون ده کاتهوه: که پهروه دگار يارمه تي تهوکافرا نه نادا، چونکه نهوانه بوغړاو لوتبه رزن، هم رکاتي نيا تي قورثانيان به سهر دا بخوښتر تهوه لي ي هله ده سله منهوه، روو له نايه ته کان و خوښه رکه کي وهرده گيړن، خوځيان به کابه هله ده نيښه وهو شانازی پيښه ده کمن، ده لښن: که س ناتواني به سهر نيښه دا زال بي، چونکه نيښه خاوه ني که عبه ين.. نه مجار گاته به قورثان ده کمن و تانه ي لي ده دن!

نه بچار راستی پدیامی پیغه مبر ده چه سپیتی و ده فرموی: ﴿بَلْ قُلُوبُهُمْ
فِي غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا﴾ به لکوو نهو کافرو موشریکانه دلیان بی ناگیه له
قورنانه: که شیفا به خشه بو هه موو ده ردیک، بی ناگان له وهی: که هیدایه تده ره
بو راستین ریگاو خوشترین و به خته وهرترین ژیا نی دنیاو قیامت.

غافلن: چونکه دلیان ناگای له حه قو راستی نیه، نووری زیندوو بوونه وه و به ناگا هیئانه وه یان وی نه که وتووه، ناگایان له نوورو روناکییه نیه، ویلی سارای گومرایی بوون. ﴿وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ﴾ ته وانه جگه له وه لویست و کرده وانه یان کاری ناشیرینی تریشیان هیه، هاو له بۆ

خودا دادەنن، تانەو تەشەر لەقورئان دەدەن! ئەزىزەتى پىغەمبەر و موسولمانان دەدەن! ئەوان لەداھاتوش دا بەردەوام دەبن و ئەو کردەو ھەلۆستيان دەبى و لىي پاشگەز نابنەو.

ئەوانە تا بىنەقاقايان لەشېرك و تاوان دا نقوم بوون، قورئانيان کردە بەھۆکاری گالتەو گەپى خۇيان، پىكەنن و سەمەرى خۇيان لەدەورى كابدە نەجام دەدەن، دەلن: قورئان سىحرو جادو بازىيەو ھەلبەستراو، چىرۆكە كۆنى پىشېننە، قسەى شايەرە، ئەو كەسەى ئەم نامەيەى بۆ ھاتووە شىت و خەپەفاو، يان جولەكەو نەصرانى فېرى دەكەن. ئەوانە سەرگەرمى بىتەرسى بوون، ھەركاتى پىغەمبەر ﷺ بانگەوازيان بكاو داواى وازھېنانيان لەبىتەرسى لى بكا دەلن: ئىمە لەسەر ئايىنى باوك و باپرايمان دەپۆين و وازى لى ناھېنن!!

﴿حتى اذا اخذنا مترفهم بالعذاب اذا هم يجأرون﴾ ھەتا ئەو رۆژەى بەسزاي سەختى خۆمان دەيانگرين، خراپترين عەزاب دەورىان دەدا، بەللى بەھۆش خۆ نايەنەو ھەتا خۆلئىسەرەو بەناز پەرەردە بووەكانيان بەعەزابى بەتېشى خۆمان دەگرين و لەھەموو لايەكەو تەگري دۆزەخ دەورىان دەدا، ئەو كاتە ھاوريان لى ھەلەستى و دەكەونە پارانەو، بەلام بى سودە. ھاوارو دادو فيغان داديان نادا! وەكوو لەنايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿وكم اهلكنّا من قبلکم من قرن ولات حين مناص﴾ (ص/۳).

لەناكامى ھاوارو فيغانيان دا ولايمان دەدرتەو، پىيان دەگوتى: ﴿لا تجأروا اليوم، انکم منّا لاتصرون﴾ ھاوارو زىقە زىق مەكەن، ھاوارو پارانەو تان بى سودەو ئەو عەزابى بۆتان بىرار دراو لەسەرتان ھەلناگىرى، عەزاب بەردەوامەو كەس نىە كۆمەكيتان پى بكا، كەس نىە بتوانى بىتە لەمپەر لەنۆان ئىو ھەزابى بەتېش دا!!

هۆی به هانا نه هانتان و نازل کردنی نهم عه زابه سهخته بۆ سهرتان و گهژده بووتان پی ی بۆ ههتا ههتایه سی شته:

۱- ﴿قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تَتْلَىٰ عَلَيْكُمْ، فَاَعْتَابَكُمْ تَنكِصُونَ﴾
 بیگومان نایاتی من ده خویندرایهوه به سهرتان دا، لی ی هه لده سهله مینه وه،
 روتان لی وه ده گهژا، پشتتان ده کرده قورئان و خوینده کهشی، چ جایی نه وهی
 بروای پی بکهمن و شوینی بکهمن، لی ی ده کشانه وه له بهری هه لده هاتن.
 پاشهو پاش ده گهژانه وه!

۲- ﴿مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ﴾ حال و وه زعتان وابوو لوتبه رزیتان ده نوانسو خۆتان
 به لاهه بهرز بوو له وهی: که شوینی حق بکهمن، حق هه لگه رانی حه قتان به لاهه
 بی نرخ بوو!

رانای (به) ده گهژته وه بۆ که عبه یان بۆ ههرهم، چونکه نه وان خۆیان
 به که عبه هه لده نایه وه و پییان وابوو نه وان خاوهن و سه ره رشتیارینی.
 یان ده گهژته وه بۆ قورئان یان بۆ پیغه مبه ر ﴿لَا تَعْلَمُ سَوَاءٌ﴾ نه وه بوو: ده یان گووت:
 پیغه مبه ر ساحیره، شاعیره، کو له وه نانی یه.

۳- ﴿سَامِرًا فَجَرُونَ﴾ حالتان وه هایه، راده بوین له ده وهی که عبه و
 قورئان واز لی دیتن، به هۆی چه قه چه قی خۆتان و تانه دان له قورئان که یف
 خوش و ته رده ماخ ده بن.

زویانتان به قسه ی پرو پوچ و ناشرین ده گهژا، به ده وهی به ته کانتاندا
 هه لده سوپان و حه لقه تان ده به ست، خۆتان له شوینکه موتنی نایه ته کانی قورئان
 ده پاراست، ملتان بۆ حق نه ده دا، و پیرای نه وهش زویانی خۆتان له قسه ی
 ناشرین و بی جی نه ده گهژایه وه! نه مجار دوای به یان کردنی وه صف و حالیان، نه وه
 روون ده کاته وه: که پر کیشی کردنیان بۆ نهم کاره ناشرینه ده بی
 هۆیه کی هه بی!

۱- ﴿اٰفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ﴾ نایا نهو موشریکانه لهه قورئانه پیرۆزو بهرزو به فیه ره حالی نابن؟ تابزانن چهند فه صحیح و به لیغه؟ خو فه صاحته و رهوانبیتزی قورئان لای نهوان ئاشکراو نومایانه، نهوانه نه ههلی رهوانبیتزی و زمانه وهانین. ده بویه له پیش هه موو کهس دا نهوان لهه که لامه حالی بوونایه و نیمانیان پی بهینایه و به گۆرهی ناوه رۆکی قورئان هه لئسو کهوتیان بگردایه..!

۲- ﴿اَمَ جَاءَهُمْ مَّالٌ يَّاتُ اَبَاءَهُمُ الْاَوَّلِينَ﴾ یان پییان وایه شتیکیان بو هاتوو. پیچه وانیهی دابو نه ریتتهو لهوه پیش روی نه داوه؟ هه رچه نه ده نهوان به تهواتور پییان گه ییشتوو: که پیغه مبهریان یه که به دوا یه که دا رهوانه کراون بو سه ر گه له کانیان و موعجیزه یان نواندون.

دهی ده بویه نهوه بویه به هاندر بو ئیمان نهینانیان، پروایان بهو پیغه مبهره بگردایه: که نهه پهیامه ی بو هیناون!

۳- ﴿اَمَ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَمْ يَنْكُرُوهُ﴾ یان لهوانه یه لهوه پیش پیغه مبهره که ی خو یان نه ناسیبی و پیش پیغه مبهرایه تی به ره وشته به رزه کانی ئاشنا نه بووین؟ هه رچه نه ده نهوان دا به راستگۆو ده ستپاک ناوی ده رکردبو، ده یانزانی له درۆو رهوشتی ئاشرین به دووره! دهی چۆن بو خو یان نازناوی (صادق الامین) راستگۆو ده ستپاکیان به سه ردا بریوه. که چی به درۆی ده خه نهوه؟؟

نهوان به باشی پیغه مبهریان ده ناسی و شاره زای رهوشته به رزه کانی بوون! هه ر بویه جه عفری کورپی نه بو طالیب ﷺ به نه جاشی ((پاشای حه به شهی)) گوت: نهی پاشا! بیگومان پهروه ردا گار پیغه مبهریکی بو ناردوین له ره گه زی خو مانه، نه سه بو راستگۆیی و ده ستپاکیی شاره زاین چونکه له خو مانه و تی شاره زاین، هه روا (المغیره) ی کورپی شو عبه به هه مان شیوه قسه ی له گه ل پیاوی کیسرا کرد. ههروه ها نه بو سه فیان سه خری کورپی حه رب کاتی که پرسیا ری لی کرا ده رباره ی پیغه مبهر و هاوه لانی هه مان قسه ی له گه ل هیره قل (پاشای رۆم) کرد.

۴- ﴿أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ﴾ بهلکوو نهوان دهلین: پیغه مبهه جوړه شیتیه کی پیویه نازانی دهلی چی. نه مه لیه کاتیک دا نهوان ده زانن عه قلمه ندرتین ناده میزاده.

بیگومان هیچ کامی لهم شو بهانه به نه مایه کی راستی نیهو له واقع دووره. بوخویان نه مه ده زانن و ددانی پینا ده نین.

﴿بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ، وَأَكْثَرُهُم لِلْحَقِّ كَارِهُونَ﴾ بهلکوو نهو پیغه مبهه: که بو خویان نازناوی (الصادق الامین) یان پیناوه - به حق هاتوه بو سدریان، په یامی حه قی بو هینان، داویان لی ده کا واز له بتپه رستی بهین و یه کتابه رستی بکه ن، شوین په یامه که ی بکه ون: که خو ش به ختی دونیاو قیامه تیان بو ده سته بهر ده کا، به لام نهوانه زور به یان رقیان له حقه و مل به حق ناده ن، چونکه شیک و بی دینی له ناخیان دا رواوه پابه ندی لاسایی کردنه وی باوک و باپیرانیان و هترسن به شوین که وتنی په یامی نیسلام پله و پایو بهر ژه وه ندیه ماد دیه کانی دونیا یان له ده ست بچن ... بویه فه رموی: ﴿أَكْثَرُهُمْ﴾ زورینه یان چونکه هندی که له و قور به ییشیان بو نمونه نه بو طالب له ترسی لومه و سر زه نشت تیمانیان نه هینا، نه که له بهر نه و ی رقیان له حق بی.

﴿وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ حه ق پیچه وانه ی به تاله، حه ق شتی چه سپاوو راست و بهر ده و امه، جا نه گهر حه ق شوین هه و او هه وه سی ناده میزاد بکه وی ده بیته به تال و حه قیه تی خو ی له ده ست ده دا، بوونه وهر تی که ده چی، شتی که نامیننی راگری بوونه وهر بی، هندی که پینان وایه: حه ق به مانا نیسلام، جائه گهر نیسلام شوین هه و او هه وه سی نهوانه بکه وی دو نیا ده بیته شیک و بی دینی، قیامه ت راده بی بوونه وهر له ناو ده چی.

قەتادە دەفەرموی: مەبەست بەحق پەرۋەردگارە، واتە: ئەگەر خودا
خودایەکی وەها بێ شوێن هەواو هەوەسی ئادەمیزاد بکەوێ و فەرمان
بەشیرک و تاوان بکا، ئەو بەخودا حیساب ناکرێ و خودا نیە.

بوختەمانا ئەوێ: حق شوێن هەواو هەوەسی ئەوان ناکەوێ، بەلکوو
پێویستە ئادەمیزادەکان واز لەهەواو ئارەزووی خۆیان بهێنن و شوێن حق
بکەون! چونکە شوێنکەوتنی هەواو ئارەزوو سەرەکیشتی بۆ فەسادی کۆمەڵ
لە گریژە نەچونی کۆمەڵگا.

ئەگەر بێت و قورئان بەتایە پشتگیری لەشیرک و تاوان بکەدایە، فەوضا
لادان لەحەقی بلایبکەدایەو، تالانکردن و داگیر کردنی مالی خەلکی بەرپەوا
بزانایە، داوێن پیسی و کوشتن و برینی برەو پێ بدایە، رەوشتی بەرزو بەها
بەنرخەکانی پاشگۆی بختایە، یاسای بوونەوەر تێک دەچو، ناشتی و خوشی
نەدەما، تەندروستی و پیت و بەرەکەت هەڵدەگیرا. ئەگەر پێگەی دەست درێژی
بدرایە، ئاسایشی ناو کۆمەڵگا نەدەما، ئەگەر سەتم و ستەمکاری رەواوایە
شارەستانیەت دەشیوا، ئەگەر زینا و داوێن پیسی پێ بدرایا خێزان
قەلاچۆ دەبوو، نەسەب و گەرا تێکەڵا و دەبوون و کەس کەسی نەدەناسی
هەرەج و مەرەج باو دەبوو ئازاوەو پشیوی بەرپا دەبوو، ئەمە حەقیقەت و
راستیە کە بەلگە نەویستە. حال و دەزعی ئەو گەل و نەتەوانەنی ئەو رەوشتە
نێمانەیان تێدا بلای بۆتەو بەشتێن بەلگە، میژوو گەواھیدەرە: کەئەو داب و
نەریتی کە گۆرانی تێدا نیە، هەر گەل و ولاتی کە هەواو ئارەزوو رابەریان بێ،
سەرەنجامیان فەوتان و تێدا چوونە، ناکامیان بێ هیژی و ریسوا بوونە!!

ئەجار پەرۋەردگار سەرزەنشتی کافرەکان دەکا چونکە رو وەرەگیرن
لەشتیک: کەخیری ئەوانی تێدایە، پشت هەڵدەکەن لەپەیامێک: کە
شکۆمەندی و پیاوێتی بەئەوان دەبەخشی، ناو و شۆرتیان پێ دەدا، دەفەرموی:
﴿بَلْ أَتَيْنَاهُم بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهُمْ مُعْرِضُونَ﴾ بەلکوو نێمە قورئانی کەمان

بۆ هینان جیڭای شانازی نهوانه، ناوو ناوبانگیان ده داتی، شکۆمهندی و
بالادهستی و به خته وهرییان بۆ دهسته بهر ده کا نه گهر شوینی بکهون!

کهچی نهوان له جیاتی نهوه شوینی بکهون و پابهندی فەرمان و
جله و گیریه کانی بن روی لی وهرده گیرن، گالتهی پی ده کهن، ههرده مه ناوو
نا تۆریه کی نه گونجاری بۆ ده دۆزنهوه، وینهی نهه نایه ته نایه تیکی تره:
که ده فهرموی: ﴿وَأَنه لَذکر لک و لقومک.....﴾ (الزخرف/۴۴).

بیگومان گه لی عهره ب پێش نهوهی نیسلام بی و موسولمان بن گه لیکی
بی ناوو عینوان بوون، کهس به هیچی نه ده زانین، میژوویه کیان نه بوو، زیار و
شارستانییه تیان نه بوو، به لام کاتیک باوهشیان به نیسلام دا کردو قورئانیان کرده
به رنامه ی خزیان، شکۆمهندیان به ده ست هینا، بالاده ست و سه رکه وتوو بوون،
عه داله تکاری و زانیاری و ره وشتی جوانیان بلاو کرده وه، میژو به شانازییه وه
له سه ر روپه ره کانی خۆی تۆمار کردن، بوونه غونه یی فرمان په وایی و رابه ری بۆ
گهل و نه ته وه کانی جیهان، دهنگ و باسیان گوێچکه ی جیهانی پر کردبوو، هه تا
نهوان پابهندی نیسلام بوون، دونیا بۆیان گهردنکه چ بوو، ریزو پیاوه تییان
له دونیادا مه شهوور بوو، به لام کاتیک دهستیان له نیسلام بهرداو رویان کرده
نه ملاو نهولا شکۆمهندیان له ده ست داو چوونه پهراویزه وه، بۆون به ژیر
دهسته و کۆیله، پارچه پارچه بوون، ولات و خاک و ناویان داگیر کرا، خهرج و
پیتاکیان لی سه ندرا، نیستیعمار به سه دریان دا زال بوو، تا له ناکام دا
دهوله تۆکه ی نیسرائیل یان له ناو جهرگه ی ولاتیان دا بۆ قسوت کردنه وه، هه ر
رۆژه په لاماری ولاتیکیان ده داو هه ر ساته گالتهو قه شمه ری به لایه کیان ده کا.
عووریه و عه قله قیسه ت و شنیوعیه ت و ناصریه ت دادی نه دان و نایدا،
به هه لگه پرانه وه له نیسلام چ سوودیکیان ده ستگیر نه بوو، جگه له ریسوا
بوون و ژیر دهستی! هه تا نه شگه رپینه وه بۆ نیسلام شکۆمهندی رابردوویان
ده ست ناکه ویتنه وه.

ئەجار دلسۆزى پىغەمبەر ﷺ رۆن دەكاتەو، ئەو رادەگەنى: كە
 پىغەمبەر ﷺ لەبانگەوازيه‌كه‌ى دا دلسۆز، تەماعى دونياىى و بەرژەوهندى
 تايه‌تى خۆى تىيان دا نيه‌، هه‌ول و تىكۆشانى له‌گه‌ئيان دا ئه‌ركىكه‌ خراوه‌ته‌
 سه‌رشانى و بەرژەوهندى ئەوانى تىدايه‌. دەفەرمۆى: ﴿أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا،
 فَنُحْرَاجَ رَبِّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ يان داواى كړى بانگەوازيه‌كه‌تيان لى
 ده‌كه‌ى له‌پاساوى باگەوازيكردنت بۆيان موچه‌يان لى ده‌ستىنى؟ بۆيه‌ رقيان
 لىته‌! واتە ئەم تۆمه‌ته‌ له‌تۆ دووره‌، ده‌ى بۆچى ئەو موشريكه‌ قورەيشىيه‌
 سه‌ر ره‌قانه‌ نىمانت پى ناهىتن؟ وه‌كوو له‌نايه‌تىكى تردا دەفەرمۆى: ﴿قُلْ:
 مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ، إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ﴾ (سبأ/٤٧) يان
 دەفەرمۆى: ﴿قُلْ: مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ﴾ (ص/٨٦)
 يان دەفەرمۆى: ﴿قُلْ: لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا، إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾
 (الشورى/٢٣) به‌كورتى و پوختى ئەو موشريكانه‌ هىچ عوزرو به‌هانه‌يه‌كيان بۆ
 نه‌ماوه‌تەو كه‌نيمان پى ناهىتن...

بىگومان خوداى مه‌زن به‌موعجيزه‌ى قوزئان پشتگىرى پىغەمبەرى
 كردوه‌، ياسايه‌كى به‌رزو پىروزی ژيانى بۆ ناردوه‌، بۆ ئەو ئاده‌مىزاد شوئى
 بكه‌ون، كه‌وابو هىچ نيازو مه‌به‌ستىكى ماددى و فرمانه‌واىى به‌ئىوه‌ نيه‌.

ئەجار په‌روه‌ردگار جه‌خت له‌سه‌ر راستى په‌يامى پىغەمبەر ﷺ ده‌كاتەو
 دەفەرمۆى: ﴿وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ بىگومان تۆ ئەى
 موحه‌مه‌د! بانگەوازي ئاده‌مىزاد به‌گشتى و قورەيشىيه‌كان به‌تايه‌تى ده‌كه‌ى
 بۆ رىگای راست و ئايىنى پىروژ، بانگيان ده‌كه‌ى بۆ رىيازى شكۆمه‌ندى و
 كه‌رامه‌ت، بۆ رىگای خوشى و به‌خته‌وه‌رى، ئەوئىش ئايىنى ئىسلامى پىروژه‌:
 كه‌ده‌رمانى هه‌موو ده‌ردىكه‌، يه‌كالا كه‌ره‌وه‌ى هه‌موو موشكله‌و ته‌نگ و
 چه‌له‌مه‌يه‌كه‌، هه‌ركه‌سى پابه‌ندى ئەم ئايىنه‌ پىروژه‌ بى، به‌سه‌ر هه‌موو
 كۆسپ و ته‌گه‌ريه‌كه‌ دا زال ده‌بى، هه‌موو ئان و ساتىك و ره‌ به‌رزو چاو قايم و دل

گوشادو گه شبینه، نه مه راستیه که عاقله نندان و روشن بیران و لیکۆلهر وه بی لایه نه کان چه سپاندویانه و له نووسینه کان بیان دا شایه تیان له سهردا وه.

﴿وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصَّغَاةِ﴾ لَنَا كَبُونَ ﴿يَبْغُومَانِ﴾
 ئەوانەى لە پێگەى راست و ئایىنى خودا لایان داوه، رێبازى هەڵدێرو هەڵەت و
 غەلەتیان گرتووه، گوێرا بوون و سەر سیمەو سەر گەردان!

نه گهر هيدايه تدرآو بوونايه شوين بپرو باوه پري سروشتي خويان ده كه وتنو
 ده يانزاني: كه ژيان ته نها بريتي نيه له ژياني كه مخايه ني جيهان، به لكوو ژياني
 كامل و خوښي و ناخوښي ته او له ژياني قيامت دا ده سته بهر ده بښي. نه وانه
 نيمانيان به روژي دوايي نيه، نه وانه له پرييازي حق لايان داوه، چه نديك
 به نازو نيعمه ته به تاقبيان بكه ينه وه بښي سووده، نه گهر نازو نيعمه تيان به سهر دا
 برژين پيان وايه نه و نازو نيعمه ته ي پيان ده به خشين، نه و مال و سامانه ي
 ده يانده ني خپرو فخره بويان و شان و شهو كه تي خويان شياوي نه وه يه، نيت
 هينده ي تر له خويان بايي ده بنو بوغرابي ده يانگري.

نه گهر تووشی به لاو ناخویشیشان بکهین دلیان نهرم نابی و لهناخه وه
ناهه ژین. ده فرموی: ﴿ولو رحمتنا هم و کشفنا ما بهم من ضرر للجوا فی
طغیانهم یعمهون﴾

نه‌وانه له‌سه‌رپیچی و یاخی بوون دا گه‌یشتونه ئاستیک هیوای ئیمانیان لی نه‌کری، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر نیعمه‌ت و ره‌حه‌تی خۆمانیان به‌سه‌ردا برێژین، ده‌ردو به‌لاو ته‌نگو چه‌له‌مه‌یان له‌سه‌ر هه‌لگرین، قورثانیان به‌سه‌ردا بخویندریته‌وه، به‌لگه‌ی جوړاو جوړو به‌هیزیان بۆ به‌یندریته‌وه، ئیمان ناهیتنو و گه‌ردنکه‌چ نابو و شوین په‌یامی قورشان ناکه‌ون، به‌لکوو درێژه به‌گومرایی خۆیان ده‌ده‌ن و به‌رده‌وام ده‌بن له‌سه‌ر کوفرو بی‌دینی و به‌سه‌رگه‌ردانی و پارایی ده‌میننه‌وه تا کو‌تایی ژیان. ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر له‌قیامه‌تیش را بیانگی‌پرنه‌وه بۆ ژیا‌نی دنیا، دووباره ده‌گه‌پرنه‌وه سه‌ر کوفرو بی‌دینی خۆیان و ته‌می خواردو

نابن، ئەوانە تابینە قاقایان نغروۆی گومپایی و سەرگەردانین، هیچ خێرو
 بێژنکیان لی چاوەروان ناکرێ تەنانەت گەییشتوونەتە ئاستیک لەشونینیک
 تردا قورئان دەربارەیان بفرموی: ﴿ولو علم الله فيهم خيراً لاسمعهم ولوا
 سمعهم لتولوا وهم معرضون﴾ (الانفال/۲۳) ئەمە راستییەکی چەسپاوەو
 میژوو گەواھیدەریەتی: ﴿لقد أخذناهم بالعذاب فما استكانوا لربهم وما
 يتضرعون﴾ بێگومان بەبەلاو ناخۆشی بەتاقیمان کردنەو، روژی بەدر زۆری
 سەرانیان بەدەستی موسولمانەکان کوژران و بەدیل گیران، تووشی زۆر دەردو
 بەلاو تەنگانەو ناخۆشی ترمان کردن، بەلام لەهەلۆیستی خۆیان پەشیمان
 نەبوونەو، ئێمانیان نەهێناو بۆلای خودا نەگەرانەو. گەردنکەچی و
 فرمانبەرداری خۆیان رانەگەیاندا بەلکوو بەردەوام بوون لەسەر کوفرو
 گومپایی خۆیان. وەکوو لەتایەتیک تردا دەفرموی: ﴿فلولا اذ جاءهم بأسنا
 تضرعوا ولكن قست قلوبهم﴾ (الانعام/۴۳) بێگومان ئەو جۆرە رەوشتە
 رەوشتی ئەو تاقم و پێرە دل ڕەقانەیه کە لەخودا غافلن و قیامت بەدرۆ دەزانن،
 موشریکەکانی هاوچەرخێ پێغەمبەریش بەشیکن لەوانە.

ئەجار سەرەنجامی هەلۆیست و کردەوەکانیان دیاری دەکا و دەفرموی:
 ﴿حقى اذا فتحنا عليهم باباً اذا عذاب شديد اذا هم فيه مبلسون﴾ هەتا
 بەناگەهان قیامت رادەبێ و حیساب و لێکۆڵینەو دەست پێ دەکری و عەزابی
 دۆزەخیان بۆ دەستنیشان دەکری، عەزاب و ناخۆشییەکیان توش دی کە لەو
 پیش بەخەیاڵیان دا نەدەهات، نێتر ئەو کاتە بەناگا دێنەو
 بەمالوێرانی خۆیان دەزانن و لەهەموو خێرو خوشییەک ناتومێد دەبن، هێوا
 براوو دۆراوو ریسوا بوو؛ هیچ شتیک فریایان ناکەوێ و هیچ شتیک دادیان نادا!

﴿قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ﴾ سوپاسگوزاری نیتوه زۆر که من! چه‌ند سپه‌لو
 پیتنه‌زانن له‌به‌رامبهر نيعمه‌ته‌کانی خودا. واته: نه‌وان ههر هيچ شوکری خودا
 ناکهن، له‌کاتێک دا ده‌بوايه هه‌موو کاتێ خه‌ریکی شوکرو سوپاس بوونايه، خۆ
 نه‌گهر ئاده‌میزاد له‌خودی خۆی ورد بپیته‌وه، له‌شکل و شیتوه و رووخساری،
 له‌نامپیره‌کانی هه‌ستی، له‌شیتوه‌ی گونجای هه‌سته‌کانی له‌گه‌ل هه‌رویه‌ریدا، له‌و
 تواناو ده‌سه‌لاته‌ی خودا پیتی داوه، بپگومان زوو خودای خۆی ده‌دۆزیه‌وه
 ده‌یزانی: که‌به‌دیپیتنه‌ری نه‌و نامپیره‌ هه‌ستانه‌ خودایه‌کی داناو زاناو به‌توانايه.
 بۆی ده‌رده‌که‌وت: که‌جگه‌ له‌خودای تاک و ته‌نیاو بالا‌ده‌ست، که‌سی تر توانای
 نه‌وه‌ی نیه. ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ په‌روه‌ردگار
 خودایه‌کی وه‌هايه نیتوه‌ی به‌دیپیتناوه‌ له‌پیتگه‌ی زاوو زیتوه زۆری کردون
 به‌سهر زه‌وی دا بلایوی کردونه‌وه، بۆ نه‌وه‌ی زه‌وی ئاوه‌دان بکه‌نه‌وه، نیتوه‌ی
 کردوه به‌چه‌ند ره‌گه‌زو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک، ره‌نگو ره‌گه‌زو زوبانو ره‌وشتان لێک
 جودايه، پاشان هه‌مووتان له‌سارای مه‌حشر کۆ ده‌کاته‌وه بۆ حیساب و
 لیکۆلینه‌وه، بۆ سزا دانه‌وه‌و پاداش وه‌رگرتنه‌وه. هه‌مووانتان تیبکرا زیندو
 ده‌کاته‌وه، له‌روژتیک دا که‌س حاکم و فرمانپه‌وا نیه خۆی نه‌بی.

﴿وَهُوَ الَّذِي يَحْيِي وَيَمِيتُ﴾ خودایه‌کی وه‌هايه ده‌ژینێ و ده‌مړینێ،
 نيعمه‌تی ژيانی پێ به‌خشیون، به‌لام نه‌و نيعمه‌ته‌ بۆ هه‌تا هه‌تايه نیه، به‌لکو
 مه‌به‌ست له‌و ژيانه‌ گواسته‌وه‌یه بۆ ژيانی ته‌واوو هه‌تا هه‌تایی، به‌م ره‌نگه‌
 دوا‌ی دروستکردنتان و گیان پێ به‌خشینتان ده‌تاغرتین و پاشان جارێکی تر
 له‌روژی قیامه‌ت دا زیندوتان ده‌کاته‌وه. بۆ پاداش و سزا وه‌رگرتنه‌وه‌ی
 کردوه‌کانی ژيانی دونیاتان.

﴿وَلَهُ إِخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾ خودایه‌کی وه‌هايه شه‌وو روژی بۆ نیتوه
 موسه‌خه‌ر کردوه، وای لی کردون به‌شوین یه‌کتر دا دین و هه‌رکه‌یان به‌شوین
 نه‌وی تریان وه‌یه، هه‌میشه‌ نه‌و ده‌پاوه‌ نه‌و دیته‌ شوین، لێک وه‌رز نابن و لێک

جودا نابنەوه، بەشیوەو یاسایەکی وردو تۆکمە لەکات و زەمانی دیاری کراودا نال و گۆری خۆیان ئەنجام دەدەن، وەکوو لەنایەتییکی تردا دەفەرموی: ﴿لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾ (یس/٤٠).

ئەجار هەرەشە لەوانە دەکا: کەلەم دیاردەو نیشانانە وردنابنەوه، تێیان نافکرن، دەفەرموی: ﴿أَفَلَا تَعْقِلُونَ؟﴾ ئەری ئەوه بۆچی بیرناکەنەوه و عەقل و هۆشی خۆتان ناخەنە گەڕو لەم دیاردانە وورد نابنەوه؟ بۆنەوهی بەنیشانەکانی هەبوونی خودا و تاک و تەنهایی زاتی پاکی ناشنا بن! ئەجار واز لەناڕاستەکردنی خیطاب بۆ کافەرەکان دەهێنێ و پەردە بەسەر دیمەنی جیدال لەگەڵ کردنیان دا دادەداتەوه، بیرو بۆچون و قسەکانیان دەربارەی زیندو بوونەوه و پاداشدانەوه سزا وەرگرتنەوه مان بۆ دەگێڕێتەوه وەکوو لەم کۆمەڵە نایەتی دوابی دا دەرەدەکەوی.

مۆشریکەکان ئینکاری زیندو بوونەوه دەکەن و پەرورەدگاریش بەبەلگە دەیچەسپێنێ

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ
 ٨١ ﴿الْأَوَّلُونَ﴾ قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْمًا إِذَا نَا
 ٨٢ ﴿لَمَبْعُوثُونَ﴾ لَقَدْ وَعِدْنَا نَحْنُ وَءَابَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا
 إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ٨٣ ﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ
 ٨٤ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

﴿۸۵﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
 ﴿۸۶﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا نُنْقِطُ ﴿۸۷﴾ قُلْ مَنْ يَدِيرُ
 مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ
 كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿۸۸﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ﴿۸۹﴾
 بَلْ أَتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿۹۰﴾

وێرایی هه بوونی ئه وهه موو به لگانه له سه ره به توانایی خودا، که چی ئه وه
 موشریکانه په ند نامیز نابو و ئیمان ناهینن، ئینکاری زیندوو بوونه وه
 حساب و لیکۆلینه وه ی قیامت ده که ن! هیچ به لگه یه کیشیان به دهسته وه نه
 جگه له لاسایی کردنه وه ی باوک و باپیرانیان و هه مان قسه و قسه لۆکی ئه وان
 دووبار ده که نه وه! ده فهرموی: ﴿بَلْ قَالُوا: مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ﴾ به لکوو
 وێرایی هه بوونی ئه وه به لگه و نیشانانده ی ناماژیه یان پیکرا که چی ئه وه موشریکانه
 ئینکاری زیندوو بوونه وه ده که ن قسه پڕو پوچه کانی پیشینانی خۆیان
 کرده وه، کوێرانه لاسایی باوک و باپیرانیان کرده وه، هه ره به وه ند ده وه ستان
 که هه ستیان حیکمه تی خودا ده رک نه کا، به وه ند وه ازیان نه هینا: که ده یانگوت
 زیندوو بوونه وه نه. به لکوو گالته شیان پێ ده هات ﴿قَالُوا:﴾ و تیان: ﴿أَنذَا
 مَنَا وَكُنَّا تَرَابًا وَعِظَامًا أَأَنَّا لَمَبْعُوثُونَ؟﴾ نایا نه گه ره ئیمه مر دین و بووینه وه
 به گل و نیسقا نه کاغان رزین، جارێکی دی ئیمه زیندوو ده کری ینه وه و دینینه وه
 کوپری ژیا نه وه؛ ئه م قسه به باوک و باپیری ئیمه گوترا وه و تانیستا نه هاتۆته دی!!
 ئه وان هاتنی قیامت و زیندوو بوونه وه یان به لاره زۆر دوور بوو، پێیان وابوو
 شتی وا هه رگیز روونادا، بۆیه له زۆر شوێن دا قورئان ئه م هه لۆیسته یان له سه ره
 تۆمار ده کاو ده فهرموی: ﴿أَنَّا لَمُرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ، أَأَنَّا كُنَّا عِظَامًا مَخْرُورَةً،

قالوا تلك اذا كرة خاسرة، فانما هي زجرة واحدة، فاذا هم بالساهرة ﴿
(النازعات/ ۱۰-۱۴) يان ده فرموی: ﴿أولم ير الانسان انا خلقناه من نطفة
فاذا هو خصيم مبين، وضرب لنا مثلاً ونسي خلقه، قال: من يحى هذا
العظام وهي رميم، قل يحييها الذي أنشأها أول مرة وهو بكل خلق عليم﴾
(يس/ ۷۷-۷۸)

نه جار همر بوخویان ولامی خویان ده دایه وه ده یانگوت: ﴿لقد وعدنا
نحن وآباؤنا هذا من قبل ان هذا إلا أساطير الأولين﴾ بیگومان نهم واده وه
هه ره شهیدی لیمان ده کری و موحه ممد پیمان راده گه یه نی، له وه پی شیش له سهر
زمانی پیغه مبه رانی دیکه، هه مان واده وه هه ره شه له باوک و باپیرانمان کرا وه
و پرای تیپه پر بوونی نمو هه موو چهرخ و رۆزگار ده دورو درێژه هیچ کامی له وه
واده وه هه ره شان نه هاتوونه دی.. بهر راستی جگه له نه فسانه ی کۆننن هیچی
ترنیه، نه وه نه ده فام که وه ده ن بوون، پییان وابوو زیندو بوونه وه له دنیادا
دیته چی.

بیگومان موشریکه قورپه ییشیه کان عه قیده بر وایان شیواو بوو، بر وایان
به هه بوونی خودا هه بوو، دانیان به وه دا ده نا: که خاوه نی ئاسمانه کان و زهوی
(الله) یه، ده یان زانی نمو هه له سورپته ری بوونه وه ره، بر وایان به وه هه بوو:
که خودا به سهر ئاسمانه کان و زهوی دا بالاده سته؛ که چی له گه له نه وه ش دا
به دهستی خویان دارو بهردیان ده تاشین و ده یان کردنه هاوه لێ خودا، ده یانگوت:
نیتمه نهم بتانه بۆیه ده په رستین له خودا مان نریک بکه نه وه، هه ندیکیشیان
ده یانگوت: فریشته کان کچی خودان. جا بۆیه لیته دا له وش تانه وه بۆیان دی:
که خویان ددانی پێدا ده نین و به لایانه وه چه سپاوه، بۆ نه وه ی عه قیده ی
شیواو یان بۆ راست بکاته وه ی بیانگێڕ پیته وه بۆ یه کتا په رستی و نایینی سروشتی
خویان! سی به لگه یان بۆ ده هی پیته وه له سهر به توانایی خوئی و تاک و ته نهایی
له خودایه تی دا.

۱- ده فەرموی: ﴿قُلْ: لِمَنَ الْأَرْضُ وَمَن فِيهَا إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ نهی
 پیغه مبهەر ﷺ بهو موشریکانه بلی: کئی خاوه نی نهم زهویه یه کئی دروستی
 کردوه، کئی نهو حه مکه ناژه لو درهخت و روه کو بهرو بومهی تیدا ره خساندوه؟
 نه گهر ئیوه نه هلی عیلم و زانستن، ده پیم بلین: کئی خاوه نیانه؟ به ته نکید
 به ناچاری ﴿سَيَقُولُونَ: اللَّهُ﴾ ده لین: خودایه، خودا به دیهینه ریا نه، خودا
 خاوه نیانه، دهی: که ناوا نیعترافیان کردو دانیان به واقع دانا، ﴿قُلْ: أَفَلَا
 تَذَكَّرُونَ؟﴾ پییان بلی: بۆچی به خۆتان دا ناچنه وه بۆچی بیر له وه ناکه نه وه:
 که سیک بتوانی سه ره تا شتیک بیتیته دی دروست کردنه وهی سه ره له نوئی به لا وه
 ناسانتره؟! که وابوو نابو و ناگوخی عیبادت بکه ن بۆ هیچ کهس جگه
 له خودای رزق و روژی ده ر!

نهم به لگه به هیز ده کری بکریته ره تدانه وهی نهوانه ی ئینکاری
 زیندو بوونه وه ده که ن، هه روا بته پرسته کانیش: نهوانه ی له ته که پهروه ردگادا
 شتی تر ده پرستن، دان به ربوویییه تی خودا داده نی: که چی جگه له خودا
 په رستش بۆ شتی تر ده که ن، هه رچه نده دان به وه دا ده نی: که په رسترا وه کانیا ن
 هیچ شتیکیان بۆ دروست ناکری و دارای هیچ شتیکیان، به لام پییان وایه نهو
 بتانه له خودایان نزیک ده که نه وه، وه کو له شتیکی تر دا ده فەرموی: ﴿مَا
 نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبَنَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾ (الزمر/۳).

۲- ﴿قُلْ: مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ؟﴾ نه جار
 نهی موحه مه دا پییان بلی: کئی خودای ناسمانه کان و عهرشی گه وره و به رینه؟
 نهو عهرشه ی له هه موو بوونه وه ر گه وره تره و وه کوو سه قفی بوونه وه ر وایه ..
 وه کوو له شتیکی تر دا ده فەرموی: ﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ﴾
 (البقرة/ ۲۵۵).

ئەبو داود فەرمودە یەکی پیغەمبەری رىوایت کردو: دە فەرموی: ((شان اعظم من ذلك ان عرشه على سمواته هكذا)) بە دەست ناماژە ی بۆ شتیك کرد وە کوو قوبە وابوو!

لە فەرمودە یەکی تردا دە فەرموی: ((ما السموات السبع والأرضون السبع وما بينهما وما فيهن في الكرسي الا كحلقة ملقاة بأرض فلاة، وان الكرسي بما فيه بالنسبة الى العرش كذلك الحلقة في تلك الفلاة)) حدوت ناسمانە كانو حدوت طبعە قە ی زەوی ئەو ی لە نێوانیان دایەو ئەو ی تییان دایە، بە نێسبەت کورسییەو وە کوو ئەنگوستیلە یەك وایە لە سارایەك دا، کورسی بە نێسبەت عەرشەو وە کوو ئەو ئەنگوستیلە یە وایە لەو سارایە دا.

کە دە فەرموی: ﴿رب العرش العظيم﴾ ناماژە یە بۆ بەرزى و بەرفراوانى ئەو مەخلوقە خودا کردە. لە کۆتایى سورەتە کەش دا، دە فەرموی: ﴿رب العرش الكريم﴾ بە مەش ناماژە بۆ شکۆمەندی و جوانى عەرش دەکا.

عەرش رەمزی بالا دەستی و کۆنترۆڵکردنى بوونەوەرە، نیشانە ی ئەو یە: خودا بە سەر هەموو شتیك دا بە توانایەو هیچی لی عاسی نابێ!

جا ئەگەر تۆ ئە ی موحەممەد! لییان پرسیار بکە ی خاوەن و بە دیهێنەری ناسمانە کان و عەرشی بەرین کێ یە؟ ﴿سيقولون الله﴾ دەستبە جی دان بە راستی دا دە نین و دە لێن: تەنەا بۆ خودایەو بەس! هەر ئەو خاوەن یانەو ئەو بە دیهێنان، وەلامی تریان نیە، دە ی کەوا یە ﴿قل: أفلا تتقون؟﴾ پییان بلی: ئەگەر ئێو ئیعتراف بەو دە کەن، ئەدی بۆ لەسزای خودا ناترسن؟ بۆ هاوەلی بۆ دادە نین؟

جا کە هەردوو عالەم؛ عالەمی پاین و عالەمی بالا ملکى خودا بن و ئەو بە دیهێنان، دیارە بەرپۆه بردن و هەلسۆرانیشیان بە دەست خودایە.

۳- ﴿قل: من بيده ملكوت كل شيء﴾ بلی: سەلتەنەت و دەسەلاتداری هەموو بوونەوەر بە دەست کێ یە؟ کێ خاوەن و فرمانڕوایانە؟ کێ دەستەلاتی

هه‌موو شتیکی به‌ده‌سته؟ ﴿وهو یحیر ولا یجار علیه ان کنتم تعلمون﴾ نه‌و
 گه‌وره‌و په‌نا‌ده‌ره، به‌هانا خه‌ل‌کییه‌وه دی‌و په‌نایان ده‌دا، هه‌ر‌که‌سیکی بوی
 له‌ته‌نگانه‌ رزگاری بکا، رزگاری ده‌کا. به‌لام که‌سیک خودا بیه‌وی توشی
 ناخوشی و به‌لای بکا که‌س نیه‌ بتوانی بیپاریزی و به‌هانایه‌وه بی‌و له‌ده‌س خودا
 رزگاری بکا، هه‌رچی خودا بیه‌وی بی‌و ده‌بی، هه‌رچی بیه‌وی نه‌بی نابی. نه‌گه‌ر
 ئیوه نه‌هلی زانست و زانیارین. نه‌گه‌ر نه‌م پرسیاران‌ه‌شیان لی بکه‌ی به‌ته‌ن‌کید
 ﴿سیقولون: لله﴾ ده‌لین: بۆ خودایه، یه‌کسه‌ر ئی‌ع‌ت‌ر‌اف ده‌که‌ن: که‌خواه‌ن و
 هه‌ل‌سورپ‌نه‌رو فرمان‌په‌وایی بو‌ونه‌وه‌ر ته‌نیا خودایه‌و به‌س! که‌س نیه‌ حوکمی
 خودا ره‌ت بکاته‌وه هه‌ل‌یوه‌ش‌ین‌ت‌ته‌وه جا که‌دان‌یان به‌وه‌دا نا ﴿قل: فانی
 تسحرون﴾؟ پییان بلی: نه‌دی که‌وایه بۆچی هه‌ل‌خه‌له‌تاو‌ن و له‌یه‌کتا‌په‌ر‌ستی و
 به‌ندا‌یه‌تی کردن بۆ خودا دووره‌ په‌ریزن، چۆن هیشتان شه‌یتان له‌خشته‌تان
 به‌ری، یان چۆن عه‌قل و هوشتان ریگه‌ی نه‌وه‌تان پی ده‌دا که‌له‌ته‌ک خودادا
 شتی تر به‌رست: ئیوه بۆ خۆتان ددان به‌خودایه‌تی و خوا‌ه‌نی‌تی خودادا ده‌ن‌ین و
 ده‌لین: نه‌و به‌دی‌ه‌یت‌نه‌رو فرمان‌په‌وایه بۆ هه‌موو بو‌ونه‌وه‌ر، که‌چی هاوه‌لی بۆ
 داده‌ن‌ین؟ نه‌جار دوا‌ی نه‌م جه‌ده‌ل و بین‌ه‌و به‌ریه، حه‌قیقه‌ت‌یک راده‌گه‌یه‌نی‌و
 واقیعه‌که ده‌سه‌پ‌ینی و ده‌فه‌رموی: ﴿بل أتیناهم بالحق، وانهم لکاذبون﴾
 به‌ل‌کوو ئیمه‌ قسه‌ی حه‌قمان بۆ هی‌نا‌و‌ن، ئایینی راست و دروستمان بۆ نار‌دو‌و‌ن،
 په‌یام‌یک‌ی راستمان پی راگه‌یان‌دو‌ن، به‌وه: که‌هیچ خودای به‌حق نین جگه‌ له
 (الله) به‌ل‌گه‌ی صه‌حیح و حاشا هه‌ل‌نه‌گرمان بۆ هی‌نا‌و‌نه‌وه له‌سه‌ر تا‌ک و
 ته‌نهایی و بی‌هاوه‌لی و بالاده‌ستی خودا؛ واز له‌کیشه‌و جه‌ده‌ل له‌گه‌ل‌یان دا
 بیته، نه‌وان ئین‌کاری حه‌ق ده‌که‌ن و له‌ئین‌کاری کردنه‌که‌شیان دا راست نین درۆ
 ده‌که‌ن و به‌خۆ‌پ‌ایی سواری گای هار بو‌ون، ئین‌کاری کردنه‌که‌یان بی به‌ل‌گه‌و
 ده‌لیله، ته‌نها لاسایی کردنه‌وه‌ی باوک و باپ‌یرانیانه.

پهروه ردگار نه مندالی ههیهو نه هاوهل

مَا آتَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ

وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ

بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَلِيمٌ

الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾

لهو پيش به بهلگه به هیزو پتمو، زیندو بوونهوه هاتنی قیامه تی
چسپاند، به توندی ره دی نهوانه دایهوه: که تینکاری زیندو بوونهوه ده کهن،
به درۆزنی له قه لیم دان. نه جار نهوه روون ده کاتمه له چی دا درۆ ده کهن،
﴿ما تخذ الله من ولد﴾ به هیچ جوړی خودا مندالی بو خوړی داننا.
لهو موشریکانه که ده لاین: فرشته کچی خودان، درۆ ده کهن و قسه یه کی بی
بناغه و بی سرو بهره.

﴿وما كان معه من اله﴾ هه رگیز خودایه کی تری له گه ل دا نیه نه بهوه
نابی، هاوه لیک نیه له خودایه تی دا هاوشانی بکاو هاویه شی بکا وه کوو
بتپه رسته کان بانگه شهی بو ده کهن، بته کانیا به هاوشانی خودا ده زانن. نهوه
بیرو بو چونهی موشریکه کان بانگه شهی بو ده کهن بیرو باوه ریکه پپو پوچه،
چوونکه نه گه ر جگه له خودای تاک و تنه هاو بالا ده ست چهند خودایه کی تر
هه بوونایه ﴿اذا لذهب كل اله بما خلق﴾ هه ر خودایه بو خوړی
دروست کراوه کانی خوړی به پتوه ده برد، هه ریه کهیان به شیکی بوونهوه ری بر
ده دا، چوونکه پتکه مه بوونیا و هاویه ش کردنیا بو به پتوه بردنی بوونهوه ر

بهشمارا که تی محالو بهردهوام نهدهبوو. کهوابوو هدریه کهیان بهشیکی بوونهوهری
بۆ خۆی پاون دهکرد، بۆ ههر کۆمهله مهخلوقاتیک یاسایه کی تایبهتی دهبوو
نهدهچوه چوار چیهی یاسا گشتی یهکهی بوونهوهروه.

نهجار خوداکان لهناو خزیان دا کیشهیان تی دهکهوت، هدریه کهیان
دهیهویست ملکی نهویتیاریان داگیر بکا. ﴿وَلَعَلَّا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ﴾
ههندیکیان بهسهر هندیکیان دا زال دهبوون و دهیهویست خوداکانی دیکه ژیر
دهسته بکا، وهکوو پاشاکانی جیهان. ههموو ته تهوهوراتانه ووجودیان
نیهوبی بناغهن، چونکه نهگهر ته کیشهو نیزاعه لهنیوان خوداکان دا روی
بدایه، یاسای بوونهوهر تیک دهچو ناسمانهکان و زهوی تیک دهروخان و ههرچی
لهناویان دایه دههوتا.

بهلام نههوتا ئیمه بهچاوی خۆمان دهبینین ناسمانهکان و زهوی، نهوهی
تییان دایه لهمانگ و خۆرو نهستیرو ئاوو ههواو دارو درخت بهشیوهیهکی
بهردهوام و پیک و پیک لهگهردان و هدریه کهیان لهجه مسهری خۆی دا کار دهکاو
لهچوار چیهی یاسا گشتی یهکهی بوونهوهردا نههرکی خۆی نهنجام دهدا.

نههوتا بهچاوی خۆمان دهبینین جیهانی پاین و جیهانی بالا پیکهوه
گونجاون و دژایهتی و پشیوویان لهنیوان دا نیه، وهکوو لهنایه تیکی تردا
دهفهرموی: ﴿مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَوتٍ﴾ (المک/۳)

ههموو دیمه نهکانی بوونهوهر شایهتی دهدهن لهسهر تاک و ته نهایی خودا،
یه کهیهتی یاسای بوونهوهر نیشانهی ته نهایی ههلسورپنهره کهیهتی. ههموو
بهشیکی بوونهوهر، بهتاک و کۆیهوه، بهگهروهو بچوکیهوه، بهگیانله بهرو بی
گیانیهوه ههموویان پیکهوه گونجاون و بهبی نهوهی کیشهو پشیویان تیدا بی.
کهوابوو فره خودایی محالو عهقل نایسه ملتی، قسهی موشریکه کانیش پوچ و
بی بناغیه ﴿سبحان الله عما یصفون﴾ پاک و بهرزو پیروزه خودا لهوهی
وهپالی دهدهن و دهلتین: خودا مندالتی همن، هاوهلتی همن، ﴿عالم الغیب

والشهادة) زانایه بهههموو پهنامهکی و ناشکرایهک، همر نمو غهیب دهزانی، زانینی نمو شتانهی لهئادهمیزادو فریشتمو جندۆکه پهنامهکین، تایهته بهخوداوهو همر نمو دهیانزانی، همروا شته ناشکراکانیش دهزانی، نهیئی و ناشکرا لای خودا چون بهکنو وهکوو بهک دهیانزانی، نههش بهلگهیه لهسهه تاک و تهنهایی خودا، چونکه غهیری خودا نهگهر شته ناشکراکانیش بزنانن پهنامهکیهکان نازانن، نهزانینی شته پهنامهکی بهکان نیشانهی کهمو کورپیه لهزانیاری دا، کهوابوو ههرکهسی زانیاری پهنامهکی نهزانی ناقیصو بهکهلکی خودایهتی نایه. پهروهردگار ههرچی صیغاتی کهمالو جهلال ههیه ههیدهتی، لههیچ شتیک دا کهمو کورپی نهه (فتعالی الله عما یشرکون) پاک بهرزو پیروژه لهو شته ناشیرینانهی وهپالی دههه، ههر شتیک لهکهمل شکۆمهندیی خودایی دا نهگوغی نابی وهپالی بدری، دوورو بهرزو لهوهی مندالی ههبن، هاوهلی ههبن، زاتیکی بی شهریکو بی وهزیره، بی وینمو بی نهظیره، همر خوی خودایهو کهسی تر شیایو خودایهتی نهه.

زانایانی عیلمی کهلام نهه بهلگهیهی قورنانیان هیناوهو ناویان ناوه (برهان التمانع) بهلگهکهشیان وا ناراسته کردوه، وتوویانه نهگهر لهفهرزیک دا دوو بهدیهینهر، دوو خودا پریار بههه، نهگهر بهکیکیان ویستی گیانلهبهریک بریتی نموی تریان بههوی نهمری و درژه بهریان بدا، نالهه کاته دا نهگهر ویستی ههچیان نهیهتهدی، نهوه ههردوکیان دهسه وهسانن، خوداش دهبی بالادهست بی و ویستهکانی بیتهدی. ناشگوغی ویستی ههردوکیان بیته دی لهبهک سات دا چونکه نههه دهبیته کوکردنبهوی دوو دژ، نهوهش محاله. خوئهگهر ویستی بهکیکیان بیتهدی هی نموی تریان نهیهتهدی، نهوه مانای نهویه، نهوهی ویستهکهی هاوتوتهدی خودای حهقمو (واجب الوجود) و شیایو خودایهتی به. نموی تریان خودا نهه. چونکه خودا دهبی دهسلات و توانای رهها بی و ههچ لهمهپریک نهتوانی بیته کوپ لهبهردهم ویستهکانی دا.

ره هه نوماپی کردنی پیغه مبهه

قُلْ رَبِّ

إِنَّمَا تُرِيدُنِي مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ

الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾ وَإِنَّا عَلَىٰ أَنْ نُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَدِيرُونَ ﴿٩٥﴾

أَدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ

رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونَ ﴿٩٨﴾

دواى نه وهى پهروه ردگار ره دى موشريكه كانى دايه وهو بىرو بۆچوونيانى پووج كرده وه، نه مجار پهروه ردگار ره هه نوماپی پیغه مبهه ده كا بۆ نه وى پشت به خدا ببهستى و لى ی پيار پیتمه كه له عه زابى كافره كان رزگارى بكا. نه مجار ره هه نوماپی ده كا كه له بهرامبهه خراپه خراپه كاران دا چاكه بكا، چونكه جارى واده بى چاكه كردن له گهل خراپه كارى كاريگر ده بى، نه مجار فرمانى پى ده كا: كه په نا بگرى به خودا له وه سوه سهى شهيتان.

ده فهرموى: ﴿قُلْ: رَبِّ اَمَّا تُرِيدُنِي مَا يُوعَدُونَ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ پهروه ردگار فرمان به پیغه مبهه ده كا: كه روو بكاته نه وو په نا به ذاتى پاكي بگرى: كه نه پخاته پتپى سته مكارانه وه. بلى: خودايه! نه گهر برپارت داوه نه وو عه زابى هه ره شهت پى له كافره كان كرده نيشانم بدهى

له‌دونیادا یان له‌قیامت دا گیرۆده‌یان بکه‌ی پی‌ی. خودایه! من له‌و پیتره
حیساب مه‌که‌و مه‌خهره ناویانه‌وه! له‌و عه‌زاب و سزایه من بیاریتره.

بینگومان پیغه‌مبهر ﷺ پارێزراوه له‌وه‌ی: که‌خودا بیخاته گهل
سته‌مکاران و به‌عه‌زابی نازل‌بوو بۆ سه‌ریان سزای بدا، وه‌لی نهم دوعاو
پارانه‌ویه بۆ زنده ترسان و ته‌قوا کارییه، فیر کردنی موسولمانانه: که‌له‌مه‌کرو
عه‌زابی خودا دلتیا نه‌بن هه‌میشه ترسو حه‌زه‌ریان هه‌بی، بی ناگا نه‌بن و
پشتی لی نه‌که‌نه‌وه، هه‌میشه پشت به‌خودای خۆیان بیهستو لی‌ی
بیاریتره‌وه: که‌له‌سزای سته‌مکارو بیدینان بیانپاریزی، چونکه عه‌زابی خودا
کاتی نازل‌بوو واده‌بی غه‌یری سته‌مکاره‌کانیش ده‌گرێته‌وه و ته‌رو وشک
به‌یه‌که‌وه ده‌سووتینی، وه‌کو له‌شوینیکی ترده ده‌فه‌رموی: ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً
لَّا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ (الانفال/۲۵) نیامی نه‌حه‌زو تیرمیدی
ریوایه‌تیان کردوه، ده‌لین: پیغه‌مبهر ﷺ ده‌پارایه‌وه ده‌فه‌رموو: په‌روه‌ردگارا!
(اذا اردت بقوم فتنة، فتوفني اليك غير مفتون)) هه‌رکاتیک ویستت گهل و
نه‌ته‌وه‌یه‌ک تووشی فیتنه بکه‌ی من بگه‌ره په‌نا خۆت و وام لی بکه‌ فیتنه‌که
نه‌مه‌گرێته‌وه.

حه‌سه‌ن ده‌فه‌رموی: په‌روه‌ردگار هه‌والی به‌ پیغه‌مبهری خۆی دا
که‌نه‌گه‌تیه‌که‌ک تووشی گهل‌که‌ی دی و کاته‌که‌ی بۆ دیاری نه‌کرد، فه‌رمانی پی‌ی
کرد که‌نه‌و دوعاو پارانه‌ویه بکا.

ره‌هنومایی کردنی پیغه‌مبهر ﷺ بۆ نهم دوعایه، بۆ نه‌ویه نه‌جرو
پاداشی گه‌وره‌ی ده‌س بکه‌وی و به‌رده‌وام له‌ذیکرو یادی خودا دا بی و فیر
کردنی نیتمه‌یشه بۆ په‌یرووی کردنی نهم فه‌رمانه‌و هه‌میشه خودامان له‌یاد
بی و ترسی عه‌زاب و سزای په‌روه‌ردگارمان له‌دل دا بی.

﴿وانا على أن نريك ما نعهدم لقادرون﴾ واته دلتیا به‌ نه‌ی پیغه‌مبهر
ﷺ نیتمه ده‌توانین نه‌و عه‌زابی نازلێ ده‌که‌ین بۆ سه‌ریان نیشانی تۆی بده‌ین.

ئەگەر مەيلمان ھەبىي ئەو غەزەبەي نازلى دەكەين بۆ سەر كافرەكان پيشانى
تۆي بەدين دەمانکردو دەمانتوانى بېكەين، بەلام ئېمە ئەو غەزەبە دوا
دەخەين بۆ كاتىكى تر: كەحىكمەتى خۆمان داخووزىيەتى. چونكە ھىندىك
لەو كافرانەو ھەندىك لەنەوہەكانيان ئيمان دەھتن!

بیگو مان پرو وەردگار هەندیکی لەو عەزەبە ی هەپەشە ی پێ لە کافەرە کان
کردبوو نیشان دا، ئەو بوو لەغەزای بەدردا سستە مکاران بەشیکی لەو
عەزەبە یان چەشت و پاشانیش لەرزگار کردنی مە ککەدا بەشیکی تری لەو
عەزەبە ی چەشتن!

ټښه کاته یې هم سوره ته نازل شو پیغمبر ﷺ هیشتا له مه کهه بو،
 کوچی نه کړد بو بوم مه دینه، شیوه جوړی بانگه وازی شو سرده مه شهوی
 ده خواست که بانگ خوازانې نیسلام به صبرو پشوو دریژ بن، له بهرامبر
 خراپه ی خراپه کاران به چاکه پاساو بده نه وه، چاره پرانی فرمانی خدای بن، بویه
 بهم شیوه یه شیوازی بانگه وازی فیتر ده کاو فرمانی پی ده کاو پی ی
 ده دفرموی: ﴿ادفع بالی هی احسن السیئة، نحن اعلم بما یصفون﴾ پاساوی
 خراپه به چاکه بده ره وه، له بهرامبر که سیئ دا خراپه له گهل ده کا نه تو
 چاکه ی له گهل بکه، پشوو دریژ به له سر شو ته زیه ت و نارچه تیه ی
 له کافره کانه وه پیت ده گا. نتیجه ده زانین چون وه صفمان ده کهن؛ ده لئین: خودا
 هاوه لئ هیه، مندالی هیه، پیغمبره که ی به درو ده خنه وه!! وینه ی هم
 نایه ته نایه تیکې تره ده دفرموی: ﴿ادفع بالی هی احسن، فاذا الذی بینک
 وینه عداوة کانه لی حیم﴾ (فصلت/۳۴).

ریوایهت کراوه له نه سه مه که له مانای نه م نایه ته دا ده ف ه م موی: پیاو وه صفی برای خۆی ده کا بهر ه و ش ت ی ک که ت ی ی دا نیه، برای غه بیهت کراو بهم جوړه وه لامی غه بیه ته که ر هت ده کا ته وه: ده ل ی: نه گهر درو ب که ی داوا ده که م خودا ل ی ت خو ش ب ی: نه گهر راستیش ب که ی داوا ده که م خودا ل ی م خو ش ب ی.

کردبووین، له کاتی نوستان دا بۆ ترس ده ماخوێند ((بسم الله أعوذ بكلمات الله التامة من غضبه وعقابه ومن شر عباده ومن همزات الشياطين، وان يحضرون)) عبدالله لای کۆری عه مر ﷺ عاده تی وابوو هه ر مندالیکسی گه وره ببوایه، ته م دوعایه ی فیر ده کرد بۆ ته وه ی له کاتی نوستان دا بیخوینی، ته و مندالانه شی: که هیشتا فامیان نه کردبووه وه نه یانده تواتی له بهریان بکه ن بۆی ده نووسینه وه له ملی ده کردن^(۲).

کافر تاوانبار له کاتی مردندا ناواته خوازی ته وه یه بیگه ریینه وه بۆ ژیا نی دنیا بۆ ته وه ی کرده وه ی چاک بکا

حَقِّ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ
ارْجِعُونِي ﴿٩٩﴾ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ
هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

دوای ته وه ی پهروه ردگار. حالی موشریکه کانی به یان کرد، نه بجا ر باسی حال و سه ره مه رگیان ده کا، چونکه له و کاته دا ناواته خوازی ته وه: بۆ ژیا نی دنیا، بۆ ته وه ی کرده وه ی چاک ته نجام بده ن، به لام نایه ته دی و دوعاکیان گه را نابێ!

ته مه حالی ته و که سه یه: که له گیانه لا دا یه و خه ریکه گیانی ده رچی، جا چ کافر بێ یان موسولمانی تاوانبار و که مه تر خه م. ده فه رموی: ﴿حَقِّ إِذَا جَاءَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِي لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ﴾ که ناده میزادی

(۲) ته م ریا یه ته به لگه یه کی به هیزه له سه ر ته وه: که نوشته کاریگه ری هه یه..

به‌لێ؛ ئەوه دیمەنی کاتی گیانەڵاوه، کاتی روو به‌روو بوونەوه‌ی مردنە،
یان دیتنی ناگری دۆزه‌خە، هەڵدانێ بێ هودیه‌ی بۆ گەڕانەوه‌ی بۆ ژیاڵی دونیا،
بۆ ئەوه‌ی به‌خۆیدا بچیتەوه، هەڵه‌کانی ژیاڵی دەرپاره‌ی خودی خۆی و مال و
منداڵی راست بکاتەوه!

هه‌لبه‌ته نهم داواکارییه بۆ گه‌پرانه‌وه بۆ دونیا تایبته نیه به‌کافرو
موشریکه‌کانه‌وه، به‌لکوو موسولمانانی که‌مته‌رخه‌میش ده‌گرێته‌وه وه‌کوو
له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو فرمان به‌موسولمانان ده‌کاو ده‌فهرموئێ:
﴿وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ، فَيَقُولَ: رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ
أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصْدُقَ وَأَكُن مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (المنافقون/ ۱۰) نه‌جار په‌روه‌ردگار
ره‌دیان ده‌داته‌وه به‌لام ره‌ده‌ده‌که ناراسته‌ی ره‌جاکاره‌کان ناکا، به‌لکوو
به‌شیوه‌یه‌کی گشتی به‌به‌رچاوی مه‌خلوقاته‌که‌وه رایده‌گه‌ینه‌ئێ ده‌فهرموئێ:
﴿كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا﴾ نه‌خه‌یر به‌ته‌ما نه‌وه‌نه‌بن: که‌داوا کارییه‌که‌یان
بیته‌دی، نه‌وه قسه‌یه‌که‌وه ده‌بی نه‌و بیلی: وشه‌و رسته‌یه‌که‌وه هه‌موو تاوانبارێک:
که‌ده‌که‌ویته سه‌ره‌مه‌گ و گیانه‌لاوه وه، ناچاره ده‌یلي: به‌لام بی سووده.
وشه‌یه‌کی بی ماناو نامه‌عقوله، هه‌چ گرنگی پی نادرئ، گرنگی به‌بیژه‌که‌ی
نادرئ چونکه، قسه‌ی کاتی ترسه، قسه‌ی دلسۆزو تۆبه‌کار نیه. ته‌نانه‌ت
له‌فه‌رزی محال دا نه‌گه‌ر بشکه‌رپێندرنه‌وه بۆ ژیانی دونیا، چاک نابو و عار نائین
وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه بۆ نه‌وه ده‌کاو ده‌فهرموئێ: ﴿وَلَوْ رَدُّوا لَعَادُوا لِمَا
كُنُوا عَنْهُ، وَانْهَمَ لَكَاذِبُونَ﴾ (الأنعم/ ۲۸) نه‌جار نهم جوژه ناده‌میزادانه له‌نیوان
تاریکی و ته‌نگانه‌ی کاتی گیانه‌لاوه گه‌پرانه‌وه بۆ ژیانی دونیا‌یان، له‌به‌رده‌میان
دا کۆسپ و ته‌گه‌ره‌ی جوړاو جوړ هه‌ن، کار له‌کار ترازاو وه ریگای گه‌پرانه‌وه
نه‌ماوه، په‌یوه‌ندی به‌ژیانی دونیاوه پچه‌راوه، ژیانی به‌رزه‌خ بووه ته‌ه‌جیزو
له‌مپه‌ر، هه‌رکه‌سێ ده‌چیته ژیانی به‌رزه‌خیه‌وه، تا رۆژی قیامه‌ت له‌ویدا
ده‌مییتنه‌وه، ﴿وَمَنْ وَرَاءَهُمْ بَرِّزَخَ إِلَىٰ يَوْمِ يُعْثُونَ﴾ له‌پیشیانوه ژیانی

به‌رزخ ههیه، ئه‌وان له‌و ژیا‌ه‌دا، به‌ئه‌ه‌لی دونه‌ی له‌قه‌له‌م نادرته‌و نه‌ه‌لی قیامه‌تیش نه‌، له‌و ناوه‌نده ده‌مه‌ینه‌وه تا رۆژی زینه‌وو بوونه‌وه.

ئه‌مه هه‌ره‌شه‌ی به‌عه‌زایی به‌رزخ ته‌دایه‌ بو‌یان و له‌هه‌مان کات دا ناومه‌ید کردنیانه له‌گه‌رانه‌وه بو دونه‌یا، چونکه ئه‌وان له‌وکاته‌دا: که‌ه‌یشه‌تا هه‌ندیک ژیا‌نیان ماوه‌و گیانیان ته‌دا ساوه‌ ریگای گه‌رانه‌وه‌یان نه‌بی، دیاره‌ پاش مردن و چونه‌ ناو ژیا‌نی به‌رزخه‌یه‌وه به‌ته‌تکید ناگه‌رتنه‌وه.

به‌لکوو به‌ره‌و ژیا‌نی قیامه‌ت هه‌نگاو هه‌لده‌نه‌تن به‌ره‌و نه‌و رۆژه‌ سامناکه‌و عه‌زایی جو‌راو جو‌ری ده‌جن، وه‌کوو له‌شوینه‌یکی تر دا ده‌فه‌رموی: ﴿مَنْ وَرَّاهُمْ جَهَنَّمَ﴾ (الجهنمی/ ۱۰) یان ﴿وَمَنْ وَرَّاهُ عَذَابَ غِلَظٍ﴾ (ابراهیم/ ۱۷).

به‌کو‌رتی مه‌به‌ست به‌ ﴿الی یوم یبعثون﴾ ته‌وه‌یه: که‌سه‌زادانی نه‌وانه‌ له‌روژی مردنیانه‌وه له‌گۆ‌ردا تا رۆژی زینه‌وو بوونه‌وه‌ی قیامه‌ت به‌رده‌وامه‌، له‌فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ دا هاته‌وه ده‌فه‌رموی: ((القی‌ر اما روضه‌ من ریاض الجنه‌، او حفرة‌ من حفرة‌ النیران)) گۆ‌ر یان باخه‌که‌ له‌باخه‌کانی به‌هه‌شت یان چاله‌که‌ له‌چاله‌کانی دۆ‌زه‌خ. له‌فه‌رمووده‌یه‌کی تر دا هاته‌وه ده‌فه‌رموی: ((فلا یزال معذباً فیها)) واته‌که به‌رده‌وام سزا ده‌دری له‌زه‌وی دا واته‌: له‌گۆ‌ردا.

ته رازوو پیوه ری رزگار بوون له حساب و

لیکۆلینه وهی قیامهت دا

فَإِذَا نُفِخَ

فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٠١﴾

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ

خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾ تَلْفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارَ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾

أَلَمْ تَكُنْ ءَايَتِي تُلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾ قَالُوا

رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٠٦﴾ رَبَّنَا

أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٠٧﴾ قَالَ اخْسَرُوا فِيهَا

وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٠٨﴾ إِنَّهُمْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا

ءَامَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ

سَخِرَاءَ حَتَّىٰ أَنْسَوَكُم ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَآئِزُونَ ﴿١١١﴾

له‌وه‌پیش ناماژه‌ی بۆ رۆژی قیامت کرد، نه‌بجار حال و وه‌زعی ئهو رۆژه باس ده‌کاو ئه‌وه دوپات ده‌کاته‌وه: که‌له‌مو رۆژه‌دا بنه‌ماله‌و ره‌گه‌ز چ. ده‌ورنکیان نیه، چاکه‌و خودا په‌رستی ده‌بنه‌ هه‌وی به‌مراز گه‌یشتن و خراپه‌کاری و سستم هه‌وکاری چوونه‌ ناو دۆزه‌خ و به‌ده‌ختین.

ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ﴾ که‌جاری دووه‌م فوو به‌که‌ره‌نای صوردا کرا گیانه‌کان چوونه‌وه ناو جه‌سته‌کان و ناده‌میزادان له‌گۆره‌کانیان رابوونه‌وه، ئه‌موکاته‌ نه‌سه‌ب و ره‌گه‌زو خزمایه‌تی دادی که‌س نادا، ئهو په‌یه‌وهندیی و قیه‌مانه‌ی له‌دونیادا له‌ناویان دا باو بوو چ رۆلنکیان نامیتنی! سه‌رسامی و ترسو له‌رز دایان ده‌گری، که‌س که‌سی وه‌بیر نایه‌ته‌وه، هه‌رکه‌سه‌ بیر له‌سه‌ره‌نجامی خۆی ده‌کاته‌وه و به‌خۆیه‌وه مه‌شغوئه، باوک کورپی نانا‌ستته‌وه، برا له‌برا راده‌کا، ژن و می‌رد له‌یه‌کتر نه‌بان ده‌بن و هه‌موو خزم و که‌سو کار له‌به‌ر یه‌کتر هه‌ل‌دین. وه‌کوو نه‌نایه‌تیکی تردا ناماژه‌ به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿يَوْمَ يَفِرُ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ، لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يَغْنِيهِ﴾ (عبس/ ۱۰-۱۱) کابرا خزم و که‌سو کاری ده‌بینی په‌رسیاری لی‌ناکا، ناپه‌رژێ په‌رسیاری لی‌بکا. وه‌کوو له‌شوینتیکی تردا ناماژه‌ به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا يَسْأَلُ حِمِيمٌ حَمِيمًا يَبْصُرُهُمْ﴾ (المعارج/ ۱۰-۱۱).

ئه‌مه له‌کاتی زیندو بوونه‌وه و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه‌دایه. ئه‌گینا پاش لێک جیا‌کردنه‌وه‌ی به‌هه‌شتی و دۆزه‌خییه‌کان و جی‌گیر بوونیان، وه‌سه‌ر خۆ ده‌که‌ونه‌وه، نه‌هلی به‌هه‌شت هه‌ندیکیان په‌رسیار ده‌که‌ن، رو ده‌که‌نه‌ یه‌کتری و وه‌زع و حالێ یه‌کتری ده‌پرسن. وه‌کوو له‌شوینتیکی تردا ناماژه‌ به‌نه‌مه‌ ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَقْبِلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ﴾ (الصافات/ ۲۷).

نه‌بجار ده‌ست ده‌کا به‌رون‌کردنه‌وه‌ی حالێ به‌خته‌وه‌ران و به‌د به‌خته‌کان، ده‌فه‌رموی: ﴿فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ جا که‌سی‌ک

رهواندبوونهوه، بهلگمو دهلیلتان به دهستهوه نه مابوو، کهچی وێپرای نهوهش نایاتی نێمه تان ره تکردهوه و پیغه مبهرتان به درۆ خستهوه، پشتتان له پیدیامی نێمه هه لکرد... وه کوو له شوێنیکێ تردا دهفرموی: ﴿کَلِمَا أَلْقَىٰ فِيهَا فُجُجَ سَاهُمَ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ﴾ قالوا: بلى قد جاءنا نذير فكذبنا وقلنا ما نزل الله من شيء ﴿الملك/ ۸-۹﴾.

به شیوهیهکی گشتی دابو نه پێتی خودا واهاتوو ههتا پیغه مبهه بۆ گهل و نه تهوه کان نه نێری و نه یانترسینی له عه زابو و موژدهی به ههشتیان پێ نه دا، به ریرس نابو و عه زابیان نادا وه کوو له شوێنیکێ تردا دهفرموی: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا﴾ (الاسراء/ ۱۵)

پیغه مبهه ده نێری شه ریهت و یاسای پێدا رهوانه ده کا، موژدهی به ههشتیان پێ ده دا نه گهر پابه ندی په یامه کهی بن، له ناگری دۆزه خ ده یانترسینی نه گهر سه ره پێچی بکه ن، به مهش بیانوو یان ده بری وه کوو ده فرموی: ﴿لَنَلَا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾ (النساء/ ۱۶۵).

لێره دا وه لایمی پر سیه ره که ده ده نه وه، دان به تاوانباری خۆیان دا ده نێن. ﴿قالوا: ربنا غلبت علينا شقوتنا، وكنا قوماً ضالين﴾ ده لێن: نهی خودای نێمه! له زهت و ئاره زومان به سه رمان دا زال بوو، ناماده باشی وه رگرتنی په ندو نامۆزگاری پیغه مبه رمان تێدا نه بوو، شوێن هیدایه تی فروستاده کانی تو نه کهوتین، تاحالمان بهم حاله گه شت! نێمه گهل و نه تهوه یه کهی گو مرابهوین، رێگای هه قو راستیمان گوم کرد. ددان به تاوانی خۆمان داده نێن، نایا رێگا چاره یه کمان ده ست ده کهوی بۆ رزگار بوون؟! وه کوو له شوێنیکێ تردا ده فرموی: ﴿فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا، فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّنْ سَبِيلٍ؟﴾ (غافر/ ۱۱). نیهتاف به تاوانباری خۆیان ده که ن نه جار ده لێن: ﴿ربنا أخرجنَا مِنْهَا، فَإِن عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ﴾ خودایه! له م ناگر! سامناکه سو قماکه رزگارمان بکه، بمانگێره وه بۆ دونیا، نه گهر نێمه بگه رپێسه وه بۆ هه لویست و کرده وهی

رابردومان، نهوه بیگومان نهو کاته سستم له‌خۆمان ده‌که‌ین و شیایوی هه‌موو سزاو عه‌زابیکی دۆزه‌خین. نه‌جار په‌روه‌ردگار وه‌لامیان ده‌داته‌وه - قورطوبی ده‌لی: دوا‌ی هه‌زار سال ولامیان ده‌داته‌وه - ﴿قال: احسبوا فیها ولا تکلمون﴾ چه‌لته چه‌لت مه‌که‌ن! له‌دۆزه‌خ دا بیهینه‌وه زه‌لیل و ریسواو مه‌نتوک، بیهه‌نگ بن و نهو داوا‌یه جاریکی تر دووباره مه‌که‌نه‌وه، چونکه ولامتان ناده‌ینه‌وه، تازه ناشگه‌په‌ندینه‌وه بۆ جیهان و به‌ته‌ما نه‌وه مه‌بن! نه‌جار هه‌وی عه‌زابدان روون ده‌کاته‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿انه کان فریق من عبادی یقولون: ربنا ائنا فاغفر لنا وارحمنا وانت خیر الراحمین﴾ نه‌وه بوو کۆمه‌لێک له‌به‌نده موسولمانه‌کانی من لێم ده‌پارانه‌وه؛ ده‌یانگوت: خودایه ئیمانمان هیه‌ناوه، پروامان به‌تاک و ته‌نه‌ایی تۆ هه‌یه، شوێن پێغه‌مبه‌رکه‌ت که‌وتوین، پابه‌ندی په‌یامی تۆ بووین، خودایه! له‌تاوانه‌کاغان خۆشبه، به‌زه‌ییت به‌زه‌عیفی و لاوازی و بۆ ده‌ره‌تانیمان دا بیهته‌وه، بیگومان تۆ باشت‌ترین خاوه‌ن به‌زه‌ییت.

﴿فاتخذتموهم سخریاً حتی أنسوكم ذکری﴾ نیه‌وه نه‌وانه‌تان کردبووه گالته‌چی خۆتان، قه‌شه‌ره‌یتان ده‌کرد به‌دوعا و پارانه‌وه‌که‌یان، هه‌تا واتان لێ هات یادی منتان له‌بیر چۆوه، هیه‌چ گرنگیتان به‌لایه‌نی خودا نه‌دا، ترسی عه‌زابی ئیه‌تان نه‌بوو، ﴿وکنتم منهم تضحکون﴾ که‌ نه‌وه موسولمانانه‌له‌خودا ده‌پارانه‌وه نیه‌وه پێکه‌نینتان پێیان ده‌هات، گالته‌تان به‌هه‌لسو که‌وت و عیباده‌تیان ده‌کرد، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ان الذین أجزموا کانوا من الذین امنوا یضحکون، واذا مروا بهم یتغامزون﴾ (المطففین/۲۹-۳۰) نه‌جار په‌روه‌ردگار پاداشی نه‌وه موسولمانه‌ گالته‌ پیکراوانه‌ دیاری ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿أبی جزیتهم الیوم بما صبروا انهم هم الفلتزون﴾ نه‌مه‌ن نه‌مه‌رو پاداشیان ده‌ده‌مه‌وه به‌مراز گه‌یشته‌و له‌زه‌ته و خۆشی به‌هه‌شتی رازاوه‌ و رزگار بوونیان له‌ناگری دۆزه‌خ، نه‌جار موسولمانه‌کان قه‌شه‌ری به‌و کافرو موشریک و گالته‌که‌رانه‌ ده‌که‌ن، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه‌ به‌وه

ده کاو ده فمر موی: ﴿فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ، عَلَى الْأَرَائِكِ
يَنْظُرُونَ، هَلْ ثَوْبَ الْكُفَّارِ مَا كَانَوا يَفْعَلُونَ﴾ (المطففين/ ۳۴-۳۶) نه مجار دواى نهم
ره تدانه وه توندو تیژه، پاش نهم ده مکوت کردن و ریسوا کردنه پاش
رونکردنه وی نهو هویانه ی بونه تووشبونیان بهم عه زاب و سزا سامناکه.
جهولمیه کی تر لهو توژیژ دهست پی ده کا، به جوژیکی تر سه رکۆنه یان ده کری؛
وه کوو له مهودوا ناماره ی پی ده کا.

ته مه نکورتی ژیا نی دنیا، سزادانی موشریکه کان و

ده حم کردن به موسو لمانان

قل

كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ
يَوْمٍ فَسْئَلُ الْعَادِيْنَ ﴿١١٣﴾ قُلْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَّوْ أَنْتُمْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾ أَفَحَسِبْتُمْ أَنْمَّا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ
إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴿١١٦﴾ وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الْكَافِرُونَ ﴿١١٧﴾ وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١١٨﴾

لهوه پېش ټينكاري كړدنى موشريكه كانى بؤ زيندو بوونه وه راگه ياند، نه مجار ليره دا باسى نه وه ده كا: روژى قيامت پرسيارى سهرزهنشت نامتيزيان ناراسته ده كړئ، دهر باره ي مانموه يان له سهر زهوى!! نه مجار به لگيه كي ترله سهر زيندو بوونه وه ده هينيتته وه، پاشان فرمان ده كا به پيغه مېهر كه د او اوى ليخو شېوون و رحم و به زه يى خودا بكا، به مېه به ستي فير كړدن و شاره زه ا كړدنى نوممه ته كه ي! ده فمر موى: ﴿قال: كم لبثتم في الأرض عدد سنين؟﴾ په ورو دگار يان فريشته ي راسپيراو بهر پسيار ليكردنيان لييان ده پرسي، ماوه ي ژيانى دونياتان چهند بووه؟

مەبەست بەم پرسیارە سەرژەنش تکردن و دەمکوت کردن و ریسوا
کردنیانە، ناگادار کردنەویانە لەسەر ئەوێ: کەئەو دونیایەیی پیتیانی وابوو:
پرانەوێ نییە، چەند تەمەن کورت و چەند بەخیرایی تیپەرێ!! ئیتەر ئەوکاتە
پەنجەیی پەشیمانی دەگەزن و بۆیان دەر دەکەوێ چەند هەلە بوون. بۆیان تاشکرا
دەبێ کەچییان بە خۆیان کردووە، چون ژیاانی بەختەورانەیی هەتا هەتایی و
خۆشبەختییان لە کیس خۆیان داووە، دەزانن ژیاانی دنیا چەند کورت و پووچ و
بێ بايەخ بوو، ئەوان ناتومیدو تەنگە تاوو بێ دەرەتانن، ماوو چەندییەت و
چۆنیەتی ژیاانی دونیايان بەلاو مەبەست نیه و بەلایانەوه گرنگ نیه بۆیه:
﴿قَالُوا: لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ﴾ دەلێن: تیمە لە دنیادا تەنیا رۆژیك یان
هەندیک له رۆژیك ماوینەوه، عەزاب و نارەحەتیەکیان هیندە ئەستەمه
ئەندازەیی مانەوێ ژیاانی دونیايان لە بیر نامیتسی، نازانن چەندماونەوه،
بەهەموو هیژ و توانای خۆیانەوه ئەوندەیان بۆ ساغ دەبیئتەوه: کەرۆژیك یان
بریك له رۆژیك ماونەوه لە دنیادا.

﴿فسأل العادين﴾ نەگەر پروامان پێ ناکەن دەپرسیار لە ژمیاریان بکەن، پرسیار لەو فریشتانە بکەن: کە سەر ژمیاری کردووەو تەمەنی نادەمیزادیان کردووە!! نەجار ولامیان دەدریتەو بەو: کەژیانی دونیاتان بەنەیسبەت ئەو ژیانە بەرهو پیری دەچن ماوەیەکی کورت و کەم بوو، دەفەرموی: ﴿قال: ان لبثتم الا قليلا لو انکم کنتم تعلمون﴾ فریشتە ی تاییبەت پێیان دەت: ئێو جگە لەروژگاریکی کەم لەدونیا دا نەماونەو، ژیان ی دونیاتان لەبەرانبەر ئەو ژیانە نەپراوی بەرهو پیری دەچن ماوەیەکی کەم بوو نەگەر ئێو بەجوانی مەزندە ی شت بکەن!! یان وەلامی (لەو) شەرطییە کە مەحذوفە، واتە: نەگەر ئێو شتی کتان لەزانیا ی بزانیا یە ژیان ی نەپراوە تان هەلنەبۆارد و ژیان ی کورتی پراوی دونیاتان نەدەو یست، هەروەها هەولتان دەدا بۆ ئەو ی کاریک بکەن خودا لەخۆتان رازی بکەن، بەصەبر و ئارام دەبوون لەسەر طاعت و خودا پەرستی وەکوو موسولمانانی ترو ئێو ش وەکوو ئەوان بەمراز دەگەیشتن.

ئێبنوئەبی حاتم لەتەیفەعی کوری (عبدالکلاعی) یەو: کەو تاری بۆ خەلک دەخویندەو دەگیریتەو دەت: پێغەمبەر ﷺ دەفەرموی: ((ان الله اذا دخل اهل الجنة الجنة واهل النار النار، قال: يا اهل الجنة، كم لبثتم في الأرض عدد سنين؟ قالوا: لبثنا يوما او بعض يوم قال: لنعم ما اتجرتم في يوم او بعض يوم، رحمتي ورضواني وجنتي، امكثوا فيها خالدین! ثم يقول: يا اهل النار، كم لبثتم في الأرض عدد سنين؟ قالوا: لبثنا يوما او بعض يوم فيقول بنسما اتجرتم في يوم او بعض يوم، ناري وخطي، امكثوا فيها خالدین مخلصين)).

ئه هجار جاریکی دی ده گه پیتوه سهر سه رزه نشکر دنیان و ده فهر موی: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تَرْجِعُونَ﴾ ئهی به ده به ختینه! ئایا گومانتان وابوو: که ئیتمه ئیوه مان دروست کردوه به بی نیازو به بی هوده دروستمان کردون؟ واتانزانی ئیمه ههروا (به لام سه رلایی) ئیوه مان به دیه پناوه؟ نه خهیر ئیمه ئیوه مان هیناوه ته گوره پانی بوونه وه و ژیا نمان پی به خشیون، عه قل و هوشمان پی داو ن بو ئه وه ی پالفته تان بکهین، زانست و زانیاری فترین، به ره و ژیا نیکی کامل ههنگاو هه ئیین، بویه دروستکراون خودا پهرستی بکهن، پابهندی فرمان و جله و گیریه کانی پهروه دگارتان بن، فرمانی خودا له سهر زهوی جی به جی بکهن. ئایا پیتان وابوو ئیوه دوا ی مردنتان بۆلای ئیمه ناگه پیتوه؟ واتانده زانی حیساب و لیکۆلینه وه تان له گه ل دا ناکری؟ ههروا به خۆپایی دروست کراون؟ ده بوا به بتانزانیبایه حیکمه تی زیندوو بوونه وه له حیکمه تی به دیه پنان دایه، له کاتی دروست کردنتان دا حیسابی مردن و زیندوو بوونه وه شان کراوه، پهیدا بوونی قیامت به ره چاو گیراوه، ناکامه که ی لای ئیمه دیاری کراوه. زیندوو بوونه وه ته لقهیه که له زنجیره ی دروست کردن و به دیه پنان، به وه زیندوو بوونه وه یه دروستکردنی یه که هجار تهوا و ده بی و به ناکام ده گا. که سیك بی عه قل و هوش نه بوو بی له م حه قیقه ته بی ناگا نه ده بوو!

﴿فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ﴾ پاك و بهرزو شکۆمهنده خودای خاوه ن و فرمان په وای ره هاو بی سنوور، نه و خودایه ی ههر هه به وه ههر ده بی، زۆر بهرزو شکۆمهنده له وه ی کاری بیسه وده بکا، به خۆپایی ئیوه ی به دیه پنا بی، چونکه بیگومان خودا زۆر له وه دووره به هه واتته ئیوه ی دروست کرد بی! هیچ خودا نین جگه له نه و، نه و خاوه نی عهرشی گه و ره و پانو

به رینه، نهو عه پر شه یاسای بوونه وه ری تیدا نه خشه کیش ده کری و به پرتوه ده چی.

﴿ومن يدع مع الله الها آخر لا برهان له به﴾ هه رکه سیڤ له ته که خودادا عیبادت بو خودایه کی تر بکا، هاوه لی بو دابنی، خودایه که بیدرستی که شیای پرستی نیه، هیچ به لگه و ده لیلیشی له سه ر بیرو باوه په که می لانه بی به ته نکید لاشی نیه، نهو ﴿فانما حسابه عند رب﴾ بیگومان سزای کرده وه کانی، تو له می نهو تاوانه و تاوانه کانی تری لای به دیه پنه رو خودای خویه تی، نهو ده زانی و ده توانی سزای پراو پری بداته وه. که سیڤ تیدیعی هه بوونی خودایه کی تر بکا، به لگه می که ونی و سروشتی و عقلی له سه ر باوه په که می نه بی بیگومان تیدیعی شتیکی به تالی کرده، ناکامه که شی دیارو ناشکرایه، سزاکه می مسوگه رو تاماده کراوه، بریاری خودایه و گۆرانی به سه ردا نایه، دابو نه پرتی په روه رد گاره و جی به جی ده بی و دیته دی ﴿انه لا یفلح الکافرون﴾ بیگومان شه نن و حال نهو هیه: کافرو موشریکه کان به مرار ناگه و نازو نیعمه تی به هه شتیان ده ست ناکه وی، له سزای دۆزه خ رزگاریان نابی.

سهیری دارشتنی قورنان بکه چون له سه ره تای سوره ته که دا فهرموی: ﴿قد افلح المؤمنون﴾ له کو تاییشی دا پیچه وانه که می هینا ﴿انه لا یفلح الکافرون﴾. نه مجار فرمان به پیغه مبهر ﴿ده کاو ده فهرموی: ﴿وقل: رب اغفر وارحم وانت خير الراحمین﴾ بلی: خودایه! لیم خوشبه و ره حم پی بکه، نه تو باشتین خاوهن ره حم و به زه ییت، له تاوانه کانم خوشبه، که م و کوپیه کانم دابیوشه، تو نه و په شیمان بوونه وه م لی وهر گره، له سزای دۆزه خ بمپاریزه، بیگومان زاتی پاکت خاوهن ره حم و به زه یی به بو به نده کانت.

نیمای بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و ئیبنو حیبان، ریوایەتیان لەئەبو بەکرەوێ کردووە دەفرموی: عەززی پێغەمبەرم کرد؛ ئەم پێغەمبەری خودا! دوایەکم فێر بکە لەنوێژدا پێی بپاریشمەو، پێغەمبەر ﷺ فرموی: بلی: ((اللهم انی ظلمت نفسی ظلماً کثیراً، وانه لا یغفر الذنوب الا انت، فاغفر لی مغفرة من عندک، وارحمنی، انک انت الغفور الرحیم)).

ئەم دوو ئایەتە کۆتایی سوورەتە کە بە ئایەتی شیفای مەشهورن ئیبنو ئەبی حاتمە لەعەبدوللای کورێ مەسعوو ھو ھو ریوایەتی کردووە دەفرموی: بەلای کابرایەکی نەخۆش دا تێدەڕیم ئایەتی ﴿افحسبتم انما خلقناکم عبداً.....﴾ تاکۆتایی سوورەتە کەم بەسەردا خوێند، چاک بوو، جاتیبنو مەسعوو ھو ھو ئەم روداوێ بۆ پێغەمبەر ﷺ گێڕایەو، فرموی: چیت بەگوتیدا خوێندەو؟ ئەویش پێی دەلی فلان ئایەت و فلان ئایەت، نێر پێغەمبەر ﷺ فرموی: سوێندم بەو کەسە گیانی منی بە دەستە، ئەگەر پیاویک بەبرواو بەسەر کێودا بخوێنیتەو کێو کە لادەبا. ناشکراشە ئەمە کاتێک کاریگەر دەبێ کە خوێنەر و نەخۆش ھەردوکیان ئیمانیان پتەو بێ و بڕوایان پێی بێ^(٢).

(٢) شایانی باسە کۆمەڵیک لەعولەما ئەم فرمودەیەیان بەزەعیف دانائە (سەیری پەرەوتیزی تەفسیری قورطوبی - ط / دار الفکر ج ٦/٣٤٩٧ بکە).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورتی النور

نهم سورهته ناوی سورهتی (النور) ی لی نراوه چونکه رتگای ژیاانی کۆمه لایهتی بۆ ئادهمیزاد رون ده کاتموه، ههروهها چونکه ئایهتی (المشرقة) پرشنگداری له خو گرتوه: کهنه ویش ئایهتی ژماره (٣٥) ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ییه بهنووری خودا ئاسمانهکان و زهوی بوناکه، بهنووری خودا سهر لیشیتاوه گومرایان رتیازی راستی ژیاانی دونیا و قیامت ده دۆزنهوه.

په یوهندی نهم سورهته به سورهتی (المؤمنون) ده له دوو رهوه ییه:

١- په روهردگار له سهرهتای سورهتی (المؤمنون) دا فرمووی: ﴿وَالَّذِينَ لَفِ رُحْمِهِمْ حَافِظُونَ﴾ نهجار لهم سورهتهدا حوكم و یاسا بۆ نهوانه دیناری دهکا: که پارتیزگاری عمورهتی خوێان ناکن و داوین پیسی نه نجام ده دن و هه رشتیک که په یوهندی به داوین پیسی یهوه هه بی وه کوو بوختان و ته ماشا کردنی نامه حه رم و ئیزن و هرگرتن بۆ چوونه ناو مال و فرمان به ژن ماره کردن و جله و گیرێ له زه ختکردن له تافهت بۆ داوین پیسی..... هتد.

٢- له سورهتی (المؤمنون) دا نهوهی راگیاندا: که به ههوانته ئادهمیزادی دروست نه کردوه، به لکوو بۆیهی دروست کردن عیبادهتی بکمن، پابه ندیی فرمان و جله و گیریه کانی بن. نهجار لهم سورهتهدا کۆمه لیک فرمان و جله و گیریی ئاراسته ی ئادهمیزاد کرد.....

له گه ره بی نهم سورهتهدا موجهید ریوایهت دهکا: ده لی: پیغه مبه ر ﴿فَرْمُوْهُنَّ﴾ (فَرْمُوْهُنَّ رَجَالَكُمْ سُوْرَةُ الْمَائِدَةِ وَعَلِمُوْهُنَّ نِسَاءَكُمْ سُوْرَةُ النُّوْرِ)).

حاریشی کوپی موضه رب ده لی: عومه ری کوپی خه ططاب ﴿فَرْمَانِي﴾ پیکر دین و بۆ نووسین: که سورهتی (النساء) و (الاحزاب) و (النور) فیر بین.

لهخاتوو عانیشهوه ریوایهت کراوه: فهرموویهتی: پیتیسته ئافرهتان
فیژی ئهم سورهتانه بن.

ئهم سورهته زۆر نهحکامی جۆراو جۆری ده‌رباره‌ی خیزان له‌خۆ گرتوون.
به‌په‌په‌وی کردنی، خیزان و کۆمه‌ل له‌روخان ده‌پاریژی!

مه‌به‌سته سه‌ره‌کییه‌کانی ئهم سورهته له‌چوار چیه‌وی داوینپاکی و خۆ
داپۆشین و حیجاب دا «سه‌ورپینه‌وه، له‌سه‌ره‌تاو» به‌باسی هه‌ددی زینا ده‌ست
پێ ده‌کا، نه‌جار دیتته سه‌رباسی هه‌ددی بوختان و حوکمی لیعان و سویند
خۆری ژن و می‌رد له‌یه‌کتری، جله‌و گیریی له‌و تاوانه ره‌هشتییانه ده‌کا،
بۆنه‌وه‌ی کۆمه‌لگا له‌داوه‌شان و هه‌له‌وه‌شان و لیک ترازان پیاوێژی و ره‌گه‌زو
گه‌راکان تیکه‌ل نه‌بن. نه‌جار چیرۆکی بوختان کردن به‌دایکی موسولمانان
(خاتوو عانیشه) ده‌گیرپیتته‌وه و به‌پانه‌تی نه‌و خاتوونه له‌و بوختانه راده‌گه‌یه‌نی،
پاشان کۆمه‌لیک ئاداب و ره‌هشتی کۆمه‌لایه‌تی ده‌رباره‌ی ژیا‌نی تایبه‌تی و
گشتی ئاده‌میزاده‌کان ره‌نگرێژ ده‌کا و فهرمان ده‌کا به‌موسولمانان پیتیه‌وه
پابه‌ند بن. وه‌کوو روخصه‌ت و هه‌رگرتن له‌کاتی چوونه ناو مال و دیدنه‌ی کردنی
دۆست و ناسیاوان، چاو داخستن، پاراستنی شه‌رمگا و خودا پۆشینی ئافه‌رت
له‌ئاست نامه‌هره‌مان و بیگانه‌و تیکه‌ل نه‌بوونی نیرو می نه‌گه‌ر مه‌هره‌م نه‌بن.
هه‌روا ژن هینان و شووکردن له‌نیوان پیاو ئافه‌رت دا، که‌سی‌کیش پیتیستیاتی
ژن هینانی بۆ دابین نه‌ده‌کرا باخۆی به‌داوینپاکی رابگری و پابه‌ندی شه‌ریعه‌ت و
یاسای خودا بۆ و خیزانی موسولمان له‌تیک روخان پیاوێژن.

پاشان سه‌ره‌نجی ئاده‌میزادان راده‌کیشی بۆ به‌لگه‌و نیشانه‌کانی هه‌بوون و
ته‌نه‌ایی خودا له‌عالمی بالا و عالمی پایی‌ن دا، هه‌ر له‌گۆرانی شه‌وو رۆژو
بارینی باران و دروستکردنی ئاسمان و زه‌وی و گه‌ردنکه‌چی هه‌موو گیانه‌له‌به‌ران
بۆ خوای بالا ده‌ست و به‌توانا.

نه بود اودو تیر میزدی و نه سانی و حاکم له حه دیشی کوری شو عه بیه وه
له باو کیه وه له با پیری وه ریوایت ده کا، ده تی: پیاو تیک هه بوو ناوی مهر شد بوو
له نه نبار وه کالای دهرده مه ککه، نافرته تیک هه بوو له مه ککه ناوی (عهناق)
بوو، مهر شد ویستی روخصهت له پیغه مبه ر ﷺ وهریگری ماره ی بکا،
پیغه مبه ر ولامی نه دایه وه، هه تا نایه تی ﴿الزانی لا ینکح الا زانیة او
مشرکه....﴾ نازل بوو، نیت پیغه مبه ر ﷺ به مهر شدی فهرموو: ((الزانی
لا ینکح الا زانیة او مشرکه...)) له بهر نه وه (عهناق) ماره مه که.

رافه که رانی قورثان ده فهرموون: نایه ته که یان دهر باره ی مهر شدی کوری
نه بو مهر شدی ناوبراو نازل بوو، یان دهر باره ی کو مه تیک له کوچکاران نازل
بوو: که داوای روخصه تیان له پیغه مبه ر ﷺ کرد: رینگه یان پی بدا نافرته تی
جووله کهو مه سیحی داوین پیسو کو زله ماره بکه ن که له ناو مه دینه دا
هه بوون. نیت پهروه ردگار له شانی نه وان دا نهو نایه ته ی نازل کرد.

ده فهرموو: ﴿الزانیة والزانی فاجلدوا کل واحد منهما مائة جلدة﴾
حه دی زیناکه ر له سه ره تای نیسلام دا نهو حوکم و یاسایه بوو: که له سوره تی
(النساء) دا ده فهرموو: ﴿واللاتی یأتین الفاحشة من نسائکم فاستشهدوا علیهن
اربعة منکم فان شهدوا فامسکوهن فی البیوت حتی یتوفاهن الموت او یجعل الله لهن
سیلا﴾ (النساء/ ۱۵) حه دی نافرته تی زیناکار نه وه بوو له ماله وه به ند ده کرا
سه رزه نشت و لۆمه شی ده کرا .. حه دی پیای زیناکه ریش سه رزه نش کردن
بوو. پاشان پهروه ردگار نه م نایه ته ی تیره ی نازل کرد: که حوکم و بریاری
دهر باره ی زیناکه ران تیدایه، نهو حوکم و ریکا چاره یی که له سوره تی (النساء)
دا ناماژه ی پی کردوو فهرموو ﴿او یجعل الله لهن سیلا﴾ لیره دا رونی
کرده وه: فهرموو: ﴿الزانیة والزانی فاجلدوا کل واحد منهما مائة جلدة﴾
سزادانی نافرته تی زیناکارو پیای زیناکار نه گهر نازادو بالغ و عاقل بوون،
نافرته ته که شووی نه کردبوو پیاهه که ش ژنی نه هیتنا بوو، نه وه هه ریه که یان

سهد جلدی لیّ ده درئ. شایانی سهرنج لیّ دانه، لیّره دا لهباسی زینادا نافرته تی پیش پیاو خستووه کهچی لهباسی هدی دزی دا پیایو پیش خستووه، چونکه ریخوشکهره دهواعی زینا زوربهی کات له نافرته کهوه دهبی، عهیدار بوونی نافرته بهزینا له له کهدار بوونی پیاو کاریگرتنه، بهلام له کاری دزی کردن دا زوربهی کات له پیاهوه دهبی و نافرته که متر نیکیشی دهکا. بویه لهباسی دزی دا پیاو پیش نافرته خراوه. ظاهیری نایه ته که نهوه ده گیه نه: که هدی زینا لیّدانی سهد داره. بهلام به فهرموده ی صحیحی پیغه مبر ﷺ جوداوازی خراوته نیوان نافرته تی شوو کردو شوونه کردوهوه، ههروا پیاویک ژنی هیّنابی یان نه هیّنابی حه دیان جیاوازه. واته: (محسن) و (غیر محسن) هدی موحصنه نهو ژنه ی شووی کردبی و نهو پیاهوی ژنی هیّنا بی به گویره ی هه دیتی پیغه مبر ﷺ بهرده باران ده کرتین تا گیانیان ده ده چی.

نعم حوكمه به گفت و به کرده و له پیغمبره و به چه سپاوه و به موته و اتهر
ریوا بهت کراوه.

بوخاری و موسلیم له ئیبنو مەسعود و ۛ ریوایەتیان کردووە دەرەموی: پێغەمبەر ۛ (لایحل دم امریء مسلم الا بأحدی الثلاث: الثیب الزانی، والنفس بالنفس، والتارك لدينه، المفارق للجماعة)) خوینی هیچ موسولمانیک حەلال نیە مەگەر بەسی شت: بیوہ پیاو و بیوہ ژنی داوین پیس، کەسیک کەسیک بەناحق بکوژی، کەسیک لەتایین هەلگەر پێتەوہ. خاوەنی شەش کتیبە حەدیشە کە جگە لە ئیبنو ماجە. هەروا ئیمامی مالیک لە (الموطأ) داو ئیمامی ئەحمەد لە موسنەدە ی کە ی دا لە ئەبو ھورەیرە، لە زەیدی کوری خالیدی (الجهنی) یەوہ ریوایەتیان کردوہ: کە دوو عەرەبی دەشتەکی هاتنە خزمەت پێغەمبەر ۛ یەکیکیان وتی: ئە ی پێغەمبەری خودا ئەم کورەم کرتکار بوو لای ئەم کابرایە، سواری ژنە کە ی بوو و زینای لە گەل کردوہ دوایی مەسلەتمان کردوہ، لە فیدیە ی ئەو تاوانە ی کورە کم سەد مەرو ئەمەتەم داوہ.

دوایی پرسیارم لهزانیان کردوه وتیان کورهکەت دەبی سەد داری حەدی لی
 بدری و سالتیکیش دەربەدەر بکری، ژنی ئەم پیاوێش دەبی رەجم بکری!
 پیغەمبەر ﷺ فرموی: ((والذی نفسی بیدە لأقضین بینکما بکتاب اللہ تعالی:
 الولیدة والغنم رد علیک وعلى ابنک مائة جلدة، وتغریبه واغد یا انیس - پیاری
 بوو لەهۆزی ئەسەلم - الی امرء هذا، فإن اعترفت فأرجمها)) سۆیندم بەو کەسە
 گیانی منی بە دەستە بەگۆڕە قورئان پریار دەدەم بۆتان ئەمەتە کەو سەد
 مەرە کەت بۆ خۆتە، کۆرە کەت سەد جلدە لی دەدری و سالتیکیش دەربەدەر
 دەکری. ئەجار فرموی: ئەی ئونەیس هەستە برۆ بۆلای خێزانی ئەم کابرایە
 ئەگەر ددانسی بەزینا کردن دا نا بەردە بارانی بکە. ئونەیس چوو ژنە کە
 ئیعترافی کردو ئەویش بەردە بارانی کرد!

هەروا کۆمەلێک لەهاوەلانی پیغەمبەر ﷺ بەگێڕانەوێ مۆتەواتەر
 لێیانەوێ ریوایەتکراو: کەماعیزی کۆری مالیکی ئەسەلمی لەپیش دەمی
 پیغەمبەر ﷺ چوارجار ئیعترافی بەزینا کرد، نیت پیغەمبەر ﷺ فرمانی کرد
 بەرەجم کردنی.

ئیمامی موسلیم و ئەحمەد و ئەبوداود لەبۆرەیدەوێ ریوایەت دەکەن،
 دەفرموی: نافەرەتێکی خێلی غامید، دانی نا بەزینا کردن دا، پیغەمبەر ﷺ
 پاش ئەوێ سەکە کە دانا بەردە بارانی کرد.

خەواربجەکان: رەجم کردن پسند ناکەن چونکە ناکرێتە نیو، ناگۆنجی
 بکریتە حەدەتی نافەرەتی نازادی شوکردوو، بەلگە کە میان بەم جۆرە ناپاستە
 دەکەن، دەلێن: قورئان حەدەتی ئەمەتە داناو بەنیوێ حەدی نافەرەتی نازادو
 فرمویەتی: ﴿فان أحسن، فان أتین بفاحشة، فعليه نصف ما على المحصنات من
 العذاب﴾ (النساء/٢٥) دەی بەردە باران کردن شتێک نیە بکریتە نیو.

له‌لایه‌کی تره‌وه به‌رده بارانکردن له‌سه‌ر زینا له‌قورئان دا نیه، نایه‌تی جه‌لده‌ش هه‌موو زیناکاریک ده‌گریته‌وه، به‌خه‌به‌ری واحد ته‌خصیص ناکری. نه‌و جه‌دیشمی جه‌ددی به‌ره‌جم تیدا هاتوه‌خه‌به‌ری واحیده.

جه‌ماوه‌ری زانایانی ئیسلام ره‌دی خه‌واربجه‌کانیان داوه‌ته‌وه، فهرموویانه نیوه کردنی سزا ده‌رباره‌ی جه‌لده‌یه‌و به‌س. بۆ ره‌جم کردنه‌که له‌سه‌ر شیوه‌ی گشتی خۆی ماوه‌ته‌وه. له‌لایه‌کی تره‌وه حوکمه شه‌رعییه‌کان به‌گویره‌ی روداوو به‌ره‌وه‌ندی نازل ده‌بوون، ده‌ی ویده‌چی نه‌و به‌ره‌وه‌ندییه‌ی داخوازی ره‌جم کردن بووه پاش نازل‌بوونی نایه‌تی جه‌لد په‌یدا بووبی.

له‌پویه‌کی تره‌وه به‌لای ئیمه‌و ته‌خصیصی عومومی قورئان به‌خه‌به‌ری واحد دروسته. هه‌رچه‌نده نه‌و جه‌دیشانه‌ی ده‌رباره‌ی ره‌جم ریوایه‌ت کراون له‌مانادا موته‌واته‌رن، له‌شیوه‌و شیوازو روخسارو تایبه‌مه‌ندی دا خه‌به‌ری واحدن.

زیناکه‌ر چ ژن بی چ پیاو. نه‌گه‌ر موحصه‌ن نه‌بن ره‌جم ناکرین. مه‌رجی (نیحصان) چوار شته:

١- بالغ بون. ٢- عه‌قل و هوش. ٣- نازادی. ٤- نافه‌رت شووی کردبی، پیاو ژنی هیئا بی له‌پاش نیکاحیکی سه‌جیح دخول بوو بی. نه‌بو جه‌نیفه‌و مالیک مه‌رجی موسولمانیشیان داناوه، به‌لای نه‌وانه‌وه ذیمی ره‌جم ناکری، به‌لام قسه‌که‌یان ره‌ت کراوه‌ته‌وه، چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمانی کرد به‌به‌رد بارانکردنی دوجوله‌که: که‌زینایان کردبوو.

له‌سه‌ریکی تره‌و جه‌ددی کوپ کچ که‌نه‌نه‌و ژنی هیئا بی نه‌تم شوی کردبی هه‌ر ته‌نها سه‌د جه‌لده‌ نیه‌و به‌س! به‌لکوو سالتیکیش له‌ولات دوور ده‌خرینه‌وه، به‌گویره‌ی نه‌و جه‌دیشمی ده‌رباره‌ی کوپه کریکاره‌که، که‌له‌وه پیش ئاماژه‌ی بۆ کرا، که‌پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی: ((وعلی ابنک جلد مئة وتغریب عام)).

به غیرهت بن، هه رکه سی سنووری خودای شکاند ده بی ئیوه لی ی قبول نه کهن.

ئیمام نه هه دو خاوه نی شه ش کتیبه هه دیشه کان له عایشه وه ریوایهت ده کهن ده فرموی: ((والذی نفسی بیده لو ان فاطمة بنت محمد سرقت لقطعتم یدها)) سوتندم بهو که سه ی گیانی منی به ده سه ته: نه گهر فاتیمه ی کچی موحه هه دزی بکا ده ستی ده برم!

«ان کنتم تؤمنون بالله والیوم الآخر» نه گهر ئیوه ئیمانان به خوداو به روژی قیامهت هه یه هه له سه ر زیناکاران نه نجام بدهن و به توندیی تو له یان لی بستینن، بو ئه وه ی نه وان و هی تریش ته می خوار دو بن و پهندو عیبرهت وه رگرن، نه مه هه لنان و ته رغییکی زوری تیدایه له سه ر جی به جی کردنی حوکه و هه ده کانی خودا له سه ر تا وانباران..

له ناوه ینانی روژی قیامهت ناماژه بو ئه وه ده کا که پئویسته موسولمانان له عه زابو لی کو ئینه وه ی نه و روژه بترسن له پوی عه طفو به زه بی یه وه که مه ته رخه می نه کهن له جی به جی کردنی هه دو حوکه می خودا له سه ر تا وانباران.

له هه دیثی پیغه مبهردا هاتوه ده فرموی: ((یؤتی بوال نقص من الحد سوطاً، فیقال له لم فعلت ذلک؟ فیقول: یارب رحمة بعبادک فیقول له: انت ارحم بهم منی! فیؤمر به فی النار)) روژی قیامهت فرمانه و ده هیندری له دونیادا شو رکیکی که م کردۆته وه له هه د لی دان، پی ی ده گوتری بو وات کردوه؟ ده ئی: خودایه به زه بییم پیدا هاتنه وه، ره حم به به نده کانی تو کردوه، په ره وردگار پیی ده فرموی: نه تو ده ره قیان له من به ره حم تری! فرمانی پیی ده کری بیبهن بو ناو ناگر.

که وابی بابه هیچ جو ری به زه بیستان به واندها نه یه ته وه: که تاوان ده کهن و شیایوی هه د لی دان ده بن، به ته وای هه دی شه رعییان له سه ر نه نجام بدهن.

﴿وَلِيُشْهِدُوا عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ پئويسته حەد لى
 دەر کردنه که یان بەناشکرا بى و بەبەر چاوى خەلکىيەوہ بى، باکۆمەلک
 لەموسولمانان ئاگادارى حەد لى دەر کردنه که یان بن بۆ ئەوہى زياتر ئازارى
 دەر وونیان بدرى و پتر کارىگەر بى لەسەریان و سزاکیان توند تری.

زینا بەسەن جوړ دەچەسپى:

- ۱- بۆخۆى ددان بەتاوانە کەیدا بنى و بەزوبانى خۆى ئیعتراڤ بکا،
 لەسەردەمى پێغەمبەر جى نشینەکانى دا بەم شیوەیە چەسپاوە.
- ۲- شایەتیدان چوار پیاوی عادل و موسولمان بەچاوى خۆیان روداوە کە
 بیینن. ئەم جوړە زۆر کەم روو دەدا.

۳- ئافەرەتە کە بەبى ئەوہى میردى هەبى سکی پری.

حیکمەتى دانانى حەد لەسەر زیناکەرەن و بەزەبى ئەهاتنەوہ پێیان دا بۆ
 پارێزگارى کردنە لەناموسى ئادەمیزادان و پێشیل نەکردنى مافەکانیانە،
 بەرگری کردنە لەتیکەلبىزنى گەراو گەرچە کى ئادەمیزادان، بۆ دەستەبەر
 کردنى داوینپاکى و پاراستنى کۆمەلە لەزۆر نەخۆشى ترسناک، بۆ ئەوہیە
 مندائى بى باوک و ناشەرعى لەکۆمەلگادا بلاونەبنەوہ. نەخۆشییە ترسناک و
 وێرانکارییەکانى وەکوو تایدزو سڤلس بەناو کۆمەل دا بلۆه نەکەن، هەروەها
 بۆ ریزنان لەئافەرەت و پاراستنى دوا روژى.

حوزەیفە ؓ دەفەرموى: پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: ئەمى کۆمەلانى
 ئادەمیزاد! خۆتان لەزینا بپارێزن، چونکە شەش زىانى تێدان سییان لەدونیادا و
 سییان لەقیامەت دان، لەدونیادا پیاو و ئافەرەتە کە ریسوا دەکا. هەژارى لى
 دەکەوتەوہ. تەمەن کورت دەکا، لەقیامەتیش دا ناپەزەمەندى خوداو
 حیساب و کیتابى توندو تیژو عەزابى دۆزەخ.

﴿الزانی لاینکح الا زانیة او مشرکة﴾ شهئنو حال وایه داب و نه ریت وایه: که پیاوی زیناکه رو فاسیق و بیدین هه. ههزی له وه یه ئافره تیکی زیناکه ری وهك خۆی ماره بکاوبیته هاوسه ری ئافره تیکی داوین پیس، کوردی گوته نی ((تهیری گول عاشق به داری ژه قنه موته)) تهو جوړه پیاوانه نایانه وئ ئافره تی داوین پاک و خودا په رست بیته هاوسه ریان به لگوو ههول ددها ئافره تیکی بی ناموسی داوین پیسی و ابکاته هاوسه ری خۆی: که ناموس و هه یای به لاوه گرنگ نه بی و گوئ نه داته حیجاب و خودا پوشین. تیبینی تهوه ده کری له نایه تی پئشوو دا ﴿الزانیة﴾ ئافره تی داوین پیسی پئش خستوه، لی رهش دا ﴿الزانی﴾ پیاوی داوین پیسی پئش خستوه. زانیانی ته فسیر بو حیکمه تی ته م پاش و پئش خستنه فهرموویانه: چونکه ته م نایه ته ی ئیره باسی نیکاح کردن و داخوازی ده کا به پراوته ئیش پیاو له م بواره دا ده ست پئشخه ره و زور به ی کات داوا کردن و خوازیینی بو نیکاح له پیاوه وه سه ره هه لده دا. وه لی له باسی زینادا چونکه ری خوش کردن و داخوازی به کانی زینا له ئافره ته وه سه ره هه لده دا و ئافره ت پئش خراوه، له باسی نیکاحی شدا پیار خراوه ته پئش!

﴿والزانیة لاینکحها الا زان او مشرک﴾ ئافره تی داوین پیس و بیدین پیاوی موسولمان و داوین پاک ههزی لی نیه و ههول نادا بیکاته هاوسه ری خۆی، به لگوو پیاوی فاسیق و بیدین مه لیان لیانه. که و ابو مانای هه ردو و رسته کان ﴿الزانی لاینکح الا زانیة او مشرکة﴾ ﴿والزانی لاینکحها الا زان او مشرک﴾ یه ک نیه و لیك جو داوا زن. چونکه رسته ی یه که م ته وه ده گیه نی: که پیاوی زیناکار ههزی له هاوسه ریتی ئافره تی داوین پاک و خودا په رست نیه، به لگوو مه لیانی له ئافره تیکی وهك خۆی داوین پیس و بی دینه.

رسته ی دوو ه ته وه ده گیه نی: که ئافره تی داوین پیس پیاوی موسولمان و داوین پاک نایخوازی و ههزی له هاوسه ریتی تهو جوړه ئافره تانه نیه. به لگوو پیاوی بیدین و داوین پیس داخوازی ده کا و ههول ددها بیکاته هاوسه ری خۆی.

به‌کورتی نایه‌ته‌که نه‌وه روون ده‌کاته‌وه: که‌گو‌نجان و لی‌ک تی‌گه‌بیشتن له‌نیوان
 هه‌ردو‌ولادا هه‌یه، وه‌کوو ده‌لێن: ﴿الجنس الى الجنس یعیل﴾ بۆیه نه‌وه‌تا
 نه‌مپۆ ئافره‌تی گۆرانی بیژو ته‌مشیل که‌ر ده‌یه‌وی شوو بکا به‌پیاویکی
 هاومه‌سه‌له‌ک و هاوبیری خۆی، هه‌روا پیاوی گۆرانی بیژو فه‌ننان ده‌گه‌ری
 له‌ئافره‌تیکی وه‌ک خۆی گۆرانی بیژو ته‌مشیلکه‌ر، چونکه نه‌وان غیره‌و ناموس و
 چه‌یاان به‌لاوه زۆر گرنگ نیه‌و ده‌یانه‌وی نه‌و جۆره به‌هایانه له‌ناودا نه‌می‌نن،
 بۆ نه‌وه‌ی بتوانن په‌ر به‌کاره فه‌نییه‌که‌ی خۆیان به‌دن و په‌یه‌ه‌ندی خێزانیشیان
 به‌ردوام بێ. نه‌گینا پیاوه‌که قبوڵ نا‌کا خێزانه‌که‌ی بی‌تته نه‌کته‌رو له‌سه‌ر
 شاشه‌ی ته‌له‌فزیۆن و سینه‌ماکان دا له‌گه‌ل پیاویکی بی‌گانه‌دا ده‌وری ژن و
 می‌ردایه‌تی پان دل و دل‌خوازی بگێرن. هه‌روا ئافره‌تیش قبوڵ نا‌کا
 هاوسه‌ره‌که‌ی له‌سه‌ر شاشه‌ی ته‌له‌فزیۆن و سیناما له‌گه‌ل ئافره‌تیکی بی‌گانه‌دا
 سنووری عیقه‌ته‌ و خۆپاریزی بشکێنێ.. به‌لکوو زرو‌جار واده‌بی ئافره‌ت
 به‌غیره‌ت تره‌و ناتوانێ نه‌و هه‌لس و که‌وته له‌هاوسه‌ره‌که‌ی قبوڵ بکا و ته‌رازو
 پێوه‌ره‌که له‌م بوارانه‌دا هه‌بوونی تاین و پابه‌ند بوون به‌ئه‌خلاق‌ی به‌رز
 ئیسلامیه‌وه‌ هه‌ستی ناسک و غیره‌ی تاینی و ره‌وشپاکی و ناموس پاریزییه‌.
 هه‌تا ژن و می‌رده‌که زیاتر پابه‌ندی ئه‌خلاق‌ی ئیسلامی پی‌رو‌ز بن و به‌ها
 تاینیه‌کان له‌دلێان دا به‌هێژن، زیاتر نه‌و شته‌نه‌شازانه ده‌بنه‌ هۆی نا‌کوکی
 نی‌وان ژن و می‌رد. به‌پێچه‌وانه‌ی په‌یه‌ه‌ندی نی‌وان ژن و می‌ردیک
 که‌په‌یه‌ه‌ندییه‌که‌یان له‌سه‌ر بنه‌مای مادی و شه‌هوانی داده‌به‌ستن و گرنگی
 به‌به‌ها ره‌وشپیه‌ ئیسلامیه‌کان ناده‌ن و باسی ناموس و ره‌وشتی به‌رزیان
 له‌قاموس دا سپیه‌ته‌وه، گوێ به‌و به‌هایانه ناده‌ن!!

به‌کورتی نه‌وانه‌ی نه‌م تاوانه‌ گه‌وره‌یه نه‌نجام ده‌ده‌ن، په‌نا بۆ زیناکردن
 ده‌بن، له‌و کاته‌دا نه‌وکاره‌یه ده‌که‌ن موسوڵمان نین، به‌لکوو له‌حاله‌تیکی
 ده‌روونی دوور له‌ ئیمان و خودا ناسی دا نه‌وکاره‌یه ده‌که‌ن، هه‌لبه‌ته‌ دوا‌ی

ته‌نجامدانی ئەو کاره‌ ناشرینه‌و که‌سیک‌ تاوانی‌ ئاوی‌ لی‌ بوه‌شیته‌وه‌ شایانی‌ نه‌وه‌ نیه‌ ناده‌میزادی‌ موسولمان‌ و خودا‌ په‌رست‌ په‌یوه‌ندی‌ هاوسه‌ریه‌تی‌ له‌گه‌ل‌ دا‌ بیه‌ستی، که‌سیک‌ به‌هۆی‌ ئەو‌ کرده‌وه‌ ناشرینه‌وه‌ له‌ئیمان‌ ده‌رچوو‌ بۆ‌ چۆن‌ ده‌بۆ‌ موسولمانی‌ له‌خودا‌ ترس‌ ئەو‌ گرێ‌ به‌ندیی‌ه‌ هاوسه‌ریتی‌ یه‌ی‌ له‌گه‌ل‌ دا‌ بیه‌ستی؟ ﴿وَحَرَمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ﴾ حه‌رامه‌ ماره‌کردنی‌ زیناکارو‌ له‌شفروش‌ بۆ‌ موسولمان، هه‌روه‌ها‌ حه‌رامه‌ شوو‌ کردنی‌ ئافره‌تی‌ داوینپاک‌ و داپۆشراو‌ له‌خودا‌ ترس‌ به‌پیاوی‌ داوین‌ پیسو‌ زیناکار.

هه‌لبه‌ته‌ مه‌به‌ست‌ به‌ته‌حریم‌ لی‌رده‌ نه‌زاهه‌ت‌ و خۆ‌ پارێزی‌ و خۆ‌ دوورخسته‌نه‌وه‌یه‌ له‌هاوسه‌ریه‌تی‌ زیناکه‌ر بۆ‌ زێده‌ ره‌وی‌ کردن‌ له‌قیز‌ لی‌بوونه‌وه‌ لی‌یان‌ و نیشان‌دانی‌ په‌ستی‌ و نا‌په‌سه‌نی‌ ئەو‌ تاوانبارانه‌یه‌، ماره‌کردنی‌ ئەو‌ جوۆره‌ ئافره‌تانه‌ خۆخسته‌نه‌. ناو‌ باسو‌ خواسی‌ ناشرینی‌ ئەم‌ نه‌وه‌، خۆ‌ توومه‌تبار‌ کردنه‌، رێگا‌ کردنه‌وه‌یه‌: بۆ‌ئه‌وه‌ی‌ خه‌لك‌ تانه‌ له‌ناموس‌ و نه‌سه‌بت‌ بذه‌ن، مایه‌ی‌ دله‌ راوکی‌ و ئارام‌ نه‌گرتنه‌، ئەو‌ مه‌به‌سته‌ی‌ که‌ له‌ژن‌ هینان‌ و شو‌کردنی‌ شه‌رعی‌ دابه‌رچاو‌ ده‌گیرێ: که‌بریتییه‌ له‌سوکناو‌ پێکه‌وه‌ ژیان‌ به‌ئارامی، له‌هاوسه‌ریه‌تی‌ له‌گه‌ل‌ زیناکاردا‌ نایه‌ته‌دی، به‌لكوو‌ ده‌بیته‌ مایه‌ی‌ دله‌ راوکی‌ و بپروا‌ نه‌بوون‌ به‌یه‌کترو‌ گومان‌ خسته‌نه‌ سه‌ر‌ یه‌کترو‌ نه‌مانی‌ بتمان‌ه‌ به‌یه‌کتري‌!

به‌هه‌رحال‌ ته‌حریمی‌ ئێره‌ بۆ‌ ته‌نزیه‌و‌ عیقفه‌ته‌و‌ ته‌حریمی‌ قه‌طعی‌ ناگه‌یه‌نی‌. ئەمه‌ش‌ رای‌ خه‌لیفه‌ی‌ یه‌که‌م‌ و دووهم‌ هه‌زره‌تی‌ ئەبو‌سه‌کرو‌ عومه‌رو رضی‌الله‌عنهما کۆمه‌لیکی‌ زۆر‌ له‌چینی‌ تابیی‌عین‌ و شه‌رع‌زانا‌نی‌ خاوه‌ن‌ ناوو‌ شو‌ره‌تی‌ شاره‌ گه‌وره‌کانی‌ جیهانی‌ ئیسلامین، ئەمانه‌ هه‌موویان‌ فه‌رموویانه‌: ماره‌کردنی‌ ئافره‌تی‌ زیناکه‌ر‌ دروسته‌و‌ تاوانی‌ زینا‌ نابێته‌ هۆی‌ نه‌وه‌ی‌ ماره‌کردنی‌ ئافره‌ته‌که‌ قه‌ده‌غه‌ بکا. هه‌روه‌کو‌و‌ چۆن‌ زیناکردن‌ نابێته‌ هۆی‌ لیك‌ جوودابوونه‌وه‌ی‌ ژنو‌ می‌رد، واته‌: نه‌گه‌ر‌ یه‌کیکیان‌ ئەو‌ تاوانه‌ی‌ لی‌ رودرا‌ گری‌ به‌ندی‌ نێوانیان‌ هه‌لئاوه‌شیته‌وه‌، یان‌ پێویست‌ ناکا‌ هه‌لبه‌وه‌شیته‌وه‌.

ئوهی که پشتگیری نهم رایه دهکا، نهو فرموده دهیه که طبعه رانی لهحه دیشی خاتوو عایشه ریوایه تیان کردوه، ده فرموی: پرسیار له پیغه مبهه ۞ کرا ده ربارهی پیاوێک زینای له گهل ئافره تیك کردبوو دواهی دهیه و یست ماره ی بکا، له وه لام دا پیغه مبهه ۞ فرموی: سه ره تاکه ی تاوانه و کو تایی یه که ی ماره کردنه، بزانه: حه رام حه لال حه رام ناکا!! ههروه ها فرموده یه کی تر ههیه، نه بو داودو نه سائی و هی تریش له نیب نو عه بهاسوه ریوایه تیان کردوه: که پیاوێک عه رزی پیغه مبهه ی ۞ کرد وتی: قوربان! خیزانه که م دهستی که س رهت ناکاته وه! پیغه مبهه ۞ فرموی: ((غزیه ها)) ده ی بکه و له خو تی دووز بخره وه، کابرا وتی: قوربان! ده ترسم دواهی په رو شم بی و دلم بوی بیتا قهت بی. پیغه مبهه ۞ فرموی ((فاستمع بها)) ده له گه لی رابویره و مودارا بکه. نهم فرمودانه به لگه ی نه ون: که دروسته پیاو ئافره تی زیناکه ماره بکا، ههروه ها ژن نه گه ر زینای لی رودرا نیکاحی نیوانیان فسخ نابیتته وه.

حوکه ی ته حریم له نایه ته که دا تایبه ته به و هوکاره ی ئایه ته که له شانی نازل بووه. ده ئین: ئایه ته که به نایه تی ژماره (٣٢) سوره تی (النور) ﴿وَأُنْكحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ﴾ سه ردا وه ته وه. چونکه ﴿الایامی﴾ ئافره تی داوین پیس و داوین پاک ده گریتته وه...

هه ندیکه تر له زانایانی سه له فو ((عه لی کوپی نه بو طالیبو (البراء) و نیبنومه سه و)) له ریوایه تیك دا، فرمویانه که سیک زینا له گهل ئافره تیك دا بکا بوی حه لال نیه دواهی ماره ی بکا.

نیمامی عه لی ده فرموی: نه گه ر پیاوێکی خاوه ن ژن تاوانی زینای لی رودرا، یه کسه ر ژنه که ی لی جودا ده کریتته وه ههروه ها نه گه ر ژنیکه ی خاوه ن میژد نه و تاوانه ی نه بجام دا ده بی له گهل میژده که ی لیک جیا ببنه وه.

به لگه شیان نایه تی ﴿الزانی لاینکح الا زانیة.....الایة﴾ ده فرموی: ظاهیری نایه ته که ته حریم ده گه یه نی و بو نه ی حه قیقی یه، ههروه ها چه ند

فەرمووده يه كه هه يه پشتگيرى ئهم رايه ده كا، لهم فەرمودانه: ئهو فەرمووده يه ئه بو داود له عه ماري كورى ياسر هوه ريوايه تى كردوه، ده ئى: پيغه مبه ر ﷺ فەرموى: ﴿لا يدخل الجنة ديوث﴾ يان ئهو فەرمووده يه ئيمام ئه حمده له عه بدوللاى كورى عومره وه ريوايه تى كردوه، ده ئى: پيغه مبه ر ﷺ فەرموى: ((ثلاثة لا يدخل الجنة ولا ينظر الله اليهم يوم القيامة، العاق لوالديه، والمرأة المترجلة المتشبهة بالرجل، والديوث، وثلاث لا ينظر الله اليهم يوم القيامة: العاق لوالديه، ومدمن الخمر، والمنان بما أعطى)) سى كەس هەن ناچنە بەهەشتەوه، خودا بەچاوى رەحمەت سەيرىيان ناکا، كەسيك ئەزىه تى باوك و داىكى بدا، ئافره تىك خۆى بەپياو نیشان بدا پۆشاكى پياوان لەبەر بكا، ئهو كەسى داوین پيسى له مال و خيژانى دا ده كرى و دەنگ ناکا. سى كەس هەن خودا بەچاوى رەحمەت سەيرىيان ناکا: كەسيك ئەزىه تى باوك و داىكى بدا، شەراىجۆرى مودمين، كەسيك مەت بكا بەبەخشنده يى خۆى شانازى بكا بەسەر ئه وانە دا: كەشتيان پى دەبەخشى. تەنانەت ئيمام ئه حمده پى وايه: كەناگوئجى گرى بەندى نىكاح له نىوان پياوىكى داوینپاكى موسولمان و ئافره تىكى زىناكاردا ببەستى، مەگەر ئافره ته كه تۆبه بكاو بەناشكرا پەشيمان بوونه وهى خۆى رابگه يهنى^(٤).

ئافره تى زىناكار هەركاتى تۆبه يى كرد ماره كردنى دروسته. ههروهها: حه رامه ماره كردنى ئافره تىكى ئازادى داوینپاك له پياوىكى بیدىنى زىناكەر، مەگەر پياوه كه تۆبه بكاو پەشيمان بوونه وهى خۆى رابگه يهنى..

ئيمام ئه حمده ئايه ته كه ي ﴿وحرم ذلك على المؤمنين﴾ و ئايه تى ﴿محصنات غير مسافحات، ولا متخذات أخدام﴾ (النساء/٢٥) ئايه تى ﴿محصنين غير مسافحين، ولا متخذات أخدام﴾ (المائدة/٥) كردوه بەبەلگە لەسەر ريبازى خۆى.

(٤) فى ظلال القرآن ج/٦/ ٥٩.

زینا بریتیه له چونه لای پیاو بۆ ئافرهت له پێشوهی را به بی شهوی نیکاحی صحیح یان شیوه نیکاحیان له نیتوان دا بی. ئافرهت کەش بۆی بهیدهست بی و خۆی بۆ شل بکا، یان بریتیه لهوه پیاو هینی خۆی بخته ناو بیلامانهی ئافرهتموه بهحهزو ئارهزۆی خۆیان بهجۆرتک کەشهریعت بهحهرامی داناهه. ههركاتی شهوه روی دا حهده واجب دهبی.

بهلام بۆ نێربازی حوکه که بهم جۆرهیه. بهلای نیمامی شافیهی لهقهولی (الاصح) ی داو بهلای نیمامی مالیک و نهحهدهو شهو یوسفو موحهمهدهوه حوکهی نێربازی وهکوو حوکهی زینا وایه نێرباز بهزیناکهر حیساب دهکری مانا گشتیه کهی نایهته که دهیگریتهوه، بهلای شافیهی یهوه ههدهی زیناکهری لی دهده کری، بهلگهشی شهو فهرموده یهیه: که بهیههقی له شهو موسای ((الاشعری)) یهوه له پیغه مبهروه ﷺ ریوایهتی کبروه: دهفرموی: ((اذا اتى الرجل الرجل فهما زانيان)) که نێر سواری نێر بوو شهوه ههردووکیان زیناکارن، دیاره ههده کهشیان ههدهی زینایه.

بهلای مالیکیه کان و ههنبهلییه کانهوه ههده کهی رهجم کردنه، ههندی له ههنبهلییه کان پێیان وایه ههدهی نێربازی کوشتنه، جا یا بهههلهداشتنی له شوینێکی بهرز، یان بهروخاندنی دیواریک بهسهری دا، یان به بهرده بارانکردنی تاگیانی دهدهر دهچی!

شهو حهنیفه دهفرموی: تهنها ته مبی دهکری و ههدهی لی ده رناکری، چونکه له شههجامدانی نێربازی دا تیکه لاو بوونی نه سهب نابی، به نه غلهب وادهبی کیشهی وای لی ناکویتشهوه سهریکیشهی بۆ کوشتنی نێربازه که، بهزیناش حیساب ناکری و مارهیی پی واجب نابی، کهوایی ههدهی نایهته سهر، ههروهها چونکه پیغه مبهر ﷺ کوشتنی موسولمانی بهیه کی له سی مهرج ههلاک کردوه: - بیه بی و زینا بکا، بهناحق موسولمانیک بکوژی، له تاین پاشگهز بیهوه، دهی پیغه مبهر ﷺ لهم شوتنه دا: که شوینی لی کۆلینهوه و

رونکردنه وهیه باسی نێربازی نه کردوه، ههروهها پێشی ناگوتری زینا. هیچ شتیکیش له پێغه مبهروه ■ نه بیستراوه دهرباره ی حوکم کردنی بۆ نێربازی!!
 دهرباره ی پانپانۆکه وهسته پری کۆرای فوکه ها له سه ر نه وهیه: که ده بی
 بکه ره کانیا ن سه ر زه نشته بکری ن ته مبی بکری ن.

دهرباره ی چونه لای ناژه لۆ گوێدری و مایین زانایانی هه ر چوار مه زه به
 له سه ر نه ون: ده بی بکه ره که ته مبی بکری به شیوه که: که فرمانه روا به باشی
 ده زانی و به ته مبی که ری ده زانی.

له سوننه ی نه سانی دا فه رموده یه که هیه له ئیبنوعه بباسه وه ریوایه تی
 کردوه ده فه رموی: ((لَيْسَ عَلَى الَّذِي يَأْتِي الْبَهِيمَةَ حَدٌّ)). نه وه ی به چیه لای
 حه یوان و نیشی واله گه ل بی زو باندا بکا حه دی له سه ر نیه.

چونه لای مه ردو به م جو ره کا برا مه ردو یه که والی بکا به لای
 شه ر عزانانه جگه له مالیکیه کان ته مبی کردنی تێدایه، چونکه مه ردو
 والێکردن، کاریکه سه روشت قیزی لێیه تی، پێویست به حه د لی ده رکردن نا کا،
 مالیکیه کان ده لێن ده بی حه دی لێده ربکری، چونکه وه که چونه لای ناهه تی
 زیندو وایه هینه که ی خۆی ده خاته ناویلا مانای مه ردو که وه، به کورتی نه م
 کارانه هه موویان جه رام و قیز لێکراو و تاوان و پێویسته موسو لمانان خۆیانی
 لی بهاریزن.

نه مه کو رته یه که بوو ده رباره ی تاوانی زینا و رای فوکه های موسو لمانان
 ده رباره ی حوکم و یاسای حه د لی ده رکردن. هه رکه سی که ده یه وی به شیوه کی
 فراوان له م با سه دا قول بێته وه بابگه ر پێته وه بۆ کتێبه شه رعیه کان، به تاییه تی
 کتیبی ((الفقه الاسلامی وأدلته)) دانراوی د. وهبه الزحیلی ج ۵/۷ - ۵۳۴۵.
 ۵۴۲۱.

حوکمی سییه م جهددی بوختانه

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ
فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٥﴾

دواى نهوى له نایه ته کانی پیتشوو داماره کردنى نافرتهى زیناکارو شو کردن
به پیاوى داوین پیسی بهشتیکى قیزهون له قه له م دا، دیتته سهر جله وگىرى کردن
له بوختان کردن و تۆمه تبار کردنى نافرته و پیاوى داوین پاک بهو تاوانه،
نه جار باسى جهددو تۆلهى بوختان ده کا؛ له دونیادا هه شتا جهلده یه
له قیامت دا عه زابى به ئیشه به ممرجى بوختانکمر تۆیه نه کا.

بیکومان نه گهر که متمرخه مى بکرى و ریگا بدرى به هه وانته خه لک
تاوانى داوین پیسی پال نافرتهى داوین پاک و پیاوى داوین پاک بدهن و داواى
به لگى حاشا هه لئه گریان لى نه کرى و لییان نه پرسریتته وه، ریگه خوښ بکرى
هه رکه سى راست بپیتته وه بیتاوانیک بهو تاوانه ناشرینه تۆمه تبارو له ککه دارى
بکاو بوخوى بوى ده رچى وه که بهرزه کى بانان قیت هه لپه رى، کۆمه ل تیکرا
ده شى وى، خیزانه کان کاتیک به خوین ده زانن، ناموسیان بریندار کراوه،
سومعه و که سایه تییان روشیندراوه؛ به لى کاتیک به خوین ده زانن: هه موو
تاکیکیان تۆمه تبارو موه ده ده به تۆمه تبار کردن، کاتیک به خوین ده زانن
هه موو میردیک گومانى له ژنه کهى هه یه وه موو ژنیک دلى له میرده کهى

كرمى دەبى. بەلكو ھەموو كەسك دەكەيىتە گومانەو ھەلەپەيدا بوون و دروستبوونى خۆى، ھەموو خىزائىك لەوانەيە تىك رووخى و پەرتەوازە ببى، ئەمەش حالەتەك لەدلەراو كى و نا ئارامى پەيدا دەكا زۆر زەحمەتە تەحەمول بکرى.

و پراى ئەو ھەش بىستنى ئەو تۆمەتەو دووبارە بوونەو ھەلەناو كۆمەل دا وادەخاتە زەينى ھەندى دل كرمى و دەروون نەخۆشەو: كەكۆمەلگا كە ھەموو پىس بوو، كەردنى ئەو تاوانە ناشرىنە بەربلاو تى یداو ئەنجامدانى بەكارىكى ئاسايى دەزانرى و وادەزانى ھەموو كەس يان زۆرىنە دانىشتوان ئەنجامى دەدەن.

ئىتر ئەو كاتە ھەدو تۆلەى زىنا نايىتە لەمپەرو خەلكى لەو تاوانە سل ناكەنەو.

لەبەر ئەم ھۆيانەو بۆ پاراستنى ھەرزو نامووس لەھىرش بۆسەر كەردن و لەكەدار كەردنىان؛ بۆ پاراستنى خاوەن شەرف و پاك راگرتنى سومەو كەسايەتییان لەو ئازارو تۆمەتبار كەردنە، قورئانى پەرۆز توندو تىژیى نواندو ھەربارەى سزای بوختانكەرو واى لى كەردو تۆلەى بوختان نزیك بۆتەو لەتۆلەى زىنا! دەفەرموى: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ﴾ ئەوانەى بوختان بەئافرەتى داوین پاك و ھەفیفە دەكەن، بەتاوانى داوین پىسى لەكەداريان دەكەن، ﴿ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءٍ﴾ پاشان ناتوانن چوار شايدە ئامادە بكەن لەسەر راستى قسەكەيان، بوختانەكە دەكەن و ناتوانن چوار شايدە بىنن شايتەى بدەن: كەئەو ئافرەتە يان ئەو ئافرەتانەيان بەچاوى خۆيان خەرىكى ئەو كارە ناشرىنە بوون، ئەگەر نەيانتوانى راستى قسەكەى خۆيان دىو: كە بچەسپىنن: ئەو سى ھوكميان ھەيە.

۱- ﴿فَاجْلِدْهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً﴾ ههشتا جهلده لهبوختان كه ره كان بدهن،
واته: ههشتا شولكه دارى نه ته پو نهوشكیان لی بدهن.

۲- ﴿وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا﴾ ئیتر بپرای بپرای بۆهیچ شتیك
شایه تیان لی قبول مه كهن، به دریزایی ته مه نیان ریزی شهوه یان مه ده نی ببنه
شایه به سهر هیچ شتیكه مه.

۳- ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ نهوانه مورکی فاسقی و دروژنیان پیوه
ده نی پله و پایه عه دالهت و راستگوییان لی داده پندری، لای ناده میزادان و
لای خودا عه داله تیان نامی نی، ته نانهت نه گهر راستیش بکه ن به مه رجی
نه توانن چوار شایه ناماده بکه ن ههر شهو حوكمانه یان به سهردا ده سه پی!

قورنانی پیروژ به (فاسق)ی ناو زهه کردون، (فاسیق) بیش واته ده رجوو
له طاعه تی خودا، نه مهش به لگه یه له سهر شهو: كه بوختان تاوانیكي گهوره یه و
یه كیكه له تاوانه گهوره كان، چونكه بوختان ناو زانندن و ته تك کردنی نامووسی
خه لكی لی پهیدا ده بی!

به لام مه رجه ده بی به ختانه كر نه توانی چوار شایه ناماده بكا، بۆخوشی
له ته هلی ته كلیف بی، واته بالغ و عاقل و نازاد بی، زوری لی نه كری بۆ
بوختان كرده كه، ده بی بزانی: كه بوختان كرده حرامه و تاوانه.

مه رجی بوختان پیکراویش شهوه یه داوینپاك بی، له ته هلی ته كلیف بی،
واته: بالغ و عاقل و موسولمان و عه فیه بی، له وه پیش تاوانی زینای له سهر
نه چه سپایی، كه وابوو، مه رجی نیحصان پینج مه رجن بالغی و عاقلی
كه پیوستیاتی عیفته و داوین پاكین. نازادی، چونكه به شتیكه له مانای
نیحصان. نیسلام چونكه پیغه مبه ر ﷺ فرموویه تی: ((من اشرك بالله فليس
بمحصن)) كه سیک هاو له بۆ خودا دابنی به موحه صه ن ناژمیتردی.

پینجهه عیفته و داوین پاکى لهزینا، کهوابوو شیت و مندال و کۆیله و کافرو داوین پیس به موحصه دانانرین و کهسیک بوختانیان پی بکا هدی لی نادری، به لککو سه رزه نشت ده کری چونکه زیانی به بوختان لیکراو گه یاندوه. ظاهرى نایه ته که نه وه ده گه یه نی: که هه موو داوین پاکیک به موسولمان و کافرو نازاد و کۆیله و لهو حوکمه دا هاویه شن، وه لی فوقه های نیسلام فرموویانه: مدرجی نیحصان پینجن ((الاسلام - عقل - بالقی - حوریه ت - عیفته)) نیسلام به مدرج دانراوه: له بهر نه وه فرمووده یه پیغه مبه ر ﷺ که تو زیك له وه پیش ناماژه مان پی کرد.

عاقلی و بالقی به مدرج گیران چونکه پیغه مبه ر ﷺ فرموویه تی ((رفع القلم عن ثلاثة)) شیت و مندال لهو سی تا قمن. نازادی به مدرج گیراوه: چونکه کۆیله که سایه تی نه قصه، عه بیدار کردنی به زینا زۆر له سهری کاریگر نابى.

عیفته تیش به مدرج گیراوه، چونکه هه ده له بهر درۆ کردنی بوختان که ره. جانه گر بوختان پیکراو عیفته تی نه بی مانای وایه زینا کاره و بوختان که راست ده کا نیت بوختان که هدی لی نادری.

وه کوو ووتمان: بوختان که نه گر نه یه توانی چوار شایه ده ناماده بکا سی حوکمی به سه ردا ده درین ۱- هه شتا جه لده ی لی ده درى، ۲- شایه دی لی وه رنا گیرى، ۳- مۆرکی فیسقی پیوه ده نری.

نه عجار پهروه ردگار حاله تی تۆبه کردن چهرت ده کاو ده فرموی: ﴿الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: مه گر نه بوختان که رانه ی دواپی تۆبه ده که نه و له بوختانه که بیان پاشگه ز ده بنه وه، حال و کرده و ی خوین باش ده که نه و روده که نه چاکه کاری و خودا په رستی و ناگه رینه وه بۆ سه ر هه لویستی پيشوویان و واز له بوختان کردن ده هینن. نه وه

خودا لیخۆشبوو خاوهن به زهیی یه، ئیبنوعه بیاس ده فرموی: واته: تۆیه که یان به ده ر بجنو به ناشکرا پاشگهز ببنهوه، تیتەر خودا لیخۆشبوو تاوان پۆشه، به زهیی و لیبوردهیه تۆیه یان لی وهرده گری و رهوشتی فیسقیان لی ده شواتهوه.

ئیمامی شافعی ده فرموی: تۆیه ی بوختانکمر بریتیه له وهی خۆی به درۆ بجاتهوه، بلی: من لهو قسه یه دا درۆم کردوه جارێکی تر ناگه پریمهوه سهر نهو کاره.

نه بوئیسحاقی مروزی که یه کیکه له هاوه لانی شافعی. ده فرموی: نابێ: بلی: درۆم کردوه. چونکه لهوانه یه له بوختانه که ی دا راست بکا. جانه گهر بلی: درۆم کردوه ده بیته درۆو درۆش تاوانه، ده ی تاوان کردن نابیه تۆیه کردن له تاوانێکی دی، به لکوو ده بی نهو قسه یه ی ده رباره ی فلانکس وتومه به تالهو له قسه ی خۆم په شیمانم جارێکی تر نایکه مهوه.

نه بو طه سه نی (اللمخی) نه وه ی ته رجیح داوه: که بلی: درۆم کردوهو خۆی به درۆ بجاتهوه.

هه ندی له زانیانی ئیسلام فرموویانه: تۆیه ی بوختانکمر وه کوو تۆیه ی شتی تر وایه و له نیتوان خۆی و خودای خۆی دا به دل په شیمان بیته وهو سوور بی له سه ر نهوه: که جارێکی تر ناگه پریته وه سهر نهو تاوانه.

زانایانی ته فسیر راجیایان تیدا پهیدا بۆزه ده رباره ی نه م چه رتکردن (الاستثناء) هی ئیره له وه دا نایا ته نه ا ده گه پریته وه بۆ رسته ی کۆتایی نایه تی پیشوو ته وبه کردنه که ههر فیسقه که لاده باو ئیتەر شایه تی لی وهرنه گرتنه که ی به رده وامه! با تۆیه ش بکاو روپکاته کاری باش؟؟ یان ده گه پریته وه بۆ دوو رسته کانی دواپی. واته: نه گهر تۆیه ی کرد فیسقه که ی نامپنی و شایه تیشی لی وهرده گیرێ؟

ئەبوحەنیفەو قاضی شوریح و سەعدی کۆری جوبەیر پێیان وایە
(استثناء) هەکه ده‌گەریتەوه بۆ رستەیی کۆتایی و بەس. کابرای بوختانکەر ئەگەر
تەوێدی کرد فیسقەکەیی لەسەر لادەچی، بەلام شایەتی لی وەرناگیری و سزاکی
لەسەر لاناچی.

دەلێن: رستەیی ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ رستەییکی ((مستانفە)) یەو
پەیوەندیی بەپێشەوه نیە و سەرپەخۆیە، بەشێوی هەوال (الاخبار) هینراوه بۆ
ئەوی وانه‌زاندری: کەبوختان کردن نایتە هۆی فاسق بوون، وانه‌زاندری
هەتکی ناموسی موسولمانان بەناپەروا نایتە تاوان.

جا کەرستەیی ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ موستەئنه‌فە بی ئەوه
چەرترکردنەکه رو ده‌کاته ئەوو بەس!

جەماوەری زانایان (مالیکییەکان و شافیعییەکان و حەنبەلییەکان) پێیان
وایە چەرترکردنەکه ده‌گەریتەوه بۆ رستەیی دووهم و سییەمی نایەتی پیشوو.
ئەمانیش دەفەرموون: ﴿وَلَا تَقْبَلْ لَهُم شَهَادَةً أَبَدًا﴾ رستەییکی
موستەئنه‌فەیه و پەیوەندی بەپیش خۆیەوه نیە. چونکە لەتەواو کەری حەدەکه
نیە، واتە: بەشێک نیە لەحەدو تۆلەکه. رستەیی ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾
رستەییکی تەعلیلی و بایسی یە، نەك موستەئنه‌فە بی.

بەکورتی مانای دوو رستەکان ((دوو نایەتەکان)) بەم جۆریە:
((شایەتیان لی وەرمرگن چونکە فاسقن)) جا ئەگەر فیسقەکیان بەتۆیە
نەما، ئیتەر بۆ دەبی شاه‌تییان لی وەرناگیری.؟؟ خو عیللەتی شایەتی لی
وەرناگرتنیان تیدا نەماوه.

حوکمی چوارهم حوکمی نه فرین لیک کردنی زن میرده

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ
 فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾
 وَالْخَمْسَةَ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَدْرُأُ
 عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ
 ﴿٨﴾ وَالْخَمْسَةَ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾
 وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

دەربارەى ھۆى نازل بوونی ئەم نایەتەنە بوخارى و ئەبۇ داود و تیرمىزى
 لەئەنبىنوعەبباسەو رىوايەتیان کردووە دەفرموى: ھىلالى كورى ئومەييە لای
 پىغەمبەر ﷺ بوختانى بەخێزانەكەى خۆى كرد: كەلە گەل پىاوتك دا بەناوى
 (شەرىكى كورى سەھمە) زىناى کردووە. پىغەمبەر ﷺ فرموى: یان بەلگە
 بێنە لەسەر قسەكەت یان دارى حەد لەپشتت دەدەم.. ھىلال وتى: ئەى
 پىغەمبەرى خودا! چۆن دەبێ: يەكێك لەتیمە پىاوتك بەسەر خێزانەكەىەو
 ببینی، بچى ھەولێ ئەو بەدا شایەت پەیدا بكە، خو تادەچى شایەت بێنى
 ھەموو شتێك تەواو دەبێ. بەلام پىغەمبەر ﷺ گوتى بەقسەكەى ھىلال نەداو
 فرمودووەكەى خۆى دووبارە کردووە، فرموى: ((البينة اوجد في ظهرك))
 شايدە بێنە ئەگینا دارى حەد لەپشتت دەدرى!

هیلال وتی ئەمی پێغه مبه‌ری خودا! سویندم به‌و که‌سه‌ی تۆی به‌حه‌ق ره‌وانه‌ کردوه‌ نه‌من راست ده‌که‌م و دل‌نیام که‌خودا سروش نازل ده‌کا و پشته‌ی من له‌داری هه‌د رزگاری ده‌بی. ئیتیر جویرائیل نازل بوو، ئایه‌تی ﴿والذین یرمونه‌ن﴾ ی‌بو پێغه‌مبه‌ر ﷺ ه‌ینا بوو، بۆی خوینده‌وه‌ تاگه‌بیشه‌ ﴿ان کان من الصادقین﴾

تیمام نه محمد به تیسنادی خوئی له تیبینوعه بیاسوه ریوایه تی کردوه: ده فەرموی: کاتی نایه تی ﴿والذین یرمون الخصاصات ثم لم یأتوا بأربعة شهداء فاجلدوهم ثمانین جلده﴾ ولا تقبلو منهم شهادة ابداً... ﴿نازل بوو. سه عدی کورپی عوباده - گه وره ی نه نصاره کانی مه دینه - وتی: نایا نه م نایه ته بهو جوړه نازل بووه نه ی پیغه مبهه؟ پیغه مبهه ﷺ فەرموی: نه ی کو مه لی نه نصار! گویتان لی یه پیاو ماقوله که تان ده لی چی؟؟ یار مه تیده ران وتیان نه ی پیغه مبهه ری خودا لی ی مه گره، چونکه نهو پیاویتیکی به ناموس و حه یایه خاوه ن غیره ته، سویند به خودا تائیتسا هیچ ئافره تیتیکی ماره نه کردوه جگه لهو یه کینکی تر، ماره ی بکاته وه، له بهر زیده رهوی له غیره ت دا... سه عد وتی: سویندم به خودا نه ی پیغه مبهه ری خودا من ده زانم نه وه حقه وه نه وه شه ریه ته وه له خودا وه هاتوه؛ به لام من له وه سه رم سوپما وه، نه گهر من ئافره تیتیکی سه لیته ببینم پیاویتیکی سوار ی بووه، بۆم نه بی لی ی تیک بدهم و لی ی بیده نگ بم تاده چم چوار شایه د دینم، به خودا تا من ده چم چوار شایه د دینم نه وان نیشی خویان ته واو ده که نه و لی ده بنه وه. جائیبینوعه بباس در یژه به ریوایه ته که ی ده داو ده فەرموی: نه وه نده ی پی نه چوو هه تا هیلالی کورپی ئومه ییه هات: که شه وه له ملکه که یه وه گه را بو وه پیاویتیکی بینیبو به سه ر خیزانه که یه وه، به چاوی خوئی بینیبوی به گوئی خوئی بیستبووی، به لام هیچ خوئی تیک نه دا بوو به یانی هات بۆلای پیغه مبهه ﷺ وتی: نه ی پیغه مبهه ری

خودا نه‌من شه‌و گه‌رامه‌وه بۆ مائه‌وه پیاوێکم له‌لای ژنه‌که‌م بینه‌ی، به‌چاوی خۆم کرده‌وه که‌یانم بینه‌ی و به‌گوێی خۆم گویم لی‌بوو..

پێغه‌مبەر ﷺ زۆری ئەم روداو له‌سه‌ر شان گران بوو، نه‌نصاره‌کان لی‌ی کۆبوونه‌وه و وتیان ئەوا قسه‌که‌ی سه‌عدی کورێ عوباده هاته‌جی، مه‌گه‌ر ده‌بی پێغه‌مبەر ﷺ داری هه‌دی بوختان له‌هه‌یلا بڤاو شایه‌تی دانسی لی‌ وهرنه‌گیرێ و له‌ناو خه‌لک دا مه‌شه‌ور بی که‌شایه‌تی لی‌ وهرناگیرێ.

هه‌یلا له‌وه‌لام دا وتی داواکارم خودا رێگا چاره‌یه‌کم بۆ بڤۆزیته‌وه، نه‌بجار هه‌یلا وتی: نه‌ی پێغه‌مبهری خودا؛ من ده‌زانم ئەم هه‌واله‌ی منت زۆر له‌سه‌ر شان گران بوو، خودا ناگاداره‌ من راست ده‌که‌م و نه‌وه‌ی عمرزم کردی به‌چاوی خۆم بینه‌یم.

ئینه‌وه‌ به‌باس ده‌فه‌رمووی: سویتند به‌خودا، پێغه‌مبەر ﷺ خه‌ریک بوو فه‌رمان بکا به‌جە‌لده‌ لێدان له‌هه‌یلا، تیر له‌و کاته‌دا په‌روه‌ردگار نیگای بۆسه‌ر پێغه‌مبهری خۆی نازل کرد. پێمان زانی که‌نیگای بۆ هات، چونکه‌ هه‌رکاتێ نیگای بۆ ده‌هات ده‌م و چاوی ده‌گۆرا. (واته: وازیان لی‌ هه‌نا تاسروشه‌که ته‌واو بوو) نه‌وه‌بوو نایه‌تی هه‌والدین یرمون ازواجهم ولم یکن لهم شه‌داء الا انفسهم فشه‌اده‌ اُحدهم اربع شه‌ادات بالله.... (الایه) نازل بوو تیر پێغه‌مبەر ﷺ فه‌رمووی: ((ابشر یا هه‌لال فقد جعل الله لك فرجا ومخرجا)) مزگینه‌ی نه‌ی هه‌یلا بێگومان په‌روه‌ردگار ده‌روی ره‌حه‌تی لێکردیته‌وه.. هه‌یلا وتی: بێگومان من به‌هه‌یا نه‌وه‌ بووم هه‌میتم به‌خودا وابوو: که‌له‌م ته‌نگانه‌یه‌ رزگارم بکا.

نه‌بجار پێغه‌مبەر ﷺ فه‌رمووی بنه‌یڕن به‌دوا ژنه‌که‌ی دا، ناردیان و هات، نه‌بجار پێغه‌مبەر ﷺ حوکی په‌روه‌ردگاری بۆ خوتندنه‌وه نامۆزگاریی کردن و له‌عه‌زابی خودا ترساندن و پێی فه‌رموون: عه‌زایی قیامت له‌هی دونیا به‌نیش تهره. هه‌یلا وتی: ده‌رباره‌ی خه‌یژانه‌که‌م راستم گوته‌وه، ئافره‌ته‌که‌ وتی:

درۆ دهکا، نهجار پیغه مبهه ﷺ فهرمووی: ((لاعتنوا بینهما)) یاسای نهفرین له نیوانیان دا نهجام بدهن، به هیلال گوترا شایه تی بده، تهویش چوارجار وتی: ((اشهد بالله انه لمن الصادقین)) جاله جاری پینجهه دا به هیلال گوترا: نهی هیلال! لهخودا بترسه، بیگومان عهزابی دنیا زۆر لهعهزابی قیامت سوکتره. بزانه نهه شایه تیدان و داوایهت - نهگهر راست نهکهی - دهبیته هۆی عهزابدانی قیامهت. هیلال وتی: سویندم بهخودا، خودا لهسهه نهه شایه تیدانهه سزام نادا، وهکوو چۆن جهلده لیدانی لهسهه ههلهگرم.

نهجار بهژنهکهی گوترا: چوار جار شایه دی بده، بلی: سویندم بهخودا هیلال درۆ دهکاو بوختانم بۆ دهکا. له جاری پینجهه دا بهنافرهتهکه گوترا: ترسی خودات ههبی، چونکه عهزابی دنیا زۆر لههی قیامت ناسانتره، نهه شایه تیدانهت دهبیته هۆی عهزابی قیامت، نافرتهکه ههلوێستهیهکی کردو ویستی نیعتراف بکا، پاشان وتی: سویندم بهخودا حهییای گهل و هوزهکهه نابهم، نیت شایه تی جاری پینجهه می داو وتی: غهزهبی خودام لهسهه بی نهگهر هیلال راست بکا. داوی نهه نهفرین لهیهکتر کردنه پیغه مبهه ﷺ بهکسهه لیکی جیا کردنهوه، بریاری نهوهشی دا: کهنهو مندالهی لهسکی نافرتهکه دا رسکاوه نهگهر لهدایک بوو پال کابرای میتردی نهدری، ههروهها کهشیش نابی نهو منداله بهزۆل بزانی، هههکهسی بهوناوه بانگی بکاو نهو پهستییهی پال بدا داری حهدی لی دهدری! نهوهشی بریاردا: کهژنهکهی مافی نهوهی نیه داوای مهسکهه و بۆیو لهپیاوه که بکا. چوونکه لیك جیا بوونهوه کهیان بهشیوهی تهلاقدان و میتر مردن نهبوو. نهجار پیغه مبهه ﷺ فهرمووی: نهگهر نهه ژنه مندالێکی قۆسوری سمت لهپری هینا نهوه دیاره لههیلالهوه لهسکی کهوتوه. خۆ نهگهر منداله که گهه رهنگی قۆلولی دهست و پهل قهوی سمت گوشتنی قهلهو بوو، نهوه هیلال راستگو دهبی لهبوختانهکهی دا.

واریکهوت ژنده که مندالی بوو گهنم رهنګو شان و مل قهوی و دهست و قاچ
نه ستورو که فحل پان و گوشت بوو...

پیتغه ممبر ﷺ فەرموو: ((لولا الأيمان لكان لي ولها شأن)) ئاواو بەو جۆرە
نەم شەریعەتیی ئیسلامە هاتوو، بەو شیوە رووبەرۆی روداوە کان بۆتەو و
چارەى گونجاوى بۆ دۆزیونەتەو. چارەسەرکردنى مەهوقییەتکى واقورس و گران
کە لەسەر خاوەنە کەى و لەسەر موسوڵمانانیش گران بوو. لەسەر شانى
پیتغه مەبریش گران بوو. تەنانەت پیتغه ممبر ﷺ هیچ چارى لانهبوو جگە لەو:
کەبە هیلالى فەرموو: ((البينة اوحده فى ظهرك)) (هیلال)یش بەسەر
سورمانەو. دە یگوت: ئەى پیتغه مەبرى خودا چۆن ئە گەر یەکیکمان پیاویکى
بەسەر ژنە کە یەو بىنى لە جیاتى هەموو هەلوێستىکى بچى بگەڕى شایەت
بەدا بکا.؟!

يېڭومان كەسانىڭ ھەن بلىن: بۆجى خۇدا نەيدەزانى نەم جۆرە حالەتە
بۆ ياساى گشتى بوختانكردن پەيدا دەبن؟ نەدى بۆجى نەم چەرتكردن
(أستثناء) ھى نەناردە خوارى تانەم مەوقىفە حەرىجە پەيدا بوو؟

وہ لاملہ کہی نموہیہ: دہلین: بہائی بیگومان، پروہردگار نموہی زانیوہ،
وہ لیٰ حیکمت و دانایی پروہردگار داخوازی نموہ بووہ، شمریعت کاتیک
نازل بکا: کہ نادمیزادہ کان ہست بہ پیوستیان بڑ نمو شمریعتہ بکن!
بڑنموہی بہ حزو ناره زوہ پیشوازی لمو شمریعتہ بکن و بزائن چند
عہ دالت و رحمت و دانایی تیداہیہ. بڑیہ دوا بہ دوای نموہ دہ فرموی: ﴿وَلَوْلَا
فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَإِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ﴾.

لەرپروایه تیککی تر دا هاتوو ده لێ: که نایه تی پێشو و والذین یر مسون
 المحصنات.... ﴿ نازل بوو، به ظاهری حالیش میرده کان و غهیری نهوانیشی
 ده گرتوه، سه عدی کوپی عوباده وتی: نهی پێغه مبهری خودا! چۆن من نه گهر
 بیاوێکم به سههر ژنه که مهوه بینتی مۆلتهی بدهم جارێ بچم چوار شاید پهیدا

بکههه! وه لّاهه به بهست به قهرزی نادهه و چاوپوشی لی ناکهه یه کسهه به شمشیر له ملی ده دههه! پیغه مبهه ۞ فهرمووی: ((تعجبون من غیره سعده لانا اغیر منه، والله اغیر منی))! دلیا بن من لهو به غیره ترم، پهروه دگار له من لهو باره وه توند تره وه حاله ی پی قبول ناکری.

موسلیم و بوخاری و هی تریش له سههلی کورپی سهعه دهه ۞ ریوایهت ده کهن، ده فهرمووی: عوهه ییر هاته لای عاصیمی کورپی عده ی وتی: بچو بوم له پیغه مبهه ۞ پرسیار بکه، نه گهر پیاوێک پیاوێکی بیگانه ی به سههه ژنه که یه وه بینو و کوشتی، نایا ده کوژریته وه یان چی له گهل ده کری؟ عاصم پرسیار له پیغه مبهه ۞ کرد، پیغه مبهه ۞ په خنه ی له پرسیاره که گرت، دواپی عوهه ییر تووشی عاصیم بووه وه وتی: چی بکهه تۆ هیچ وه لامیکت بو نه هیتامه وه، عاصیم پرسیارم له پیغه مبهه ۞ کرد، ته شریفی ره خنه ی له پرسیار کهه گرت. عوهه ییر وتی: سویندم به خودا ده چم بولای پیغه مبهه ۞ و لهه باره وه پرسیار له لی ده کهه، پرسیار له لیکرد، پیغه مبهه ۞ فهرمووی: ده رباره ی تۆ هاوه له کهت نایهت نازل بووه..

نیبنوچه جهری عهسقه لانی ده فهرمووی: زانایانی نیسلام لهه شویندها کهوتونه راجیاییه وه، هه ندیکیش ده لێن: ده رباره ی ههردووکیان نازل بووه، ههشیانه ده لی: ده رباره ی هیلال نازل بووه، ده لێن: روداوه که له سههه تادا هی هیلال بووه، له وکاته دا عوهه ییریش هاتوه نه وه پرسیاره ی کردوه. نیمامی نه وه ویش تهه رایه ی پهسند کردوه.

ته عجار نیبنوچه جهر ده فهرمووی: چ مانیهێک نیه له وه ی هوی نازل بوونی نایه ته که زیاد له هویه ک بی.

قورطوبی ده فهرمووی: روداوی هیلال له پیش دا بووه وه وه ویش سهه به ب نزولی نایه ته که یه.

نه وه ی گرنگه و زانایان تییدا کوکن: سی شته:

١- ئایه تی (لیعان) نه فرین لیکردن دواى ئایه تی بوختانکردن به داوینپاکان نازل بووه و ئهم دوو ئایه ته لیک جیان.

٢- له پیش نازل بوونی ئایه تی لیعان دا موسولمانان واله ئایه تی ﴿والذین یرمون الاخصنات.....الآیة﴾ حالى بوو بون: که ئهم ئایه ته ئافره تی بیگانه و هاوسه ده گریتوه.

٣- ئایه تی لیعان نازل بوو بۆ ئه وهى هه ندی ئه رک له سه ر شانی میرد سوک بکا.

پیوه ندی ئهم کۆمه له ئایه ته به هی پیشه وه له م رووه وهیه. له وه پیش پهروه ردگار حوکمی بوختانکردنی به ژنی بیگانه: که خیزانی بوختانکه ره که نه بی، دیاری کرد، نه جار حوکمی بوختانکردنی پیاو به خیزانی خوێ دیاری ده کا، که له راستی دا وه کوو (ئیهستثناء) چه رتکردن وایه له ئایه تی پیشوو، هه لبه ته حوکمه که ش کار ئاسانی تیدایه بۆ میرده کان، چونکه عه یب و عار سواری شانی ده بی و زۆر زه جمه تیشه بتوانی شایه تی ئهو جوړه روداوانه ده ست بکه وێ، زوربه ی کاتیش پیاو ئهو جوړه بوختانانه به خیزانی خوێ ناکا، به ده گمه ن رێ ده که وێ پیاو تۆمه تی داوین پیسی پال ژنی خوێ بدا، ناخۆشترین شت به لای پیاوه وه ئه وه یه: ژنه که ی ئهو رهوشته ناشرینه ی وه پال بدری، بۆیه پهروه ردگار به م ئایه ته ده روی له میرده کان کرده وه و حوکمی ئه وه ی بۆ دانان: که هه رکاتی پیاوێک ژنه که ی خوێ به و رهوشته ناشرینه تۆمه تبار کردو نهیتوانی لای قازی و دادگا داواکه ی بچه سپینی ده بی (ملاعنة) بکا، واته: قازی جوار جار سویندی ده دا له جیاتی چوار شایه ته که و دوا یی ده لی خودا ناگای لی یه، من له وه پال دانی ئهو رهوشته بۆ خیزانه که م راستگۆم و درۆ ناکه م.

ده فهرموی: ﴿والذین یرمون أزواجهم﴾ ئهو میردانه ی تاوانی داوین پیسی پال ژنه کانیا ن ده دن ﴿ولم یکن لهم شهداء الا أنفسهم﴾ ناتوان چوار

شایه‌ت ئاماده بکه‌ن له‌سه‌ر راستی ئیدی‌عاکه‌یان، ته‌نها روداو‌ه‌که‌یان بینیه‌و به‌س؛ ئه‌وه ﴿فَشَهِدُوا أَحَدَهُمْ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ أَنَّهُ لَمَنِ الصَّادِقِينَ﴾ شایه‌تی دانی پتویه‌ست له‌سه‌ریان ئه‌وه‌یه: چوارجار بلی: ﴿أَشْهَدُ بِاللَّهِ﴾ ئه‌و له‌و قسه‌یه‌ی پال خێزانه‌که‌ی دراوه‌ راستگۆیه‌و چی ده‌لی: راست ده‌کا. ((والخامسة ان لعنة الله عليه ان كان من الكاذبين)) ئه‌جار له‌جاری پێنجهم دا بلی: له‌عه‌نتی خودا له‌سه‌ر من بێ ئه‌گه‌ر درۆ بکه‌م و شتی نه‌بوو و هه‌پال ژنه‌که‌م بده‌م. ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ی گوت: ئیتر ژنه‌که‌ی لی جیا ده‌بیته‌وه، گریسی به‌ندیی نێوانیان نامیتنی و ئیتر بپرای بپرای جارێکی تر به‌هیچ شیوه‌یه‌ک نابێ بیته‌وه به‌هاوسه‌ری و لی حه‌رام ده‌بی، پتویه‌سته‌ ماره‌یی بداتی و داری حه‌د له‌سه‌ر بوختان له‌سه‌ر پیاوه‌که‌ لاده‌چی و ئه‌گه‌ر ئافه‌ته‌که‌ دواي ئه‌و لی‌عان و شایه‌تی دانه‌ منداڵی بوو به‌هی پیاوه‌که‌ حسیب نیه‌و و هه‌پال ئه‌و نادری. حه‌ددی زینای له‌سه‌ر ده‌چه‌سپی! ﴿وَيَذَرُ أَغْنَاهَا الْعَذَابُ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ أَنَّهُ لَمَنِ الْكَاذِبِينَ﴾ تۆله‌ی داوین پیسی له‌سه‌ر خۆی لاده‌با به‌وه‌ که‌چوارجار شایه‌تی بدا بلی: ﴿أَشْهَدُ بِاللَّهِ﴾ ئه‌م پیاوه‌ که‌مێردی منه‌و ئه‌و قسه‌یه‌ی بۆ هه‌لبه‌ستووم درۆ ده‌کا و ته‌که‌ی راستی تیدا نیه‌و من ئه‌و‌کاره‌ ناشینم نه‌کردوه.

﴿والخامسة أن غضب الله عليها ان كان من الصادقين﴾ له‌جاری پێنجهم دا شایه‌دی بداو بلی: غه‌زه‌بی خودام له‌سه‌ر بێ ئه‌گه‌ر ئه‌و کابرایه‌ راست بکا و له‌راستگۆیان بێ له‌و بوختانه‌ی دا. ئه‌جار په‌روه‌ردگار فه‌ضلو ره‌حه‌متی خۆی روون ده‌کاته‌وه به‌سه‌ر به‌نده‌کانی دا: که‌ئهم شه‌ریعه‌ته‌ی بۆ داناو و لی‌عانی کردوه به‌ریگا چاره‌ بۆ مێرده‌که‌ی. که‌له‌و ته‌نگۆیه‌ رزگاری بپێ و مه‌به‌سته‌که‌ی بیته‌دی، هه‌روه‌ها ریگا چاره‌یه‌ بۆ ئافه‌ته‌که‌ش: که‌به‌هۆی لی‌عانه‌وه‌ سزای داوین پیسی له‌سه‌ر خۆی لاده‌با و له‌دو‌نیادا تۆله‌ی لی ناسه‌ندری.

بۆيه ده فەرموى: ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَإِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ﴾ ئەگەر فەضلو گەورەبى خودا نەبوايە بەسەر ئێوەو: کەزێدە فەضلو نىعمەتى خۆى بەسەردا باراندون بەلوفتو بەزەبى خۆى ئەم یاسا جوانەى بۆ داناون و لەو جۆرە تەنگژەو نارهەتییانە رزگارى کردون و هەلى تۆبە کردون پەشیمان بوونەو بۆ رەخساندن، ئەگەر ئەم یاسایەى بۆ دیاریی نەکردنایە، دەکەوتنە ئەوپەرى تەنگانەو ناخۆشى یەو و لەزۆر شت دا دەستە وەستان دەبوون و حەیاو ناموستان نەدەماو سزای بەعەجەلەو دەست لەعاستیشیان دەدرا، بەلام خودا تاوانى سەرپۆش کردن و بەیاسای لیعان و نەفرین لەیە کتر کردن لەو وەرطە ناخۆشە رەهای کردن، چونکە خودا بەفەضلو گەورەبى خۆى و رەحم کردن بەئێوە لەسەر خۆى نووسیوە، رەحمتان پێ دەکا، تۆبە لەبەندە تاوانکارەکانى خۆى وەرەگرێ، هەرچەندە دواى ئەو نەفرین لێک کردن و سۆتند لەسەر یە کتر خواردنەش بێ! حەکیم و دانایە لە شەریعت دانان و فەرمانکردن و جەلەوگیری کردن دا، هەرچى فەرمانى پێ دەکاو نەهى لێ دەکا بێ حیکمەت نیه.

ئەو تا هەرچەندە ناشکراو نمایانە کەمەکتێک لەو ژنو مەسێردە درۆ دەکەن و سۆتندەکیان بەدرۆیە، کەچى بەو لیعانە سزای دونیایان لەسەر لادەچێ، بەلام لەقیامەت دا شیاوی عەزەبى توند ترن، ئەگەر خودا تۆبەیان لێ وەرەگرێ عەزەبى بەئیشیان دەدا. بۆیه فەرموى: ﴿حَكِيمٌ﴾ نەیفەرموو: (رحیم) هەرچەندە رەحمت مونا سببى تۆبە کردنە. واتە: حیکمەتى خودا داخوازێ ئەو یە: تاوانى بەندەکانى بەم یاسایە سەرپۆش بکا.

چۆنیەتى لیعان و راجیایى شەرعزانان تێ پێدا، لەکتییە شەریعیەکان دا رون کراوەتەو هەرکەسێ دەیەوێ زیاتر لەم بارەو راووبۆچونى زانایانى ئیسلام شارەزا بێی بابگەریتەو بۆ سەرچاوە تاییەتیەکان، بەتاییەتى کتیبى (المذاهب الاربعة ١-٥) للجزیری و (الفقه الاسلامی وأدلته) للزحلی (وأحكام المرأة والبيت المسلم) لعبدالکریم زیدان.

حوکمی پینجه م چیرۆکی بوختان کردن به دایکی موسولمانان
خاتوو عایشه (رضی الله عنها)

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِآيَاتِكَ عَصَبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ
خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا أَكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى
كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ لَّوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ
وَالْمُؤْمِنَاتُ بَأَنفُسِهِنَّ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ﴿١٢﴾ لَّوْلَا
جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ
عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَوْ لَا فَضَّلَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتَهُ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾
إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالِلسَانِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ
وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ وَلَوْ لَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ
قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَنَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ
﴿١٦﴾ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾
وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ

يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
 فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَلَوْلَا
 فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾
 * يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ
 خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ
 اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي
 مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾ وَلَا يَأْتِلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ
 وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي
 سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
 وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾

زانایانی ئیسلام لهوانه ئیمامی نهحمه دو بوخاری و موسلیم لهخاتوو
 عاتیشهوه ریوایه تیان کردوه دهفرموی: عاده تی پیغه مبهر ﷺ وابوو:
 ههرکاتی بیویستایه سهفر بکا قورعهی دهخسته ئیوان خیزانه کانیسهوه، کی
 پشکه کهی بو ده ریجویایه، نهوی له گهل خویدا دهبرد بو سهفره که. واری
 کهوت: کهویستی بجی بو غهزای (بنی المصطلق) پشکی لهنیوانان دا نه نجام
 قورعه که بهناوی منهوه ده چوو، ئیتر له گهل پیغه مبهردا ﷺ چوم بو

سەفەرەكە، ئەمە دواى نازلېبونى ئايەتى حىجاب بوو. ئەمەن لەناو
كەژاوەكەدا دەبروم، كەژاوەكە دەخرايە سەر حوشتىك و منى تىدا بووم
باردەكرام و دادەگىرام. رۆيىشتىن و درىژەمان بەسەفەردا تا پىغەمبەر ﷺ
لەغەزاكەى بۆووە گەپاينەووە لەشارى مەدينە نزيك بووينەووە، شەو كەسوپا
ويستى بكەوئىتەگەرپو بارو بارگەنە پىچرانەووە، ئالەو كاتەدا بۆ چوونە سەرئاو
تۆزىك لەسوپاكە دوور كەوتمەووە. كە دەستم بەئاو گەياندا گەپامەووە بۆلاى
كەژاوەكەى خۆم، دەستم لەسینگ و بەرۆكى خۆم دا ملوانكەكەم لەمىروى
ظەفارسى يەمەن بوو لىم پچرا بوو گەپامەووە بۆ شوئىنەكەو هەولم دا
بىدۆزمەووە ماوہيەك پتوہى خافلام، سوپا بەرپى كەوتبوو كەژاوەكەى منيان
بار كرديوو وايا نزانى بوو من لەوى دام.

چونکہ عائشہ تھوہندہ سوک و بی گوشت بوسو پیان نهزانی بوو
کهلهناو کهژاوه کهدا نه.

عائیشه دهرموی: من ئەوکاتە ئافره‌تیکی تازه‌ پی‌گه‌ییشتوو بووم، که‌هاتموه‌ بۆ شوینی خۆم سه‌یرم کرد که‌س نه‌ماوه‌ و کاروان باری کردوه‌، له‌شوینی خۆم خۆم کوشمه‌ له‌ کردو خۆم داپۆشی، ده‌مزان‌: که‌پییانزانی دین به‌دوام دا.

جاله کاتیک دا من له شویڼی خۆم دانیشتبووم چاوم چوونه بیره خه و
(صفوان) ی کورې (المعطل السلمي) له سوپاکه دوا ده کهوې بۆنه وهی بزانی چی
به جیماوه، که ده پروانی و اتارمایي ئاده میزادیك دیاره نوستوهو و من ده بیڼی و
ده مناسی، چونکه پیش نازلېوونی نایه تی حجاب منی بینیبوو، له ده نگی
ئو به خه بهر هاتم که ده یگوت: (إنا لله وإنا اليه راجعون) ئیتر خیرا بهرو
پۆشه کهم ده و چاوی خۆم داپۆشین، سویندم به خودا یه که قسه شی له گهل
نه کردم، جگه له وهی که گوتی: (إنا لله وإنا اليه راجعون) ورتم لی نه بیست.
ئیت حوشره که ی بیخ داو سواری بووم و بهر ی که وتین، ئهو ریشمه که ی

راده کیشا، ههتا گه نیشیتینهوه سوپاکه که بۆ پشودانی نیوهرۆ بارو بارگه نهیان خستبوو.

جا له پریوایه ته که دا هاتوو ده فهرموو: که سوپاکه ئهم دیمه نه ده بینن و عایشه ده ناسن کۆمه لی دوو پروو به سه رهۆ کایه تی عه بدو لای کوری نویه ی کوری ئه بی سه لول ده که مه نه ته نینی درۆ بوختان بۆ عایشه وه به ناو سوپا و شاردا بلاوی ده که نه وه ئهم بوختان و تۆمه ته ده ست هه لبه سه ته ده که نه رازو قسه ی سه ر زویانیان و تاده گاته وه به پیغه مبه ر ﷺ نه ویش زۆری پینا خو ش ده بی، چونکه هه رچه ند ده زانی (عایشه وه سه فوان) هه یچیان له وانه نین: که خیا نه تی ناو هایان لی پویدا، به لام شه ی تان زیند وه عایشه ش گه نه ج و تازه پیگه ییشتوه، ئه مه دلّه راو که مو ئازا وه ی ده روونی تیدا پهیدا ده کا. دایک و باوکی عایشه (ته بویه کرو خیزانی) هه وانه که یان به رگو ی ده که و ی و زۆری پی دلگران ده بن، له عه یبه تا خه ریک ده بی گیانیان ده ریچی، به لام نه پیغه مبه رو نه ته بویه کرو خیزانی و که سانی تریش نایانه و ی نه و قسه یه به روی عایشه دا به نه وه له روی بده ن، ته نها ته وه نه ده نه بی عایشه هه ست به وه ده کا: که پیغه مبه ر ﷺ خو شه و یستی و سۆزی جاران ی بۆ نه ماوه.

جا که دینه وه بۆ مه دینه خاتو و عایشه نه خو ش ده که و ی و نا ره حه تی و نازار روی تی ده کا، له هه مان کاتیش دا بی سۆزی له پیغه مبه ر ﷺ هه ست پی ده کا، ئیتر داوا له پیغه مبه ر ﷺ ده کا ئیزنی بدا به یته وه مالی باوکی. پیغه مبه ری خودا زۆر بی تا قه ت و غه مبه ار ده بی و ده که و یته را و یتر له گه ل ها وه لانی دا: که چی بکا! نایا ده س به رداری عایشه بی یانا؟؟

له وانه (أسامة) و (عمر) ده لێن: وازی لی مه هی نه به خودا جگه له چاکی هه یچی تری لی نابینن. (عه لی) ده لی: ئه ی پیغه مبه ری خودا، هه ر ژن زۆرن، تو هه ر گیز په کت له ژن نا که و ی، به لام بنیره به دوو (بوره یده) ی کاره که ری داو په رسیاری لی بکه. بوره یده ده لی: به و خودایه ی تۆی کردوه به پیغه مبه ر من

هیچم لی نه دیوه: که جیگای تۆمهت و گومان بی و بیکم به ره خنه لی ی. نه وهنده هیه نه م نافرته تازه پیگه ییشتوو منداله، زۆرجار که متهرخه می دهکا، واده بی ههویر ده شیلیم ده لیم ناگات لی بی، گویی ناداتی و خهوی لی ده کهوی و ناژهل ههویره که ده خوا.

له زینه بی خیزانی شی پرسی نه ویش وتی: خودا هه لئاگری به خودا له چاکه به ولاره هیچم لی نه دیوه. له ناو خیزانه کانی پیغه مبهردا ۱۱۱ تنهها (زهینه ب) هاوشانی عایشه ده بی، به لام له خودا ترساو هیچ خراپه یه کی پال نه دا، که چی (حه منه) ی خوشکی زهینه ب له بهر (زهینه ب) کهوته بلاو کردنه وهی بوختانه کهو هاویه شی دوو پرووه کانی کرد.

نه خۆشیه که ی عایشه نزیکه ی مانگیك درێژه ی کیشا، پاشان ورده ورده تۆزی باری له شی سووک بوو، شهوێك له گهل دایکی (مسطح) دا: که پووری نه بویه کر بوو ده چن بۆ دهشت بۆ دهست به ناو گه یاندن، دایکی (مسطح) قاچی هه لده خلیسکی ده لی: دهک مسطح خه جالهت و داهاو بی! عایشه ده لی: چۆن ده رباره ی پیاویکی موسولمانی موهاجیر که هاویه شی به در ی کردوه شتی واده لی ی. نه ویش ده لی: بۆ نه تزانیه چی گوتوه؟؟ نیت له نوو کهوه باسو هه والی بۆ ده گیر تته وه. نیت خاتوو عایشه واقی ورده میتنی و ده گهر تته وه بۆ ماله وه، گریان خه وو خواردنی لی هه لده گری. به دایکی ده لی بۆچی زوو نه م باسو خواست بۆ نه گیراومه وه؟؟ دایکی ده لی: کچم! له سه ره خۆ به. به خودا کهم ری ده کهوی نافرته تیکی وه کوو تۆ لای پیاویکی باش بی و هه ویسار بی، ناوو ناتۆره ی لی نه نین، نیت عایشه به شه وو به روژ پیشه ی بوو به گریان و شیوه!

پیغه مبهردا ۱۱۱ له مزگهوت و تارێك ده داو ده فهرموی: موسولمانینه بۆچی و له سه رجی ده رباره ی خیزانه کانی نا زارم ده ده ن؟ به خودا من بۆخۆم هیچ خراپه یه کم لی نه دیوون. ههستم به هیچ نه کردوه، موسولمانه کان له ناو خۆیان

دا لییان دهیته کیشه خهريک دهبی تیک بچن، بهلام پیغه مبهه ۞ نارامیان دهکاته وه نایه تی: په ره به دهنگ لی بهر زیو نه وه که یان به دن و بیدهنگیان دهکا.

نهجار ته شریفی دهچی بۆ مالتی نه بویه کرو دهست دهکا به نامۆزگاری عایشه داوای لی دهکا تویه بکا نه گهر له فهرزیک دا شتی واروی دابی. عایشه ده تی: به خودا تویه ناکه مو هیچیش نالیم. به لکو خودا بۆخوی بی به هاوارمه وه له تهنگانه رزگارم بکا (فصیر جیل) دهکه مه پیشه ی خۆم و نارام دهگرم.

نهجار عایشه ده فهرموی: من بۆخۆم دلنیا بووم له خۆم: که پاکم و بی تاوانم، بهلام هه رگیز چاوه روانی نه وه نه بووم نایه تی قورئان ده ربارم نازل بی، من به ته ما بووم پیغه مبهه ۞ به خه نه و روداوه ی بۆ رون بیته وه ده ریکه موی: که من پاکم و نه وه ی ده ربارم گو تراوه: جگه له بوختان و هه لبه ست هیچی تر نیه.

مال و خیزانی ته بویه کر ۞ له پهری تهنگ و چه له مه دا بوون و باوه ر ناکری که س تانیستا تووشی کاره ساتی واناخۆش و گران هاتبی.

هه ر لهوکاته دا نیگا بۆ پیغه مبهه ۞ هاته خواره وه من خۆشی و کامه رانی روی تیکردم، زانیسم دهرووم لی کرایه وه بهلام باوکم و دایکم ده کوته یان بوو، ده ترسان قورئان باسی خرابی من بکا. نهجار پیغه مبهه ۞ فهرموی: عایشه! مۆز ده بی په ره ر دگار پاکیه تی تۆ ناره خواره وه. نیه نایه ته کانی خۆینده وه ﴿ان الذین جاؤوا بالالفک عصبه منکم — تا دهکاته: والله یعلم و انتم لاتعلمون﴾.

عایشه ده فهرموی: نیه خۆشی و شادی کهوته ناو خیزانه که مانه وه، له خۆشیان نه مانده زانی چ بکهین و چ بلین: دایکم و تی: هه لسه بچۆ بۆلای پیغه مبهه رو سوپاسی بکه. وتم: به خودا ناچم و ته نه ها سوپاسی خودا ده که م. نینجا پیغه مبهه ۞ ته شریفی چو بۆ مزگه وت و نایه ته کانی خۆینده وه

رێژلێنان و شکۆمەندییهی کەبەعائیشە بەخشر او تارۆژی قیامت بەپراشت و داوێنپاکێ ئەو لەقورئان دا دەخوێندرێتەوه. لەقیامەتیش دا خێرو پاداشی زۆرو زەبەندە بۆتان. هەروا هەرەشەیی گەوره بۆ ئەوانەیی لەوبارەوه قسەیان کردوہ.. ﴿لکل امرئ منہم ما اکسب من الاثم﴾ بۆ هەریەکیک ئەوانەیی قسەیان لەو تاوانەدا کردوہ بوختانی بۆ عائیشە هەلبەستووہ بەشیکێی لەو عەزابە گەورەیی قیامت بەردەکەوی، ﴿والذی تولى کبره منہم له عذاب عظیم﴾ ئەوکەسەیی زۆریە ئەو تاوانەیی لەخۆ گرتووہو رۆژی سەرەکی هەبوو لەهەلبەستنی دا - کەزۆریە موفەسسیرین دەلێن: عەبدوللای کوری ئوبەییە - چوونکە ئەو یەکەم کەس بوو کەئەو بوختانەیی هەلبەست، عەزابی گەورەیی بۆ هەیه لەدونیاو قیامت دا، لەدونیا دا بەو: کەدوو پرووی یەکەیی ئاشکرا بوو لەناو کۆمەلگادا ریسوا بوو، لەقیامەتیش دا دەخوێتە بنکی دۆزەخەوہو شوێنی هەتا هەتایی ئەو شوێنی پر عەزاب و مەینەتیە.

هەندیک دەلێن: مەبەست بەوکەسە حەسسانی کوری ئابیتە. بەلام قسەییەکی دورو وی نەچوہ، چونکە حەسسان یەکیکە لەھاوێلە بەرێزەکانی پیغەمبەر ﷺ بەشیر داکوکی لەپیغەمبەر ﷺ کێردوہ، هەر ئەویش بوو پیغەمبەر ﷺ پێی فەرموو: ((اهجهم وجبریل معک)) یان ((وروح القدس معک)) ئەجار پەرەردگار ئەو موسولمانانە ئەدەب دا دەدا: کەخۆیان لەبوختانەکەدا هاوبەش کردو پۆلی خۆیان لەو تاوانەدا گیرا بەنۆشت سەرزنەشتی کردو فەرمووی:

١- ﴿لولا اذ سمعتموه ظن المؤمنون والمؤمنات بأنفسهم خیراً وقالوا: هذا افک مبین﴾ ئەی موسولمانینە! بۆچی: کەقسەیی بوختانکەرانتان بیست، بۆچی گومانی باشتان دەرپارەیی عائیشە نەبردو حوسنی ظەمتان بەکار نەهێناو نەتان گوت: ئەم قسەییە درۆیەکی هەلبەستراووی بێ بناغدیە! بۆچی بەصراحت بەپراشتی عائیشەتان رانەگیاندا؟ چونکە بێگومان ئەوێ رۆی دا

جینگای گومان نه بوو چونکه عایشه که گه ییشتوو سوپاکه به سواری ولاغه کهی صفوانی کوری (المعطل) کاتی نیوه ژ بوو، هه موو سوپاکه بینیان عایشه به سواری ولاغه کهی صفوانه بوو، پیغه مبه ریش ﷺ له گه لیان دا نه و دیمه نهی بینی، دهی نه گهر خوا نه خواسته شتیک روی بدایه و عایشه خیانه تی بگردایه، به ته نکید به شیوه یه کی تر ده بوو، ئاوا به بهر چاوه وه نه ده گه ییشتوو سوپا، به لکوو به شیوه یه کی شیردراوه ده بوو.

نه مهش نه ده بو ره و شتیک گشتیه و ئامازه به وه ده کا، که پیویسته موسولمان جگه له گومانی چاکه هیچ جوړه گومانیک تر به موسولمانان نه با. ﴿لولا جاءوا عليه بأربعة شهداء﴾ بۆچی نه وانه چوار شایه تیان نه هیئا بۆ چه سپاندنی قسه که یان؟!

﴿فاذ لم يأتوا بالشهداء، فأولئك عند الله هم الكاذبون﴾ جا کاتیک نه وانه سپاندنی چوار شایه تی برپا پیکراو ئاماده بکه نه بۆ چه سپاندنی تۆمه ته که یان، دیاره نه مانه به حوکم و بریاری خودا به دروژن حسیب کراون و تاوانبارو به د خون، جینگای برپا نین،

٣- ﴿ولولا فضل الله عليكم ورحمته في الدنيا والآخرة لمسكم فيما أفضتم فيه عذاب عظيم﴾ نه گهر نه ضل و به خشنده یی خودا نه بوایه به سمرتانه وه، له دنیا و قیامت دا گیرۆده ی سزایه کی گه وړه ده بوون، نه گهر نه ضل و گه وړه یی خودا نه بوایه: که له دنیا دا جوړه ها نیعمه تی پی دا و نه نیعمه تیکیان نه وه یه مؤلّه تان ده دا بۆنه وه ی بتوانن تۆبه بکه نه، ره حم کردنی شی له قیامت دا: که لیخو شبوون و تاوانپوشینتانه، نه گهر نه و نه ضل و ره حمه تی خودا نه بوایه په له ده کرا له سزادانتان له تۆلّه ی نه وه ی: که بوختانه که تان کرده سهره باسی سهره کی گفتوگو ی رۆژانه تان. ده تانگوت و ده تانگوت وه.

۴- ﴿اِذْ تَلَقَوْنَهُ اَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُوْنَ بِاَفْوَاهِكُمْ مَّا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ، وَتَحْسِبُوْنَهُ هِيْنًا، وَهُوَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمٌ﴾ واته: نه گهر فهضلو رهحه تی خودا نه بوایه عهزایی سهخت توشتان دههات؛ لهوکاته دا: که قسهو باسی بوختانه که تان قۆزتموهو هه ریه که تان له بهر خۆیموه پرسیاری لهوی تر ده کردو ده چوونه ناو پاسه که وهو هه ریه که تان له بهر خۆیموه رهملی ده هاویشتهو به بی به لگه قسهی خۆی تیهه لکیش ده کردو پیتان وابوو، نه وه کاریکی بچوک و ناسانهو شتیکی ناسایی یه! به لام باش بزانه نهو بوختانهو هه لبه سته له شه ریه دت و حوکمی خودا دا کاریکی خه تهرناک و تاوانیکی گه وه رهو سزا ناوهره، یه کیکه له تاوانه هه ره گه وه ره کان، چونکه پیسکردنی خانه وادهی پیغه مبه ری تیدایه، ناشرینترین رهوش وه پال خیزانی پیغه مبه ره ښکړه درا.

له سه حیه نه دا هاتوه ده فهرموئ: ((ان الرجل لیتکلم بالكلمة من سخط الله، لایعلمی ماتبلغ یهوی بها فی النار ابعده مما بین السماء والارض)) بیگومان پیاو جاری واده بی قسه یه که ده کا لهو قسانه ی ده بنه هو ی ناره زامه ندیی خودا، نازانی چهند تاوانیکی گه وه ره ی تیدایه، نهو قسه به نه ندازه ی نیوان ناسمان و زهوی به دۆزه خ دا ده بیاته خواری.

به کورتی په ره وردگار سی تاوانی وه پال بوختانه که ره کان دان و به سوڼگه ی نهو تاوانانه شه وه عهزایی گه وه ره ی بۆ داناون:-

أ- قۆزتنه وهو بلاو کردنه وه ی بوختانه که به شیوه یه کی به رفراوان، نه وه بوو یه کی که تووشی یه کی که ده بوو دوا ی سه لام و چاک و چۆنی له یه کتریان ده پرسی ده نگ و باس چیه و چ هه والیکت بیستوه؟ شهویش یه که سه ر باسی بوختانه بۆری ده هی نایه پی شه وه. هه تا باش باش به ناو هه موو خه لک دا بلاو بۆوه، مال و خیزان نه ماو هی وه خان نه ما نه م هه والی تیدا باس نه کری.

ب- قسه یه که به زویان ده گوتراو چ واقعیکه نه بوو، قسه یه که بوو فپری ده دراو بی به لگه و نیشانه و شاهیدو نیشتات.

ج- به سووک زانینی بوختانه که و پتیا و ابو شتیکی که مه به لام له راستی دا لای خودا زۆر گه و ره و گرنگه و بوختانه که و بلا و که ره و هی شیای و عه زابی سه خته.

٥- ﴿وَلَوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُوْا قُلْتُمْ مَا يَكُوْنُ لَنَا اَنْ نَّتَكَلَّمَ بِهٰذَا، سُبْحٰنَكَ هٰذَا بُهْتٰنٌ عَظِيْمٌ﴾ بۆچی که نه و دهنگ و باسه نه شیاهه تان بیست خیرا نه تانگوت: نه مه ناگوئی و راستی تیدا نیه و نابی قسه ی له و جوړه به زویانی ئیمه بگوتی و به ده می ئیمه بکری. بۆ نه تان گوت ره وای نه ئیمه ناموس و عه رضی پیغه مبه ر **۱** بغهینه به ریاس و لیکنۆلینه وه.؟

بۆ نه تان گوت (سبحان الله) چۆن ده بی قسه ی وا و بوختانی له و جوړه بۆ خیزانی پیغه مبه ر **۲** هه لبه ستری؟ ده بوایه یه کسه ر بلین: ئیمه سه رمان سوپا وه و له گه و به یی نه م کاره و خودا زۆر به رزو پیروژه و دووره له وه ی خیزانی پیغه مبه ر که ی ره و شتی وای هه بی! ده بوایه یه کسه ر بلین: نه مه بوختانیکی فره مه زنه و هه لبه ستراویکی بی بناغه یه و تاوانیکی گه و ره و گرانه و نازاردانی پیغه مبه ر و نابی ئیمه شتی و ره چا و بکه ی و بلاوی بکه ی نه وه. ده بوایه بلین: خودایه ئیمه له و تاوانبارانه به رین و خۆمان ناخه ی نه پیری نه وانه وه. نامانه و بی به گوئی خۆمان شتی و ابیستین و به زویان شتی و ابلیین، به کورتی ده بوایه بلین: خودای ئیمه زۆر له و به رزو پیروژتره که رازی بی به سته می بوختانه که ران و عه زابیان نه دا له سه ر نه و تاوانه گه و به یه. زۆر دوورو نه گونجاوه هاوسه ری پیغه مبه ر **۳** تاوانی ناوه های لی رویدری، دین و عه قل شتی و به نه گونجاو ده زانن، نه مه نه زیه تدان پیغه مبه ر و تاوانه و نه بجا مه درانی له دونیا و قیامت دا نه فرین لی کراون، خودا بۆخۆی ده فهرمو ی: ﴿اِنَّ الَّذِيْنَ يُّذَوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فِى الدُّنْيَا وَالْآٰخِرَةِ﴾ (الاحزاب/٥٧).

٦- ﴿يَعْظُمُ اللّٰهُ اَنْ تَعُوْدُوْا لِمِثْلِهٖ اَبَدًا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ﴾ په و ره دگار په ندو نامۆزگاریتان ده کا، جله و گیریتان لی ده کا له وه ی جارێکی تر

بگه پێننهوه بۆسەر ئەم جوړه کارانه، نابێ و ناگووێ جارتیکی تر تاوانی ناوهها
 نه بچام بدهن، نه گهر تێوه نههلی ئیمان و باوهڕن و بپواتان به شەرع و یاسای خودا
 ههیه و ریزی پێغه مبهەر ﷺ ده گرن و پابه ندی فرمان و جلغو گه ریه کانی نایینن
 جارتیکی توخن کاری ناوا مه کهون!

﴿وَيبين الله لكم الآيات، والله عليم حكيم﴾ واته: پهروهردگار
 نه حکامی شەرعی و نادابی نایینی و کۆمه لایه تیتان بۆرون ده کاته وه،
 پهروهردگار ده زانی چی له بهر ژه وه ندیی بهنده کانیه تی و چی کۆمه ل و ریزه کانیان
 رێک ده خا، ناگاداره به سهر حال و چۆنیه تی بهنده کانی دا، پاداشی هه موو
 ئاده میزادێک به گوێره ی کرده وه کانی ده داته وه، هه کیم و دانایه له یاسا دانان و
 مه زنده کردنی دا، له بهر پێوه بردنی نیش و کاری دروستکراوانی دا، نه و
 نه رکانه ی ده یاغاته سهر بهنده کانی به خته وه ری دونیا و قیامه تیان ده سته بهر
 ده کا.

۷- ﴿ان الذين يحبون ان تشيع الفاحشة في الذين آمنوا لهم عذاب الیم
 في الدنيا والاخرة، والله يعلم وانتم لاتعلمون﴾ بێگومان نه وانه ی
 به مه به سته و به نه نه قه سته فاحیشه بلا و ده که نه وه، نه وانه ی پێیان خو شه
 به دره وشته ی بلا و بپێته وه هه وائی داوێن پیسی و زینا له نێو کۆمه لای
 موسولمانان دا بییسترێ و باو بی، نه وانه له دونیا دا سزای سه خته و به نیشیان
 هه یه، له دونیا دا داری هه دو درۆزنیان لی ده درێ و شایه تییان وه ر نا گیرێ،
 له قیامه تیش دا عه زابی دۆزه خ. خودا بۆ خو ی هه قانیقی هه موو شتێک
 ده زانی و هه یچی لی گوم نابێ، ده زانی ناو دله کان چیان تێدا یسه و چیان تێدا
 هه شار درا وه. که وایی هه موو شتێک بۆ لای خودا بگه ر پێننه وه به هه له ناچن،
 تێوه بۆ خۆتان به هو ی نه زانی و ناگادار نه بووتان به سهر واقیعی رودا وه کان دا
 زۆر له هه قایی شته کان نازانن، شتێک مه لێن: که زانیاریتان ده رباره ی نه
 به تاییه تی ده رباره ی هاوسه ره کانی پێغه مبهەر ﷺ.

ئیمام ئەحمەد لە شەربانەوه لە پیڤە مەبرەوه ﷺ دەفەر موی: ((لا تؤذوا عباد الله ولا تعيروهم، ولا تطلبوا عوراتهم، فانه من طلب عورة أخيه المسلم طلب الله عورته حتى يفضحه في بيته)) واتە: ئەزبەتی بەندەکانی خودا مەدەن عەبیداریان مەکەن حەیاو ناموسیان مەخەنە بەر لیکۆلینەوه و پرس و پرسیار، حەیاو ناموسی موسولمانان لە کەدار مەکەن، چونکە بێگومان کەسێک بیهوی ناموس و عەورەتی بۆ موسولمانی لە کەدار بکاو بیخاتە سەر دەم و زاران، خودا لە مال و مندائی خۆیدا ریسوای دەکا.

ئەم ئەدەبەداتە خودایی یە مانایەکی فرەگەنگی هەیە، چونکە بۆلایوونەوهی دەنگو و باسی داوین پیسی لەناو کۆمەلگادا ئادەمیزادان هەڵدەنێ بۆ ئەنجامدانی، وایان لێ دەکا بەشتیکی ئاسایی بزانی و تێی بکەون!

نایەتە کە ناماژە بۆ ئەوه دەکا: کەتەنھا حەزکردن لە بۆلایوونەوهی فاحیشتە دەبیته هۆی سزای سەختی دۆزەخ. جێا کەوابێ ئەوانە ی بە فەعیلی بۆلای دەکەنەوه تاوانیان گەورەتر و سزایان سەخت تر و زیاتر خۆیان شیای و عەزابی خودا دەکەن. ئاشکراشە سەرچاوەی حەزکردن لەناو زڕاندن و تۆمەتبارکردنی ئادەمیزادان رق لیبوون و دزاندنیانە. خۆبەزلزانی و خۆ بەرزگرتنە بەسەر خەڵک دا، حەسوودی بردنە بەخودا پێداوان، پێی ناخۆشە کۆمەلگا ئارام و بەختەوه بێ. وادەزانێ لە کەدار کردنی ناموسی خەڵک و ناو زڕاندیان رێزو شکۆمەندییە بۆخۆی، بەلام باوانەزانێ، ئەوه دەبیته هۆی ریسوایی خۆی!!

۸- ﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَإِنَّ اللَّهَ رُؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ ئەگەر فەضل و بەزەبی خودا نەبایە. شتیکی تەرتان بەسەر دەهات، وەلامی ﴿لَوْلَا﴾ مەزەندە کراوه لە دەقە کەدا، واتە: ئەگەر فەضل و بەزەبی خودا نەبایە بەهێلاک دەچوون، یان خودا عەزابی دەدان و هەمووتانی قەڵاچۆ دەکرد، بەلام خودا

به لوطفو لی بووردهیه بۆ بهندهکانی و رهحمیان پی دهکا، تۆیهی لهتۆیهکاران وهرگرت، نهوانهی دهستیان لهم بوختانهیا ههبوو تۆیهیان کرد تۆیهیان لی وهرگیرا، شارهزایی کردن بۆ ریبازی راست و بهرنامهی تۆکمهو خودا پهسند، ترساندنی لهوهی جارتیکی تر بگهڕینهوه سهر ئهو رهوشته دزیوه: که لهکهدار کردنی خانوادهی پیغهمبهری ﷺ تێدایه.

بۆی رونکردنهوه ئهو بوختانه چهند کردهوهیهکی دزیوو چ تاوانیکی گهورهو سامناکه. بۆیه لهنایهتی دواپی دا موسولمانان لهوهسهوهسی شهیتان دهترسینی و دهفرموی:

۹- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ، وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ ئهی ئهو کهسانهی خاوهن باوهڕن و خودا بهیهک دهناسن و شوین پهیامی پیغهمبهری خودا کهوتوون، شوین ههنگاوی شهیتان مهکهون، ریبازی ئهو پهیرهو مهکهن، گوێ بۆ وهسهوهو ختوکهی مهگرن، ریکا مهدهن کارتان تی بکاو ههلتاغهلهتینی، گوێچکهی خۆتان بۆ بوختان و قسهی ناشیرین کلۆر مهکهن، ههول مهدهن فاحیشه بییسن و بلاری بکهنهوه بهناو موسولمانان دا، کهسیک شوین ههنگاوی شهیتان بکهوی، بادلتیا بی کهشهیتان جگهله فرمان کردن بهفهحشاو خراپهکاری فرمان بهشتی تر ناکا، ههر شتیك زۆر ناشیرین نهبی شهیتان فرمانی پیناکا، ههر شتیك شهریعهتی خودا نههی لی نهکردبی و عهقل و سروش قیزی لی نهکاتهوه شهیتان فرمانی پیناکا و خهلکی بۆ ههلتانی... کهوابوو دروست نیه بۆ موسولمان شوینی بکهوی و بهقهسی بکا!

نایهتهکه ههرچهنده بهتایبهتی جلهوگیری لهموسولمانان کردوه لهوهی: کهشوین ههنگاوی شهیتان بکهون، وهلی لهپراستی دا گشتی یهو فرمانهکه ههموو موکهلهفیک دهگریتهوه، چونکه دوابهدواي خطاب لهگهڵ موسولمانان دهفرموی: ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ...﴾ نهمهش نوسلوبی گشتگیره و

ئەو دەگەییەتی: کە هەموو کەس بە مەرجی تە کلیفیان لە سەر بێ نابی توخن ئەو تاوانانە بکەون! بۆیەش لە سەر تاوێ بە تاییبەتی ناوی موسولمانانی هێنا بۆ ئەوێ زیاتر توندو تیژی بکەن لە خۆ پاراستن لە تاوان تا نە چەنە ریزی بوختانکەران و وە کوو ئەوان شیایوی عەزابی دۆزەخ نەبن.

﴿ولو فضل الله عليكم ورحمته ما زكي منكم من أحد﴾ نە گەر فەضل و نعیمة تی خودا نە بوا یە بۆ ئێو: کە تەو فیقی دان بۆ ئەوێ تۆبە بکەن و لە تاوان پاک ببنەو، کەس لە تاوان رزگاری نە دەبوو کەس لە نەخۆشی شیرک و تاوان و رەوشتی ناشیرین قوتاری نە دەبوو، بە لکوو خیرا سزای ریشە کێشکەری بۆ دەناردن و لە ناوی دەبردن! وە کوو لە نایە تێکی تێدا دە فەرموی: ﴿ولو يؤاخذ الله الناس بظلمهم ما ترك عليها من دابة﴾ (النحل/٦١).

﴿ولكن الله يزكي من يشاء والله سمیع علیم﴾ بە لام پەر وەرد گاری حەکیم و دانا بە نەندەکانی خۆی بە تۆبە کردن لە تاوان پاک دە کاتەو و تۆفیق یان دەدا بۆ کاری چاک و خودا پەسند، کە سێک خودا بیهوی پاکێ بکاتەو، رەحمی پێ دە کاو رێگای تۆبە کردنی فێر دە کا، تاوانەکانی دە شواتەو وە کوو چۆن دە ریارە ی بوختان بە هەنایشە تۆبە ی لە حەسسان و میس طەح و غەیری ئەوانیش وەر گرت. خودا قسە و رازی بە نەندەکانی دە بیسی بە تاییبەتی لە حالە تی ئە نجامدانی تاوان و نیخ لاص بۆ لی پزگار بوونی و سپینەو و داپۆشینی، زاناو ناگاداره بە سەر هەموو شتێک داو دە زانی کێ بە کردار و گوشتار شیایوی هیدایەتدانەو کێ شیایوی گومرا بوونە.

دە زانی کێ سوور بوو لە سەر بلا و کردنەوێ فاحیشەو کێ تۆبە ی لێ کردو و گەراو تەو، هەر کە سە بە گوێرە ی خۆی سزا و پاداشی خۆی وەردە گرتەو.

ئە بچار دوا ی ئە دە بدانانی ئە هلی بوختان و ئەوانە ی پڕوایان بە قسە کانیان کرد بوو، ئە دە بی ئە بویه کێش دا دەدا، ئەو بوو حەز رەتی ئە بویه کە سویتندی خوارد: کە تێر یار مە تی میس طەح نە داو لەو بە ولایە هیچی نە داتی. ئەم میس طەحە کوپی پوری حەز رەتی ئە بویه کە بوو، هەتیوو بسو لە مالی

ئەبویە کردا بوو ئەو سەرپەرشتی دەکرد، بەختی دەکرد، تێتر پەرەردگار بەم نایەتە ئەدەبی ئەبویە کەری داداو فەرمووی: ﴿وَلَا يَأْتِلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُوتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ واتە: باخاوێن فەضل رێژ لە نایین و رەوشت و چاکە کردن دا لە هەبویی سامانداریی دا باسوێند نەخوا: کە تێتر مال و سامانی خۆی نابەخشی بە خەزمە نزیکە کۆچکارەکانی وەکوو میسڵح کە کۆری پووری ئەبویە کر بوو هەژارو نەبوو بوو. کۆچکار بوو، لەمە کەمە کۆچی کردبوو بۆ مەدینە هاویەشی شەری بەدری کردبوو.

﴿وَلِعَفْوًا وَلِيَصْفَحُوا﴾ بە لێبۆردە بێ بۆ خراپە کارو چاوپۆشی لە تاوانەکانیان بکەن، سزایان ئەدەن و لە بەخششی خۆیان بێ بەشیان نەکەن، بێ تاوانە خاوەن فەضل و رێزدارانە بگەڕێنەو سەر حالی پێشوویان و لەو پێش چۆنیان هەلس و کەوت کردووە لە گەڵ ئەو جۆرە خەزمە هەژارانەیان دا، بەلەو دواش هەروا بکەن، چونکە کەسێک جارێک هەڵی کرد، پێویستە زیاد لە سزای خۆی سزای تر نەدرێ، دەی خۆ میسڵح داری هەدی لێدراو تۆڵەیی هاویەشی کردنی بوختانی لێ سەندرا، تۆبەیی کردووە گەڕایەو، خوداش تۆبەیی لێ قبوڵ کرد!

﴿إِنَّا تَحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ، وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نایا ناتانەوی خودا تاوانە کاتنان لە سەر پێوشتی و لێتان خوش بێ؟؟ چونکە پاداش لە نمونەیی کردووەیە، کە تۆبە لە تاوانی کەسێک خوش دەبن. کە خراپەیی بەرامبەر ئە نەجام داوێن خوداش ناوا لە تۆبە خوش دەبی، وەکوو تۆ چۆن لێبۆردنت هەیی بەرامبەر تاوانکار، خوداش بەوجۆرە لێبۆردنی بۆ تۆ دەبی.

پێتەمبەر ﷺ لە فەرموودەییەکی دا: کە طەبەرانی لە جەریرەوێ رێوایەتی کردو: دە فەرمو: ((مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يَرْحَمُ، وَمَنْ لَا يَغْفِرُ لَا يَغْفِرُ لَهُ، وَمَنْ لَا يَتُوبُ لَا يَتُوبُ لَهُ)).

ئەمانە ھەلئان و تەشجىع كىرنە بۆ لىيخۆشبوون و چاوپۆشى كىردن
لەتاوانباران، وادە دانى خودايە بۆ بەندەگانى بەلىيخۆشبوون و چاوپۆشى كىردن
لەتاوانى تۆبەكاران، ھەزرىتى ئەبوبەكر ؓ كە ئەم ئايەتە نازلېبووخىرا
فەرموى: بەلى سۆيىند بەخودا ئىمە پېمان خۆشە خودا لېمان خۆش بى،
پاشان دەستى كىردەو بەيارمەتيدانى ميسطەحو بەخشندەبى بۆى.
تېيلىنى:

ئىمامى مالىك لەرستەي **﴿يعظكم الله ان تعودوا لمثله ابدا﴾** ئەم
ھوكمانەي دەرھىتاوہ: دەفەرموى:

كەسىك جىنئو بە ھەزرىتى ئەبوبەكر ھەزرىتى عومەر بدا تەمبى
خواردوو دەكرى، كەسىك جىنئو بەعائىشە بدا دەكوژرى. چۈنكە پەرۋەردگار
لەم باروہ دەفەرموى: **﴿يعظكم الله أن تعودوا لمثله أبدا ان كنتم مؤمنين﴾**.
جا كەسىك جىنئو بەعائىشە بدا بوختانى بۆ بكا، بىگومان سەرىپچى
فەرمانى قورئانى كىردەو، كەسىكىش سەرىپچى فەرمانى قورئان بكا
دەكوژرى!

ئىبنوكەئىر دەفەرموى: زانايان كۆ رايان ھەيە لەسەر ئەوہ: كە كەسىك
دواى ئەوہى خوا ئەم بەرئەتەي خاتوو عائىشەي راگەياند، بوختانى بۆ بكا
ئەوہ بىگومان كافىرەو دژايەتې فەرمانى خودا دەكا. ئەمەش رەتكىرنەوہى
بۆچۈنەكەي ئىبنولعەرەببىيە: كە دەلى: ھاوہلانى شافىعى گوتىيانە: كەسىك
جىنئو بەعائىشە بدا تەمبى دەكرى. ۋەكوو باقى مۇسولمانانى تر ^(۵).

بەلگەي ئىمام مالىك بەم جۆرەيە دەفەرموى: بوختانكەران بوختانيان بۆ
عائىشە كىردو تۆمەتى زىنايان ۋەپال دا، پەرۋەردگار بەرئەتەي ئەو خاتونەي
لەو تاوانە راگەياند، جا كەسىك دواى ئەوہ سوور بى لەسەر بوختان بۆ كىردنى
ماناى ئەوہيە خودا بەدرۆ دەخاتەوہ، كەسىكىش خودا بەدرۆخاتەوہ يەكسەر
كافىر دەبى.

(۵) تەفسىرى قورطوبى ج ۶/ ۳۵۳۵ طبع دار الكفر/ ۱۹۹۹.

ئايه ته كەش ئەوه دەگەيەنئى: كە حەزرەتى ئەبوبەكر دوا پيغەمبەر ﷺ گەورە ترين ئادەمىزادى تۆمەتى ئىسلامە چونكە پەرورەدگار لەم ئايەتەدا بەچەند صيفاتيک وەصفى کردووە، هەموويان نیشانبەى گەورەيى ۱۱ شکۆمەندىي ئەو زاتە پەرۆزەن ئەناین دا.

ئىمام فەخرى رازى لەم ئايەتە ﴿وَلَا يَأْتَلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ﴾ چوار صيفەتى بەرزى دەرھێناون، يەكێك لەو صيفەتانە ئەوھيە: بەخاوەن وەصفى موطلمقى داناو، بەبى قەيدو شەرت فەضلى رەھای وەپال داو.

ھەر وەھا وەصفدارى کردووە بە ﴿أُولُوا الْفَضْل وَالسَّعَةِ﴾ كە بەکوھیناویەتى ئەك بەتاك ئەك بەتايبەتى. ھەندى لەزانایان فەرمويانە: كاتێك حەزرەتى مەريەم تۆمەتى داوێن پيسى وەپال درا پەرورەدگار لەسەر زوبانى عيسای كورێ تەبرىشەى كرد. وەلى كاتێك خاتو غائیشە بەداوێن پيس تۆمەتبار كرا پەرورەدگار بوخۆى بەقورئان بەراتەتى غائیشەى راگەياندا. ^(١)

رەوايەتەكراو لەعەلى كورێ زەيدى كورێ جودعانەو لەنەنكییەو لەعائیشەو دەفەرموئى: ئۆ بەھەر وە رێز دراو بەمن نەدراو بەھىچ ئافەرەتێكى تر، (١) حەزرەتى جویررائیل وێنەى منى لەئاسمانەو لەسەر لەپى دەستى خۆى بۆ پيغەمبەر ﷺ ھینا و فەرمانى پيكرە: كە مارەم بكا، (٢) تەنھا منى بەكچى ھیناوە، ھاوسەرەكانى تری ھەموويان بێوھژن بوون. (٣) كاتى وەفاتى كرد سەرى لەباوەشى من دا بوو، (٤) لەمالى من دا نیشراو، (٥) فەریشە دەورى مالاھەمى منیان دا. (٦) ئەگەر لەلای ھاوسەرەكانى تری نىگای بۆ بەھاتايە لى دوور دەكەوتنەو. بەلام ھەركاتى لەلای من نىگای بۆ بەھاتايە لىم جیا نەدەبوو. (٧) من كچى جێنشین و ھاوڕۆى و خوشەويستە كەمى، (٨) بەراتەتى پاك و خاوەتى من لەئاسمانەو نازل بوو. (٩) وادەى لىخوشبوون و رزق و رۆژى بەھەشتەم پى دراو.

(٦) تەفسیری قورطوبى ج ٦/ ٣٥٣٩.

سزای بوختانکه ران نهوانه ی بوختانیان به خاتو عایشه کرد

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ

الْمُؤْمِنَاتِ لَعْنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

﴿٢٤﴾ يَوْمَ يُؤْفِكُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ

الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾ الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ

وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ

مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾

دوای به بیانکردنی خه بهری بوختان و سزای بوختانکه ران و ته مبی کردنی نهوانه ی لمبوختانه کموه گلان، نه مجار پهروه ردگار به ناشکرا به پرائه تی عایشه ی راگه یاند، له تهك نهوهش دا حوکمیکی گشتی بهیان کرد، حوکمه گشتیه کهش نهوهیه: هه که سیك بوختان به موسولمانیکی داوین پاک بکا، نهوه له په جهه تی خودا دووره و سزایه کی گه وره ی بو دانراوه.

ته مهش هه په شهیه کی توندو تیژه بو نهوانه ی بوختان به ئافره تی داوین پاک ی بی تاوان ده کهن! ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ﴾ بیگومان نهوانه ی پیاو و ئافره تی داوین پاک ی خاوهن سپروا و موحصه و موسولمان و خودا په رست و بی ناگا له تاوان، تۆمه تبار ده کهن و بوختانیان بو هه لده به ستن به ناحق تاوانی زینایان و هپال ده دهن و ناویان ده زپین، ﴿لَعْنُوا فِي

ته فسیری رهوان

الدنيا والآخرة ولهم عذاب عظيم ﴿٢٣﴾ ئەوانه له‌دونیاو قیامه‌ت دا نه‌فرینیان لی
 کراوه، له‌ره‌حه‌تی خودا بی‌به‌شن، غه‌زه‌بو قاری خودایان له‌سهره، له‌قیامه‌ت
 دا عه‌زابی به‌نی‌شو سامناکیان له‌سهره، تۆ‌له‌بی تاوانی بوختانه‌که‌یان لی
 ده‌سه‌ندری، نیمامی نه‌حه‌دو موسلیم بوخاری و هی تریش له‌نه‌بو هوره‌یره
 ریوایه‌تیان کردوه ده‌فرمو‌ی: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فرمو‌ی: ((اجتنبوا السبع
 الموبقات، قيل وما هن يا رسول الله؟ قال: الشركه السحر، وقتل النفس التي حرم
 الله الا بالحق، واكل الربا، واكل مال اليتيم، والتولي يوم الزحف، وقذف المحصنات
 الغافلات المؤمنات)) خۆتان پیاریزن له‌حه‌وت تاوانه به‌هیلاکبه‌ره‌کان، گوترا: ئەو
 حه‌وت تاوانه فه‌وتی‌به‌ره‌ چین ئە‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فرمو‌ی:
 هاوه‌لدانان بو خودا، سی‌حر کردن کوشتنی ناده‌میزاد به‌ناحه‌ق، خواردنی ریا،
 خواردنی مالی هه‌تیو هه‌لاتن له‌روژی هه‌رش بردن بو‌سه‌ر دوژمن،
 بوختانکردن به‌نا‌فه‌تی مو‌حه‌نه‌و بی‌نا‌گاو موسولمان.

که ده‌فرمو‌ی: ﴿غافلات﴾ ناما‌ژه‌یه بو. ئە‌و نا‌فه‌رته‌نه‌ی بی‌نا‌گای
 له‌بیلاتی ناپاکان چونکه داوین پاك‌ن و تاوانیان نه‌کردوه، هه‌چ حه‌زه‌ری‌ك
 وه‌رنا‌گرن، دل‌و ده‌روونیان پا‌که‌و هه‌چ ترسیان نیه، که‌بوختانه‌که ده‌بیست
 وه‌کوو له‌حه‌وارا به‌ر بینه‌وه وایه.

له‌فرمووده‌یه‌کی تر‌دا پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فرمو‌یه‌تی: ﴿قذف المحصنة يهدم
 عمل مئة سنة﴾ بوختانکردن به‌نا‌فه‌تی داوین‌پاک‌و موسولمان کرده‌وی سه‌د
 سال‌قه‌لا‌چۆ ده‌کا.

﴿يوم تشهد عليهم ألسنتهم وأيديهم وأرجلهم بما كانوا يعملون﴾
 عه‌زاب و سزادانی بوختانکه‌ران له‌روژی قیامه‌ت دایه، ئە‌و روژی زوبانیان و
 ده‌ست و قا‌چیان شایه‌تیان لی ده‌ده‌ن به‌و کرده‌وانه‌ی کردیانن، چ تاوانی‌کی
 به‌زوبانی کرده‌و زوبانی خۆی شایه‌تی لی ده‌دا، هه‌روا چ تاوانی‌کی به‌ده‌ستی
 نه‌ج‌ام داوه ده‌سته‌که‌ی لی ده‌بیته‌ شایه‌ت. هه‌روا قا‌چ و نه‌ندامه‌کانی تریش

عائیشه و ده فرموی: ﴿الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ، وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ﴾ نافرەتی داوین پیسی زیناکار شیای پیای داوین پیسی زیناکاره، پیای داوین پیسی زیناکار شیای ئەوێه نافرەتی داوین پیسی زیناکار بێتی.

﴿وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ، وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ﴾ نافرەتی داوینپاکی خاوەن ناموس بۆ پیای موسولمانی خاوەن ناموسه، پیای داوینپاکی موسولمان له خودا ترس شیای نافرەتی داوینپاک و عەفیفەیه. چونکه وه کوو ده لێن: (تهیری گول عاشق به داری ژقنه مووته) هه موو خاوەن رهوشتێك چاك یان خراب، له گهڵ هاو وینهی خۆی هه لده کا ده گونجی، لیکچوون له نه خلاق و رهوشت دا رۆلێکی گرنگیان ههیه له بنه ماکانی پێکه وه ژیان و بهردهوام بوونی هاوسه ری. وه کوو له نایه تیکێ تردا ده فرموی: ﴿الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرَكَةً، وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ﴾ (النور/٣) مه بهست به (الخبیثات و الطیبات) نافرەتی بهد رهوشت و داوین پیسه. واته: عاده تی نافرەتی بهد رهوشت وایه مه یلی له پیای بهد رهوشته، نافرەتی رهوشت جوان مه یلی له پیای عەفیفو خاوەن رهوشته..

ده شگونی مه بهست به (الخبیثات) نمو وشانه بن که بوختانه که یان لی پێك دی، نمو کاته ماناکه نمو شیوهیه ده بی، وشه ی ناشرین و بوختان و هه لبه سترای شیای پیای خوێری و ده روون نه خوش و رهوشت ناشرینه.

به پێچه وانه شه وه قسه ی جوان و پێك و پێك پیای داناو عاقل و هوشمند ده یکا. پیای داناو عاقل موسولمان قسه ی بوختان که مران رەت ده که نه وه و بروایان پێ ناکه ن! جا چونکه پێغه مبه ر ﷺ بۆ خۆی کاکله و جهوهمری پاکانه، چاکترینی ناده میزاده به گشتی، ده بی خاتوو عائیشه ی خێزانی شه ی پوخته ی پاکان بی، که وابی بوختان که مران ناما قۆلیان کردو بۆ خێزان گوت، نه وه ی به نه ویانه وه گوت: له گهڵ واقیعی حال دا نا گونجی و دووره له پاک و خاویتی عائیشه و په روه رده جوونی له مالی باوکی داو له خزمهت پێغه مبه ردا ﷺ.

﴿أولئك مبرؤون مما يقولون لهم مغفرة ورزق كريم﴾ ئەو پاك و بێگەردانەى وەكوو صفوان و عایشە ﷺ دوورن و بەرین لەوێ بوختانكەران پێیانەوێ دەتێن. ئەو بێ تاوان و داوینپاكانە، لێخۆشبون و تاوانپۆشی خودایان بۆ هەم، رزق و رۆژی پاك و خاوینیان لەبەهەشتی بەرین دا بۆ دابین كراوە و دەیاندریتى. وەكوو لەنایه تیكى تردا دەفرموى: ﴿واعتدنا لهم رزقا كريما﴾ (الاحزاب/٣١) بەم جۆرە باسى روداوى بوختان كۆتایی هات، ئەو روداوەى: كە كۆمەڵى موسولمانانى تیدا گیرۆدە بوون لێیان بوو بەتەنگانەى كى فرەمەن، تەنگانەى كى وەها: كەروى لە ناو خێزانى پێغەمبەر ﷺ كردو مەبەستیان ئەوەبوو بتمانەو شىقە لە مالى پێغەمبەر ﷺ داپەرن و لەكەدارى بكەن.

پەرورەدگار هەرگیز قبول ناکا و ناهیتلى: كە لەخانەوادەى پێغەمبەردا جگە لەعەنەصورى پاك و خاوین و داوینپاك هەبى،.. پەرورەدگار پێغەمبەرى ﷺ كەردو بە (القدوة الحسنة) بۆ موسولمانان، خانەوادەكەشى نمونەو پێشانگایە بۆ خێزانى موسولمانان.

ئیزن وەرگرتن بۆ چوونه ناو مال دێدەنى كردن

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾
فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ

قِيلَ لَكُمْ اَرْجِعُوا فَاَرْجِعُوا هُوَ اَزْكٰى لَكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
 عَلِيْمٌ ﴿٢٨﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَدْخُلُوْا بُيُوْتًا غَيْرَ مَسْكُوْنَةٍ
 فِيْهَا مَتَعٌ لَّكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَبْذُرُوْنَ وَمَا تَكْتُمُوْنَ ﴿٢٩﴾

دهرباره‌ی سه‌به‌ب نزولی نایه‌تی ژماره (٢٧) فه‌ریابی و ئیبنو‌جهریر
 له‌عه‌دی کوری ثابتوه ریوایه‌تیا‌ن کردوه ده‌لێن: ئا‌فره‌تیکی ئه‌نصاری ها‌ته
 خزمه‌ت پیغه‌مبه‌روﷺ عه‌رزێ کرد ئه‌ی ره‌سوولی خودا! من له‌مالی خۆم دا
 جاری واده‌بی به‌شیوه‌یه‌کم پێم ناخۆشه‌ که‌س بم بینێ، که‌چی زۆرجار پیا‌وانی
 خزم و که‌سو کار خۆ به‌مالم دا ده‌که‌نو به‌و شیوه‌یه‌ ده‌مبینن، نازانم چی
 بکه‌م؟ ئیتر نایه‌تی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى
 تَسْتَأْذِنُوا.....(الایه)﴾ نازل بوو.

دهرباره‌ی نایه‌تی ژماره (٢٩) ئیبنو‌نه‌بی حاته‌م له‌موقاتی‌لی کوری
 حه‌ییانه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: که‌نایه‌تی ئیزن وه‌رگرتن بۆ چوونه‌ ناو مالی
 خه‌لك نازل بوو، هه‌زره‌تی نه‌بو‌یه‌که‌ر ﷺ فه‌رمو‌وی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا!
 بازگانه‌کانی قورهبیش له‌نیوان شام و مه‌که‌کو مه‌دینه‌دا هامو شۆده‌که‌نو
 له‌پێگا هه‌ریه‌که‌یان خانی تایبه‌تی‌یان هه‌یه، نه‌وانه: که‌له‌پێگا لاده‌دن بۆ
 خانووی خۆیان چۆن ئیزن وه‌رگرن و سه‌لام بکه‌ن؟؟ خۆ که‌سیان تێدا نیشته‌جێ
 نیه.

ئیتر نایه‌تی ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُوْنَةٍ..
 (الایه)﴾ نازل بوو. په‌یه‌نده‌یی ئه‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته‌ به‌هێ پیشه‌وه له‌م روه‌ویه:
 که‌له‌وه پیشه‌وکی ئه‌وانه‌ی دیاری کرد: که‌بوختان به‌دا‌وتنپاکان ده‌که‌نو
 چیرۆکی بوختانه‌رانی خاتوو عانیشه‌ی گێپرایه‌وه، نه‌جار گونجاو بوو ئاداب و

رەھىتى چۈنە مال ۋە دېدەنى كىرىش ۋە گرگىزىش سالا كىرىش بىلەن بىرگە
 ياساۋ رېئاسى بۇ دېنى ۋە فەرمان بەمۇسۇلمانان بىلەن: پەيغەمبەر بىلەن بۇ ئەھۋى
 دۈرۈر بىلەن ئەھۋەت ۋە گۇمان، ھەر لەھۋە ھەلە كۈتتە سەرئال ۋە ھالى خەلگى
 بەبى ئىزىش ۋە رۇخسەت ۋە گرگىزىش خۇبەمالى كەس دا نەكەن، ھەروا لەگەل
 ئافرەتى نامەھرەم دا خەلۋە نەكەن ۋە خۇيان نەخەنە بەر تۆمەت ۋە زۇبانى
 بەختانكەران ۋە ھەلىيان بۇ نەپەخسىنن بوختانىيان بۇ ھەلەستەن. لەھەمان كات
 دا ھال ۋە زەئى خەلگى بەرچاۋ بىگىر، مۇراعاتى ئەو كەسانە بىلەن
 كەنایانەۋى خەلگى لەمالى خۇيان دا بىلەن بىلەن، چۈنكە سەيىر كىرىش ۋە تىپىرۋانىنى
 نامەھرەم رىخۇشكەرەيە بۇ زىنا. بۇيە پەرۋەردگار بەم كۆمەلە ئايەتە چەند
 ئاداب ۋە رەھىتىكى كۆمەلەيەتى ۋە ھەلەس كەوت كىرىش لەناۋ مال ۋە شۈبھى
 ھەۋانەۋەدا فېرى مۇسۇلمانان دەك، داب ۋە نەپىتى دېدەنى ۋە ھامۇ شۇ ئىۋان
 خىزمەت كەس ۋە كارو ناسىۋو بىلگەنە داداھەنى، بۇ ئەھۋى پابەندى بىلەن رەچاۋى
 بىلەن، تاپەيۋەندى ۋە خۇشەۋىستى ھامۇشۇيان بەشۋەيەك بىلەن سودى لى
 ۋە بىگىر ۋە خۇشەۋىستى زىياتىرەن لەئىۋان دا پەيدا بىلەن. دەفەرمۇ: ﴿يَا أَيُّهَا
 الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ، حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى
 أَهْلِهَا﴾ ئەي ئەو كەسانە بىلەن پىرۋاتان بەخۇدا بە پىغەمبەرى خۇدا ھەيە، خۇتان
 بەشۋىنكەتۋى پەيلىمى ئىسلام دەزانن، بەبى رۇخسەت ۋە گرگىزىش خۇتان
 بەمالى خەلگى دا مەكەن، بەبى پىرس مەچنە ناۋ مال ۋە ھەۋشەي كەسەۋە ھەتا
 ئىزىش ۋە رەدەگىر ۋە سالا دەكەن ۋە خۇتان بەخاۋەن مال دەناسىنن، بۇ ئەھۋى
 ھەۋرەتى دانىشتۋانى ناۋ مال نەبىنن، چاۋتان بەشۋىنكە نەكەۋى كەبىننى بۇ
 ئىۋە ھەلەل نەيە، بۇ ئەھۋى دانىشتۋانى ناۋ مال ۋە شۈبھى ھەۋانەۋە تايىبەتى
 خىزانەكان بەغافلگىرى تۈۋشى ھەرج ۋە لىرۋادامان نەبىن، نەكەۋە ھالەتى
 شەلەزان ۋە رۈگىز كىرىش، لەجىياتى ئەھۋى دېدەنەكە خۇشەۋىستى ۋە كامەرانى لى
 پەيدا بىلەن بىلەن ھۇى ناپەھەتى ۋە پى ناخۇشۋىن ۋە دزانن.

به ئى پيش چوونه ژووره وه له ده رگه دان و پرس كردن و نيزن و هر گرتن بۆ
چونه ژوره وه پتويسته له گه له سلاه كردن و خوي ناساندن له ده ره وه ي ده رگا،
بۆته وه ي خاوه ن مال بزاني: كى ده بيه ته ميواني و وه ژوور ده كه وي.

سوننه ته سى جار داواي روخه ته چوونه ژووره وه بگري، جانه گه ر
ريگه يان پى دا نه وه باشه، نه گينا بابگه رپته وه، وه كو له رپوايه ته صه حيح و
په سندی لای تيمام نه حمده ماليك و موسليم و بوخاري و نه بوداود دا چه سپاوه
هاتوه: له نه بو موساي نه شعهرى و نه بوسه عيده وه كه به جوته رپوايه تيان كرده
ده لى نه بو موساي نه شعهرى چوه ديدنه حه زه ته عومره و سى جار
داواي چوونه ژووره وه لى كرد، حه زه ته عومره ريگاي نه داو
نه بو موساي نه شعهرى گه رايده !! پاشان عومره فهرموى: نه ري نه وه من
دهنگى عه بدوللاي كورى قهيس نه بوو بيه ته داواي هاتنه ژووره وه ده كرد؟؟
ناده ي بچن نيزنى بدن، كه چوون ده رگاي لى بكه نه وه پيشوازي لى بكه ن
رؤيشته بو، جا كه داواي لىيان پرسي نه وه بۆچى نه وه رۆژه گه رابويه وه
رانه وه ستا بوو تا ده رگات لى ده كهينه وه به پيرته وه دىين؟ عه بدوللا وتى: من
سى جار داواي چوونه ژووره وه كرد نيزنتان نه دام، بۆخوشم له پيغه مبه رم
ژنه وتوه ده يفرموو: ((اذا استاذن احدكم ثلاثا، فلم يؤذن فلينصرف)) نه گه ر
يه كيك له تپوه سى جار داواي چوونه ژووره وه كردو ريگايان پى نه دا
بابگه رپته وه. چوونكه هه لكوتانه سه رمال و چوونه ناو خيزان و شويى حه وانته وه
به بى پرس كردن و ريگا پيدان، ده بيه ته هۆي نه وه ي كا برى ميوان چاوى
به شويى واى خيزان بكه وي بيه ته هۆي فيتنه مي و ورزاني شه هه وت و تاره زۆ
ريخوش كردن بۆ داوين پيسى كه له چاوپي كه وتنى لاوه كى و به يه كگه يشتنى
هه ره مه كى پهيدا ده بى، له م رووه كه: نه وه ديتن و تيك هه له نگوته
سه ره تاييانه به دووباره بوونه وه سى باره بوونه وه يان ده بنه چاوپي كه وتنى
مه به ست و پيلان بۆ دانراو و ورزاندنى حه زو تاره زۆي په يوه ندى نا شه رعيانه

هورهیرهوه فرمودهیهکیان ریوایهت کردوه، دهریارهی کهسیک پیش شهوی
سهلام بکا نیزن وهریگری فرموی نهخیر تا سهلام نهکا نیزنی مهدهنی.

ههروهها فرمودهیهکی تر ههیه، قاسیمی کوری نهصبهغو نیبنو
عهبدولبهپر لهنیبنوعههباسهوه ریوایهتیاں کردوه: دهفرموی: ههزهرتی عومهر
ﷺ دیدهنی پیغهمبهری ﷺ کردو بهم شیویه نیزنی چونه خزمهتی وهرگرت:
فرموی: ((السلام عليك يا رسول الله، السلام عليكم ايدخل عمر؟))

ههروهها نهبوو داودو نهسانی لهنهبو عهمری (الأوزاعی) یهوه لهقهیسی
کوری عوبادهوه ریوایهتی کردوهو: سهعد دهلی: پیغهمبهری ﷺ هاته دیدهنی
کردغان لهمالی خۆمان، فرموی: ((السلام عليكم ورحمة الله)) سهعدی کوری
عوباده بههیتواشی وهلامی دایهوه، قهیس دهلی: وتم: شهوه پیغهمبهری نایا
نیزنی پیغهمبهری ﷺ نادهی بیته ژوورهوه؟ سهعد وتی: وازی لی بینه
بازورمان سهلام لی بکا، دوباره پیغهمبهری ﷺ فرموی: ((السلام عليكم
ورحمة الله)) سهعد بهنهسپایی وهلامی سهلامهکی پیغهمبهری ﷺ دایهوه،
دوایی بۆ جاری سیتهم پیغهمبهری ﷺ فرموی: ((السلام عليكم ورحمة الله))
نهجار پیغهمبهری ﷺ گهراپهوهو سهعد دواي كهوت، وتی: نهی پیغهمبهری
خودا! نهمن گویم لهسهلام کردنهکانت بوو، بهنهسپایی وهلامم دهدايتهوه بۆ
شهوی زۆر سهلامان لی بکهی. نهجار پیغهمبهری ﷺ لهگهل سهعددا
گهراپهوهبۆ مالی سهعد. نیتر سهعد فرمانی کرد تاویان بۆناماده کرد
پیغهمبهری ﷺ دهستو دهو چاوی شوشن نهجار پارچه قوماشیکی رهنگ کراو
بهزهعهفرانو ((وهرس)) یان هینایه خزمهتی جۆی پی وشک بکاتهوهو
دهیغهمروو: ((اللهم اجعل صلاتك ورحمتك على آل سعد بن عباده)).

نهبوداود - بهنیسنادی خۆی - لهعهبدوللای کوری بیشرهوه ریوایهتی
کردوه: دهلی: پیغهمبهری ﷺ کهدهچوه بهردهرگای مالیک بۆ دیدهنی، پو
بهروی دهرگاکه رادهوهستا بهلکوو یان لهلای راستی دهرگاکهوه دهوهستاو

ببینی؟ وتم: نه خهیر! فەرموی دەسا کهوايه: نيزن وەرێگره، جارێکی تر لەم بارهوه پرسیارم لی کردهوه، فەرموی: تۆ دهتووی پابهندی فەرمانی خودا بی؟ وتم: بهائی: فەرموی دهی کهوايه نيزن وەرێگره.

ههتا ئەم ئەندازهیەو بەم جۆره وردو ناسکه نایینی نیسلام دابو نەریتی هاموو شۆو دیدەنی خزم و کەسو کارو ناسیاوی رون کردۆتەوه، چۆنیهتی بوون بهمیوان و بوون بهخانه خوێی دەست نیشان کردوه. پێغه مبهەر ﷺ و هاوه لانی زۆر بهوردی پابهندی ئەم ئادایه نیسلامییانه بون و پەپره و بیان کردن.

خوێنەری هیژا! ئێمه ئەمڕۆ خۆمان به موسولمان دهزانین به لام ههست کردمان بهو ورده کارییانه کۆل بووه، پیاوی وامان ههیه به بی پرس خۆ به مائی برای خوێ دا دهکا شهو بی رۆژ بی، کاتی نوستن بی کاتی نیستیراحت بی، گوێ نادا به نامۆژگاری قورشان! واده بی نیوسهعات زیاتر له ده رگا کوتان ناکهوی. ناگهڕێتسهوه تا به ناچار ی ده رگای لی نه که نهوهو نیزعاجیان نه کاو نیسراحهتیان لی تێک نه دا کۆل نادا. مائی برایهتی، مائی براده ریهتی، مائی ناسیاویهتی، (تای کاکه! براده ر نه بوايه. خزم نه بوايه که یفی خوێهتی!).

له کاتی نان خواردن دا له درهنگانیکی شهودا، به بی پرس و نيزن وەرگرتن کابرا خۆ به مائی خانه خوێ دا ده کاوده بی خوارد ههمنی بۆ پێشکەش بکری، شه گینا گلهیی ده کا، واده زانی ریزی لی نه گیراوه، به کوردی و به کورتی هه ریه کیکمان بیر له رابوردی خۆمان بکهینهوه چاو ورد کهینهوه ئەم جۆره دیاردانه مان دیون و بهرچاومان ده کهون. ئەمه هۆیه که ی نهوه یه ئێمه خۆمان به ئەده بی نیسلامی ئارایش نه داوه، پابهندی فەرمان و جله و گیریه کانی خوداو پێغه مبهری خودا نین و نه بوین. به لکوو شوین دابو نەریتیکی هه لسه کهوتوین. ئێمه ده بینین و ده بیستین بیگانه کان نهوانی موسولمان نین دابو نەریتیکیان هه یه بۆ هاموشۆ کردن و دیدەنی یه کتری کردن و پێسه وه پابهندنو بانگهوازی بۆ ده کهن، دهق ده شوپه یته شهو ئادایه قورشان بانگهوازی بۆ

کردوه و ئيمه يش كه لهوانه وه دهيبينين جارى واهيه پى موعجه بين!!! دهى
 باشه بۆچى ههول نادهين يه كه م بزانيين: كه نه و داب و نه رتته هى قورئانه و
 نه وان له ئيمهيان دزيه وه بهرگيكى تريان به بهردا كرده، دووهم به گيان و به دل
 پابه ندى بين و له خومان دا بهرجه ستهى بكهين و خومانى پى ئارايشت بدهين؟!
 ﴿ذلکم خير لكم﴾ واته: سه لام كردن و ئيزن وهرگرتن خيرو فپه به بۆ
 ميوان و خانه خوى، زۆر باشتره له وهى سه به خۆ ميوان به بى پرس خۆ به مالى
 خانه خوى دا بكا، ههروه ها ئه م جۆره سه لام كردنهى ئيتوه زۆر باشتره له و
 شيتوه سه لام كردنهى سه رده مى نه زانى، نه وه بوو كا براى ميوان له سه رده مى
 جاهيلى دا: كه به چوپايه بۆ مالىكى تر به يانى باش و ئيتواره باشى لى ده كردن و
 خوى پيدا ده كرد، واده بوو كا براى خانه خوى ي ده بينى له گه ل خيزانه كه ي
 نوستوه و تووشى به خودا شكانه وهى ده كردن. ﴿لعلكم تذكرون﴾ خودا ئه م
 نامۆزگارى و نياگايه ي بۆ سه ر نازل كردون و شاره زاي كردون به لكوو بير
 بكه نه وه پهنه نامۆز ببن و بزائن: چى له بهر ژوه ندى خۆتان دايه په پره وى
 بكهن، خۆتان و خه لكانى تريش تووشى مه وقيفى هه ره ج و شه رماوه ر نه كهن!
 نه عجار په روه ردا گار حوكمى حاله تىكى تر به يان ده بكا، نه و يش نه و حاله ته يه:
 كه خانه وه كه چۆل بى و خاوه ن مال له مال نه بى، ده فهرموى: ﴿فان لم تجدوا فيها
 أحداً، فلا تدخلوها حتى يؤذن لكم﴾ نه گه ر له خانوى غه يردا كه سستان
 وه پيره وه نه هات و كه سى تيدا نه بوو ئيزنتان بدا، چونه ژووره وه دروست نيه،
 چونكه ته صه پ رو فكه رده له ملكى غه ير به بى ره زامه ندى خاوه نى. ههروه ها
 چونكه خانوو مه سكه ن حورمه ت و پيرۆزى خۆيان هيه، له وان هيه شتى نه ينى
 تيدا بى و خاوه ن مال نايه وى كه س چاوى پى بكه وى، مه نه كردنى خۆ به مال
 دا كردن به بى پرس هه ر ته نيا له بهر نه وه نيه كا براى ميوان چاوى به عه و ره تى
 ژن و مالى خانه خوى نه كه وى و به س! به لكوو له بهر نه وه شه جارى واده بى
 كا برا له مالى خۆى دا شتى واى داناوه، ره سمى واى هه لا واسيوه نايه وى كه س

بیان بینی. به کوردی و کورتی مهسکه نو شوینی حهوانه وه قودسیه تی خۆیان ههیه، نابیی به هیچ شیوهیه که بهی پرسی نمو سنووره بشکێندری.

ئه گهر خاوهن مال له مال نه بوو ئیزن وهرگرتن له مندا له کان بیان له کاره کهرو نۆکهری به ههند وهرناگیرین، ئیعتباری پێناکری.

بهلام چهن حالهتیک ههن لهو نههیه گشتیه چهرت ده کرین ده کهونه بهر قاعیده ی (الضرورات تبیح المحظورات) بۆ نموونه ئاگرێک له مالیک ده کهوێته وه، یان مندا لێکی ماله که خهریکه بجنکی، یان بۆ بهر ههنگار بوونه وه ی شتی ناشهرعی. تاوان، بۆ ئهم جۆره شتانه ده کری کابرا بهی پرسی و به په له خۆ به مالی غهیری خۆی دا بکا.

﴿وان قيل لكم: ارجعوا فارجعوا هو ازکی لکم﴾ نه گهر له لایهن خاوهن ماله وه پێتان گوترا بگهڕێنه وه، بگهڕێنه وه، چونکه گهڕانه وه پر خێرو فەرته، بۆ دونهیاو قیامهتتان باشتره، رهوا نیه بۆ ئیوه نهی موسولمانینه! نوزه درێژی بکهو پێ داگرن له سهر چوونه ژوره وه ئیلحاح بکهو له بهرده رگا بوهستو و دانیشن و چاره پوانی چوونه ژوره وه بکهو، چونکه نه وه نیشانه ی زه لیلی و کهم پێزی ئیوه ئیجرا جکردنی خاوهن ماله.

﴿والله بما تعملون علیم﴾ پێگومان خودا ئاگاداری رازو نیازو گوشتارو کردارتانه و بهی ی کرده وه کانتان پاداش و سزاتان دهاته وه، پێگومان نه مه هه ره شهیه که له وانه ی سهر پێچی فهرمانی خودا ده کهن.

ئه جار پهروه ردگار حوکمی نمو مالانه دیاری ده کا: که چۆل و خالین: ده فهرموی: ﴿لیس علیکم جناح ان تدخلوا بیوتا غیر مسکونه فیها متاع لکم﴾ چ خراپه کتان له سهر نیه نه گهر بهی پرسی بچنه ناو نمو خانوانه وه: که بۆ تێدا حه وانه وه ی تایبهتی دانه راو. وه کوو نو تیل و دوکانی بازرگانی و کاروانسه راو حه مامی گشتی و ئهم جۆره شوێنانه، چونکه لهو جۆره شوێنانه دا

به‌رژه‌وه‌ندی ئیوه‌ی تیدا‌یه‌و که‌لو په‌لی خۆتانی لی‌ داد‌ه‌نێن و کرین و فروشتنی تیدا ده‌کهن.

﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَدْوٰن وَمَا تَكْتُمُوْنَ﴾ بێ‌گومان په‌روه‌ردگار زاناو ناگاداره به‌وه‌ی که‌ئێوه له‌کاتی نێزن وهرگرتن و سه‌لامکردن دا ده‌ری ده‌پرن و نه‌و مه‌به‌سته پيسانه‌ی ده‌یان‌شێرنه‌وه و ناشکرایان ناکهن وه‌کوو نه‌وه بتانه‌وی عه‌وپه‌ت و ناموسی خه‌لکیتان چاو پێ بکه‌وی! نه‌مه‌ش بو‌خۆی هه‌ره‌شه‌یه‌که وه‌کوو نه‌و هه‌ره‌شه‌یه‌ی نایه‌تی پێشوی پێ کۆتا هیتا.

نهم نایه‌ته له‌نایه‌تی پێشوو تایبه‌ت ته‌رو ته‌خصیسی نایه‌تی رابوردو ده‌کا: که به‌موط‌لمقی مه‌نعی چوونه ژووره‌وه‌ی مال و هه‌واری غه‌یر ده‌کا. چونکه نهم نایه‌ته نه‌وه ده‌گه‌په‌نی: که‌دروسته پیاو به‌بی نێزن به‌چیته مایه‌که‌وه که‌سی تیا نه‌بێ و شت و مه‌کی خۆی تیدا بی، وه‌کوو ئوتیل که‌تایبه‌ته بو میوان، به‌مه‌رجی یه‌که‌جار نێزن وهرگیری و ژووره‌که‌ی تایبه‌ت بی و که‌سی تری تیدا له‌گه‌ل نه‌بی.

روانینی پیاوو ئافره‌ت بو‌یه‌کتری و بالا‌پۆشی ئافره‌ت

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّونَ مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُونَ فُرُوجَهُمْ
ذَٰلِكَ أَزْكٰى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ
يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ خُمُرَهُنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ

وَلَا يَدِينُ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ
 آبَاءَ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي
 إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ
 أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّبِيعِينَ غَيْرِ أُولَى الْأَرْبَةِ مِنَ
 الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ
 وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا
 إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

ده‌بارە‌ی سه‌به‌ب نزولی ئەم نایه‌تانه، ئێبنونه‌بو حاتەم له‌موقاتیله‌وه
 رێوایەت ده‌کا، ده‌فەرموی: جابیری کۆپی عەبدوللا بۆیگێڕایه‌مه‌وه فەرمووی:
 ئەسمانی کچی مەرئەد لەناو باخه‌ خورمایه‌ک دا بوو، نافرەتان ده‌چوونه‌ لای بێ
 ئەوه‌ی ئیزار (ده‌رپیانی) له‌بێ دا بێ، خەڵالی قاچیان ده‌رده‌که‌وتن، زولفو
 سینگ و به‌رۆکیان ده‌رده‌که‌وت، ئەسماء وتی: ئەم شیوه‌یه‌ چەند ناشرینه‌؟! ئێتر
 په‌روه‌ردگار نایه‌تی ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾ ی نازل کرد.
 ئێبنومه‌رده‌وه‌یه‌ی له‌ئیمامی عه‌لییه‌وه‌ رێوایەت ده‌کا ده‌فەرموی: پیاوی‌ک
 له‌مه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ردا به‌کۆلائیکی شاری مه‌دینه‌دا ده‌رۆشت، سه‌یری
 نافرەتیکی کرد نافرەته‌که‌ش بۆی روانی، شه‌یتان ختوکه‌ی خسته‌ نیو
 دلیانه‌وه‌و حه‌زیان له‌یه‌کتر کردو هه‌ریه‌که‌یان به‌وی تریان موعجیب بوو،
 له‌کاتی‌ک دا پیاوه‌که‌ به‌خه‌یالی نافرەته‌که‌وه‌ به‌په‌نا دیواری‌ک دا ده‌رۆشت و
 سه‌یری قه‌دو بالا‌ی نافرەته‌که‌ی ده‌کرد، له‌ناکاوی‌ک دا لوتی خۆی به‌دیواری‌ک

کیشاو لوتی قاش بوو خوین هاته خواره وه، کابرا وتی: وه لاهی خوینه کەمی ناشۆمه وه تا نه چمه لای پیغه مبه ر ﷺ و روداوه کەمی بۆ نه گیرمه وه، هاته خزمه تی و روداوه کەمی له نوکه وه بۆ گیرایه وه، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: نه وه سزای تاوانه که ته، نیت پروره دگار نایه تی ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ.....﴾ ی نازل کرد، نیبنو جهریر له حه ضره مییه وه ریاپه ت ده کا ده ئی: نافره تیک دوو خلخالێ زیوی له قاچ کردبوون زنجیره یه کی میروشی له گهل خلخاله کان له قاچ کردبوو، به لای کۆمه لیک پیاودا تپه پری، قاچی لهزه وی دا میرو خلخاله که لیک کهوتنو و دهنگیان لێهاته، نیت پروره دگار نایه تی ﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ.....﴾ ی نازل کرد.

په یوه ندیی ته م نایه تانه به هی پێشه وه ناشکراو نمایانه، چونکه چوونه ناو مائی غهیر شوین گومانی دیتنی نافره تی نامه حه رم و بینینی شتی وه هایه دیتنی دروست نه، بۆیه پروره دگار فهرمانی به موسو لمانان کرد به نیترو مییان وه: که به شیوه یه کی گشتی له ناست یه کتری چاو داخه نو سهیری یه کتری نه کهن، چاو نه بپرنه یه کتر، هه لبه ته حوکه که عامه وه نه وانه ش ده گریتسه وه: که نیزی چوونه ژووره وه و ده ده گرن، پتویسته له سه ر نه وانه ی نیزی نه درین بۆ چوونه ناو مال، له کاتی نیزی چوونه ژووره وه دا، چاوی خۆیان داخه نو به نه نقه ست بۆ نافره تی نامه حه رم نه پوان، ههروه کوو له سه ر نافره تانیش پتویسته جوانی خۆیان بۆ میترو مه حه رمی خۆیان نه بی بۆ که سی تری ده رنه خه ن، چونکه ده رخستنی نه ندامی خۆیان (جگه ده م و چاوو دوو ده ست تامه چه ک) بۆ بیگانه حه رامه وه سه ر ده کیشی بۆ کهوتنه ناو فیتنه ی و حه رامه وه، چونکه گو تراوه: (سهیر کردن و بۆ یه کتر روانین پۆسته ی زینایه)

بیگومان نایینی نیسلام هه ول ده دا بۆ بنیاتنانی کۆمه لگایه کی پاک و خاوین: که له هه موو نان و ساتیک دا شه هوه ت و حه زو ئاره زوی تیدا نه ورۆژیندری، تیروانینی خائینانه و لارو له نه جو جم و جولی هه ست ورۆژینه رو

دهرختنی جوانی و نارایش و جهستی روت و قوت هه موو ئه مانه ده بنه هوی و روزاندنی شهوت و ناره ژۆ حه یوانی یه شیت ناسایی یه که.

بوخاری له ته بو سه عیدی خودریه وه ریوایهت ده کا ده لێ: پیغه مبه ر ﷺ فرمانی پی کردین که له سهر ریگاویان دانه نشین، فرموی: ((ایاکم والجلوس علی الطرفات)) خۆتان یارترین له دانیشتن له سهر ریگا و بان. هاوه لآن عه رزیان کرد و تیان نهی پیغه مبه ری خودا! ناتوانین هه رده بی له سهر ریگا دانیشین و قسه و باسی خۆمانی تیدا بکهین، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ((ان أبیتهم فاعطوا الطريق حقه)) ته گهر هه ر ناچارن له سهر ریگا دابنیشن ده مافی ریگا بدهن، نه وهی پیوسته له سهر شان تان ته غجایی بدهن، هاوه لآن و تیان: مافی ریگا چیه نهی پیغه مبه ری خودا؟ پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ((غض البصر، وكف الاذی ورد السلام، والأمر بالمعروف، والنهی عن المنکر)) چاو داخه ن سهیری شتی حه رام مه کهن، ریگا مه گرن کۆسپ مه خه نه به رده م ریواریان، ته گهر سه لامیان لی کردن وه لامی سه لام بده نه وه، فرمان به چاکه بکه ن و جله وگیری له خراپه ..

هوی فرمان به چاو داخستن به رگری کردنه له فساد به عه ره بی پی ی ده گوتری (سد الزنا) به رپرکردنی خراپه، چوونکه وه کوو و وتمان سهیر کردن پۆسته ی زینایه هه ندی له زانایانی سه له ف فرموویانه: سهیر کردنی ئافره تی نامه حه رم تیری ژه هراوی یه بو دل.

تیره که ی نه و رۆژه مه حبویه م: که لوتفی کرد به من

گهر نه به خشی مه ره ه می وه صلی برینم کارییه

نالی

هه ر بۆیه به روه ردا گار له تابه ته که دا فرمان به عه ره پهت پاراستن و چاو پاراستنی پیکه وه هیناوه، چونکه ته ماشا کردنی ئافره تی نامه حه رم سه رده کیشی بو تاوانه گه ره که (واته: زینا).

ده‌فهرموی: ﴿وَيَحْفَظُوا أَرْوَاحَهُمْ﴾ نه‌ی موحه‌مه‌د فهرمان به‌به‌نده‌کانی من بکه: که‌شهرمگای خۆیان بیاریژن، له‌زیناو هه‌تیو بازی و نه‌شه‌یتلن که‌س عه‌وره‌تیان بیینی. نه‌حه‌دو خاوه‌نی سونه‌نه‌کان فهرموده‌یه‌کیان ریوایه‌ت کردو ده‌فهرموی: ((احفظ عورتك الا من زوجك او مملکت یمینك)).

نه‌بجار په‌روه‌ر گار حیکمه‌تی فهرمانه‌که‌ی دیاری ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿ذلک ازکی لکم﴾ بی‌گومان چاو داخستو عه‌وره‌ت پاراستن بۆ نه‌وان باشه‌، پر خێرو فهرتره‌ بۆ خاوینی دلۆ ده‌روونیان، بۆ پاراستنی ئاینیان. له‌ناشاردا هاتوو ده‌لی: که‌سێک چاوی خۆی بیاریژی له‌نه‌ظری حه‌رام خودا روناکایی ده‌خاته بینینه‌وه.

نیمامی نه‌حه‌د له‌ته‌بو ئومامه‌و ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموی: ((ما من مسلم ينظر الى محاسن امرأة، ثم يفيض بصره الا اختلف الله له عبادة يجد حلاوتها)) هه‌ر موسولمانێک بڕوانی بۆ جوانی ئافه‌ره‌تێک و پاشان له‌ترسی خودا چاو داخاو واز له‌ته‌ماشاشا کردنی بیینی، خودا بۆی ده‌کاته عیباده‌ت و شیرینی نه‌و عیباده‌ته‌ ده‌چیژی.

نیمامی طه‌به‌رانی له‌عه‌بدوڵلای کوری مه‌سه‌عوده‌وه‌ ریوایه‌تی کردوه‌ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموی: ((ان النظر سهم من سهام ابليس مسموم من ترکه مخافتی ابدلته ایمانا يجد حلاوته فی قلبه)) ته‌ماشاشا کردنی ئافه‌ره‌تی نامه‌حه‌رم تیریکه‌ له‌تیره‌ ژه‌هراویه‌کانی شه‌یتان، که‌سێک له‌ترسی خودا وازی لی بیینی، بۆی ده‌که‌م به‌ئیمان و به‌دل هه‌ست به‌خۆشی و شیرینی نه‌و ئیمان و باوه‌ر ده‌کا!

﴿ان الله خبير بما يصنعون﴾ بی‌گومان خودا زانیاری ته‌واوی هه‌یه‌، به‌هه‌موو هه‌لس و که‌وت و کارو کرده‌وه‌ی به‌نده‌کانی، هه‌یچی لی گوم نابێ و هه‌یچی لی تێک ناچێ. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموی: ﴿يعلم خائنة الاعین

وما تخفى الصدور ﴿١٩﴾ (غافر/١٩) ئەمەش هەرەشمو ترساندنێکی ترە: کە هابزانن چی دەکەن خودا ناگای لی یەو سزاو پاداشی هەیە.

بوخاری بەشیوەی (تعلیق) و موسلیم لەئەبوهورەیرەو ریبوایەتیان کردووە، دەلی: پیغەمبەر ﷺ فەرموی: ((کتب علی ابن آدم حظه من الزنى أدرك ذلك لأحالة، فزنى العينين النظر، وزنى اللسان النطق، وزنى الأذنين الاستماع وزنى اليدين البطش، وزنى الرجلين الخطأ، والنفس تمنى وتشتى، والفرج يصدق ذلك أو يكذبه)).

زانایانی نۆصول دەفەرمون: هەموو خیطایبکی شارێ: کە ئاراستەیی پیاوان دەکری ئافەرەتیش دەگریتەو، وەلی لی ئەدا بۆ زی دە جەختکردنەو لەسەر چا و پاراستن و عورەت پاراستن بەتایبەتی ئەو فەرمانەیی ئاراستەیی پیاوانی کرد، ئاراستەیی ئافەرەتانیشی دەکا، هەم بۆ جەختکردنەو و فەرمانەکی هەم بۆ روونکردنەو و چەند حوکمیکی تر: کەتایبەتی ئافەرەتان! وەکوو بالا پۆشی و دەرنەخستنی ئامیتری خۆ رازاندنەو و خەش و خۆ گرتنەو لەهەر شتێک کە سەرنجی پیاوان رابکێشی. دەفەرموی:

﴿وقل للمؤمنات يغضضن من أبصارهن ويحفظن فروجهن﴾ ئەو پیغەمبەر ﷺ! بە ئافەرەتانی موسوڵمانیش بلی باچاوی خۆیان داخەن لەو شتەیی خودا دیتنی حەرام کردون، تەماشای غەیری حەلالی خۆتان مەکەن، شەرمگای خۆتان لەزینا و پانیانۆکە بپاریزن، زۆری زانایان دەفەرمون: دروست نیە بۆ ئافەرەت پروانی بۆ پیاوی بیتگانه بەشەهوەتەو بی یان بی شەهوەت بی! بەلگەیان ئەو فەرمودەییە: کە ئەبوداودو تیرمیزی لەئوموسە لەمەو ریبوایەتیان کردووە دەفەرموی: من و مەموونە لای پیغەمبەری خودا بوین، عەبدوللای کۆپی ئوم مەکتوم هات و دانێشت، ئەمەش کاتێک بوو فەرمان کرابوو بە ئافەرەتان خۆیان لە پیاوی بیتگانه بالا پۆش بکەن، واتە: حیجاب بگرن، نێر پیغەمبەر ﷺ فەرمانی پێکردین کە خۆمان داپۆشین.

ئوموسه‌له‌مه ده‌لی: وتم: ئەی پێغه‌مبەری خودابۆچی ئیمە حىجاب لەبەر ئەو
بکەین چما ئەو کوێر نیه؟ خو هیچ نابین و نامانناسی پێغه‌مبەر ﷺ
فەرموی: ((اوعمياوان انتما، الستما تبصرانه)) ئایا ئێوەش کوێرن؟ بۆ ئێوە ئەو
نابین؟ بۆچی خۆتی لەناست دادەپۆشی؟ لەوە‌لام دا فەرموویەتی. وە‌لی ئاخر
من دەبیینم و سەیری دەکەم.. (* ❦ *)

کۆمە‌لیک لە‌زانایانی ئیسلام، فەرموویانە: دروستە ئافەرەت بە‌بێ
مەبەستی شە‌هوە‌تیش پڕوانیته پیاوی بێ‌گانه، واتە: پڕوانیته غەیری نیتوان
ناوک و ئەژنۆیان، ئە‌مەش بە‌گوێرە‌ی ئەو فەرمو‌ە‌یهی لە‌صە‌حیحی بوخاری و
موسلیم دا هاتوو‌و‌ه چە‌سپاو: کە پێغه‌مبەر ﷺ سەیری پیاوانی حە‌بە‌شە‌یی
دە‌کرد کە رۆژی جە‌ژن لە‌مزگە‌وت دا یارییان دە‌کرد، خاتوو عائیشە (دایکی
موسولمانان) لە‌دوا پێغه‌مبەر‌و‌ه زەق زەق سەیری دە‌کردن تا‌بێ تاقەت بوو،
دوایی هە‌ستا رۆی. هە‌روا دە‌لێن: فەرمان بە‌ئافەرەت کراوێ خۆیان دا‌پۆشن تا
پیاو نە‌یان بینن: کە‌وابوو لێ‌رە‌دا جیا‌وازی لە‌نیتوان پیاو و ئافەرەت دا هە‌یه.
ئافەرەت بۆی هە‌یه بە‌بێ شە‌هوە‌ت پڕوانیته غەیری نیتوان ناوک و ئەژنۆی پیاوی
بێ‌گانه، بە‌لام پیاو بۆی نیه بە‌بێ شە‌هوە‌تیش پڕوانیته جە‌ستە‌ی ئافەرەت..

ئەو حە‌دیشە‌ی لە‌بارە‌ی عە‌بدوللای کورپی ئوم مە‌کتومە‌و‌ه رى‌وایەت کراو
حە‌مل دە‌کری بۆ نە‌دب واتە: واباشە واجب نیه، جە‌دیشە‌کە‌ی عائیشە‌ش
کە‌گوايه لە‌ناستی کوێردا خۆی دا‌پۆشیو. حە‌مل دە‌کری بۆ سەر زێ‌ده وەر‌عو
تە‌قوا ئە‌ک لە‌بەر ئە‌وه‌ی حە‌رام بووبی.

بێ‌گومان مە‌یلی نیتوان پیاو و ئافەرەت مە‌یل ئارە‌زۆیه‌کی قوولە،
لە‌ناخە‌وه‌یه، لە‌سروشتیان دایە، چونکە پەر‌و‌ە‌ر‌دگار درێ‌ژه پێ‌دانی ژیا‌نی لە‌سەر
زە‌وی پە‌ی‌وه‌ست کردو‌ه بە‌و مە‌یل و حە‌زه. بە‌ردە‌وام‌بوونی رە‌چە‌لە‌ک و گە‌را‌ی
نادە‌میزاد لە‌سەر زە‌وی و جێ‌نشینی کردنی تێ‌یدا پابە‌ندە بە‌هە‌بوونی ئەو
مە‌یلە. ئەو حە‌زو ئارە‌زۆیه‌ی مە‌وه‌یه‌ک ک‌پ دە‌بێ و دوا‌ی مە‌وه‌یه‌کی تر سەر

ههژده داتهوه، وروژاندنی نمو حهزه هه موو نان و ساتیک ده بیته روخینه رو
قه لاچۆکه، چونکه نه گهر حهزه که نه یه ته دی و کپ بکریته وه، نه عصابه
وروژاوه کان ههست به مانهو بون ده که نو شیوه سزایه کی بهرده وام تووشی
جهسته ی ده بی.

ته ماشاکردن مهیل ده وروژینی، لارو له نجه، پیکه نین، سو حبهت و قسه ی
خوش نه مانه هه موو حه زوئاره ژۆ ده وروژینن که وروژاشن کپ کردنه و هیان
زه حهته، نه گهر هیچکه نه بی ده بنه هۆی مانده بوونی نه عصابه وروژاوه کان،
که وابی رینگا چاره ی مه ضبوط و نمو وروژینه رانه یه، بۆنه وه ی مهیل و
ناره زۆکان له سنووری سروشتی خۆیان ده رنه چن و یاخی نه بن.

ته عجار پهروه ردگار چهند حوکیکی تایهت به نافرته دیاری ده کاو
ده فهرمو: ﴿ولا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها﴾ بانافره تان هیچ له جوانی
خۆیان بۆ پیای بیگانه ده رنه خه، ههرشتیک: که ده بیته هۆی خۆ رازاندنه وه
خۆ نارایشان وه کوو خشل و خه نه و سمه و نمو جوژه شتانه ده رنه خه، دیاره
شوینه که یان له جهسته ی دا زیاتر ده رخستنی حه رانه. مه گهر نمو شوینه نه ی
ناکری ده رنه که ون، وه کوو ده ست و مه چهک و ده و چاو، نه م شوینه نه خۆیان و
ههنگوستیله ی په نجه نه گهر ده ریکه ون قه یناکا. نه م رایه له تیبنوعه بیاسه وه
نه قل کراوه. پشتگیری نه م رایه ده کری بۆ فهرموده یه نه بوداود
له عانیسه وه ریوایه تی کردوه ده فهرمو: نه سمای کچی نه بویه کر هاته خزمهت
پهغه مبه ﷺ نه سماء کراسیکی ته نک ی له بهردا بوو، پهغه مبه ﷺ روی لی
وه رگیرا فهرمو: نه ی نه سماء ((ان المرأة اذا بلغت المحيض، لم یصلح ان یری
منها الا هذا)) نافرته هه رکاتی گه یشته بی نوژی، نابی جگه له نه مه و نه وه
لی ی ده ریکه وی، نه یشاره ی بۆ دوده ست و ده و چاوی کرد.

جاله سر ثم بنه مایه حنه فییه کان و شافیعیش له قسه یه کی دا
 فرمویانه: ده ست و مچه ک و دهم و چاو به عوره ت ناژمیږدرین. که وایی
 مبه ست به ﴿ماظهر منها﴾ نه و نه دمانه یه که به عاده ت دهرده خرین.

ته نانه ت له ته بو حنه یفه وه ریوایه ت کراو. که دوو قاجیش. تا قوله پی
 به عوره ت دانانرین واته: دهرخستیان دروسته، چونکه داپوشینی قاجیش
 وه کوو ده ست ده بیته مایه ی حهره جو به لکوو زیاتریش به تاییه تی بو گوند
 نشینه کان!! نه بو یوسف (هاو له و قوتابی نه بو حنه یفه) فرموییه تی: قول و
 باسک به عوره ت حسیب ناکرین چونکه داپوشینی نه وانیش حهره جی تیدایه.

نیام نه حه دو شافیه ی له قسه یی کی دا فرمویانه جه سته ی نافرته ی
 حورپره هه موو عوره ته و نابی به ده ری بخا، ناماژه به و فرمودانه ی تو مارمان
 کردن، هه روا حهرامی چاوتی برین و سهر کردن یه که له دوای یه که حهرامه
 ناماژه به و فرموده یی بوخاری له تیبنو عه بباس ریوایه تی ده کا، ده لی: روژی
 جه ژنی قوریان پیغه مبه ر (الفضل) ی کوری کوری عه بباسی له دوا خو یه وه
 سوار کردبوو، له و کاته دا (الفضل) نافرته یی کی جوانی خو شعه می بینی،
 نافرته که پرسیری له (الفضل) کرد، نیتر (الفضل) چاوی تیږیبوو چاوی لی
 نه ده تروکاندن، پیغه مبه ر ﴿چوناگه ی﴾ (الفضل) ی گرت و روی پی
 له نافرته که ده رگیراو نه یه یشت چی ترسه یری بکا. که وایی مبه ست به ﴿ما
 ظاهر منها﴾ نه وه یه: که بوخوی بی مبه ست دهریکه وی.

هه لیه ته مه سته له که خیلافیه و په پره وی هه ر لایه که له ریبازانه بکه ی
 قهینا کا. وه لی وی ده چی رای په سند نه وه بی: که ده ست و مچه ک و دهم و چاو بو
 نافرته عوره ت نه بن به مهرجی دهرخستنه که یان فیتنه یی لی نه که ویته وه ..
 هه رکاتی ترسی په یدا بوونی فیتنه یی لی کراو فاسیق و شه قاوه به ری ریگیان
 به نافرته ده گرت، داپوشینی دهم و چاو پیویسته ..

﴿أَوَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ يان کۆيله کانیان ﴿أَوِالتَّابِعِينَ غَيْرِ أُولَى الْآرِبَةِ مِنْ الرِّجَالِ﴾ یان ئەو دەست و پێوەندانهی له مال دان له پیاوان وه کوو خزمه ته چی و چاپه زو نو کهر، به مهر چی ناره زویان نه بی بو نافرته تان وه کوو خه ساوو گیل، یان خونشی یان ئەوانه ی ئاله تی پیاوه تی یان بر درابی و خه زی نافرته یان نه بی ﴿أَوِالطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ﴾ یان ئەو مندالانه ی حال و وه زعی نافرته تان نازان، له بهر به چکۆله یی و مندالی ناگیان له کارو باری جنسی نیه و عه قلیان پی ناشکی...! ئالیه دا راجیایی له نیوان زانیان دا پهیدا بووه.

١- جه ماوه ری زانیان ده فهرمون: مه به ست به (نسانهن) نافرته تانی موسولمانن، نه که نه هلی ذیمه، دروست نیه و نابی نافرته ی موسولمان جگه له ده ست و ده م و چاوی هه یج شوینیکی تری بو نافرته ی ناموسولمان ده ربخا، چونکه له وانیه وه صفی جهسته ی بو میرده که ی یان بو خه لکی تر بکا، حوکمی نافرته ی ناموسولمان ده ق وه کوو پیاوی بیگانه وایه بو نافرته ی موسولمان. به لام نافرته ی موسولمان ده زانی و ه صف کردنی نافرته ی تر بو میرده که ی یان بو کهسانی تر حرامه خۆی لی ده پاریزی و نایکا.

موسیل و بوخاری له تینومه سعوده وه ریوایه ت ده که ن ده فهرموی: پیغه مبه ر ﷺ فهرموی: ((لَا تَبَاشِرِ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ تَنْعَتَهَا لِرُجُلِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا)) با نافرته نه چی وه صفی نافرته یی تر بو میرده که ی بکا، به جوریک وه کوو به چا و سهیری بکا وابی!

هه روا بهیه قی له سوونه نه کهیدا ده گیریتوه ده لی: عومهری کوری خه ططاب ﷺ نامه ی نووسی بو ئەبو عوبه یده ی کوری (الجراح) فهرموی: هه وایم پی گه یشتوه: که کۆمه لیک له نافرته تانی موسولمان له گه ل نافرته تانی ناموسولمان ده چنه گه رماوه وه، له نیستا به ولاره جله و گیرییان لی بکه، چونکه

پهوا نیه بۆ ئافرهتیک برۆای به خوداو به روژی قیامت هه بی جگه له هاو
ئایینانی خۆی کهسی تر عه وره تی ببینی!

٢- کۆمه لیککی تر له زانایان له ناویان دا هه نه لیه کان ده لێن: مه به ست
به (نسانهن) له نایه ته که هه منو ئافره تیکه به موسولمان و کافریانه وه، ئیضا فه
کردنی (نساء) بۆلای راناوی (هن) بۆ موشاکه له و لیکچونه، واته له ره گه زی
خۆیان، که وابوو عه وره تی ئافره ت به نیسه بت ئافره تی تره وه به گشتی نیوان
ناوک و نه ژنیه.

نه جار په ره وردگار جله و گری له ئافره تان ده کا و فره مانیان پی ده کا:
که خۆیان بیاریزن له هه موو هه ئسو که وتیک: که ده بیته هۆی و روژاندنی حه زو
مه یلی پیاوی بیگانه و ده فره موی: ﴿ولا یضربن بأرجلهن لیعلم ما یخفین من
زینتهن﴾ با ئافره تان. که ده رۆن قاچی خۆیان واله زه وی نه ده ن ده نگی پاوانه و
خه لخالیان بیستری، وانه که ن پیاوانه بزانه قاچیان خه لخالی تی کراوه به م جوړه
له کاتی روشتنی دا قاچ له زه وی بدا بۆ نه وه ی خه لک ده نگی پاوانه ی قاچی
بیستی! چونکه نه وه سه رنج راکێشه و جیگای گومانه و ئاره زو و شه هوه ت
ده جو لێنی و واده کا خه لک گومانی داوین پیسی لی بکه ن، به کورتی نه گه ر
هه ئسو که وتیک بکا ده نگی پاوانه و خه لخالی بیستری وه کوو نه وه وایه ده ری
خا، هه روا غرینگه هیان له باز نه و به رو به رموور، خۆ بوغخۆش کردن و
سپیا و کردن و خۆ نارایش دان و نه م جوړه شتانه حه رامن و پیوسته ئافره تی
موسولمان خۆیان لی بیاریزی مه گه ر بۆ میردی بیکا..

﴿وتوبوا الى الله جميعاً ایها المؤمنون لعلکم تفلحون﴾ نه ی
موسولمانینه! هه هه وتان بۆلای خودا بگه رینه وه تۆبه بکه ن، پابه ندی
فرمان و جله و گریه کانی خودابن، هه ر ئاداب و ره وشتیک فره مان تان پی ده کا
نه نجامی بدن، نه وه ی نه هی تان لی ده کا پابه ندی بن و خۆ تانی لی بیاریزن،

كه چون بۆ ديدنه نى سه لام بكهن و نيزن و هه رى گرن، نه گهر تيزنيان دان نه بچار بچنه ژوره وه... هتد. بۆنه وهى خو شبه ختى دونيا و قيامهت دهسته بهر بكهن.

شايانى باسه دهست له مل كردن و باوهش بهيه كدا كردنى پياو بۆ پياو و يه كتر ماچ كردن مه كروهه، به لام تو قه كردن سرونه ته، چونكه نه نهس ريوايه تى كردوه ده فهرموى: پياو ياك عمرزى پيغه مبهري ﷺ كرد، وتى: نهى پيغه مبهري خودا پياو ههيه له ئيمه تووشى برائى يان دوست و براده رى خوئى ده بى، ئايا خوئى بۆ كۆم بكاته وه، سه رى خوئى بۆ دانه ويني؟ پيغه مبهري ﷺ فهرموى: نه خه ير، كابرا گوتى: ئايا باوهشى پيدا بكاو ماچى بكا؟ پيغه مبهري ﷺ فهرموى: نه خه ير، كابرا وتى: ئايا دهستى بخاته ناو دهست و تو قه ي له گه ل بكا؟ پيغه مبهري فهرموى به لى! هه روا دروست نيه بۆ پياو له هۆدهيه كى چۆل دا به روتى دانيشى، به مەرجى شتيكى لايى عه وره تى دا پۆشى، چونكه بوخارى و تيرمىزى و تيبنو ماچه فهرموده يه كيان ريوايهت كردوه ده لى: له م باره وه پرسيار له پيغه مبهري ﷺ كرا پيغه مبهري ﷺ له وه لام دا فهرموى: ((الله احق ان يستحي منه)) خودا. له هه موو كهس شياوتره بۆنه وهى شهرمى لى بكا.

ماره كردنى ئافره تانى ئازاد و قه باله نوسين له گه ل كۆيله كان،

زه خت كردن له چه تيوه كان بۆ داوین پيسى

وَأَنكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنكُمُ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾
وَلَيْسَتَّعْفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ

عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَءَاتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي ءَاتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَّتَكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدَنْ تَحْصِنًا لِيَبْغُوا عَرْضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِمْ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ ءَايَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾

دهرباره هوی نازل بوونی نایه تی ﴿والذین یتغنون...﴾ (ابن السکن) ده لئی: دهرباره کورپکی کویله ناوی صبیح بوو، بهندهی حووهیطیپی کوری (عبدالغزی) بسو، کوره که داوای له حووهیطیب کرد. که قهباله ی نازاد بوون (مکاتبه) ی له گهل دا مؤربکا، حووهیطیب رازی نه بوو، نیر نهم نایه ته هاته خواری و حووهیطیب له سمر سهد دینار قهباله ی نازاد بوونی بو نووسی و بیست دیناری لی خوش بوو نموی تری لی وهرگرت، روژی حونه یین له شه ردا شه هید کرا..

دهرباره هوی نازل بوونی نایه تی ﴿ولا تکرهوا فتیاکم علی البغاء﴾ موقتیل ده لئی نافرته کویله کانی سهرده می نه زانی ده کرانه هوکاری مال پیدا کردن، ده لئین: عهبدوللای کوری نمبی سهلول سهرؤکی دوپروه کان، شش چه تیوی هه بوون (معاذة، مسیکه، أمیمة، عهمره، أروی، قتیله) به زور داوین پیسی پیکردن بو پاره پیدا کردن، روژیک به کیکیان دیناریکی بو هینایه وه، به کیککی تریان هیچی دهست نه که وتبوو، عهبدوللا پیسی گوتن برؤن داوین پیسی بکمن، پاره پیدا بکمن، چه تیوه کان وتیان سویندما ن به خودا چیدی شتی وانا که یین، خودا نایینی نیسلامی بو ناردوین و زینای حهرام کرده،

هاتنه لای پیغه مبر ﷺ و شکاتیان کرد، نیت پروردگار نهم نایه تهی نازل کرد.

له نایه ته کانی پیشوودا پروردگار نهی لهو شتانه کرد: که سهرده کیشن بو داوین پیسی و گهرا تیکه ل بوون، فرمانی کرد به چاو داخست و عه و پرت پاراستن، له پیش هم موو شتیکیش دا پیویسته نهو بزانی: که پروردگار چاره سهری واقعی و عه ملی هیه، باشتین چاره سهری عه ملیش ناسانکاری ژن و ژن خوازییه، یارمه تیدانی نهوانیه: که توانای ژنهینانیان نیه، چونکه ژن ماره کردن و دروستکردنی خیزان باشتین ریگا چاره یه بو روبه ربوونه وهی نهو واقعی و دریژه دانی ناده میزاد به ژیان له سهر زهوی به شیوهی سروشتی و پیه ونندی نیوان خیزانه کان و بهر دهوام بوونی خوشه ویستی نیوان خیزان و کومه لگا و پرورده کردنی مندا ل!!

بویه فرمان به موسولمانان ده کاو ده فرمانی: ﴿وَانكُحُوا الْاِيَامِي مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَامَانِكُمْ﴾ نهی کار به ده ست و وهلی و قسه رویشتووه کان! نهی کومه لی موسولمانان! کچ و کوره کانتان لیک ماره بپر، نهوی میردی نیه میردی بو بدوزنه وه لی ی ماره بپر، نهوی ژنی نیه نافرتهی بو بدوزنه وه لی ی ماره بکن، ناسانکاری بکن بو نافرته به شوودان و ژنهینان، ژن بو بهنده و کویله صالحه کانتان بینن، که نيزه و کاره کمرتان به شوو بدن، کور که وهختی ژن هینانی هات ژنی بو بینن، کچ که کاتی شوکردنی هات به شوی بدن کوسپ و ته گهره مه خنه بهر نهم کاره پیروژه، یارمه تی مالی پیویستیان بدن، واکن ژنهینان و شوکردن به ناسانی و سادهیی پهیره وی بکری و به شیوه یه کی سروشتی و سادهیی ته نجام بدری، کوره گه نجه کانتان هه لنین بو نهوی زو و ژن بهینن، کچه کانتان والی بکن بر و بیانوی وانه گرن کوره کان نهوین داخوازییان بکن:

ههگیز لایه نی ههژاری مه کهن به کۆسپ و ته گهری ئافره ت به شوودان و ژن هیتان، قهت ههژاری و دهوله مه ندیی مه کهن به پیوه ری ژنهیتان و کچ به شوودان، بلین: له بهر نه وه ی کۆره که ههژاره کچی پی نادهین، یان نه و ماله ههژاره ئافره تی لی ناخوازین. چونکه ﴿ان یکونوا فقراء یغنیهم الله من فضله﴾ نه گهر نه وانه ههژار بن خودا به فقه ضل و گهره یی خو ی دهوله مه ندیان ده کا، نه وانه ی ههژارن نیر بن یامی، ئازاد بن یان کۆیله، خودا ده یانژی نی رزو و روژیان له سه ر خودایه، خودا به لوطقی خو ی بی ئاتاجیان ده کا.

کۆمه لیک له زانایان - نیمامی رازیشیان له گه ل دایه، ده فه رموون: فه رمانه که بۆ وجوبه، هه رکه سی ک بتوانی ژن بهی نی یان شوپکا، ده بی په له له ته نجامدانی بکا، ده بی به په له نه نجامی بدا، چونکه له سه حیه حه دین دافه رمووده یه که هیه نه یبومه سه ود ریوایه تی کرده ده لی: پیغه مبه ر ﴿فهرمویه تی: ((یا معشر الشباب من استطاع منکم الباءة فلیتزوج، فانه اغض للبصر واحصن للفرج ومن لم یستطع فعليه بالصوم فانه وجاء)) نه ی کۆمه لی گه نه کانه هه رکه سی له نیوه دارای پێداویستی ژنهیتانی هیه باژن بی نی، چونکه ژنهیتان واله پیاو ده کا سهیری ئافره تی نامه حره م و پیگانه نه کا، داوین پاک بی و تووشی تاوانی زینا نه بی، نه گهر داراییشتان نه بوو به روژو گرتن حه زو ئاره زوی خۆتان بشکینن. چونکه روژه گرتن بنپه کهری حه زو ئاره زویه.

ههروه ها له سونه نی نه بوداود نه سانی دا ههاتوه ریوایه ت له مه عقیلی کۆری یه سار ده کری ده لی پیغه مبه ر ﴿فهرموی: ((تزوجوا الودود الولود فانی مکاریکم الامم)) ئافره تی خۆشه ویست و به سک و سزا ماره بکه ن، چونکه من روژی قیامه ت شانازی به زووری نیوه ده که م پیم خۆشه ئومه ته که م زۆر بی. که ده فه رموی: (والصالحین) مه به ست به سه لاح مه عنای شه رعیه واته: موراعاتی فه رمانی ئایین و جله و گهریه کانی بکه ن.

ئیمامی شافیعی له ظاهریری رستهی ((وَأُنْكحُوا الْاِیامی مِنْكُمْ)) حوكمی
 نهوهی دهرهیناوه كهوهلی (باوك و باپیر... هتد) بۆیان ههیه كچی رهسیدهی
 بالغ بهبی رهزامهندی خۆی ماره بكن، چونكه خیطابی نایه ته كه بۆ
 (ولهیه كانه) ئهوان فرهمانیان پێ كراوه به ماره كردنی ئهوه كچانهی ویلایه تیان
 به دهست نهوانه.

به لام حوكمی نایه ته كه به فرهموده ی پیغه مبهر ﷺ: كه موسلیم و
 نه بوداودو نه سائی له ئیبنوعه بباسهوه ریوایه تیان كرده: ده فرهموی: ((البكر
 تستامر فی نفسها، واذنھا صماتها)) ته خصیص كراوه، چونكه فرهموده كه نهوه
 ده گهیه نی: كه پتویسته كچ ئیزن بداو رازی بی باوكی یان باپیری ماره ی بكا.
 شافیعی له نایه ته كه حوكمی نهوهی دهرهیناوه: كه تافره ت مافی نهوهی
 نه سهروكاری ماره كردن بكا! واته: ناتوانی خۆی ماره بكا، یان تافره تی تر
 ماره بكا.

ئه عجار دوا ی فرهمان به ژنهینان و شوكردنی ئاده میزادان نهوانه ی
 پتویستیان به نه عجامدانی ئهوه كار ه پیرۆزه ههیه به دهوله مه ندو هه ژاریانه وه،
 ریگا چارهیه کی گو عجاو داده نی بۆ نهوانه ی پتویستیاتی ژنهینان و شوكردنیان بۆ
 دهسته بهر نابی و ده فرهموی: ﴿وَلِیستعفف الذین لا یجدون نکاحاً حتی یغنیهم
 الله من فضله﴾ بانهوانه ی پیداویستی ژنهینان و شوكردنیان بۆ دهسته بهر نابی،
 نهوه پیری داوینپاکی ره چاو بكنه و ناموسی خۆیان و خه لکی بپاریزن و توخن
 فاحیشه و فساد نه كهن، تا خودا به فاضل و گهروهیی خۆی دهوله مه ندیان
 ده كاو ده گه نه حائیک دارای ژنهینان و شوكردن ده بن و پیداویستیه كانی هاوسهر
 پهیدا كردنیان بۆ دهسته بهر ده بی:

ئه عجار دیته سهر بهیان كردنی حوكمی نۆیه م: كه نه ویش قهباله نویسینه
 له گه ل كۆیله كان بۆ نهوه ی خۆیان نازاد بكن، ده فرهموی: ﴿والذین یتغنون
 الكتاب مما ملكت ايمانكم فکاتبوهم ان علمتم فیهم خیراً﴾ نهوه به ندانه ی

داوا له ئاغا کانیان ده کهن بۆ ئه وهی له سه ر مایکی دیاری کراو له ماو هیه کی دیاری کراو دا نازادیان بکهن. باگه و ره کانیان داوا که یان وه ریگرن و قه به له نامه که یان له گه ل بنووسن، نه گه ر زانیان که سایه تی ئه وه یان هه یه و شایانی نازاد بو نو و خاوه ن ته قوا و سه لاهن، ده سته پاک و کاسب و ته یکو شه رن، ده توانن نیش بکهن و مای دیاری کراو له ماو هی دیاری کراو دا ده دن به ئاغا کانیان.

﴿وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾ ئه ی خاوه ن کو یله کان! ئه ی ئاغا و قه راله کان، به شیک له و مال و دارایی یه ی خدا پی ی داو ن به دن به و کو یله نه و بار بوویان بکهن، چا ریه که سییه که حه و ته یه که ده یه کی ئه و مایه ی له سه ری ری که و ته و نو و قه به له تان بۆ نو سیو ن لیان خو ش ببو یان داشکینن.

حوکمی ده یه م زۆر کردن له چه ته یو و ئا فره ته کو یله کانه بۆ زینا کردن. بیه گومان خه ته ره ترین دیاره ی کو یله یه تی له کو مه لگادا به کاره ی تانی چه ته یه کو یله کانه بۆ له شه رو شی، ئه وه دیاره یه کی سه رده می نه زانی بوو، نه گه ر یه که یه که له و سه رده مه دا چه ته یو یکی هه بو وایه ده ینا رد بۆ له شه رو شی و پا ره ی لی و ه ده گرت، زۆری لی ده کرد بچی زینا بکا و پا ره وه ریگری بیخاته ده سته جه نابه وه. ئه مه خو ی له خو ی دا نه و دیاره به غایه یه که تا نه مه رو ش به رده وامه.

جا که ئایینی ئیسلام و یستی کو مه لگای ئیسلام پاک بکاته وه، به شیه یه کی گشتی زینای یاساغ کردو هه و لی قه لا چۆکردنی دیاره ی داوین پیسی دا، ئه م حاله ته تاییه ته یه شی به ده قیکی تاییه تی یاساغ کردو فهرموی: ﴿وَلَا تَكْرَهُوا فِتْيَانَكُمْ عَلَى الْبَغَاءِ، إِنْ أَرَادُوا تَحْصِنًا لَتَبْتَغُوا عَرْضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ زۆره ملی له چه ته یه کانتان مه کهن بۆ له شه رو شی، ئه وه حه رامه و کارێکی پیسه، به ره وای مه زانو و ریگای بۆ خو ش مه کهن، به تانه و ئی کالایه کی دو نیایه تان له ته نجام دان و رییه تان بۆ ئه و تا وانه ده ست بکه و ئی.

بیگومان رستهی ﴿ان اردن تحصنا﴾ مهرجی زۆر لیکردنه و بهیانی نه و
واقیعهیه: که ئایه‌ته که بههۆیهوه نازل بووه، نه که مانای وابستی ته‌گهر چه‌تیو و
که‌نیزه که کان زۆریان لی نه‌کری و به‌تاره‌زۆی خۆیان بی قهیناکه!

نه‌خه‌یر قه‌یدار کردنی حوکمه که به‌قه‌یدی ئیزاده‌ی (تحصن) و مه‌به‌ستی
مال پهبداکردن به‌وکاره مه‌فه‌وومی موخاله‌فه‌یان نه‌و قه‌یدی بهیانی واقیعه‌ن!
ناماژه به‌و فه‌رموده‌یه‌ی که ئیبنو مه‌رده‌وه‌یه‌ی له‌نیمامی عه‌لی یه‌وه ریوایه‌تی
کردوه ده‌فه‌رموی: عه‌ره‌به‌کان له‌سه‌رده‌می نه‌زانی دا زۆره ملییان
له‌چه‌تیوه‌کانیان ده‌کهر بۆ زیناکردن و له‌شفروشی و پاره‌یان لی وهرده‌گرت، ئیتر
ئاین جله‌وگیری لیکردن و نه‌م ئایه‌ته له‌وباره‌وه نازل بوو، یان وه‌کوو
ناماژه‌مان پیکرد، سه‌روکی دووروه‌کان عه‌بدو‌ل‌لای کوری ته‌بی سه‌لول شه‌ش
که‌نیزه‌کی هه‌بوون به‌زۆر ده‌یدان به‌خه‌لکی زینایان له‌گه‌ل بکه‌ن و پاره‌یان لی
وه‌رگری.

قه‌یدی ﴿ان اردن تحصنا﴾ به‌یانی وقیعه‌و بۆ بیژاری ده‌برینه
له‌وکه‌سانه‌ی نه‌و کاره ناشرینه ده‌که‌ن و داوین پیسی ره‌واج پی ده‌ده‌ن، واته:
نافه‌رت به‌سروشت تاره‌زۆی کاری جنسی له‌پیاو به‌هێزتره، به‌تایبه‌تی نه‌و
که‌نیزه‌ک و چه‌تیوانه‌ی له‌شه‌ردا گیراون، له‌ناو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ی بی بپروادا
په‌روه‌رده‌ بوون و په‌روه‌رده‌یه‌کی بیدینه‌نه‌ کراون، جاکه‌نه‌وانه به‌و حاله‌ش
حه‌زیان له‌داوینپاکتی بی و نه‌یان‌ه‌وی زینا بکه‌ن، نه‌وه ته‌وپه‌ری بی ناموسی و
گه‌وادیی یه بۆ خاوه‌نه‌کانیان: که به‌زۆر بیان‌ه‌وی نه‌و کاره ناشرینه‌یان پی
بکه‌ن و کالایه‌کی دونیایی لی وه‌ربگرن!

جا ﴿ومن یکرهن فان الله من بعد اکراههن غفور رحیم﴾ که‌سیک
زۆره‌ملی له‌چه‌تیوه‌کان بکا، به‌ج‌ه‌خت زینایان پی بکا، ناچاریان بکا
له‌شفروشی بکه‌ن، نه‌وه خودا بۆ نه‌وان - پاش نه‌و زۆر لیکردنه - لی‌بورده‌یه‌و
لییان خۆش ده‌بی، له‌سه‌ر نه‌و تاوانه سزایان نادا.

ئايەتەكە ئامازە بموۋ دەكا: كەزىنا كەردن، ئەگەر بەزۆرىش پىتى بىكەن ھەر تاوانەو گوناھە بۆيە لىخۆشېبون دەيگىرئىتموۋ، چونكە ئەو جۆرە تاوانە ئەگەر بەزۆرىش بى جۆرە خۆبە دەستموۋە دانىكى تىزايە.

ئەجار دواى پونكرەنموۋى ئەو حوكم و ياسايانە پەروەردگار ۋە صفى قورئان دەكا بەسى صىفەت.

۱- ﴿وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ مَّبِينَاتٍ﴾ ئىمە نازلان كەردە بۆ ئىتوۋ لەم قورئانەدا (يان لەم سورەتەدا) چەند ئەحكام و ياسايەكى رون و ئاشكرا، بارى ژيانى ئىتوۋ رون دەكاتموۋ پىتويستان پىيانە بۆ بەختموۋى ژيانى دونىاو قىامەت.

۲- ﴿وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكَ﴾ ھەرۋەھا بۆمان نازل كەردون چىرۆكى روداۋىكى سەيرو سەمەرە كەچىرۆكى بوختان كەردن بوو بەدايكى موسولمانان خاتو عائىشەى خىزانى پىغەمبەر ﷺ: كەدەق دەشوبىتتە روداوو چىرۆكى ھەزەرەتى يوسف ﷺ ۋ خاتو مەرىئەمى دايكى عىسا ﷺ. بوختانكەردن بەعائىشە وىنەو نمونەيە بۆ ئەو بوختانەى كەبە ھەزەرەتى يوسف ﷺ كرا ھەرۋەھا ئەو بوختانەى پال مەرىم درا.

۳- ﴿وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾ ھەرۋەھا نازلان كەردە بۆ سەرتان، چەند پەندو ئامۇزگار يىك بۆ ئەوۋى لەخودا ترسو پارىزەرەكان بىكەنە رى روشنكەرەۋى ژيانىان و پابەندى ئەو ئامۇزگار يانە بن.

تەبىئىيەس: حوكمى ژنەيتان و شوكرەن بەگۆيرەى ھالى ئادەمىزادەكە دەگۆرى: كەسىك بىرسى لەزىنا كەردن ۋ خۆى پى زەوت نەكرى ئەو ھاوسەر پەيدا كەردن بۆ ئەو واجبە.

ئەگەر ترسى زىناى نەبوو، ھال ۋ ۋەزەى مام ناۋەندىى بوو، تىمامى شافىعى دەفەرموى: ھەلدان بۆ ھاوسەر پەيدا كەردن موياحە بۆى. ئەبوھەنىفەو مالىك ۋ ئەھمەد دەفەرموون سوننەتە. بەلگەشيان ئەم

فهرموده یه ی پیغه مبه ره ﷺ گه ده فهرموی: ((من رغب عن سنتی فلیس منی))
فهرموده که بوخاری و موسلیم و نه حمد هیناویانه و له نه نه سه وه ریوایه تیان
کردوه.

شافیعی ده فهرموی زیواج وهرگرتنی له ززه ت و خوشی یه و مویاحه،
وه کوو خواردنی خوش و خواردنه وه ی ناوی سارد و شیرین وایه چون نه مانه
مویاحن نه ویش مویاحه.

پهروه دگار رونا که ره وه ی ناسمانه کان و زه ویه،
به وه: که به لگه ی جوړاو جوړی باوه ری تیدا دانان

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِثْكَوْفٍ فِيهَا مِضْبَاحٌ الْمِضْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ
الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبْرَكَةٍ زَيْتُونَةٍ
لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارُ
نُورٍ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَلَ
لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

دوای به یانکردنی شه زیعدت و یاسای عه مه لی، واته: حوکه مه
شه رعیه کان و رونکردنه وه ی نه خلاق و ره وشت، دیته سه به یانکردنی
لایه نیکی بنه مای بیرویاوه پ: که باسی خودایه: واته: له ته وه ره ی (الهیات) دا
ده سور یتمه وه.

ده فەرموی: ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ پەرورەدگار روناکەر و هەوی
 بوونە وەرە، هێدایەت دەری مەخلوقاتە، بەهۆی ئەو هەوە کە: لەبوونە وەرەدا چەندەها
 بەلگەو نیشانە ی داناون، هەموویان بەلگەن لەسەر هەبوونی خودای تاک و
 تەنها، هەر وەرەها بەهۆی ئەم نیگا و سروشەو: کەناردووبەتی بۆسەر
 پیغەمبەران و ئەوانیش بەئادەمیزادیان گەیانندووە. جاکە سیك دل و دەروونی بەو
 نۆرە روناک بویتەو، خۆشەختی و کامەرانێ دنیای قیامەتی دەستەبەر
 کردو: ئەمە لەلایەن نۆر و روناکی مەعنەوێیەو، نۆر و روناکی (حیسی) ش
 ئەوە ناشکراو نومايانە خودا سەرچاوەی روناکی یە، بەدیھێنەری روناکی یە،
 تاریک رەوتنەر و هەیه، بەرپۆتەبەری بوونە وەرە، بالادەستی رەها و تەواوی هەیه
 بەسەر بوونە وەرەداو ساتەو ختیکی لیتی بی ناگا نیە. ﴿مَثَلُ نُورٍ كَمَشْكَاةٍ فِيهَا
 مُصْبَاحٌ مِّصْبَاحٌ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ﴾ صیفەت و حالێ
 نۆری خودا لەئاسمانەکان و زەوی دا لەهەبوون و روناکی و جیلەو پرتەودا وەکوو
 روناکایی و پرتەوی چرائیک وایە لەناو جامیکی مینایی بیگەرد دا. ئەو جامە
 بلورینە لەناو تاقیکی بی کون و کە لەبەردا بی و روناکایی چاکە کۆبکاتەو و
 نەیدەلی بەملاو بەولادا بلاو بیتەو، ئەو چرا پرتەو بەخشە هەردەلێ
 نەستیرەیه کی پرتەو بەخشە لەنەستیرە گەرۆکەکان بەهەر چوارلای خۆی دا
 روناکی بلاو بکاتەو.

﴿يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ﴾ ئەو دارە دابگیرسی لەرۆنی داریکی پیروژو
 خاوەن بەرە کەت: کەداری زەیتونە، ﴿الْأَشْرُقِيَّةَ لَاغْرِبِيَّةَ﴾ ئەو درەختە نەزۆر
 خۆرەلاتی و نەزۆر خۆرنشین بی، بەلکوو لەباختیکی دەشت و سارادا بی یان
 لەبەرزایی تەپۆلکەیه کە دا بی لەنسی و لاپال دا نەبی، هەموو کاتی لەروژدا
 هەتاو لی ی بدا هەتا بەرە کە ی باش پی بگەیه نی، رۆنی زەیتونە کە هێندە
 صاف و بی خوش بی ﴿يَكَادُ زَيْتُهَا يَضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ﴾
 لەوانەیه زەیتە کە ی لەخۆیەو باناگریشی نەگاتی دابگیرسی و روناکایی

هه‌لگیرسانه‌که‌ی سه‌رباری رونا‌کایی خودی خۆی بێ. چونکه‌ زه‌یت نه‌گه‌ر
صاف و بێ‌خه‌وش بێ، له‌دووره‌وه‌ بیه‌رنی، پرته‌وێکی لی ده‌بیه‌رنی ده‌لی ی
شوعاعی خۆره‌، جاکه‌ ناگری ویکه‌وت رووناکی ده‌که‌وێته‌ پال روناکی!

دل و ده‌روونی موسولمانیش به‌وجۆریه‌ پێش ئه‌وه‌ی نووری زانیاری بۆ بێ
به‌هۆی هیدایه‌ته‌وه‌ رووناکه‌، که‌روناکی زانیاری تیکه‌وت، رونا‌کایی ده‌چێته‌
پال رونا‌کایی و هیدایه‌ت ده‌که‌وێته‌ سه‌ر هیدایه‌ت. بۆیه‌ یه‌حیای کوپی سه‌لام
ده‌لی: دلی موسولمان پێش ئه‌وه‌ی حه‌قی بۆیه‌یان بکری، حه‌ق ده‌ناسی،
چونکه‌ حه‌ق موافیقی دلی ئه‌وه‌، هه‌ر له‌م رووه‌یه‌: که‌پێغه‌مبه‌ر ﷺ
فه‌رمویه‌تی: ((اتقوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ))^(٧) خۆتان پیا‌ری‌زن
له‌فیراسه‌ت و دیکه‌تی موسولمان، چونکه‌ ئه‌و به‌هۆی نوری خوداوه‌ ده‌روانی.

﴿بِهَدَى لِنُورِهِ مِنْ يَشَاءُ﴾ په‌روه‌ردگار بۆ هه‌رکه‌سێ مه‌یلی لی بێ
هیدایه‌تی ده‌داو شاره‌زای ده‌کا بۆ تیگه‌یشتن له‌نووری وجودی بوونه‌وه‌ر
که‌خودایه‌کی (واجب الوجود) به‌دی هێناوه‌و شاره‌زای ده‌کا بۆئه‌وه‌ی فکری
خۆی بخته‌گه‌ر بۆ تیگه‌یشتن له‌بوونه‌وه‌رو کردنی به‌نیشانه‌و به‌لگه‌ له‌سه‌ر تا‌ک و
ته‌نها‌یی خدا، وه‌کوو چۆن خۆر: که‌هه‌ل‌دی، له‌به‌رزایی یه‌وه‌ پرته‌وی خۆی
ده‌خاته‌ سه‌ر زه‌وی و روناکی ده‌کا.

شاره‌زای ده‌کا بۆ نوری عیلم و عیرفان و ئیمان: که‌ده‌یه‌خشی
به‌دانیشتوانی سه‌ر زه‌وی و ئاسمانه‌کان بۆ ئه‌وه‌ی باوه‌ر به‌خودایه‌تی خوداوه‌
پێغه‌مبه‌رایه‌تی ره‌ه‌به‌ره‌کان و قودسییه‌تی فریشه‌کان بکه‌ن.

﴿وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ﴾ په‌روه‌ردگار نمونه‌ ده‌هێنێته‌وه‌ بۆ
ئاده‌میزادو، شتی مه‌عقول و غه‌یره‌ ماددی ده‌خاته‌ رو، بۆئه‌وه‌ی مه‌عانییه‌
نه‌ینی یه‌کان له‌تیگه‌یشتن نزیک بکاته‌وه‌، ﴿وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

(٧) رواه البخاری فی التاریخ وابوداود عن ابی سعید الخدری.

پهروهردگار زانایه بهه موو شتیکی هیچ شتیکی لی هون نابیی. ده زانی کئی شیایو هیدایهت و کئی شیایو گوهرایی به.

هه ندی پێیان وایه: که نایه ته که نمونهی قورئانی هیناوه ته وه له دلی موسولمان دا، بهم مانایه: که چۆن ته چرایه روناکی ده به خشی و کهم ناکا، هه روا قورئانیش هیدایهتی پێ دهسته بهر ده بی و فیهرو بهره که تی کهم ناکا. مه بهست به (المصباح) قورئانی پیروژه، مه بهست به (الزجاجة) دلی موسولمانه مه بهست به (المشكاة) زوبانی موسولمان و تیگه یشتیه تی. مه بهست به (الشجرة المباركة) دره ختی وه حی و سروشه، مانای ﴿یکاد زیتها یضيء ولو لم تمسسه النار﴾ واته: به لگه کانی قورئان هینده ئاشکرا و نومایان له وانیه بی ته وهی بخویندرینه وه به سهر خه لک دا ههستیان پێ بکری. مانای ﴿نور علی نور﴾ واته: قورئان نووری خودایه بو بهنده کانی، سه رباری تهو به لگه و نیشانه نیه که له بوونه وهردا یلا و کرانه وهو پیش نازل بوونی قورئان که وایی به نازل بوونی قورئان نوریککی تریان بو زیاد بوو. تهم نووره که سیک پێ ی ده گا: که خودا بیهوی هیدایهتی بدا.

به کورتی: ته مه نمونهی نووری خودا و هیدایهتی خودایه له دلی موسولمان دا، هه وه کوو چۆن زهیتی صاف و بی خهوش له وانیه بی ته وهی ئاگری وێ بکهوی، روناکی بدا جانه گهر ئاگری وێ کهوت روناکی ده که ویتته سهر روناکی، هه به و جوژه دلی موسولمان به هیدایهت به خته وه ده بی پیش ته وهی زانیاری بو بی جاکه زانیاری بو هات هیدایهتی تری بو پهیدا ده بی و ده بیته خاوهنی هیدایهت له سهر هیدایهت و نوور له سهر نوور، پێویسته ئاماژه بوئه وه بکهین: که وشه ی (نور) چهند مانایه کی ههیه:

١- به مانا شیکه ره وه به بیانکه رو به دیهینهر بی، بهم پێیه وشه ی نور ده بی (صفة مشبهة) بی تهو کاته ماناکه ی حه قیقه تهو مه جازی تیدا نیه، بهم جوژه ده توانین بلێن مانای ﴿الله نور السموات والأرض﴾ خودای پهروهردگار دروستکه رو به دیهینهری ئاسمانه کان و زهویه، له نه بووه هه هینا و نیه وجود.

٢- (نور) به مان پرتو بى، ئەو کاتە بە حەقیقەت حەمل ناکرێ بۆ سەر وشەى (الله) بە لکۆو دەبێ تەئویل بکری (نور) بە مانا (منور) مانا بکەمێن جانەو کاتە رستەى ﴿الله نور السموات والأرض﴾ ئە گەر مەبەست بە نۆرە کە نۆرى مەعنەوى بێ، ماناکەى بەم جۆرە دەبێ، خودا عیلم و عێزفانى داوێ بە ئەهلى ئاسمانەکان و زەوى، واتە بە فریشتەکانى ئاسمان و بەرەبەرە رانى ئادەمیزاد لە پیڤە مەهران و پیاوچاکان.

ئە گەر مەبەستیش نۆرى حیسسى بێ ئەو کاتە ماناکە بەم جۆرە دەبێ: پەرەردگار ئاسمانەکان و زەوى روناک کردۆتەو بەرپوناکی خۆرو مانگ ئەستێرەکان.

٣- موحاهید دەفەرموی: (نور) بە مان (مدبر)ە واتە کاروبارى ئاسمانەکان و زەوى هەڵدەسوڕێنێ.

٤- ئوبەى کۆرى کەعب و (الحسن) و (ابوالعالیه) دەلێن: (نور) بە مەعنا (مزیّن)ە واتە: خودا رازینەرەوێ ئاسمانەکانە بە خۆرو مانگ و ئەستێرەکان، رازینەرەوێ زەویە بە پیڤە مەهران و زانایان و خودا پەرستانى راستال. بەلام ئە گەر بەوردی سەیری تەفسیرەکان بکەم و رای زانایان لەسەر تەفسیری ئەم ئایەتە بەراورد بکەم، بۆمان دەردەکەوێ: کە تەفسیری (نور) بە (منور) بکری راست و پەوانە.

بەتایبەتێ ئە گەر قیرائەتێ زەیدی کۆری عەلى ئەبوجەعفەرى (المکى) بەرچاوبگرین: کە لەوقیرائەتەدا وشەى (نور) بە شێوەى فیعلى (ماضى) خویندرائەتەو: واتە ئەم قیرائەتە بەم جۆرەى ﴿الله نَوَّرَ السموات والأرض﴾ فاعیلی (نور) راناهو دەگەرێتەو بۆ (الله) واتە: خودا ئاسمانەکان و زەوى روناک کردونەو، لەم رووە ریک و پێک بەدى هیناون، یاسا و نیظامى تۆکمەى بۆ داناون، کەم و کورپیان تیدا نیە، هەموو شتیکیان بە ئەندازەو نەخشەو پلانە^(٨).

(٨) تفسیر فتح القدیر للشوکانى ج ٣٢/٤-٣٥ طبعه دار احیاء.

بازرگانىيەك لەيادى خودا نوێژ کردن لەکاتى خۆى داو زەکاتدان بەوانەى
 شياوى زەکات پێدانن غافليان ناکا. گرنگترین شت بەلایانەو خودا پەرستىيە:
 کەدەفەرموى: (رجال) ئاماژەى بەو وەرەبەرزى و خۆراگرى پياوان، بۆ
 عەزىمەت و سووربوونيان لەسەر خودا پەرستى، کەفەهۆى ئەو رەوشتانەيانەو
 بوون بەدروستکەرو بنیاتنەرى ئەو مزگەوتانەى: کەمالى خودان لەسەر زەوى،
 پابەندى شوکرى خودان، راستالانە طاعەتى بۆ دەکەن! وەکوو ئەنايەتیکى تردا
 دەفەرموى: ﴿من المؤمنين رجال صدقوا ما عاهدوا الله عليه﴾ (الأحزاب/ ۲۳)
 وێنەى ئەم ئايەتە ئايەتیکى ترە: کەدەفەرموى: ﴿يا أيها الذين آمنوا
 لاتلهمكم أموالكم ولا أولادكم عن ذكر الله﴾ (المنافقون/ ۹)

ھەر لەوشەى (رجال) لەئايەتەکەدا ھەندى لەزانايانى شەرعزان ئەوھيان
 دەرھێناو: کەنوێژى جەماعەت لەسەر پياوان فەرزەو دەبى بەجەماعەت نوێژ
 بکەن، بەلام بۆ ئافەرەت نوێژ لەمالەو بەکا خێرى زیاترە، لەبەر ئەو
 فەرمودەيەى ئەبوداود: کە لەعەبدولای کورپى مەسعودەو رىوايەتى کردووە،
 دەفەرموى: پیغمبر ﷺ فەرموى: ((صلاة المرأة في بيتها افضل من صلاتها
 في حجرتها، وصلاتها في مخدعها افضل من صلاتها في بيتها))

نیمام ئەجمەدیش فەرمودەيەکی لەئوموسەلەمەو رىوايەت کردووە:
 دەفەرموى: پیغمبر ﷺ فەرموى: ((خير مساجد النساء فھر بیوتھن)) واتە:
 باشترین مزگەوت بۆ ئافەرەتان ناو مالى خۆیانە!

ھۆى ئەوھى کەئەو پياوانە وەگرى مزگەوت دەبن و سەرگەرمى نوێژ
 کردن و ذیکرى خودا دەبن ﴿يخافون يوماً تتقلب فيه القلوب والأبصار﴾
 ترسى عەزابى رۆژى قیامەتيان ھەيە، عەزابى رۆژىك کەدلەکان تى یدا
 لەترسان دەکەونە کوتە کوٲ و چاو بەملۆق دەوێستن و ھەموو کەس ترس
 دايدەگرى و کەس و سەرکەسى ناپرژى رۆژىکى گەرۆ سامناکى وەھا:

که هه رکه سه دهیهوئ خۆی رزگار بێ، له نایهتییکی تردا دهفرموی ﴿انا نخاف من ربنا یوما عبوساً قمطریراً﴾ (الدھر/١٠)

بۆیهش نهوهنده تهقواکارو لهخودا ترسن ﴿لیجزیهم الله احسن ما عملوا ویزیدهم من فضله﴾ بۆ نهوهی خودا پاداشیان بداتهوه به گوێرهی جوانترین کردوهیان و به فضل و پهجمهتی خۆشی بهسهریان دا پرێژی! وهکوو له نایهتییکی تردا دهفرموی: ﴿من جاء بالحسنة فله عشر امثالها﴾ (الانعام/١٦٠) یان دهفرموی: ﴿للذین احسنوا الحسنی و زیادة﴾ (یونس/٢٦).

لهفرمودهیهکی قودسی دا هاتوه: نهخههرو موسلیم و بوخاری و تیرمیزی و ئیبنوماجه له نه بوهورهیرهوه ریوایهتیان کردوه دهفرموی: ((اعددت لعبادی الصالحین مالا عین رات، ولاذن سمعت، ولا خطر علی قلب بشر)) خودا دهفرموی: نه من بۆ بهنده صالحه کاتم پاداشیکم ناماده کردوه، هیچ کهس بهچاو نهیبینیوه، بهسهر دلی هیچ ناده میزادیك دا تینه په ریوه.

﴿لیجزیهم الله احسن ما عملوا﴾ بۆ نهوهی خودا به گوێرهی باشترین کردوهیان پاداشیان بداتهوه ﴿والله یرزق من یشاء بغیر حساب﴾ بیکومان پهروه رزگار فاضلو چاکه ی به رفراوانه بهویستی خۆی بۆ هه رکه سیکی بوی فاضل. چاکه ی خۆی به بێ ژماره ده به خشی و هیچی لی عاسی نابێ.

زانا یانی نیسلام چهند حوکمیکیان له م ئایه تانه وهرگرتوه:

۱- پەرهر دگار فەرمان دهکا بهئاوه دان کردنه وهی مزگهوت له روی مادیهیه به بهرز کردنه وه بنیاتنانی، له روی مهعنهویشمه بهنوێژ تیدا کردن و قورئان تیدا خوێندن و دهرس تیدا گوته وه نامۆزگاری تیدا کردنی موسولمانان.

۲- زه خرهفه کردن و رازاندنه وهی مزگهوت: به لای هندی له زانا یانه وه دروسته، چونکه نیشانهی ریزگرتنی مالی خودایه، پەرهر دگاریش فەرمانی بهریز گرتن له مالی خۆی کردوه، له سهر نهو مانایه کهوشه ی (ترفع) له (فی بیوت اذن الله ان ترفع) به مانا (تعظم) بی واته ریزی لی بگیری. هه روا ریا بهت کراوه: که نیامی عوسمان ﷺ مزگهوتی پیغه مبهری ﷺ به داری ساج رازاندوه!

ته نانهت نه بو حه نیفه ده فەرمو ی: چ خراپییه که له وه دا نیه مزگهوت به ئاری زیڕ به خشیندنری.

عومهری کوری عه بدولعه زیز لهو سهرده مه دا: که مالی مه دینه بوو مزگهوتی پیغه مبهری ﷺ رازاندوه، زۆری جوان کردو که سیش ره خنه ی لی نه گرت.

۳- کۆمه لیکیش له زانا یانی نیسلام به لایانه وه مه کروه مه مزگهوت زه خره فه ی تیدا بکری و برا زیندریتسه وه، به لگهشیان نهو فەرمو ده یه یه: که نه بو داوه له نه نه سه وه ریا به تی کردوه: که پیغه مبهر ﷺ فەرمو یه تی: ((لا تقوم الساعة حتی یتباهی الناس فی المساجد))

۴- پیویسته مزگهوت له شتی پیسو بوئی ناخۆش بیاریزی قسه ی ناشرین و پرو پوچی تیدا نه کری. ناماژه بوو فەرمو ده یه ی: که موسلیم بوخاری له جابیره وه ریا به تیان کردوه ده فەرمو ی: ((من اکل ثوما اوبصلا فلا یشفانا فی مسجدنا)) یان فەرمو ی: ((فلیعتزلنا ولیعتزل مسجدنا ولیقعد فی

حالی کافران له دونیاداو خه ساره تمه نندیان له قیامت دا

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَلُهُمْ كَسَرَابٍ
بَقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا
وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوفَتْهُ حِسَابُهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾
أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ
فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَكْدُهُ لَمْ
يَكْدِرْهَا وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾

ریوایت کراوه: که نایه تی ژماره (۳۹) ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا﴾ ده باره ی
عوتبه ی کور ی ره بیهی کور ی نومیه نه نازل بووه، نم مالویرانه له سهرده می
نه زانیدا لیباسی خودا ناسی له بهر کرد بوو، خوی به ناییندار ده زانی، که نیسلام
هات، نیمانی نه هیناو خوی به کافری هیشته وه، هه ندیکیش ده لاین: ده باره ی
شه بیهی کور ی ره بیهی نازل بوو، هه ردو و کیشیان به کافری مردن!!

په یوه ندیی نم کۆمه له نایه ته به هی پیشه وه له م روه وهیه: په روه ردگار
له وه پیش حال و وه زعی موسولمانانی باس کرد شه وه ی شی کرده وه: که نه وان
له دونیادا له نوری خودادان، دلایان به ونوره رونا که، به هوی شه وه کرده وه ی
چاک ده که ن، له قیامه تیش دا پاداشی کرده وه کانیان به باشی وه رده گرنه وه.
نه مجار به شوین شه وه دا وه زع و حالی کافره کان به میان ده کا: له دونیادا له ناو

تاریکی دانو له قیامت دا عه زابی به ئیشیان ده درێ، بۆ ههردوو حاله که شیان
 نمونه ده هینیتتهوه: جا نمونه کان ده گونجی بۆ حالێ دونهیاو حالێ قیامه تیان
 بێ، یان بۆ دوو جوړ له کافران بێ نهوانه ی له ناخه وه کافرن، نهوانه ی به لاسایی
 کردنه وه کافرن.

ده فهرموی: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْثَانُ مَاءً
 حَلِيقًا إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا﴾ نهوانه ی کافرو بێ پروان، ئینکاری تاک و ته نهایی
 خودا ده کهن، په یامی پیغه مبه ر هت ده که نه وه، قورشان به که لامی خودا
 نازانن. له هه مان کات دا کرده وه ی باشی دونهیا ی نه نجام ده ده ن و پێیان وایه:
 نهو کرده وانه یان له قیامت سوو ده به خش ده بن بۆیان و له سزای سه ختی قیامت
 رزگاریان ده کا، نانهو کرده وانه یان ده ق ده شو به یتته تراویلکه که تاده میزادی
 تینوو له سارادا چاوی لی ده بی و واگومان ده با ناوه، خۆی بۆ ده کوتی، کاتی
 دیتته لای هیچ نیه، حال و وه زعی کافره کانیش به وشیه وه، پێیان وایه: کرده وه
 باشه کانیان ((وه کوو به جیه پێنانی صیله ی رهحم و یارمه تیدانی هه ژاران و
 چاک کردنی رینگاو بان و بنیاتنانی قوتابخانه و خهسته خانه)) سوو ده به خش ده بن
 بۆیان له قیامت دا، له سزای سه ختی دۆزه خ ده یان پارێزن، جاکه روژی قیامت
 دی و به ره و روی سزای سه ختی دۆزه خ ده بنه وه، ده زانن کرده وه باشه کانی
 دونهیا یان هیچ دادیان ناده ن و هیچیان لی شین نه بووه ﴿وَوَجَدَ اللَّهُ عِنْدَهُ فَوْقَ الْ
 حِسَابِ﴾ الله سریع الحساب ﴿له وێ نهو خودایه ی بروای پی نه بوو دژایه تی
 ده کر نهو ده بینێ، نهو چاوه پروانی ده کا؛ بێگومان خودا به خیرایی و زوو
 حیسابی به نده کانی ده کا.

به راستی مه و قیفی کی سه خت و چه موشه، نه گهر دوژمنی کی هاوشانی
 خۆی بدیبایا له وانه بوو شته که زۆر زه حمه ت نه بی، به لام نهو به غافلی له نکاو
 خودای خاوه ن تواناو تۆ له ستین ده بینێ، توشی ده بی به توشی کارمه ندانی

دۆزه‌خمه، تى ى رۆدين و كيشى ده‌كهن بۆ دۆزه‌خ، به‌ئاگر ده‌يسوتينن، ناوى
كولآتوي ده‌دهنى، كي‌م و زوخاوى به‌گمرودا ده‌كهن!.

بهائی لهو شویندی به ته مایه کرده وه کانی دونیای فریای بکهون له سزای
خودا رزگاری بی، عه زابی سه ختی دۆزه خی تووش دی، سزای بی باوه پری و
هاوهل دانان بو خوداو به دروخستنه وهی قوربان و پهمیامی پیغه مبه ر ﷺ
وهرده گریته وه، به کورتی کافره کان رۆژی قیامت تووشی نائومیدی دین،
له گهل واقعیکی تال دا روبه پرو دهنه وه، شتیکیان چنگ ناکه وی سوودیان پی
بگه مهنی!

﴿او کظلمات فی بحر لجلی یغشاه موج، من فوقه موج من فوقه
سحاب﴾ نمونده دووم بۆ حال و وه زعی کافره چاولی کمره کان، نهواندی
به نه فامی شوتن پی شهوا کافره کان ده کهون، وه کوو تاریکایی یه که وایه له ناو
ده ریایه کی قوولی فره ناوا، شه پۆل له سه ره شه پۆل بهاری، نه بچار هه ور یکی
رهشی پر، روناکی خۆرو مانگو نه ستیره کان دایپۆشی، سی جۆر تاریکی
سواری یه کتر ین؛ تاریکی ده زی، تاریکی شه پۆله کان، تاریکی هه وره کان؛ نه
تاریکیانه ده ق ده شو بهینه سی جۆر تاریکی؛ که له کافردا هه ن، تاریکایی بیرو
باوه ر، تاریکی قسه ی ناشرین و پوچ، تاریکی کرده وه، نه سی تاریکیانه ی لی
ده بنه له مپه رو ناهیلن حه ق و راستی بیینن، هه ست به به لگه وه ده لیلی ناو
بوونه وه بکه ن، سوود له و نیشانانه بیینن.

بهائی: کوفر خاونه کهی داد هیری له نووری خودا: که بوونه و هری پر کرده،
به لّام نهو لی ی بی به شه!

کوفر گومپایی، یہ کہ والہ نادرہ میزاد دہکا: دیارِ تیرین و نزدیکترین نشانہ ی
ہدایہ ت نہ بینی۔۔

کوفر ترسناکيکه ناسايش و نارامي تيدا نيه، که سيک خودا نووري
نه داتي نووري نيه، نووري خودا هيدايت لهدل دا پيدا دهکا، چاوي دل

به لگه و نیشانه کانی بوونه وهر له سهر هه بوونی خوداو تاک و
ته نهایی زاتی پاک

أَلَمْ تَرَ أَنَّ

اللَّهُ يَسْخِرُ لِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَفَّتٍ كُلُّ قَدْ
عِلِمَ صَلَاتِهِ وَتَسْبِيحِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُرْجِي
سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ ﴿٤٣﴾
يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لَأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾
وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ
وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾

دوای ئەوێ پەرۆردگار وەصفی دل روناکی و دل نورانی بوونی
موسولمانانی کرد، بەهۆی هیدایەتەو، هەروا باسی ئەوشتانەی کرد: کەدڵی
کافرەکان تاریک دەکا، بەشوتن ئەو دە بەلگەو نیشانەکانی تاک و تەنهایی
خوداو بەتوانایی و کاردروستی پەرۆردگار نمایش دەکا، لەو بەلگەو نیشانە
هەمەجۆر زۆرانه چوار بەلگەو بەرچاوو هەمیشە بینراو دەخاتە رو-.

۱- تەسبیحات کردنی مەخلوقات بۆ خوداو بەتاک و تەنها ناسینی.
دەفەرموی: ﴿الَمْ تَرَ اِنَّ اللّٰهَ يَسْجُحُ لَهٗ مِنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ﴾ ئەو نازانی
ئەو پێغەمبەر ﷺ! هەروا هەموو موخاطبێک کەشیای خیطاب ئاراستە
کردنە، ئێوە بەبەلگەو دەلیل بۆتان مەعلوم نەبوو نازان: کەهەموو
مەخلوقات، هەموو بوونەوەر تەسبیحات و تەقدیسی خودا دەکا؟؟

بۆتان ناشکرا نەبوو: کەهەرچی لەتاسمانەکان و زەوی دا هەیە
بەعاقلمەندو بۆ زوبانیەو، بەنادەمیزاد و فریشتەو جندۆکەییەو، بەبالتەو
خشۆک و پێرۆییەو، هەموویان هەریەکیان بەشیوەی خۆی خەریکی
تەسبیحات و تەقدیس و تەزبیهی خودایە، نیشانەی تاک و تەنهایی خودان،
بەلگەن لەسەر هەبوونی خودایەکی بالادەستی بەتواناو بەدیھێنەر واتە: ئەو
نادەمیزاد: کەتۆ تەسبیحاتی خودا دەکەو بەتەنھانیت، هەموو بوونەوەر
لەگەڵت دایە، هەموو دەورو بەرت هاوکاریت دەکا بەخودا پەرستی دا، لەوانە
﴿وَالطَّيْرِ صٰفٰتٍ﴾ دەبینی پەلەوەر (بالتەو) لەکاتی فرینی دا بۆ کەکانی لێک
دەداو راستیان دەکا: بۆ ئەوێ لەو بەرزایی یەو نەکەوێتە خوار، هەرکەسێک
بەوردی سەیری بالتەو بکا و عەقڵی رێک و پێک بێ، دەزانێ کەبەدیھێنەریکی
دانا ئەو بالتەویە دروست کردو، دەزانێ هەلس و کەوت و شیوە و رەفتاری
ئەو بالتەویە نیشانەی ئەوێ: کەبەدیھێنەرە کەو خاوەنی هەموو صیفاتێکی
کەمالە، کەوابو قسەو کافرو موشریکەکان بەتال و پوچە: کە هاوێیان بۆ
خودا داناو، هەندێ لەبێ گیانیان کردون بەشەریکی خودای داناو زانا!

له کاتیک دا ئەو شتانه هه موویان دروستکراوی خودان، جاپۆن ده گونجی دروستکراو بیته هاوه لی به دیهینەر؟!

ناوهینانی بالنده به تاییه تی - هه چهنده له چوارچێوه گشتی یه کهش دا ئەوی تێدایه - له بهر ئەوه یه: چونکه بالنده نیشانه یه کی تاییه تی تێدایه و نیشانه ی کارسازی پهره دگاره که مالی قودرهت و کاردروستی خودای زاناو دانا به.

که له سه ره تای نایه ته که دا فهرموی: ﴿الم تر؟﴾ ناماژه به وه ده کا: که ته سبیحات کردنی مه خلوقات بو خودا شتێکی ناشکراو نمایانه و بۆ ته حه قیقهت و گومانی تێدا نه، که یشتۆ ته پله ی زانست و هه موو که سیك ده یزانی.

قورئان رێنمونی ئاده میزاد ده کا بو تیفکرین له دروستکراوانی خودا، هه لیده نی بو ئەوه ی سه یری ده وره یری خۆی بکا له ئاسمان و زهوی دا، که حالیان وایه خه یریکی ته سبیحاتی پهره دگاران، سه رنجیان راده کێشی بو ئەو دیمه نانه ی هه موو رۆژی ده یان بینن، به لام له بهر تیکرار بوونه وه یان و زۆر دیتنیان سه رنجیان رانا کێشی، ئەوه دیمه نی ته یرو تووله، بالیان راست ده که بن و قاچیان لیک ده گرن و ده فرن به حه واه و ته سبیحاتی خودا ده که ن ﴿کل قد علم صلاته﴾ هه ره کی له مه خلوقاتانه ی باس مان کردن، هه موویان نوێژو ته سبیحاتی خۆیان ده زانن، واته: خودا شاره زایان ده کا بو رێبازو یاسای خودا په رستی، هه ره که یان به جۆرێک خودا په رستی خۆی ته نجام ده داو به ندایه تی خۆی راده گه یه نی، ﴿والله علیم بما یفعلن﴾ پهره دگاریش زاناو ناگاده ره به هه موو کارو کرده وه یه کیان هه یچی لی گوم نابێ، چاکه بکه ن یان خراپه، پا به ندی فهرمانی خودا بن یان یاخی و سه رکهش بن خودا ناگای لیان وه پا داشیان ده داته وه، چاکه به چاکه و خراپه به خراپه له م ته سبیحات و ته قدیسه دا ته نها ئاده میزاد غافل و بی ناگایه، له کاتیک دا ئەو ده وایه له هه موو

مه‌خلوقاته‌کانی تر زیاتر خهریکی خوداپهرستی ببوایه‌و له‌هه‌موان شیاو‌تره به‌گوێڕایه‌تی و فهرمانبه‌رداری.

بێگومان له‌م دیمه‌نه قورئانی یه‌دا بوونه‌وه‌ر هه‌مووی تیکرا به‌خودا پهرست نیشان ده‌دری، هه‌مووی سه‌رگهرمی ته‌سبیحات و ته‌نزیهی په‌روه‌ردگاره‌.

هه‌رکاتی ئاده‌میزاد سه‌فای گیانی بو‌په‌یدا. بێ، هه‌ست به‌ته‌سبیحات و ذیکری بوونه‌وه‌ر ده‌کاو هاوکارییان ده‌کا، گوێی له‌ته‌سبیح و ته‌قدیسیانه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ که‌به‌رپنگادا ده‌پۆیشت گوێی له‌ته‌سبیحات و ذیکری به‌رده‌ ورده‌ی ژێرقاچیه‌وه‌ ده‌بوو، هه‌روا هه‌زره‌تی داود (عليه‌السلام): که‌میزماره‌کانی ده‌خوێنده‌و، کێوه‌کان و په‌له‌وه‌ره‌کان له‌گه‌لیان ده‌گوته‌وه‌و بو‌یان ده‌ستانده‌وه‌.

﴿وَاللّٰهُ مَلِكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ، وَالِیَّ اللّٰهُ الْمَصْرِ﴾ هه‌ر بو‌ خودایه‌ ملکایه‌تی ئاسمانه‌کان و زه‌وی، هه‌رچی له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی دا هه‌یه‌ هه‌مووی ملک‌ی خودایه‌، فهرمانپه‌وای موطلعه‌ تییان دا؛ به‌دییان ده‌هێنی ده‌یانفوتیتنی، ژیا‌نیان پی‌ ده‌به‌خشی و ده‌یانفریتنی. هه‌ر خودا په‌رستش بو‌ کردن نیه، که‌س مافی نه‌وه‌ی نیه‌ حوکم و پریری خودا هه‌له‌وشیتیتنه‌و، یان رایان بگری، گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موو مه‌خلوقات هه‌ر بو‌لای خودایه‌، روژی قیامت هه‌مووتان نه‌ی ئاده‌میزادینه‌! زیندو ده‌کرینه‌و ده‌چنه‌وه‌ به‌رقابی خودا، نه‌ویش به‌ویستی خۆی چۆنی بو‌ی ناوا پریار ده‌باره‌تان ده‌رده‌کاو هه‌رکه‌سه به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانی پاداشی خۆی وه‌رده‌گریتنه‌وه‌ وه‌کوو له‌شوینتیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اَسَاؤْا بِمَا عَمَلُوْا، وَيَجْزِيَ الَّذِينَ اٰمَنُوْا بِالْحَسَنٰی﴾ (النجم/٣١)

به‌کورتی و به‌کوردی: گه‌ره‌یی و به‌رفراوانی بوونه‌وه‌ر کارسازیی و ده‌سته‌هه‌نگینی خودا له‌به‌ده‌یه‌نیانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی دا، دروستکردن و

بلاو کردنهوهی ئەو هه موو کائیناته زیندوو بی گیانانه تیایان دا، ئەو جوانکاری و کارسازی یه له به دیهیتانی ئاده میزادا ره چاوکراوه، هه بوونی ئەو هه موو جوړه ئاده میزادو ئاژهل و په لمه ورو خشوک و پیرۆیانهی ناو وشکانی و ده ریاو هه و او به رزایی، ئەو هه لئسو کهوتهی گه و ره ترین گیانه بهر هه تا وردترینیان و بچو کترینیان: که ئه نجامی ده ده ن، هه نده سه کاری هه نگ له دروستکردنی شانه هه نگوین دا، فیل و فرتی عه نکه بووت له نیچیرکردنی حه شهرات دا، کاره سه ر سوپهینه ره کانی ته یرو تو له کان، ته سه روفاتی په و ره دگار تیایان دا له روی به دیهیتان و له ناو بردنیان، سه ره تایی دروست کردنیان و ناکامی ته مه نیان و دروستکردنهوهی سه ر له نوئیان! ئه مانه هه موویان و هه تریش نیشانهی هه بوونی خودایه کی تا کو ته نه ی به دیهینه و کار دروست و زانا و دانا و به توانان.

ئه مه یه کهم به لگه یه کی کهو نییه له سه ر هه بوونی خوداو به توانایی و تا کو ته نه یایی، به لگه که خوی له خوی دا چند به لگه ی له خو گرتوون، هه رکامی له به لگانه به ته نیا به سه بو قه ناعت کردن و پرواهیتان.

ده شتوانی به لگه ی نیو ئه م دوو ئایه ته به کهینه دوو به لگه ی سه ره کی و نیجمالی: به لگه ی به ندایه تی کردن بو خودا له جیهانی بالاو پایین دا، به لگه ی پاشایه تی و خاوه نیه تی ره هاو مو طلق گه رانه وهی هه موو شتیک بۆلای خودا. ۲- به لگه ی دوو هه م باراندنی بارانه.

ئه مه ش دیمه نیکی تره له دیمه نه کانی بوونه وهر، خه لکی به سه ری دا تیپه ر ده بن و لی، بی ئاگان و سه رنجی ناده نی، هه رچه نده باران و به فرو ته ره زه تیروانی نیان له زه ته تی تیدایه بو چاو، دل په ندی لی «ره د گری، مه جالیکی به رفراوانه بو لیورده بوونه وه له مه خلوقاتی خوداو نیشانه و ئایه ته کانی.

ده فهرموی: ﴿الْم تَرَان اللّٰه یزجی سحابا، ثم یؤلف بینہ، ثم یجعلہ رکاماً فترى الودق یمخرج من ضلالہ﴾ ئەو ته تو ئه ی پیغه مبه ر! یان ته ی

موخاطب! نازانی باران چۆن دروست ده بی و ده باری؟؟ بینگومان پهروه ردگار به تواناو ده سه لاتی ره های خوی له سهره تاوه، نمو هه ورانه ی پیک دین له هه لمی بهرزه وه بووی ده ریاکان، لیکیان ده داو ده یاغاته پال یه ک و ده یانکاته پارچه هه وریکی تۆکم هه و تیکچرژاو، نه مجار هه ندیککی ده خاته سهر هه ندیککی و هه وریکی بهرزی لی پهیدا ده بی له طبعه قهیه کی ساردی هه وادا، نه مجار باهه لده کا نمو هه وره راده مالی بۆ نمو شوینه ی ده یه وی بارانی لی ببارینی، نه مجار تۆ ده بینی باران لهو هه وره وه کهرایده مالی بۆ نمو شوینه ی ده یه وی بارانی لی ببارینی، ده بینی باران له هه وره وه له درزو چال و چۆلیه وه ده باریته سهر زه وی ﴿وینزل من السماء من جبال فیها من برد﴾ ناوا بهو جۆره پهروه ردگار له طبعه ق و تویی نمو هه ورانه وه که ده شو بهینه کیوی بهرزه گه وره، باران ده باریتی وه کوو چۆن جاری واهیه به فرو ته رزه ده باریتی، نه مهش به هوی ساردی نمو هه لمه بهرزه وه بووی له ده ریاکانه وه هه لدهستی و بهرز ده بیته وه. مه بهست به (السماء) بهرزایی یه، نه وهی له ژورته وه یه. (جبال) یش لیته دا کینایه و ده رکیه لهو هه ورانه ی: که نیستا نه وانه ی سواری فرۆکه ده بن و سهر هه وره کان ده که ون و سیته زار پی یه ک له زه وی حه و ده که ون هه وره سپیه کان ده بینن وه کوو کیوی گه وره وه هان، بینگومان دهستی قودره ت پال به هه وره په رته وازه و بلاوه کانه وه ده نی له شوینیکه وه بۆ شوینیکی تر، پاشان لیکیان ده داو کۆیان ده کاته وه ده یاغاته سهر یه ک، نه مجار: که قورس بوون، ناویان لی دیته خوار، نمو هه ورانه له بهرزایی یه وه ده ق ده شو بهینه کیوی سهر کهش و بهرزو بلند.

هه ندی له موفه سسیرین ده لێن: به واقعی له تاسمان دا کیوه ته رزه هه ن و ته رزه لهو کیوانه وه ده باری. هه ندی تیوری تازه ش پشتگیری نه وه ده که ن که له طبعه قه کانی هه وادا شتی واهیه، ده ق ده شو بهینه کیوی پیکهاتوو له ته رزه.

هه لیه ته قودرته و ئیرادهی خودا رۆلی خۆی ده گێڕی له بوننه وهرداو به گوێرهی ویست و ئیرادهی خودا کاره کان جی به جی ده کرێن. هه له ره وه هیه: که باران و ته رزه به فر ده باری ﴿فیصیب به من یشاء﴾ نهو باران و ته رزه به فره ده باری ته سهر و لا تیک خودا ره حیان پی بکاو بیهوی لی ی بیاری ﴿و یصرفه عمن یشاء﴾ نهو باران و به فرو ته رزه هیه ده گرێتهو له و لا تیک خودا بیهوی لی ی نه باری. جایان نیعمهت و تۆله لی ستاندنه له دانیشتهوانی نهو و لا ت و هه ریمه. یان ره حمه ته بۆیان و بۆ پارێزگاری و پاراستنی بهرو بوم و کشت و کالیان.

لهو به لگه ده لیله سه رسوپه یتنه تر به دیه یتنانی دژه له دژ، ده ره یتنانی ناگره له ناو، پهیدا کردنی گهرمه له ساردی، ته نانهت لهو هه وره تاریکه سارده پڕاوه بریسکه و چه خماخی وابه دی دینی ﴿یکاد نسنا برقه یذهب بالابصار﴾ نزیکه رونا کایی بروسکه: که له چرپونه وهو پاله په ستۆی هه وره کانه وه پهیدا ده بی، هینده به ته وژم و خیرایه، هیند شوعلو پرتو ی به هیزه، له وانیه بینایی چاو به ری!!

۳- به لگه سی هه مان گۆرانکاری شموو رۆژه، نه مهش دیمه نیکی سه رسوپه یتنه دیمه نیکی کهونی یه رۆژانه دووباره ده یتنه وه، شهو ده روا رۆژ دی و رۆژ ده روا شهو دادی. ﴿یقلب الله اللیل النهار﴾ په ره وردگار شموو رۆژ به دی دینی، رۆلی خۆی ده گێڕی تییان دا، له م زیاد ده کاو لهو که م ده کا، گۆرانکاریان تیدا ده کا له باره ی گهرماو سه رماوه، وه رزه کان ده گوێ، به دوو یه ک دا ده یانه یتنی و ده یانبا، یاسایه کی بۆ داناون نه گوێو تۆکه میه ﴿ان فی ذلک لعبره لاولی الأبصار﴾ بیگومان له به دیه یتنانی شموو رۆژدا، له گۆرانکاری کردن تیایان دا، به لگه ده لیلی زۆرو جوړاو جوړ همن له سه ز گه وره یی خودا، په ندو نامۆزگاری هیه بۆ که سیک خاوه ن عه قل بی و

وردیتهوه. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ان فی خلق السموات
والارض واختلاف الليل والنهار لآیات لأولی الألباب﴾ (ال عمران/ ۱۹۰).

پهروهردگار به وجۆره جار دواى جار ئاگادارمان ده کاته وه، ههست و
گیانان ده بزوینى، سه رنجمان راده کیشی بۆ جۆره ها دیمه نی بوونه وه، بۆ ته وه ی
به لامسه رلایی به سه ریان دا تیپه پنه بین، چاومان له ناستیان نه قوچینین، گه شتی
ژیانان سوو ده به خش بی، بی ده سایه و قانزانج له ژیان ده رنه چین، وه ختیك
ده گهری ینه وه بۆلای خودا به خته وه ر بین، سو دمان له م ژیانه کورته ی جیهان
وه رگرتبی و کامه رانی قیامه تمان پی دهسته بهر کردبی!

نه ندانه کانی له شمان بۆ ته و شتانه به کاره یتابی که بۆی دروست کراون،
سه ربه رزی و قانزانجی خۆمان له خودا په رستی و به ندایه تی کردن بۆ پهروهردگار
دهسته بهر که ین.

۴- ده لیلی چواره م؛ حال و وه زعی گیانله به ران به هه موو جۆره کانیه وه.

پهروهردگار به لگه ی له سه ر تاک و ته نه های خۆی ه یتایه وه به دیارده و
دیمه نه کانی ناسمان و زه وی، به چۆنیه تی پیکه یتانی هه ورو باران بارین،
به گۆرپانکاری شه و روژ، نه مجار به لگه یه کی تر دینیتته کایه وه ده یکاته
نیشانه ی کار دروستی خودایه تی خۆی؛ حال و وه زعی گیانله به ران و یتای
جوداوازی دیمه ن وه ته س و کهوتیان ده کاته نیشانه ی خودایه تی و به توانایی و
دانایی خۆی. ده فهرموی: ﴿والله خلق کل دابة من ماء﴾ خودا هه موو
په رۆیه کی له تاو دروست کردوه، بناغه ی هه موو دروست کراویکی گیانله به ران
ئاوه، ناو ماده ی ته ساسی زینده وه ره. یان هه موو زینده وه ریک له و دۆیه مه نی
یه دروست ده بی: که له نیرینه ده رده چی و له مندالدانی میینه دا له گه ل
هیلکه ی تیکه لاو ده بن و کۆریه له پیک ده یتن!

لیره دا قورئان به شیوه یه کی ناسان و ره وان حه قیقه تیکی زانسته
راده نویتنی، حه قیقه تیك شیکردنه وه ی پیوستی به چهنده ها کتیبی قه باره

گه‌ور هه‌یه. حه‌قیقه‌تی نه‌وه: که‌هه‌موو پیرۆیه‌ک له‌ناو دروست بووه، واته: ناو عونصورى سهره‌کی پێکهاته‌ی هه‌موو گيانله‌به‌ری‌که. یان ده‌گونجی به‌م حه‌قیقه‌ته ناماژه بوته‌و تیۆره‌بکا: که‌ئێستا. زانیاری تازه سهرگهرمی لێکۆڵینه‌وه‌و چه‌سپاندنیه‌تی، نه‌ویش نه‌وه‌یه: که‌سه‌ره‌تای ژيان له‌ده‌ریادا په‌یدا بووه. واته: پاشان لقو پۆپی لی بۆته‌وه‌و گه‌را گه‌راو جوړ جوړ بووه. واته: یه‌که‌م لانه‌یه‌ک ژيان سه‌ری تێیدا هه‌لداوه، یه‌که‌م شو‌عه‌لی ژيان له‌ناو ناودا به‌دی هینراوه، نه‌مه حه‌قیقه‌تێکه‌و قورنان ناماژه‌ی بۆ ده‌کاو چه‌سپاندۆیه‌تی، ئیتر چ کارمان به‌سه‌ر تیۆره زانستی یه‌کانی نه‌م بواره‌وه نیه‌و نامانه‌وی تیۆر زانستی یه‌کانی: که‌ته‌م‌پۆ یان سه‌به‌ینی دینه‌ گۆڕی بیانکه‌ینه پێوه‌ری نه‌م حه‌قیقه‌ته عیلمی یه‌ی قورنان ناماژه‌ی بۆ ده‌کا، چونکه وه‌کوو چه‌ند جاری تریش گوتومانه: تیۆره زانستی یه‌کان ته‌گه‌ری گۆرانو هه‌لوه‌شانه‌وه‌یان هه‌یه، بۆیه ئێمه به‌وه‌نده قنیات ده‌که‌ینو حه‌قیقه‌ته قورنانه‌یه‌که ده‌خه‌ینه رو پڕواشمان وایه سه‌د ده‌ر سه‌د راسته‌و هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی نیه‌و ته‌گه‌ری گۆرانی تێدا نیه، به‌دلنیا‌یی یه‌وه ده‌لێن په‌روه‌ردگار گيانله‌به‌ری له‌ناو دروستی کردو. یان له‌ناو ناودا دروستی کردوه، هه‌موو گيانله‌به‌ره‌کان بنه‌ماکه‌یان یه‌ک شته نه‌ویش ناوه، به‌بی ناو گيانله‌به‌ر په‌یدا نابو و ناژی!! نه‌جار گيانله‌به‌ران جوړاو جوړن ﴿فمنهم من یمشي علی بطنه﴾ له‌و گيانله‌به‌رانه‌هی وایان هه‌یه خشۆکه‌و له‌سه‌ر سکی ده‌خشی، وه‌کوو مارو باقی خشۆکه‌کانی تر.. ﴿ومنهم من یمشي علی رجلین﴾ هنی وایان هه‌یه له‌سه‌ر دووقاچ ده‌پړا وه‌کوو ئاده‌میزادو په‌له‌وه‌ر.

﴿ومنهم من یمشي علی أربع﴾ هی واشیان هه‌یه له‌سه‌ر چوارقاچ ده‌پړا وه‌کوو ئاژه‌ل و باقی حه‌یوانه‌ دپنده‌کانی تر.

﴿یخلق الله ما یشاء﴾ په‌روه‌ردگار به‌ویستو ئیراده‌ی خۆی به‌تواناو هه‌سه‌لاتی خۆی، هه‌رچی بوو دروستی بکا دروستی ده‌کا، ده‌سه‌لاتو قودره‌تی

زۆریه ی زۆری موفه سسیرین ده فهرموون: ئەم نایه تانه ده رباره ی بیشری دووروو کابرای جولە که هاتوونه خواری: کاتێک لەسەر پارچه زویه کێشه یان کهوته ناو، کابرای جولە که ده یه و یست بچنه لای پیغه مبه ر ﷺ بۆیه کالاکردنه وه ی کێشه که یان و حوکم ده رکردن، بیشریش ده یگوت: بابچینه لای که عبی کوری ئەشرف ئەو نیتوانان بکا، به کابرای جولە که که ی گوت: موحه مده فیتلمان لی ده کاو برپاری راست و عه دالله تمان بۆ ده رناکا.

موقتیل ده فهرموی: نایه تی ﴿وَإِذَا دَعُوا إِلَى اللَّهِ﴾ ده رباره ی بیشری مونا فیق نازل بووه: که له گه ل کابرایه کی جولە که له کێشه دا بوون، کابرای جولە که وتی: بابچینه لای پیغه مبه ر حوکم و برپارمان بدا، بیشریش وتی: بابچین بۆلای که عبی کوری ئەشرف بانه و حوکم و برپارمان بۆ بدا دوایی چوونه لای پیغه مبه ر ﷺ کێشه که یان بۆ باس کرد: حوکمی بۆ کابرای جولە که دا، چونکه حه ق به لای ئەوه وه بوو، بیشر به حوکمه که ی پیغه مبه ر ﷺ رازی نه بوو، وتی: بابچین بۆلای عومه ری کوری خه تتاب ئەو حوکم و برپارمان بۆ بدا: جا که چوونه لای هه زره تی عومه ر ﷺ کابرای جولە که پیتی گوت: وتی پیغه مبه ر حوکمی بۆمن کردوه و حه قی داوه به من به لام بیشر رازی نابێ و حوکم و برپاری پیغه مبه ری ره ت کردوه. عومه ر ﷺ به بیشری گوت مه وزوعه که ناویه؟؟ وتی: به لێ: ئەجار وتی: له شوینی خۆتان بن نیستا دیمه وه حوکمتان ده که م! عومه ر ﷺ چووه وه مالی خۆیان شمشیرێکی هێنا له ملی کابرای مونا فیقی داو سلاری کردوه، وتی: ناوا حوکم ده که م بۆ که سێک به حوکمی پیغه مبه ر ﷺ رازی نه بێ!!

ئەم کۆمه له نایه ته صیفاتێ مونا فیه کان به یان ده که ن، ئەوانه ی پو له تیان له گه ل ناوه پۆکیان جوداوازه، ئەوه ی به دهم ده یلێن به دل برۆیان پی ی نیه، ده فهرموی: ﴿وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَاطْعَنُوا﴾ ئەو مونا فیقی دوو روانه له به ر چاری موسولمانان ده لێن: ئیمه برۆامان به خوداو به پیغه مبه ری

خودا هه‌یه، (الله) به پمروه‌دگاری بوونه‌مور ده‌زانین و موحه‌مه‌د ﷺ به‌پیغه‌مبهر و ره‌وانه کراوی خودا ده‌زانین، فرمان‌بهرداری خوداین له‌هه‌موو حوکم و بریاریکی دا، گوی بیسی پیغه‌مبهرین له‌بهر حوکم و بریاریک ده‌یدا ﴿ثم يتولى فريق منهم من بعد ذلك﴾ که‌چی له‌واقیع دا کۆمه‌لنکیان پشت له‌حوکمی پیغه‌مبهر ﷺ هه‌لده‌که‌ن، پابه‌ندی حوکمه‌کانی نابن، به‌کرده‌وه پیچه‌وانه‌ی گوفتاره‌کانیان، شتیک ده‌لین: نایکه‌ن، شتیک ده‌که‌ن نایلین.

نه‌جار ده‌چنه‌و پال‌نه‌وانی دیکه‌یان و له‌قسه‌کانیان په‌شیمان ده‌بنه‌وه، واته له‌رچاوی موسولمانان ئیعلانی ئیمان‌داری خۆیان ده‌که‌ن به‌کرده‌وه‌ش پیچه‌وانه ده‌جوولینه‌وه، که‌ده‌چن بۆلای هاوه‌لانی دوو رویان له‌و قسه‌ش ژێوان ده‌بنه‌وه. ﴿وما أولئك بالمؤمنين﴾ له‌راستی دا نه‌و مونا‌فیقانه موسولمان نین، به‌خواه‌ن باوه‌ر ناژمیردرین، به‌لکوو نه‌وان له‌نیفاق و دوو‌روویی دا چوختی بوون، فیل و فرتی زه‌به‌نده ده‌زانن.

نایه‌ته‌که صد‌ریحه له‌وه‌دا: که‌ئیمان فرت و فیلێ تیدا نیه، ئیمان مه‌به‌ده‌نه‌و موساوه‌مه قبول‌ناکا، ده‌بی قسه‌و کرده‌وه‌و بیرو باوه‌ری یه‌که‌بی، نه‌جار به‌موسولمانانی شرعی حسیب ده‌کری. که‌وابی نه‌و دوو پروانه‌ی سه‌رده‌می ئیسلام و هه‌موو چه‌رخ و زه‌مانیک: که‌نه‌وه‌ی به‌زویان ده‌بی‌ژن به‌کرده‌وه نایکه‌ن، نه‌وی له‌دل‌یان دایه به‌زمانیان دانا‌یه، نه‌و کافرو ترسنۆک و ریسوان، له‌دواوه‌ خه‌نجهر له‌ئیسلام ده‌ده‌ن و ده‌یان‌ه‌وی له‌ناوه‌وه‌ بیروختن و له‌حوکمه‌کانی رزگاریان بی!

دیارد‌ه‌ی دوو رویی و پاراییان ناشکراو غایانه، نه‌وه‌تا ﴿واذا دعوا الى الله ورسوله ليحكم بينهم اذا فريق منهم معرضون﴾ نه‌گهر بانگ بکرین بۆنه‌وه‌ی حوکمی خودایان تیدا بخه‌رتنه‌ کارو شوین هیدایه‌تی خودا بکه‌ون و په‌یره‌ی په‌یامی پیغه‌مبهر ﷺ بکه‌ن، پێیان به‌گوتری: باکیشمو نیزاعتان به‌گویره‌ی شه‌ریعه‌تی خودا یه‌کا لا بکریته‌وه، ده‌بینی کۆمه‌لنکیان پشت له‌حق

هه‌لده‌که‌ن، له‌ناست حوکمی خودا لوت‌به‌رزى ده‌نوێتن، رازی نین به‌حوکمی پێغه‌مبەر ﷺ وه‌کوو له‌تایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿ألم تر الى الذين يزعمون انهم آمنوا بما أنزل اليك وما أنزل من قبلك، يريدون ان يتحاكموا الى الطاغوت، وقد أمروا ان يكفروا به، ويريد الشيطان ان يضلهم ضلالاً بعيداً، اذا قيل لهم: تعالوا الى ما أنزل الله والى الرسول رأيت المنافقين يصدون عنك صدوداً﴾ (النساء/ ۶۰-۶۱) ئەو دوو پڕوانه ده‌یانزانى: که‌حوکم و بریارى خودا و پێغه‌مبەرى خودا له‌سنوورى حەق ده‌رناچۆ و له‌گەڵ راستى و عه‌داڵه‌ت دایه، بۆخۆشیان حەق‌خواز نین و توانای عه‌داڵه‌ت‌کارییان نیه، بۆیه هه‌رکاتى بزانه داواکه‌یان ناحقه، مل نادهن بچنه بۆلای پێغه‌مبەر ﷺ حوکم بکا له‌نیوانیان دا ﴿وان یکن لهم الحق یاتوا الیه مذعنین﴾ نه‌گه‌ر داواکه‌یان له‌به‌رژه‌وه‌ندى خۆیان بى، بزانه حەق به‌ده‌ستى نه‌وانه، په‌له ده‌که‌ن له‌هاتن بۆلای پێغه‌مبەر ﷺ بۆئه‌وه‌ی حوکم بدا له‌نیوانیان دا، گۆی بیس و فەرمان‌به‌ردارن چونکه دانیان له‌وه‌ی پێغه‌مبەر ﷺ به‌حەق نه‌بێ حوکم نادا.

نەمەش نیشانەى خۆیستی و ئینتیهایانە، ھەركاتى بزانشن ھەق
لەبەرژوھەندى غەیری خۆیانە رازی نین بچن بۆلای پیغەمبەر ﷺ بۆ ھوكم
کردن، بەلام ئەگەر زانیان ھەقیان بەدەستە پەلە دەکەن بۆ چون و رازی بوون
بەھوكمی پیغەمبەر.

ئەم كۆمەلە مونافىقانى: كەبەدەم لافى ئيماندارىيان لى دەداو بەكرەدەش پېچەوانەى قسە كانيان دەجوولانەو غونەن بۆ ھەموو مونافىقىك لەكەھەموو كات و سەردەم شوينىك دا، غونەن بۆ ئەو كەسانەى ترسنۆك و ھىچ و پوچن ناویرن خۆيان يەكلا بكەنەو، دلیان پرە لەكوفرو لافى موسولمانىتى لى دەدەن، دەلین: موسولمانین بەلام بەشەرىعتى خودا رازى نین، بەتایبەتى كاتى لەبەرژەو ەندىيان نەبى، نەگەر زانى حوكمەكە لەبەرژەو ەندىيەتى پى رازىيە، دەلى مەم لەموو بارىكتەر بۆ شەرع و ئەمە

سەرى منو ئامادەم بۇ تىغى شەرىع، بەلام ئەگەر ھۆكۈمەت ھەمىيەت ئىمانى ئەمەس، دەست بەمەلە جەزى دەگاۋ ھەم دەدا خۇلى قوتار بىكا، جۆرە ھەم فەندە فەندە دەۋزىتە ھەم بۇ خۇزىگار كەندە تەتەبىق نە كەندە ئەمە ھۆكۈمە شەرىئەت بەسەرى دا!!

بىگۇمان رازى بوون بە ھۆكۈمى خۇداو پىتەمبەرلى خۇدا نىشانە ئىمانو باۋەرە، راستى ئىمانى ناۋ دىل دەردەخا، نىشانە ئەدەب ھەم ھەمەتە لەگەل خۇداو پىتەمبەر، كەسەك ھۆكۈمى خۇداو پىتەمبەر ﷺ رەت بىكەتە، بى ئەدەب ھەم باۋەرە، نوورى ئىمان نەچۆتە نىۋ دىل دەروونى ۋە نەكەس بەجەيە.

ئەمجار قورئان نەفسىيەت ئىمان شى دەكەتە ھەم نەخۇشى دەرونىيەن رادەگەيەن ۋە ھەمەس ۋە كەوتىيان رەت دەكەتە، بىزارى خۇلى لەبىرو بۇچوونو كەدە ھەم دەردە ھەم دەفەرمۇ: ﴿أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ؟ أَمْ أَرْتَابُونَ؟﴾ ۋە شەي (أم) بۇ نىستەفھامە، نىستەفھامە كەش بۇ تەقرىرو نىشباتە: واتە: دىلە راۋكى ۋە بەرقەرار نەبوونو رازىيان لە نىۋان ئەدە دا نىا قەۋلى بىرپارى پىتەمبەر ﷺ بىكەن يان نەيەكەن، دەگەپتە ھەم بۇ يەكەك لەم ھەمەنە، يان دىيان نەخۇشە ۋە ۋە چارى كوفرو نىفاق بوۋە، ھەمەشە نەخۇشە، يان گۇمانىيان لە نىيانو پىتەمبەرلەيتى موحەممەد دا ھەمە، ﴿أَمْ يَخِافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ﴾ يان ترسى ئەدە ھەمەنە ھەمە خۇداو پىتەمبەر لە ھۆكۈم ۋە بىرپارى دەكەندە دەرپارىيان سەتەمىيان لى بىكەن.

لەبەر ھەم ھەمە كەيان بى، تاۋانبارن، كارەكەيان كوفرىكى پوتە، خۇدا باش دەزانى چى دەكەندە ۋە ھەمەنە ۋە ھەمەنە رەۋشتىيان چى، خۇدا باشىيان دەناسى!

بىرپارى يەكەم ﴿أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾ نىشبات دەگەيەن، واتە: دىيان نەخۇشە ئەمە كوفرو نىفاقەيان ھەم دىل نەخۇشە، ئەگەر ئەدەمەزاد دىل

نه خوش نه بى ئاوا له پرييازى حق لاناڊا، نه وه نه خوښى ډله ئاوا سروشتى تيك
داونو تامي شيريني نيمان ناکه ن!

پرسیاری دووهم ﴿أَمْ ارْتَابُوا﴾ بۆ تەعەجوبە، واتە: ئایا ئەوان گومانیان لەھوكمی خودادا ھەیەو خۆشیان بەموسوڵمان دەزانن و لافی ئیماندارى لى دەدن؟ ئایا ئەوان گومانیان وایە قورئان لەخوداوە نەھاتوو؟ یان گومانیان لەویدا ھەیە: کەھوكمی خودا بەکەلکی عەداڵەتکاری دى یان نا؟ ھەركامیکیان بى ئەوە ھەلۆیستی ئادەمیزادی موسوڵمان نیە. پرسىاری سێیەم ﴿أَمْ يَخْافُونَ أَنْ يَخِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ﴾ بۆ دەرپرینی ئینکاری و سەرسوڕمانە، واتە: یان دەترسن: کەخودا و پیغەمبەرى خودا ستەمیان لى بکەن، بەراستی نەم ھەلۆیستەیان لەھەمبۆ شتێک زیاتر جیگای سەرسوڕمانە، جیگای تەعەجوبە ئادەمیزاد بگاتە ئەو ئاستە لەنەفامى دا ترسى ئەوەى ھەبى خودا ستەمى لى بکا! خودا بەدیھینەرى ھەموو کەسە، ئەدى چۆن لەھوكم و بریاری دا ستەم لەئەو دەکا لەسەر حیسابی ئەم؟؟

بیگو مان حوکمی خدا و حوکمی پیغمبر ﷺ زور دوورن له وهی گومانی
سته میان لی بکری. چونکه خدا عادل و بی باکه، ستهم له کس ناکا، هه موو
کس له بهردهم حوکمی خدا یه کسانن، خودا ستهم له کس ناکا بو
به ره وهندی که ستهکی تر!

﴿بَلْ أَوْلَتْكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ به لکړو ټهوان بڅوځيان سته مکارو تاوانبارن، ده يانه وې ستهم له وانه بکه: که مافيان له سهر يانه، ټهوان ده زانن: پيغه مبه ر
 ﴿لَهُ حُكْمٌ وَبِرَّادَانٍ لِّهَيَوَانِيَانٍ دَا سْتَمِيَانٍ لِّىَ نَاكَ﴾ دليان له عه داله تکار يي
 پيغه مبه ر ﴿بِهِ غُومَانٌ نِيَه﴾ به گومان نيه.

موسولمانان پایه‌ندو فرمانبهرداریی حوکمی خوداو پیغه‌مبه‌رن

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ
 أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ
 يَطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَخَشِيَ اللَّهَ وَيَتَّقِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ
 ﴿٥٢﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ قُلْ
 لَا نَقْسِمُوكُمْ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ
 وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ
 إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾

شتیکی کرد، باسی دژه‌که‌شی ده‌کا، که‌باسی دونیای کرد باسی
 قیامه‌تیش ده‌کا، باسی موسولمانانی کرد باسی کافرو مونافیقیش ده‌کا. جا
 که‌له‌وه‌پیش باسی هه‌ئس و که‌وتی مونافیقانی کرد، نه‌جار دیتسه سه‌ریاسی
 خاوه‌ن باوه‌ران و پایه‌ند بوون و فرمانبهردارییان.

ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ
 بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا﴾ بی‌گومان هه‌ئس و که‌وتی موسولمانانی
 راستال و برپا پتهو جوداوازه له‌ی کافرو مونافیقه‌کان نه‌ده‌بو ره‌وشتی

موسولمانان له گه‌ل خوداو پیغه‌مبه‌ردا ﷺ جوړیکى تره، هه‌رکاتیک بانگ بکړین بۆلای خوداو پیغه‌مبه‌رى خودابۆنه‌وى حوکم و بریاریان بۆ بده‌نو کیشه‌کانیان بۆ یه‌کالا بکه‌نه‌وه ده‌لین: گوئى بیست و پابه‌ندى فه‌رمان و گه‌ردنکه‌چى حوکم و بریارى خوداو پیغه‌مبه‌رى خوداین، ﴿وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ نه‌وانه، هه‌ر نه‌وانه رزگار بو به‌مراز گه‌یشتون، ترسى ته‌نگانه‌یان نیه‌و کاریان مه‌یسه‌ره. چونکه خودا ئیشه‌کانیان بۆ هه‌لده‌سوپړنئى که‌سیکیش خودا کارى بۆ هه‌لسوپړنئى رزگار بوو سه‌رکه‌وتوو به‌مراز گه‌یشتوو. چونکه ﴿وَمَن يَطْعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يَخْشَ اللَّهَ﴾ هه‌رکه‌سى پابه‌ندى فه‌رمان و نه‌وى خوداو پیغه‌مبه‌رى خودا بئى، گوئى بیسى حوکم و بریاریان بئى له‌هه‌موو شتیک دا، هاوکات له‌گه‌ل ته‌م پابه‌ند بوون و ملکه‌چى یه‌ی دا ترسى خوداشى هه‌بئى له‌سه‌ر نه‌و تاوانانه‌ی له‌وه‌پیش نه‌نجامى داو، تۆبه‌شى کردبئى و ترسى سزاو تۆله‌ی هه‌بئى.

﴿وَبِئَقْبِهِ﴾ خۆ پيارتیزى له‌داهاتوودا له‌تاوان و عه‌زمى جه‌زم کردبئى: که‌ئیت له‌داهاتوودا بپراى بپراى توخنى تاوان ناکه‌وى ﴿فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ نه‌وانه به‌مراز گه‌یشتون و هه‌موو خێرو بێژیکیان چنگ ده‌که‌وى و له‌هه‌موو شه‌رو به‌لایه‌کى دونیاو قیامه‌ت پارێزراون! به‌نه‌ده‌بن له‌گه‌ل خوداو پیغه‌مبه‌رى خودا، گوئى بیسى فه‌رمان و جله‌وگه‌رییه‌کانى په‌روه‌ردگارن، له‌گه‌ل ترسان له‌عه‌زاب و خۆپاراستن له‌هه‌ر شتیک بپیته‌ جیگای نا‌په‌زاه‌ه‌ندى خودا، ته‌ده‌به‌که‌یان ته‌ده‌بپیکى به‌رزو پیرۆزه، نیشانه‌ی دل‌روناک بوونه به‌نوورى خوداو په‌یه‌ه‌ست بوونه به‌و نووره‌وه، هه‌ست کردنه به‌هه‌بیه‌ت و جه‌لالی په‌روه‌ردگار، هه‌روا نیشانه‌ی عیزه‌ته‌ی نه‌فسى موسولمانه؛ که بۆ غه‌یرى خودا سه‌ر دانانه‌وینئى، پئى‌ی وایه: هه‌ر طاعه‌ت و فه‌رمانبه‌ردارییه‌ک له‌طاعه‌ت بۆ خوداوه سه‌رچاوه نه‌گرئ زه‌لیللى و سه‌رشۆرییه‌و نابئى موسولمان په‌یره‌وى بکا. چونکه موسولمانى به‌راستى و بپروا پته‌و بۆ غه‌یرى خودا سه‌ر شۆر ناکا،

هه موو هیزو توانایه کی له خودا وهرده گری و هه بۆ فەرمان و نه هی نه وو
پیغه مبهه بهی ملکه چو گوی بیسته.

نه بچار دواى ئەم بهرامبهه کردنهى نىوان جوانى نه ده بهى موسولمان و
ناشیرینی نه ده بهى دوو رو بى پرواکان ده گه پیتمه بۆ ته و او کردنی باسى نه و
مونا فیه قانهى له وه پیتش باسى کردن. ده فهرموئى: ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ
لِئَلَّا تُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ دِينِكُمْ وَتَذَرَكُمْ فِي الْأَرْضِ خَالِدِينَ﴾ سویندیان
بۆ پیغه مبهه بهی ده خوارد، زیده رهویان له سویند خواردنه که دا ده کردو
ده یانگوت: نه گهر تۆ فهرمانمان پى بکهى بۆ چون بۆ جیهادو شهر کردن دژى
کافران، ئیمه بى چهنلو چون ده چین بۆ جیهادو شهر کردن دژى کافران، ئیمه
بى چهنلو چون ده چین بۆ جیهادو ساته وه ختیک ماتهل نابین، چۆن فهرمانمان
پى بکهى به ده ره چون و بۆ کویمان بنیرى، یه کسه ره پابه ندی فهرمانه که ت ده بین و
مال و مندال و خیرانمان جى دیلین، په ره وردگار بۆ خۆى ده زانى: که درۆ ده که ن،
بۆیه به گالته پیکردنه وه ره دیان ده داته وه، لا قرتى به بهیرو با وه ره که یان ده کاو
به درۆیان ده خاته وه، ده فهرموئى: ﴿قُلْ لَا تَقْسَمُوا بِهٖ طَاعَةَ مَعْرُوفَةٍ﴾ نه ی
موحه مبهه پى یان بلئ: سویند مه خۆن پتویسته به سویند خواردنه تان ناکا،
ته وه ی له ئیوه داوا کرا وه پتویسته نه بجامی بدهن: فهرمان به رداری و گوی
بیسی یه ته ویش ناشکراو نمایانه: ته وه ی به زویان ده یلین: به دل با وه پرتان پى
بى و به کرده وه بیچه سپینن، ته وه پتویسته له سهرتان.

یان مانای وایه: فهرمان به رداری ئیوه له لای ئیمه ناشکرایه پتویسته
به سویند خواردن ناکا، ئیمه ده زانین طاعت کردنه که تان هه به قسه یه و پروای
دلى تیدا نیه، قسه ی بى کرده وه یه. که وایى هه رچی سویند بخۆن درۆ ده که ن و
ئیمه پى یان پروا ناکمین و سویند خواردنه که یان دادیان نادا. وه کوو له شونینى کی
تردا ده فهرموئى: ﴿يَخْلَفُونَ لَكُم لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنَّ اللَّهَ

لا یرضی عن القوم الفاسقین ﴿التوبة/۹۶﴾ یان دهفرموی: ﴿اتخذوا ایمانهم جنة فصدوا عن سبیل الله فلهم عذاب مهین﴾ (المجادلة/۱۶)
 پتویست بهسویند خواردنتان ناکا ﴿ان الله جبر بما تعملون﴾ بیتگومان
 خودا ناگاداری کردهوی نهیتی و ناشکراتانه، دهزانی کئی فرمانبهرداره و کئی
 یاخی و سه‌پیتیچاره، دهزانی سوینده کانتان به‌درویه و ناگاداری ناو دل و
 ده‌روونی به‌نده کانیه‌تی دهزانی چ نیفاق و کوفرو فرت و فیلتیکی تیدایه. رۆژی
 خۆی پاداش و سزاتان به‌گویره‌ی کرده‌وه کانتان ده‌داته‌وه، ﴿قل: اطیعوا الله
 واطیعوا الرسول﴾ نه‌ی موچه‌مه‌! پتییان بلئی بابه‌راستی طاعه‌تی خودا
 بکه‌ن، پابه‌ندی فرمانی خودا بن، شوین قورنانی خودا بکه‌ون. جا ﴿فان
 تولوا﴾ نه‌گه‌ر پشتتان هه‌لک‌ده‌وه له‌سه‌ر دوو پویی خۆتان به‌رده‌وام بوون نه‌وه
 ﴿فانما علیه ماحمل﴾ نه‌وه‌ی له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ره، گه‌یانندی په‌یامه‌وه نه‌نجامیشی
 داوه ﴿وعلیکم ما حملتم﴾ نه‌وه‌ی له‌سه‌ر ئیوه‌یه قبول‌کردنی په‌یامه‌که‌یه‌تی و
 به‌گویت‌کردنی له‌وه‌ی فرمانتان پی ده‌کا به‌دلسۆزی پابه‌ندی فرمانه‌کانی
 بن، وه‌لحال پشتتان هه‌لک‌ده‌وه به‌گویتان نه‌کردوه.

﴿وان تطیعوه قمتوا﴾ نه‌گه‌ر ئیطاعه‌ی جله‌و‌گیریه‌کانی بکه‌ن هیدایه‌ت
 ده‌درین بۆ حق و راستی بۆ ریتیازی سه‌ربه‌ستی و به‌رچاو رۆشنی و دل‌روناکی.
 ﴿وما علی الرسول الا البلاغ المبین﴾ چونکه پیغه‌مبه‌ر بانگه‌وازی ده‌کا بۆ
 ریتیازی راست و به‌خته‌وه‌ر. پیغه‌مبه‌ریش هه‌ر راگه‌یانندی له‌سه‌ره‌وه به‌س وه‌کوو
 له‌شویتیکی ترده‌وه‌فرموی: ﴿فانما علیک البلاغ وعلینا الحساب﴾
 (الرعد/۴۰)

پیغه‌مبه‌ر هه‌ر گه‌یانندی له‌سه‌ره‌وه جا نه‌گه‌ر ئیوه به‌گویتی نه‌که‌ن نه‌وه
 به‌رپرسیار نیم، ئیوه به‌رپرسیارن له‌سه‌ر بی گویتی خۆتان سزا ده‌درین، تۆله‌ی
 سه‌رپیچی‌کردنی فرمانی پیغه‌مبه‌رتان لی ده‌سه‌نتری.

بنه‌ماکانی حوکه‌ه‌تی ئیسلامی

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ
وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي
شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ
تُرحَمُونَ ﴿٥٦﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ
وَمَا أُولَٰئِكَ إِلَّا فِي سَعَةِ النَّارِ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ ﴿٥٧﴾

حاکم زیوایه‌تی کردوه به‌صه‌حیح‌شی داناو، هه‌روا طه‌به‌رانی
هه‌ردوکیان له‌نویه‌ی کوری که‌عبه‌وه زیوایه‌تیان کردوه: ده‌لی: کاتیک
پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی ﷺ هاتنه مه‌دینه نه‌نصاره‌کان له‌خۆیان گرتن، عه‌ربه
موشریکه‌کان به‌یه‌کچاو سه‌یریان ده‌کرنو هه‌مویانیان به‌دوژمنی خۆیان
ده‌زانن، هاوه‌لانی‌ش له‌ویه‌ری جه‌زه‌رو وریایی دا کاتیان به‌سه‌ر ده‌به‌رد، شه‌وو
روژ ده‌ست به‌سیلاح بوون، ساته وه‌ختیک‌ش چه‌کیان دانه‌ده‌نا، بو‌خۆیان له‌ناو
خۆیان دا به‌یه‌کتریان ده‌گوت: ده‌بی وه‌نده بژین تاده‌گه‌ینه روژگاریک به‌نارامی

به کار بێنن له بنیاتنانی ولات و ناوه دانکردنه و هه دا، ئهو مه نه هه به به سه پێنن که خودا بۆ ئاده میزادی داناوه و فرمانی پێ کردون په پیرهوی بکهن و پابه ندی بن. بوون به جێنشین له سه ر زهوی بریتیه لهوه کابرا بتوانی بنیات بنی و چاکسازی بکا، نهک روخینه رو ئاشوبگێری، بتوانی عه داله تکاری و ئارامی له سه ر زهوی بلۆ بکاته وه، نهک سه ته مکارو چهوسینه وه بهی، بتوانی نه فسی ئاده میزاده کان بهرز بکاته وه یاسا و قانون پێش بخا، نهک تاک و کۆمه ل نزم بکاته وه بۆ ئاستی ئاژه ل.

ئه م جێنشینیه یه: که خودا واده ی داوه به موسو لمانانی باوه ر پتهوی کارو کرده وه باش، واده ی پێداون: که له سه ر زهوی جیگه ریان بکا و بیانکاته فرمان په و! وه کوو چۆن له وه پێش خا وه ن با وه ره راسته قینه کانی بالاده ست کردون و زهوی پێ ئا وه دان کردنه وه عه داله ت و ئاسایشی پێ چه سپاندن.

جا چونکه واده ی خودا راسته و پاشگه زبوونه وه ی تێدانیه وه کوو ده فرموی: ﴿وَعَدَ اللَّهُ، لَا يَخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ﴾ (الزمر/ ۲۰) بێگومان خودا واده ی خۆی به جێ هێنا، موسو لمانانی له نیوه دورگه ی عه ره بی دا بالاده ست کردون، وایان لی هات رویه ری خۆر هه لات و خۆر نا وایان کۆنترۆل کرد، ئیمبراطۆریه تی فارس و رۆمیان له بهر یه که هه لوه شاندا، گه نه چو خه زینه یان که وه ژێر ده ست، ده وله تی ئیسلامی رۆژ به رۆژ له گه شه و نا کردن دا بوو، به تاییه تی له سه ر ده می جێنشین به رێزه کانی پێغه مبه ر ﷺ و سه ر ده می فرمان په وایه تی ته مه ویه کان له شام و نه نه ده لوس دا پاشان خه لافه ی عه بهاسیه کان به تاییه تی له سه ر ده مه زێرینه کانی ئهو خه لافه ته دا، نه جار خه لافه تی عوسمانی له رۆژگار زێرینه کانی دا.

له سه ر ده می پێغه مبه ردا ﷺ شاری مه که که: که ((مه لبه ندی بته په رستی)) بوو رزگار کرا، ولاتی خه بیهر؛ مه لبه ندی جووله که و ولاتی به حره یه و باقی نیوه دورگه ی عه ره ب ولاتی یه مه ن هه مووی رزگار کران، سه رانه وه رگه را

ريوايت كراوه: كاتى عەدى كورى حاتم ھاتە خزمەت پىغەمبەر ﷺ بەمىوانى، پىغەمبەر ﷺ پىي فەرموو: دەزانى (الحرة) لەكوى يەو كوى كەوتووه؟ عەدى دەلى: نەخمير نازانم و نەمدىو بەلام بىستومە، نەجار پىغەمبەر ﷺ فەرموو: سويندم بەو كەسەى گيانى منى بەدەستە خودا نەم دىنە تەواو دەكاو بالادەستى دەكا ھەتا واى لى دى نافرەت بەتەنيا لەكەزاو دەا بەسوارىي حوشتر لە (الحيرة) وە دى بۆ تەواف و تەواف دەكا ترسى كەسى نىەو دەگىرپتەوہ بۆ ولاتى خوى. وەللاھى گەنج و خەزىنەى كىسراى كورى ھورمز دەكەويتە ژىر دەستى نىوہ! عەدى دەلى: وتم: كىسراى كورى ھورمز؟ پىغەمبەر ﷺ فەرموو: بەلى: ھى كىسراى كورى ھورمز. نەك ھەر نەوہ وەللاھى واتان لى دى مال و سامان دەبەخشن كەس لىتان وەرناگرى.

جا عەدى دوايى دەيگوت: نەوہا ئىستا نافرەت لەولاتى (الحيرة) وە بەسوارى كەزاوہ دى بۆ تەواف كردن و كەسى لەگەل دا نىەو لەھىچ ناترسى. لەلايەكى ترەوہ من بۆخۆم يەكيك بووم لەوانەى گەنج و خەزىنەى كىسرامان كۆنترۆل كردو دەستمان بەسەردا گرت. سويندم بەو كەسەى ژيانى منى بەدەستە، سىيەمىش دىتە دى چونكە پىغەمبەر ﷺ بۆخوى نەوہى فەرموو. بەلى نەوہ مېژوو بۆمان دەگىرپتەوہ: كەلەسەردەمى خەلىفەى خواناس دا عومەرى كورى عبدولعەزىز خودا لى رازى بى فەرمانبەرانى بەرپرسي زەكات دەگەران كەسانىك بدۆزنەوہ زەكاتيان پى بشى و بىاندەنى كەسيك نەبوو زەكاتە كەيان لى وەرگرى!

بەلى خودا ترسو و خۆفى بۆ گۆرپىن بەتەمن و ئاسايش، دەسال لەمەككەدا موسولمانان بەترسو لەرزەوہ ژيانيان بەسەر برد، دوايى كۆچيان كرد بۆ مەدىنەو حكوەتى ئىسلامىيان پىك ھىنا، ترسى دوژمىيان ھەبوو شەوو رۆژ چەكيان بەدەستەوہ بوو، بەچەكەوہ دەنووستن، ماوہيەك بەو حال وەزەوہ

خۆيان راگرت، تهنانت يه کي له هاوه لآن وتي: ئه ي پيغه مبهري خودا!! ئه وه ده بي ئيمه تادونيا دونيايه ئاوا له ترسو ئاارامي دا بين، رۆژيک نايه چه که کانان دابنيين و پشتيني لي بکهينه وه؟؟ پيغه مبهري ﷺ فهرموي: ماوه يه کي زۆري پي ناجي واتان لي دي پياو له ناو کۆرو کۆمه ليکي زۆردا داده نيشي پارچه ئاسنيکي پي نابي و ترسي هيچي نابي.

ئه وه بوو دوايي بۆ مزگيني، خودا ئهم نايه ته ي نازل کردو پاش ماوه يه کيش مزگيني يه که هاته دي، خودا پيغه مبهرو موسولماناني به سهر نيوه دورگه ي عه ره بي دا بالاده ست کرد، هه موو ئيمانان هينا، ئاسايش و ئارامي که و ته ولا ته وه.. پيغه مبهري ﷺ له دونيا ده رچوو موسولمانان له و په ري ئارامي و دنيايي دا بوون، له ولاتي خۆيان دا ئه و په ري ئارامي و هيمني به رپا بوو بوو. هه روا له سهر ده مي خه لافه تي هه زه ته ي ئه بو به کړو عومهر و عوسمانيش دا ﷺ خه لکي زۆر به دنيايي و ئاراميه وه ژيانان به سهر ده برد. تاکه و تنه ناو فيتنه و ئاشوب و ئه وه هه موو روداو ترسناکانه ي له سهر ده مي خه لافه تي هه زه ته ي عه لي و دواتر هاتنه کايه وه ترسو و خوف بلا و بو وه و ئارامي نه ما. خه لکي که بو خۆيان حال و وه زعي خۆيان گۆري و خوداش لي ي گۆرين.

به لي: واده ي خودا هاته جي، مزگينه که ي پيغه مبهري ﷺ هاته دي، هه تا موسولمانان پابه ندي فهرمان و نه هي قورئان بوون و په ره وي به رنامه ي ئيسلاميان ده کرد، خۆيان بالاده ست بوون و جيهان له ژيتر کۆنرۆلي خۆيان دا بوو، به لām که نه وان مه رجه کاني فرمان په واييان پيشيل کرد، خوداش بالاده ست لي و هه رگرتنه وه، هه رکاتي کيش موسولمانان بگه رپنه وه بۆلاي خوداو به راستي پابه ندي و فهرمان و نه هي په ره رده گار بن و به دلسۆزي تي بکۆشن بۆ ئاييني خودا، خودا سهر له نو ي شکۆمه ندي و بالاده ستيان پي ده به خشيته وه و هيانکاته وه به حاکم و فرمان په واي جيهان.

ئەجار پەرەردگار حال و وهزعی گەلی موسولمان بەیان دەکا لەکاتی
 بالادەستی و فەرمانڕەوایی دا، یان باییس و هۆی بەرقەرار بوونی
 فەرمانڕەواییان دیاری دەکا. دەفرموی: ﴿يَعْبُدُونِي وَلَا يَشْرِكُونَ بِي شَيْئًا﴾
 تەنیا عیبادهت بۆ خودا دەکەن و بەس، کەسی تر ناکەنە هاوێڵ و هاوشانی،
 یان ئەوانە بالادەست دەبن چونکە تەنیا خودا دەپەرستن و کەسی تر ناکەنە
 هاوشانی.

ئیمام ئەحمەد و موسلیم و بوخاری لەمەعادی کوری جەبەلسەوێ رێوایەتیان
 کردووە: کە پێغەمبەر ﷺ پێی فرموو: ((حق الله على العباد: ان يعبدوه ولا
 يشركون به شيئا، وحق العباد على الله ان يعبدوه)) حەقی خودا لەسەر
 بەندەکانی ئەوەیە غیبادهتی بۆ بکەن و کەس نەکەن بەهاوێڵ و هاوشانی،
 پەرەردگاریش بریاری داووە لەسەر خۆی پێویست کردووە کەسزایان نەدا.
 ﴿ومن كفر بعد ذلك، فأولئك هم الفاسقون﴾ کەسیک دوای ئەو هەموو
 ناز و نێعمەتانی پێمان بەخشیون لەئێستای ئەلێگەر پێنەوێ یان کوفرا
 نێعمەتەکانی بکەن و هەکوو لەشۆڕنێکی تردا دەفرموی: ﴿فكفرت بأنعم الله﴾
 (النحل/ ۱۱۲) یان لەفرمانی خودا دەرچی و یاخی ببێ ئەو ئەوانە بەتەواوی
 فاسقن لەم رووە سێلەیی دەکەن لەبەرامبەر نێعمەتەکانی پەرەردگار،
 فەزل و نێعمەتی خودایان لەبەر خۆ بردۆتەو، هەلبەتە ئەم کوفران و سێلەیی
 یە لەهەندێک لەگەڵ نەتەوێکان دەرەکەوێ و هەموو ئادەمیزادەکان تێکرا ئەو
 حالەیان بەسەردا نایە، چونکە لەحەدیشی دا صەحیحین دا هاتووە، پێغەمبەر
 ﷺ فرمویەتی ((لا تزال طائفة من امتي ظاهرين على الحق، لا يضرهم من
 خذلهم ولا من خالفهم الى يوم القيامة))

ئەجار پەرەردگار دوا بەدوای وادەو بەلێنەکانی، فەرمان بەموسولمانان
 دەکا بەتەنجامدانی نوێزو زەکات دان و فەرمانبەرداری فەرمانی پێغەمبەر
 هیچ حیسابیەک بۆ کۆمەڵی کافران نەکەن. دەفرموی: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾

نوێژه کانتان له کاتی خۆیان به پێک و پێکی نه نجام بدن، ﴿وَاتُوا الزَّكَاةَ﴾
 زه کاتی مال و سامانی خۆتان ده ربکهن، چونکه زه کات دان بار بووی کردنی
 ناتاوانه، دهستگیری کردنی هه ژارو بێ نهوایانه، ﴿وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾
 پابهندی فرمانی پیغه مبهه ﷺ بن، چیتان پێ ده لێ: گوی بیستی فرمان و
 جلهو گیریه کانی بن، ﴿لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ﴾ بۆ نهوهی خودا ره همتان پێ بکا،
 له سزای توندی دۆزهخ بتان پارێزێ، چونکه هه رکه سی نهوه کردار و هه لویستی
 بێ خودا ره جمی پێ ده کا وه کوو له شوێنێکی تردا ده فرمانوی: ﴿أَوَلَيْسَ

سِرْجَهُمُ اللَّهُ﴾ (التوبة/ ۷۱).

﴿وَلَا تَحْسَبِ الَّذِينَ كَفَرُوا مَعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ﴾ نهی پیغه مبهه!
 وامه زانه نه وانهی سه ریچی په یامی تو ده کهن، به درۆت ده خه نهوه، برپا
 به پیغه مبهه ریتی خۆت و راستی په یامه کهت ناکه، وامه زانه نه وانه له ژیر
 ده سه لاتی خودا ده ده چن و خودا ناتوانی تو له یان لی بستینی نه گهر بیهوی
 له ناویان به ری، به لکوو خودا به توانا و ده سه لاته، له سه ره نهو بێ گویی و
 لاساریه یان، له سه ره نهو سه له یی و کوفره یان سزایان ده دا، سزای توندیان ده دا،
 جوهره ها نه خووشی و خه م و خه فته و دله راوکی و خۆ کوژی به شیوهی تاک و یان
 به کۆمه له تووشی کوشتن و له ناو چونیان ده کا.. وه کوو نهوه به جهنگ و
 بومه له رهزه و لافاو و ناگر که وتنه وه له ناویان به ری.

﴿وَمَا أَوْأَمُ النَّارِ﴾ شوینی هه وانه وه سه ره نجامیان ناگری دۆزه خه
 ﴿لِبئس المصير﴾ دۆزه خه خراپترین ناکام و شوین و جینگای هه وانه وه یه.
 هه رکه سی له قیامهت دا دۆزه خه بکریته شوینی هه وانه وهی ماله ویران و
 خه ساره قهنده!

به کورتی نه گهر موسو له مانان پابهندی به نامه ی نایین بن، نیت خودا
 له پشتیان و چ باکیان له هیز و توانای کافرو بێ برپایان نه بی..

حوکمی یانزه هه و دو انزه هه سیانزه هه نهو حاله تانه ی پیویسته
له ناو خیزان ■ منداڵ ■ خرمه تکاریش بی ئیزن وه ژوور نه که ون

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا

لَيْسَتْ عَلَيْنَكُمْ الَّذِيْنَ مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ وَالَّذِيْنَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ

ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ

وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ

وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَفَاتٌ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى

بَعْضٍ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ الْاٰيٰتِ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٥٨﴾

وَإِذَا بَلَغَ الْاُطْفَالُ مِنْكُمْ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَذِنُوْا كَمَا اسْتَذَنَ

الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهِ وَاللّٰهُ

عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٥٩﴾ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ

نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ اَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ

غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَاَنْ يَسْتَغْفِرْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللّٰهُ

سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿٦٠﴾

دهرباره ی هۆی نازل بوونی نهم نایه تانه ئیبنووعه بباس دهفرموی:
پێغه مبه‌ر ﷺ خزمه‌تکارێکی هه‌بوو ناوی (مدلج) بوو، نیوه‌رۆیه‌ک پێغه‌مبه‌ر
ناردی بۆ مائی عومه‌ری کورێ خه‌تتاب، خزمه‌تکاره‌که به‌بێ نێزن وه‌رگرتن
وه‌ژوو‌ر که‌وتوو عومه‌ری له‌حاله‌تیکی وادا بیینی عومه‌ر پێی ناخۆش بوو
به‌و‌حاله‌ بیه‌ندری، دوایی هه‌زره‌تی عومه‌ر ﷺ وتی: نه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا!
پێم خۆش بوو په‌روه‌ردگار جله‌و‌گیری لی بکردینه‌یه‌ له‌و حاله‌تانه‌.

موقتیل ده‌فرموی: نایه‌ته‌کان ده‌رباره‌ی ته‌سمانی کچی مه‌رشد نازل
بوون، خزمه‌تکارێکی هه‌بوو رۆژێک له‌کاتیکی وادا چوه‌ ژوو‌ره‌که‌ی پێی
ناخۆش بوو، ئیتر هاته‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر ﷺ عه‌ززی کرد وتی: خزمه‌تکارو
غه‌لامه‌کا‌مان له‌کاتی وادا دینه‌ ژوو‌ره‌کا‌مان پێمان ناخۆشه‌، ئیتر په‌روه‌ردگار
نهم نایه‌ته‌ی نازل کرد.

ریوایاتی تریش لهم باره‌وه‌ ریوایه‌ت کراون به‌پێویستم نه‌زانی راگو‌زریان
بکه‌م.

پێگومان نی‌سلام به‌رنامه‌ی ژیا‌نیکی ته‌واوو کامله‌، به‌رنامه‌یه‌که‌ ژیا‌نی
نا‌ده‌میزاد له‌هه‌موو قونا‌غه‌کانی دا رێک ده‌خا، له‌هه‌موو په‌سویه‌ندی و هه‌لسو
که‌وتیکی دا له‌هه‌موو جم و جو‌لێکی دا رۆلی خۆی ده‌گێڕی، بۆیه‌ ته‌نانه‌ت
نادابی رۆژانه‌ی ناو خێزانی‌ش ده‌ست نیشان ده‌کا، هه‌ر وه‌کوو چۆن نه‌رکه
گه‌وره‌کانی تاک و کۆمه‌ل رۆن ده‌کاته‌وه‌، چ له‌به‌رامبه‌ر په‌روه‌ردگارا‌و چ له‌ناو
کۆمه‌ل خۆی دا، هه‌موو نادابو ره‌وشتیک هه‌رچه‌نده‌ به‌چووک و تاییه‌تی بن،
هه‌رچه‌نده‌ گه‌وره‌و گشتی بن، لیکیان ده‌به‌ستنی و رایانده‌نوی‌تی و ده‌یانکاته
رێبازو په‌ی‌ره‌وو پرۆگرام بۆ خودا په‌رستی و ده‌بنه‌ به‌شی‌ک له‌عیباده‌ت و
خودا‌په‌رستی. نهم سو‌ره‌ته‌ واته‌: سو‌ره‌تی (النور) نموونه‌یه‌کی نه‌و ته‌نسیق و
به‌رنامه‌ دا‌ڕێژیه‌یه‌. ته‌وه‌تا هه‌ندی حه‌دو تۆله‌و ته‌مبی کردنی له‌خۆ گرتوون،
له‌ته‌که‌ نه‌وه‌دا نێزن وه‌رگرتن و یاسای دیده‌نی و هاموشۆی نی‌وان که‌سو کارو

۲- ﴿وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ﴾ ئەو کاتە ی پۆشاکی کارو کاسبی دادە کەن و خۆتان ڕوت دە کەن وە بۆ پشوودان و ماندو جەسانە وەو نووستنی نیو ه رۆژ.

۳- ﴿وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ﴾ دوا ی نوێژی (خەوتنان) چونکە ئەو کاتە ش کاتی خۆ روت کردنە وەو پۆشاک گۆڕینە، پۆشاکی ئیش دادە کەندری و پۆشاکی نووستن لە بەر دە کری. ﴿ثَلَاثَ عُرَاتٍ لَّكُمْ﴾ سێ کاتی وە هان مە زنده ی ئەو هیان لی دە کری عە و رە تی نادە میزادیان تی دا دە ریکە و ی. دە بی فەرمان بە خزمە تکارو کارە کەر و مندال بکری لە م سێ کاتە دا خۆ بە سەری سەر بە ژووری تایبە تی نووستن و جەسانە وە دا نە کەن، چونکە ترسی ئەو هە یە لە م کاتانە دا عە و رە ت بە دە ر بکە و ی، ئەو کاتانە کاتی خۆ روت کردنە وەو پۆشاک گۆڕین، کۆیلە و بە ندە و خزمە تچی و کارە کەرە کانتان و مندال دە توانن بە بی پرس خۆ بە مال دا بکەن مە گەر لە م سێ کاتانە دا نە بی؛ کە بە عادە ت کاتی خۆ گۆڕین و پالدا نە وە یە. دە بی لە م سێ کاتانە دا ئیزن و پرس ی چوونە ژوورە وە ی ژوورە تایبە تیە کانی ماندو و جەسانە وە و نووستن وەر بگرن.

وشە ی ﴿لَيْسَ أَذْنُكُمْ﴾ بە ڕوایە ت بۆ وجوہ، وە لی جە ماوە ری زانایان پێ یان وایە فەرمانە کە بۆ نە دبە و سوونە ت دە گە یە نی، فیڕ کردن و ئە دە ب دادانی رە وشتی جوان نیشان دانە. ئە گەر وارێکە و ت یە کێک بە بی پرس چووە ژوورە وە تاوان نیە، بە لکو و کاریکە پێچە وانە ی ئە دە ب و رە وشتی جوانە. خۆ ئە گەر خزمە تکار یان کارە کەر دە یزانی کە بچیتە ژووری تایبە تی ئاغای یان ئاغای ژنی چاوی بە عە و رە تی بکە و ی، ئەو چوونە ژوورە وە کە ی حە رامە و کاریکی ناپە سە ند ئە نجام دە دا.

هە ندی لە زانایان پێ یان وایە حوکمی پرس کردن بۆ چوونە ژوورە وە ی ژووری نوستن و پشوودان لە و سێ کاتانە دا نە سخ بۆ تە وە، چوونکە هاو لە انی

پێغه مبهرو ﷺ چینی دوا نهوانیش نهم فرمانه یان پهیره نه کردوه، ده توانین بلیین: که نهم فرمانه بۆ کاتیک بووه که ده رگاو پهرده بۆ ژوورده کان نه بوون. به لام قسه ی راست نه وه یه: که حوکمی ئیزن وهرگرتن نه سپراوه ته وه پتویسته پهیره و بکری.

ته بو جه نیقه ده فهرموی: کهس پیکیشی نه وه ی نه کردوه که فهرمان به ئیزن وهرگرتن نه سخ بوو پتته وه.

جه ماوه ری زانایان پتیا وایه: که خیطابی نایه ته که گشتی یه نافره ت و پیاو ده گریتته وه.

که ده فهرموی: ﴿وَالَّذِينَ لَمْ يَلْفُوا الْحِلْمَ مِنْكُمْ﴾ مه به ست منداله چ نیرینه چ میینه، مندالی خویش بن یان هی پتگانه بن، نه و مندالانه که ره سیده بوون و هیشتا فامیان نه کردوته وه. وه کوو ده فهرموی: ﴿وَإِلَى الْفُلِّ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ﴾ (النور/۳۱).

نه و شمان له یاد نه چی: که کاتی نیوان نویژی خه و تنان و نویژی به یانی هه مووی کاتی یاساغ کراوه رسته ی ﴿مَنْ قَبْلَ الصَّلَاةِ الْفَجْرِ﴾ ده یگریتته وه.

﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ﴾ چ خراپه یه کتان له سه ر نه نه گهر له غهیری نه و سی کاتانه دا مندال و کۆیله نوکهر و خزمه تچی و کاره که ره کانتان به بی ئیزن بینه ژوورده بۆلاتان، واته شتیکی موباح و ره وایه و به یاساغ دانانری. چونکه نه وانه ﴿طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ واته نه و مندال و کۆیله و خزمه تچی و کاره که رانه تان له ناو مال دان و دین و ده چن، هه ریبه که بۆ گاری خو ی، خزمه تچی و کاره که ره کانتان خه ریکی مالمالین و نه غامدانی نیش و کاری ناو مالن، منداله کانیش بۆته غامدانی کاری تایبه تی خو یان ژوراو ژوور ده که نو پتیا و خو شه له گهل ئیوه ش کات به سه ر به رن، نه گهر هه موو کاتیک ده قولباب و ئیزن وهرگرتن به پتویست دابنرایه ده بوه حه ره ج و ناخو ش بۆ هه موو نه ندامیکی ختزانه که، بۆیه ته نها له وسی کاته دا

که‌مه‌زنده‌ی ده‌رکه‌وتنی عه‌وره‌تی تیدا ده‌کری، نيزن وه‌رگرتنی چونه‌ژوره‌وه‌ی به‌پيويست دانا.

ئاواو به‌و شيوه‌ په‌روه‌ردگار نه‌ده‌بی موسولمانان داده‌دا، فيري هه‌لس و که‌وتی ناو خيزانيان ده‌کا، ده‌یه‌وی کۆمه‌لی موسولمانان کۆمه‌لی و ابن دلپاک و هه‌ست به‌رزو سینه‌خاوتین و نه‌عصاب له‌سه‌ر «خۆ به‌رچاو رون بن، کۆمه‌ل له‌خيزانه‌و» ده‌ست پی ده‌کا، چونکه‌ خيزان بناغه‌ی کۆمه‌له‌ هه‌رکاتی خيزانه‌کان به‌و شيوه‌ په‌روه‌رده‌ بوون و به‌ونا‌داب و ره‌وشتانه‌ گوش کران، نه‌و کۆمه‌لگایه‌ی له‌وان پێک دی هه‌مان ره‌وشتی جوانی تیدا جیگیر ده‌بن و گه‌شه ده‌که‌ن.

هه‌لبه‌ته‌ ئه‌م نه‌ده‌ب دادانه‌و فير کردن و شه‌ریعت به‌یانکره‌ فه‌ضله‌ نيعمه‌تی په‌روه‌ر گاره‌ «بۆیه‌ دوا‌به‌دوای رونکردنه‌وه‌ی ئه‌و ئاداب و ره‌وشتانه‌ فەرموی: ﴿كَذٰلِكَ يَبِيْنُ اللّٰهُ لَكُمْ الْاٰیٰتِ, وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ﴾ ئاواو به‌و جو‌ره‌ په‌روه‌ردگار شه‌ریعت و یاسا بۆ ئیوه‌ رون ده‌کاته‌وه‌، فيري ئاداب و ره‌وشتی جوان و رازوه‌ستان ده‌کا، په‌روه‌ردگار ناگاداری وه‌زع و حال‌ی به‌نده‌کانیه‌تی، ده‌زانی چ سو‌وده‌خشه‌ بۆیان چی به‌که‌لکیان نایه‌، داناو هه‌کیمه‌ له‌دارشتنی یاسای ژبانی ناو خيزان و ناو کۆمه‌ل، ده‌زانی چ داب و ره‌وشتی به‌که‌لکه‌ بۆیان، نه‌مجار ده‌گو‌یژته‌وه‌ بۆ به‌یانکردنی حوکمی دوا‌زه‌هه‌م و ده‌فەرموی: ﴿وَإِذَا بَلَغَ الْاَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوْا کَمَا اَسْتَاْذِنُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ هه‌رکاتی مندا‌له‌کانتان گه‌یشتنه‌ ته‌مه‌نی با‌لغ بۆون که‌له‌وه‌پیش ته‌نها له‌سی کات دا ئيزنی هاتنه‌ ژوره‌وه‌ی شوینی نو‌وستن و پشودانی ئیوه‌یان وه‌رده‌گرت، نه‌گه‌ر با‌لغ بوون پيويسته‌ هه‌موو کاتی نيزن وه‌ریگرن وه‌کوو چۆن له‌وه‌پیش فەرمانتان پی کرا: که‌ئاده‌میزادی گه‌وره‌ ده‌بی ئيزنی هاتنه‌ ژوره‌وه‌ وه‌ریگری جاکوری نه‌و ما‌له‌ بی یان خزم و که‌سه‌ کار بی، که‌وابی ئه‌م نایه‌تانه‌

شیکمه‌وه‌ی نایه‌تی ﴿أَوِ الْطِفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ﴾
(النور/۳۱) ن واته شه مندالانه‌ی بینینی عه‌وره‌تی ئافره‌تان سه‌رنجیان
راناکیشیء هست به‌خوربه‌ی جنسی ناکهن، شه‌وانه له‌حوکمی نیزن وهرگرتن
چهرت کراون، به‌لام که‌بالغ بوون بینینی عه‌وره‌تی ئافره‌تان سه‌رنجی
راده‌کیشان شه‌وه ده‌بی شه‌وانیش وه‌کوو خه‌لکی تر نیزنی هاتنه ژووره‌وه
وهریگرنء له‌م باره‌وه حوکمی بیگانه‌یان هه‌یه: که‌پیتیسته بو شه‌موو دیده‌نیء
هاتنه ژووره‌وه‌یه‌ک نیزن وهریگرن، بالغ بوون به‌لای زوربه‌ی زانایانی
نیسلامه‌وه یان ئیحتلام بوونه، یان ته‌مه‌نی بگاته پانزه‌سال.

ئامازه به‌و فخرموده‌یه‌ی له‌ئینوعوممه‌وه ریوایه‌ت کراوه ده‌فهرمو‌ی:
روژی جه‌نگی ئوحد ته‌مه‌نم چواره‌ سال بوو نیشانی پیغه‌مبهر ■ درام
ریگه‌ی نه‌دام بچم بو غه‌زا، روژی خه‌نده‌ق ته‌مه‌نم پانزه سال بوو که‌نیشانی
پیغه‌مبهریان دام ریگای دام هاویه‌شی غه‌زا بکه‌م.

شه‌بوحنه‌یفه ده‌فهرمو‌ی: کوری گه‌نج به‌بالغ داناندی هه‌تا شه‌زده سال
ته‌واو نه‌کا. ئافره‌تیش تانه‌گاته حه‌فده‌سال به‌بالغ حسیب ناکری.

هه‌ندی له‌زانایان شافیه‌عیشیان له‌ناودایه ده‌لین: ده‌ره‌اتنی موو له‌به‌رو
له‌ریش نیشانه‌ی بالغ بوونه.

به‌لگه‌شیان شه‌وه‌دیشیه: که (عطية القرظي) ریوایه‌تی کردوه. ده‌لی:
پیغه‌مبهر ■ فهرمانی به‌کوشتنی شه‌وانه کرد که‌مویان لی هاتبو له‌هۆزی
قوره‌یظه به‌مه‌ره‌خه‌س کردنی شه‌وانه‌ی مویان لی نه‌هاتبو، پیغه‌مبهر ■
فهرمانی دا به‌مه‌ره‌خه‌س کردن!

﴿كَذَلِكَ يبين الله لكم آياته، والله عليم حكيم﴾ ئاواو به‌و جوړه وه‌کوو
چۆن حوکم یاساتان بو رون ده‌که‌ینه‌وه به‌جوړیک دل ئارامیء خو‌شبه‌ختی

دونیاو قیامه تتان بۆ دهسته بهر ببی، پهروه ردگار ناگاداری وه زعی بهنده کانی یه تیء دانایه به چاره سهر کردنی کیشمو ریکخستنی کاروباریان.

حوکمی سیانزه ههم ئه وهیه ده فهرموی: ﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ﴾ وه کوو زانیمان له وه پیتش فرمانی کرد به وهی ئافره تان زینه تی خۆیان بشارنه وه بۆ ئه وهی فیتنه وه شه هوات نه وروژین. نه عجار لیژده دا ده گهریتنه وه سهر به یان کردنی حوکمی ئه وه: که ئه وه ئافره تانه ی پیرو په ئۆ بوون و چ حه زو ئاره زۆی پیاوانیان نه ماوه، له شو لاریان چرو لۆچ بووه و چ جوانیه کیان پتوه دیار نیه، نه و جۆره پیره ژنانه چ خراپه یه کیان له سهر نیه: که له ناو مال دا که می له پۆشاک ی خۆیان کهم بکه نه وه واته: پۆشاک ی دهره وه یان دا بکه نن، به مه رجی عه وه تیان به دهر نه که وئ و که شفی زینه تی خۆیان نه کهن. به لام ﴿وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ﴾ نه گهر پۆشاک ی دهره وه یان به سهر خۆیان وه بیتلن و داینه که نن و به و پۆشاکه پان و پۆره داپۆشه ره وه له مال دابنیشن باشتره بۆیان. ﴿وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ پهروه ردگار شنه وایه به قسه و گفتوگۆی نه و پیره ژنانه له گهل پیاوان دا، زاناو ناگاداره به گوفت و گۆی نه و پیره ژنانه له گهل نه وان دا، زاناو ناگاداری مه به ست و نیاز یانه، هیچی لی گوم نابی، خۆتان له وه سه وه سی شهیتان و داوو فیله کانی بیارتین، ناگاتان له خۆتان بی نه که ونه ته له ی نه و دوژمنه تانه وه.

دروسته بو ناده میزاد له مالی ههندی کهس بخوا بهی پرس

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ
 حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا
 مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ
 مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ
 أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
 أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَالِكُمْ
 أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْهُمُ مَفَاحِيهُ
 أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا
 جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ
 تَحِيَّةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ
 يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

دهربارههه سه به به نزولای نهه نایه ته گهلی ریوایه ته ههه:

۱- سه عیدی کوری (المسیب) ده فهرموی: نهه نایه ته دهربارهه که سانیك نازل بووه: که له مال دهرده چوون کیلیی دهرگای ماله کانیا ن لای کوپرو شهلو نه خوش خزم و خویش داده نا.

پیشیان ده گوتن: نه گهر برسیستان بوو، یان پتیوستان بهشتیک بوو، نهوه به گهردن نازادی له مالیی نیمه بخۆن، جا نهو کیلیل لادانراوانه خوپاریزیسیان ده کرد لهوهی له ماله کانیا ن بخۆن، ده یانگوت: لهوانیه به دل پییان خوش نه بیی تیر نایه تی ﴿لیس علی الأعمی حرج.....﴾ نازل بوو.

نایه ته که: ههرچه نده دهربارهه یی حراج بوونی نهو جوړه که سانهه که بهو شیوهه و کیلییان لادانرا، هاتوته خواری، وهلی وه کوو ده گوتری: (عیبره ته به گشتی وشه کانه نه که به تاییه تمندیی هو ی نازل بوونه) بویه هو کمیککی گشتی بو هه موو کهس باس کردوهو پتی راگه یاندون: که خواردن له مالیی خزم و دوستو نهو که سهی ده تکاته وه کیلیی خو ی به سهر شتی که وه رهوایه و مویاچه.

۲- سه سهنی به صری ده فهرموی: نایه ته که دهربارهه عه بدوللای کوری مه کتوم نازل بوو ته کیلیی جیهادی له سهر لاچوهه. چونکه کوپر بوو.

نه بوچه ییان ده لی: نایه ته که حهره جو به خوډا شکانه وه لاده با له سهر کوپرو شهلو نه خوش و نه رکی جیهادیان له سهر شان لاده با، له هه مان کات دا نهوه راده گه یه نی که چ خراپه و حهره جیک له وه دا نیه که نهوانه له مالیی نهو جوړه که سانه بخۆن: که خودا له نایه ته که دا ناوی هینان. نهو کاته په یوه ندیی نایه ته که به پیشه وه له ره وه ده بی: که په روه ردگار دوا ی باسکردنی هو کمی نین وهرگرتن، نهوه ش روون ده کاته وه: که خو پاشدانی نهو جوړه خاوهن عوزرانه له چون بو غه زا پتیو است به ریگه پیدانی پیغه مبهه ﴿ناکا!﴾

۳- نیینوعه بیاس ده فهرموی: که په روه ردگار نایه تی ﴿لاتا کلو اموالکم بینکم بالباطل﴾ نازل کرد، موسولمانان تووشی جوړه حهره جیک بوون

كەدەفەر مۆي: ﴿عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ﴾ نامازە بەو دەكا: كەناغواردن لە گەل ئەو
 كوێرو شەل و نەخۆشانه كارێكى پەسەندەو هیچ رێزو نرخیك لە لەشساغەكان
 ناشكێ و دەبیته هۆی ئەوێ كەئەو كەمتەندامانە بەخۆیاندا نەشكێنەو و
 دلیان بەخۆ نەمیئێ، ئەو نیشانەى تەواضوع و خۆبەكەم زانیئە، تەواضوعیش
 رەوشتى بەرزى موسولمانانە.

«اویوت آباتکم اویوت امهاتکم او ییوت اخوانکم اویوت
اخوانکم اویوت أعمامکم اویوت عماتکم اویوت اخوالکم اویوت
خالاتکم او ماملکتکم مفاطحه او صدیقکم» واته پمرو مردگار له یانزه شوین دا بو
نیمه ی حاله کړده که به بی نیزی صریح و به مهرجی نه وه ی بزاین
پیخو شبون و رهامه ندی هیه بخوین و بخوینه وه نمو یانزه شوینه ش ته مانه:
مالی خو مان، مالی کورپش برده که وی. مالی باوک و باپیرانان، مالی دایک و
نه کمان، مالی براکانان، مالی خوشکانان، مالی مامه کانان، مالی خوشکی
باوکمان، مالی خاله کانان مالی خوشکی دایکمان، یان نمو مالانه ی
که کللیان به دهستی تیره وه یه، یان مالی برادره و هاورپکانتان. جا:
که به یه که وه ناوی نمو مالانه ی هینا: که به بی نیزی صریح خواردن و
خواردنه و بیان تیدا ره وایه، نمو حال و چو نیه ته ش به بیان ده کا: که خواردنه که ی
له سر ده خوری: ده فموی: «لیس علیکم جناح ان تأکلوا جمیعاً او أشتاتاً»
چ خراپه و حره جیکتان له سر نیه به کور و کومل نان بخوین یان به تهنیا نان
بخوین.

هه‌لبه‌ته ئه‌مه رو‌خ‌سه‌ت و رێ‌گه پێ‌دانه له‌خوداوه بۆ به‌نده‌کانی
که‌هر که‌سه به‌ته‌نیا نان بخۆ یان له‌گه‌ڵ کۆ‌ڕو کۆ‌مه‌ڵ دا. ئه‌گینا نان خواردن
له‌گه‌ڵ کۆ‌ڕو کۆ‌مه‌ڵ به‌ره‌که‌تدار تره‌.

تیمام ته جه دو ته بوداودو ئیبنوماجه له موه حشی کوری جه ریه وه ریوایه تیان کردوه تهویش له باوکیه وه تهویش له باپیرییه وه، ده لئ: پیایک، عهرزی پیغه مبهری کرد وتی: قوربان ئیمه هه رده خوین و تیر ناخوین! پیغه مبهری ﷺ فهرموی: ((لعلکم تاكلون متفرقين، اجتماعوا علی طعامکم واذکروا اسم الله بیاوک لکم فیه)) ویده چی ئیوه جیا جیا نان بخۆن، خواردنه که دابنن و له سهری گرد بینه وه ناوی خودای له سهر بهینن بهر که تی تێ ده که وی.

ئیبنوماجه له نیمامی عومهر وه ریوایه تی کردوه ده فهرموی: پیغه مبهری ﷺ فهرموی: ((کلوا جميعا لاتفرقوا، فان البركة مع الجماعة)) به کۆمه ل نان بخۆن، به په رته وازه یی و جیا جیا نان مه خوین، چونکه بهر که ت له گه ل کۆمه ل دایه.

ته هجار که شیوه ی نان خواردنی رون کرده وه، ئادابی چوونه ژووره وه ی بۆ ناو تهو خانوانه ی نانیان تیدا ده خوین رون ده کاته وه ده فهرموی: ﴿فاذا دخلتم بیوتا فسلموا علی أنفسکم﴾ هه رکاتیک چوونه مالتیک له م مالتیه بۆ ناخواردن، سه رته سه لام له دانیش توانی ماله خانه خوێ که تان بکه ن، چونکه تهوان له خۆتان چ له پرووی ئایینه وه، یان له پروی خزمایه تی و دۆستایه تییه وه. بۆیه فهرموی ﴿علی أنفسکم﴾ هه تا نامازه بی بۆنه وه که نه هلی تهو ماله وه کوو خودی خۆتان وان. که ئیوه سلوا له تهوان ده که ن وه کوو تهو وایه: که سلوا له خۆتان بکه ن.

﴿تحية من عند الله مباركة طيبة﴾ واته: سلوا بیکه ن به سلوا تیک که به فهرمانی خودا چه سپاوه له شه ریه ت و یاسای خوێ دا دایناوه، تهو سلوا کردنه پیرۆزو خیر و بهر که ت ئاوه ره، پاداشی باشی لی وهر ده گرنه وه. دل و دهروونی سلوا لیکراوی پی خوش ده بی، چونکه ﴿تحية وتسليم﴾ به مانا داخواری کردنی ژیا نی خوش و بیوه یی و دلنیا بوون له به لایه بۆ

سه‌ل‌ولیکراوه‌کان، دوعای موسولمانه بۆ برای موسولمانی به‌زیده خیر و رزق و رۆژی پاک و خاوین. هه‌لبه‌ته نه‌مه‌ش خوشه‌ویستی ده‌خاته نیتوان سه‌ل‌وکه‌رو سه‌ل‌ولیکراوه‌ه.. بوخاری له‌جایی کۆری عه‌بدوللاوه‌ ریوایه‌تی کردوه فەرمویه‌تی هه‌رکاتی چویتیوه بۆ مالی خۆت سه‌ل‌و له‌خاوو خیزانی خۆت بکه، سه‌ل‌وکردن له‌خوداوه‌ هاتوو، خیر و به‌ره‌که‌تی پێوه‌یه.

قه‌تاده‌و موجهیدو ئیبنوعه‌بباس فەرموویه‌نه: هه‌رکاتی چویتیوه‌ مالی خۆت سه‌ل‌و له‌خاوو خیزانت بکه، نه‌گه‌ر چویتیوه‌ مالی‌ک که‌سی تپیدا نه‌بوو، بلی: ((السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین))

حوکمی سه‌ل‌وکردن له‌سه‌ر دانیش‌توانی خانوو هه‌رچه‌نده‌ له‌وه‌پیش چه‌سپاوه‌ له‌ئایه‌تی ﴿حَتّٰی تَسْتَأْذِنُوْا وَّتَسْلَمُوْا عَلٰی اَهْلِهَا﴾ وەرگیراوه، وه‌لی لێره بۆیه‌ دوباره‌ی کرده‌وه‌ نه‌وه‌کو واکومان بیری: که‌سه‌ل‌و له‌خزم و که‌سو کار پێویست نیه، به‌لکو سه‌ل‌وکردن داب و ره‌وشتی ئیسلامی یه‌و مافیکی کۆمه‌لایه‌تی و گشتی یه‌و نابێ پاشگۆی بخۆی.

﴿كَذٰلِكَ يَبِيْنُ اللّٰهُ لَكُمْ الْاٰیٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ﴾ ئاوا به‌وجۆره‌ خودا یاساو پێسای ناینتان بۆ شی ده‌کاته‌وه، وه‌کوو چۆن له‌م ئایه‌ته‌دا نه‌وه‌ی بۆ رونکردنه‌وه‌ که‌حه‌ل‌له‌ بۆتان دیدنه‌ی یوکت بکه‌ن و به‌نیزن و تیرادیوی له‌مالی یه‌کتری بخۆن. هه‌روه‌کوو له‌سوره‌ته‌که‌دا گه‌لیک حوکم و شه‌ریعه‌تی جۆراو جۆری بۆ شی کردنه‌وه، بۆنه‌وه‌ی نێوه‌ تییان بفکرن و سه‌رغیایان بده‌نی، فەرمان و جله‌وگیریه‌کانی خودا شاره‌زاین و خوشبه‌ختی دونیای قیامه‌ت ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن.

ئايەتە تانە رىوايەتى كىردە دەلىلى: كاتىك قورەيشىيەكان و ئەھزاب لەغەزاي خەندەق دا كۆيۈنەمە، يىغەمبەر ■ ئەمە ھەوالەي يىست، فەرمانى كىرد بەچواردەورى مەدىنەدا خەندەق لى بىدەن، بۆ زىدە ھەلئانى موسولمانان بۆخۇشى ھاوكارى ھەلگەندى خەندەقەكەي دەكىرد، كۆمەلەك لىدەدورەكان خۇيان لەھاوكارى كىردن ھەلگەندى خەندەق دىزىدە چورنەمە مالى خۇيان. موسولمانەكان ئەگەر كارى زۆر گرنگىشان بوايە دەھاتتە خىزمەت يىغەمبەر پىيۈستىيەكەيان غەرز دەكىرد داواي ئىزنىان دەكىرد، يىغەمبەرىش ئىزنى دەدان، داويى كەكارەكەيان ئەنجام دەدا يەكەسەر دەگەرئەمە بۆسەر كارى خەندەق ھەلگەندەكەيان، چونكە بەدل خەزىيان لەھاوكارى كىردى ئەمە خىرە ھەبۈو ھىواي پاداشى دوارۆز پالى پىرەدەنان بۆكاركىدن، ئىتر پەرورەدگار دەربارەي ئەوان ئايەتى ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ.....﴾ نازل كىرد.

ئايەتەكان كۆمەلەك ئادابى كۆمەلەيەتى و ئايىنى يان لەخۇگرتوون:

۱- ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ موسولمانانى خاوەن باوەرو ئىمان كەملى و پتەو ئەوانەن لەناخەمە پروايان بەھەبوونى خوداى تاكو تەنىباو بەدىھىتەر ھەلسورپىنەر ھەيە، ھەمرو پروايان بەپراستى يىغەمبەرايەتى و ھاتنى رۆزى قىامەت ھەيە.

﴿وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ﴾ ئەگەر ھاتو موسولمانان لەتەك يىغەمبەردا بۆن بۆ كارىكى گرنگ كۆيۈنەمە ۋەكوو نوئىزى جومە يان نوئىزى جەزىن، يان رەگەل كەوتن ھاوكارى كىردن بۆ جەنگان لەدۆزى دۆزىن، يان پلان دانان ۋەخەشە كىشان بۆ كارىكى گرنگ جانەگەر لەوكاتانەدا پىيۈستىيان بەۋەبوو ئىزن ۋەرىگىرن ۋە يىغەمبەر خۇي روخسەتيان بدا تا ئىزن ۋەرنەگىرن نارۆن.

ئەمە ئەدەبیکی ئایینی و سیاسییە تەواوکەری ئاداب و رەوشتە
پیشوەکانی پیشوون. جاکە لەپیشەوێ فەرمانی کرد بە پرس کردن و ئیزن
وەرگرتن بۆ چوونە ژوورەو وە دیدەنی کردن، ئەجار فەرمانیان پێ دەکا بە ئیزن
وەرگرتن بۆ چوونە دەرەو و بە جێ هیشتنی ئەو کۆرۆ مەجلیسە بەتایبەتی
ئەگەر کۆبوونەوێ کە لەبەر روداویکی گەریگ بوو.

ئیمام ئەحمەد لەموسنەدە کە ی داو ئەبو داودو تیرمیزی و ئیبنو حییان
لە ئەبو هورەیرەو فەرمودە یەکیان ریاوەت کەردووە دەلی: پیغەمبەر ﷺ
فەرمووی: ((اذا انتهى أحدكم من المجلس فليسلم، فان بدا له أن يجلس فليجلس،
ثم اذا قام فليسلم فليست الأولى بأحق من الآخرة)) ئەگەر یەکیەک لە ئێتو رپی
لە مەجلیس و کۆبوونەوێ کەوت بەلەسەرەتاو سلاو بکا، ئەجار ئەگەر
دەیزانی شوینی دانیشتنی هەیه بادا بنیشی، پاشان کەویستی برۆا بادووبارە
سلاو بکا چونکە سلاوی یە کەم لە هی دووهم پیویست تر نیە.

ئەجار جاریکی تر جەخت لەسەر پرس وەرگرتن و ئیزن وەرگرتن دەکا تەو و
دەفەر مووی: ﴿ان الذين يستأذنونك أولئك الذين يؤمنون بالله ورسوله﴾
بیگومان ئەوانە ی ئیزن لە پیغەمبەر وەر دەگرن و بۆ چوونە دەرەو و ئەنجامدانی
کارەکانیان روخصەت وەر دەگرن و راویژ لە گەل پیغەمبەر دا دەکەن، ئەوانە
لە پیپی موسولمانانی خاوەن باوەرو راستگۆو راستان، برۆایان بەتاک و تەنیایی
خودا و پیغەمبەریتی حەزەرەتی موحەممەد ﷺ هەیه، بە گۆیرە ی ئیمانەکیان
هەلس و کەوت دەکەن.

﴿فاذا استأذونك لبعض شأنهم، فأذن لمن شئت منهم﴾ ئەگەر هاتو
یەکیەک لە موسولمانە راستانە داوا ی روخصەتی لی کردی بۆ ئەو ی کاریکی
گەریگ و پیویستی خۆی ئەنجام بدا ئەتۆ بەتارەزوی خۆت و بە گۆیرە ی
بەرژەوێ روخصەتیان بدە.

بپارێزهوه: که له هه‌له‌وه که مته‌رخه‌میان خوش بێ، بێگومان خودا لیخۆشبوو
لیبوروده بۆته‌وانه‌ی تۆبه ده‌که‌ن و له‌هه‌له‌وه تاوانی خۆیان په‌شیمانن.

ئایه‌ته‌که ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نی: که ئیزن وهرگرتن هه‌رچه‌نده به‌بیانوی ره‌واشه‌وه
بێ، که مته‌رخه‌می و ته‌قصره‌، پێیستی به‌وه هه‌یه پێغه‌مبه‌ر ﷺ داوی
لیخۆشبوونیان له‌تاوانیان بۆ بکا، چونکه به‌رژه‌وه‌ندیی دنیایی خۆیان پێشن
به‌رژه‌وه‌ندیی قیامه‌تیان خستوه.

ئه‌جار فرمان به‌موسولمانان ده‌کا که به‌چاری پێزه‌وه بپوانن پێغه‌مبه‌رو
به‌شکۆمه‌ندی بزائن، به‌ناوی شه‌خصی خۆیه‌وه یان به‌شیوه‌ی ((کنیه)) بانگی
نه‌که‌ن: ئه‌ی موحه‌مه‌د! یان ئه‌ی ((أبو القاسم)) به‌لکوو بانگی بکه‌ن (یارسول
الله) یان (یانبی الله) واته‌ به‌و ناوه بانگی بکه‌ن: که نیشانه‌ی رێزدارێ و
شکۆمه‌ندیی تێدایه. ده‌فه‌رموی: ﴿لَا تَجْعَلُوا دَعَاءَ الرِّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدَعَاءِ
بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾ ئه‌ی موسولمانینه‌! به‌ناوی شه‌خصی خۆی بانگی پێغه‌مبه‌ر
مه‌که‌ن! مه‌لێن: ئه‌ی موحه‌مه‌د، یان ئه‌ی کوپی عه‌بدو‌للا. یان - باوکی قاسم -
به‌لکوو به‌شیوه‌یه‌که بانگی بکه‌ن رێزو حورمه‌ت بگه‌یه‌نی، به‌ده‌نگی نزمه‌وه‌و
به‌شیوه‌ی ته‌ده‌ب و حیشمه‌ته‌وه بانگی بکه‌ن ((یارسول الله)) ((یانبی الله))
ده‌بی به‌وپه‌ری پێزه‌وه بانگی بکه‌ن، له‌بانگ کردنه‌که‌تان دا دیاریی که‌دل و
ده‌روونی داگیر کردون و خۆشتان ده‌وی و به‌ویقاره لاتان.

یان ده‌گونجی مانای ئایه‌ته‌که به‌م جوژه‌ بێ: ((ئه‌ی موسولمانینه‌! ئێوه
بانگ کردنی پێغه‌مبه‌ر ﷺ که‌بانگتان ده‌کا وه‌کوو بانگکردنی خه‌لکی تر
سه‌یری مه‌که‌ن و ابزائن: وه‌کوو بانگ کردنی هه‌ندی‌کتان وایه‌و ده‌توانن نه‌چن و
روی لی هه‌لکه‌ن و گوێ ی پێ نه‌ده‌ن. نه‌خه‌یر وایه‌ به‌لکوو به‌په‌ره‌وه چوونی
بانگ کردنی پێغه‌مبه‌ر واجبه‌و به‌جی هێشتنی کۆرو مه‌جلیسی ئه‌و به‌بی
ئیزنی خۆی تاوانه‌!))

ئەجار پەرورەدگار ھەر ھەشە لە مونا فێقەکان دەکاو دەفرموی: ﴿قَدْ يَعْلَمُ
 اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا﴾ و شەمی (قد) لێردا بۆ تەحقیق و چەسپاندنە.
 واتە: خودا زاناو ناگادارە بەو دووروانەیی کە خۆیان لە کۆڕو مەجلیسی
 پێغەمبەر ﷺ دەدزێن و یەکمێه کە خۆیان باریک دەکەنەو، بەبێ ئیزنی
 پێغەمبەر و روخصەت لێ وەرگرتن لە مزگەوت و کۆڕو کۆبوونەوی دزە دەکەن و
 یە کتر دەکەنە مەتال و پەردە و ھەندیکیان خۆ دەخەنە پەنا ھەندیکیان ھە
 (قەلفری لێ دەکەن!).

ئەبوداود ریوایەتی کردووە دەئێ: مونا فێقەمان پێیان ناخۆش بوو گوتیان
 لەوتاری پێغەمبەر ﷺ بێ، یان لە کۆڕو کۆبوونەویدا نامادە بن، ھەر: کە
 یە کێک ئیزنی چوێ دەروەوی لێ وەر دەگرت خێرا کابرایەکی مونا فێق خۆی
 دەخستە تەنیشتی ھەوێ بۆی دەردەچوو.

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ
 أَلِيمٌ﴾ بابتەرسن ئەوانەیی سەرپێچی فرمانی پێغەمبەر دەکەن، بەنھێنی یان
 بەناشکرا دەیانەوێ سنور شکێتی بکەن، ھەول دەدەن پابەندی فرمان و
 جەڵوگیرێهەکانی نەبن، پەپەرھەوی شەریعەت و ئامۆژگارییەکانی نەکەن، بابتەرسن
 لەوێ: کە تووشی بەلا و فیتنە و ناخۆشی بن، یان لە قیامەت دا دوچار ی
 عەزابی بەئێشی دۆزەخ بن.

بائەوانەیی لەریزی کۆمەڵی پێغەمبەر خۆیان دەدزێن و، بۆ دەسکەوتنی
 سودی دونیایی، یان بۆ ئەوێ لەزەر و زیانی کە خۆیان بپاریژن، بابتەرسن لەوێ
 تووشی فیتنە و ئاشوویی بێ پێوەرەکان بشیوێنن، سەتەر تێک بجێ و حەق و
 بەتال تێکەل بەیە کتر ببن و تەر و وشک پێکەو بسووتێن و ژیا نی کۆمەل تێک
 بجێ و ئەمن و ئاسایش نەمێنێ و ژیا ن ئەستەم بێ، ھەموو کەس بکەوێتە

تهنگو چه له مهوه. یان سزایه کی توندو تیژ له دونیاو قیامت دا له تۆ لهی نهو
موخاله فو سه ریچی یه یه خه یان پی بگری.

کۆتایی هه ره شه کهو کۆتایی سوره ته کهش به وه دینی: که خودا ناگاداری
دله برپا داره کان و دله پرله کوفرو نیفاقه کانه، ده زانی چییان تێدایه و چییان
له ناو خۆیان دا هه شارداوه ده فرموی: ﴿الا ان الله مافی السموات والارض،
قد يعلم ما انتم علیه﴾ دوباره وشه (قد) بو ته حقیق چه سپاندنه. واته:
ئاگادار ببنه وه، بزائن هه رچی له ئاسمانه کان و زهوی دا ههیه، به دیه یتر او
ملکی خودان، تاوو توی کردن و هه ل سوران و فه وتان و دروست کردنیان، کهم
بوون و زۆر بونیان.... هه مووی به ده ست خودایه، هه رچی نه ینی و ئاشکرایه ک
ههیه هه موو لای خودا نمایانه، دهی که وایی چۆن به هه ل سو کهوتی دوو پرووه کان
نازانی؟! بانه مونا فیکانه باش بزائن نه وان چه ندیک هه ول بدهن تا وانه کانیان
پهرده پۆش بکهن و زیده ره وی بکهن له شار دهنه وی کرده وه ناشرینه کانیان خودا
پییان ده زانی و به نه ندازه ی گه ردیله یه کی لی گوم نابی. ییگومان ناگاداره به و
بیرو با وه ره ی ئیوه ی له سه رن، وه کوو له نایه تیکی تر دا ئامازه ی پی ده کاو
ده فرموی: ﴿وما يعزب عن ربك من مثقال ذرة في الارض ولا في السماء،
ولا اصغر من ذلك ولا اكبر الا في كتاب مبین﴾ (یونس/ ۶۱).

﴿و یوم یرجعون الیه فینبئهم بما عملوا﴾ نه و رۆژه ی ده گه رتیندرینه وه
بۆلای خودا: که رۆژی قیامته، هه واییان ده داتی به وه ی له دونیا دا کردویانه
به و کوفرو نیفاقه ی له ناو دلی خۆیان دا هه شاریان داوه. پراو پر سزایان
ده داته وه. ئاده میزاده کان چییان کرده وه دیتته وه پیشیان و پاداش و سزای له سه ر
وه رده گرنه وه.

کهس سته می لی ناگری، هه ر که سه به گویره ی کرده وه و گوشتاری، به پی ی
هه ل سو کهوت و بیرو با وه ری سزاو پاداش وه رده گریتته وه ﴿والله بکل شیء

علیم! خودا بهه موو شتیك زاناو ئاگاداره، رۆژی قیامت بهنده كان بهه رو
روی زانیاری خودا دهنه وه هیچیان بۆ ناشی رد ریتته وه. لهو رۆژه دا دادگایی
کردن ته نها بۆ خودایه و خۆی سهره نجامی ئاده میزاد به چاك و خراپیا نه وه یه کالاً
ده کاته وه لئیکان هه لده وتری.

به‌یشتیوانی خودا رۆژی ۶/۷/۲۰۰۰ له‌پاکنوووس نهم جزمه

• எது உயர்த்தும்

سلیمان / مامۇستايان / مەلا محمود احمد

کوٹایس جزسی (۱۸) و کوٹایس سورہتی (النور)

پېرستى سەرەباسەكان

بابەت	لا پەرە
سورمىتى المۆمنون	۲
رەۋشنى موسولمانان	۶
ھەندى لەبەلگەكانى وجودى خوداى تواناۋ دەسەلاتى دروستكردى ئادەمىزاد	۱۵
دروستكردى ئاسمانەكان و باران بارىن و مەسەخەركردنى ئازمۇل بۇتان	۲۰
چىرۇكى ھەزرىتى نوح <small>عليه السلام</small>	۲۷
چىرۇكى ھەزرىتى ھود <small>عليه السلام</small>	۳۳
چىرۇكى ھەزرىتى صالح و لوط و شوعەيب و بېغەمبەرى ترىش.	۴۰
چىرۇكى ھەزرىتى موساۋ ھارونە (عليهما سلام)	۴۲
چىرۇكى ھەزرىتى عيساۋ خاتوو مەريەمى داىكى	۴۵
بىنەما تەشرىعيەكانى ژيان	۴۸
رەۋشنى پەلەكەران بۇ چاكەكارى	۵۵
كردمەۋ ھەلۋىستى ئاشىرىنى كافرو موشرىكەكانى قورەش و ھۆكارى گومرايىيان	۵۹
نېعمەتە جۇراۋ جۇرەكانى پەرۋەردگار بەسەر بەندەكانىدا	۷۱
موشرىكەكان ئىنكارى زىندو بونەۋە دەكەن و پەرۋەردگار شى بەلگە دىچەسپىنى	۷۳
پەرۋەردگار نەمەندالى ھەيە و نەھاۋەل	۷۹
رەھنومايى كردنى بېغەمبەر <small>صلى الله عليه وسلم</small>	۸۲
كافرو تاۋانبار لەكاتى مردندا ئاۋاتەخۋازى ئەۋمىيە بگەرىتەۋە بۇ ژيانى دونيا بۇ ئەۋەى كردهۋى چاك بكا	۸۶
تەرازوۋ پىۋمى رزگار بوون لەحىساب و لىكۆلىنەۋەى قىامەتدا	۹۰
تەمەنگورتى ژيانى دونيا، سزادانى موشرىكەكان و رحىم كردن بەموسولمانان	۹۵
سورمىتى نور	۱۰۱
دىار دەو تايبەتمەندىيەكانى سورمىتى (النور)	۱۰۲

بابەت	لایەن
حوکم و بریاری یەگەم و دووھ لەو سورەتەدا ھەددی زیناو بریاردان بەرامبەر زیناکارەکان	۱۰۴
حوکم و بریاری سییەم ھەددی بوختانە	۱۱۹
حوکمی چوارەم حوکمی نەفرین لێک کردنی ژن و میژدە	۱۲۵
حوکمی پینجەم چیرۆکی بوختان کردن بەدایکی موسولمانان خاتوو عائیشە	۱۳۴
سزای بوختانکەرەکان ئەوانە ی بوختانیان بەخاتوو عائیشە کرد	۱۵۲
نیزن و مرگرتن بۆ چوونە ناو مال و دیدەنی کردن	۱۵۶
روانیی پیاو و ئافرەت بۆ یەکتەری و بالاییوشی ئافرەت	۱۶۶
مارەکردنی ئافرەتانی ئازاد و قەبالە نوسین لەگەڵ کۆیلەکان، زەخت کردن لەچەتیوکان بۆ داوێن پیسی	۱۷۸
بەرورمەدگار روناککەرەوێ ئاسمانەکان و زەویە، بەو کە بەلگە ی جۆراو جۆری باوهری تیدا داناون	۱۸۶
موسولمانانی سوودمەند لەنووری خودا	۱۹۱
حالی کافران لەدونیاداو خەسارتمەندییان لەقیامەتدا	۱۹۷
بەلگەو نیشانەکانی بوونەوهر لەسەر ھەبوونی خودا و تاک و تەھایی زاتی پاکی	۲۰۱
ھەرچەندە قورئان ھیدایەت دەرەو بەیانی شافی و کافییە کەچی ھەندئ کەس پێی بەندنامیز نابن و لەسەر گومرایی و دووروی دەمێننەو	۲۱۱
موسولمانان پابەند و فەرمانداریی حوکمی خودا و پیغەمبەر ﷺ	۲۱۷
بنەماگانی حوکمەتی ئیسلامی	۲۲۱
حوکمی یانزەھەم و دوانزەھەم و سیانزەھەم ئەم حالەتانە ی پیویستە لەناو خیزاندا منداڵ و خزمەتکاریش بێ ئیزن وەژوور نەکەون	۲۲۹
دروستە بۆ ئادەمیزاد لەمالی ھەندئ کەس بخوا بەیئ پرس	۲۳۷
روخصەت خواستن لەکاتی چوونە دەرەو دابو نەرفیتی ئاخاوتن لەگەڵ پیغەمبەر ﷺ	۲۴۴
پیرستی سەرەباسەکان	۲۵۲

